

Europeiska
unionens råd

Bryssel den 24 november 2022
(OR. en)

15076/22

SOC 640
EMPL 441
ECOFIN 1188
EDUC 399

FÖRSLAG

---

från:	Europeiska kommissionens generalsekreterare, undertecknat av Martine DEPREZ, direktör
inkom den:	22 november 2022
till:	Thérèse BLANCHET, generalsekreterare för Europeiska unionens råd
Komm. dok. nr:	COM(2022) 783 final
Ärende:	FÖRSLAG TILL GEMENSAM SYSSELSÄTTNINGSRAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN OCH RÅDET

För delegationerna bifogas dokument – COM(2022) 783 final.

Bilaga: COM(2022) 783 final

EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

Strasbourg den 22.11.2022
COM(2022) 783 final

**FÖRSLAG TILL GEMENSAM SYSELSÄTTNINGSRAPPORT
FRÅN KOMMISSIONEN OCH RÅDET**

Innehållsförteckning

HUVUDPUNKTER	1
KAPITEL 1. ÖVERSIKT ÖVER ARBETSMARKNADSTRENDER OCH SOCIALA TRENDER I EUROPEISKA UNIONEN, ÖVERGRIPANDE MÅL OCH ÖGONBLICKSBILDER FRÅN DEN SOCIALA RESULTATTAVLAN.....	23
1.1 Utvecklingen på arbetsmarknaden.....	23
1.2 Sociala trender	27
1.3 EU:s överordnade och nationella mål fram till 2030	31
1.4 Översikt över utmaningar på grundval av den sociala resultattavlan	36
KAPITEL 2. SYSSELSÄTTNINGSPOLITISKA OCH SOCIALA REFORMER – MEDLEMSSTATERNAS ÅTGÄRDER OCH RESULTAT	43
2.1 Riktlinje 5: Stimulera efterfrågan på arbetskraft.....	43
2.2 Riktlinje 6: Öka arbetskraftsutbudet och förbättra tillgången till sysselsättning samt öka arbetskraftens färdigheter och kompetens	64
2.3 Riktlinje 7: Förbättra arbetsmarknadens funktion och göra den sociala dialogen mer ändamålsenlig.....	106
2.4 Riktlinje 8: Främja lika möjligheter för alla, främja social inkludering och bekämpa fattigdom.....	134

HUVUDPUNKTER

Den gemensamma sysselsättningsrapport som utfärdas av Europeiska kommissionen och rådet ger, i linje med artikel 148 i EUF-fördraget, en översikt över sysselsättningssituationen i unionen och genomförandet av riktlinjerna för sysselsättningen. Rapporten innehåller en årlig översikt över de viktigaste utvecklingstendenserna när det gäller sysselsättningen och den sociala situationen i unionen samt över medlemsstaternas senaste politiska åtgärder i enlighet med riktlinjerna för deras sysselsättningspolitik¹. I rapporten anges även prioriterade områdena för politiska åtgärder. På grundval av kommissionens förslag och efter utbyten i de berörda rådgivande kommittéerna i rådet kommer den slutliga texten att antas av rådet (sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor). Att ta itu med de utmaningar som identifieras i rapporten kommer att bidra till att uppnå en uppåtgående social konvergens och stärka unionens satsning på en rättvis grön och digital omställning, och kommer dessutom att bidra till att möta de demografiska förändringarna och uppnå målen för hållbar utveckling.

I 2023 års gemensamma sysselsättningsrapport läggs fortsatt en stark tonvikt på genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter, i linje med handlingsplanen från mars 2021, som välkomnades av EU-ledarna vid det sociala toppmötet i Porto. Den förstärkta övervakningen av genomförandet av pelarens principer på områdena lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden, rättvisa arbetsvillkor samt socialt skydd och social delaktighet fortsätter i denna upplaga av rapporten. Detta görs framför allt genom tematiska rutor som tar upp viktiga utmaningar på dessa områden, mot bakgrund av de socioekonomiska utsikterna och de senaste politiska initiativen. I rapporten ingår EU:s överordnade mål för 2030 rörande sysselsättning, kompetens och fattigdomsminskning, vilka välkomnades av EU:s ledare i Porto och av Europeiska rådet i juni 2021. Den tar också för första gången upp de nationella mål som medlemsstaterna lade fram och diskuterade i rådet (sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor) i juni 2022 efter bilaterala diskussioner med kommissionens avdelningar och multilaterala granskningar tillsammans med sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd. Rapporten införlivar dessutom målen för jämlikhetsunionens strategier² och tar upp de utmaningar som grupper som drabbas av ojämlikhet står inför.

De nationella mål för 2030 som medlemsstaterna har lagt fram uttrycker en hög ambitionsnivå på aggregerad EU-nivå, och förväntas främja en uppåtgående social konvergens i unionen under det kommande årtiondet. Tillsammans överskrider de nationella sysselsättningsmålen ambitionen för EU:s motsvarande överordnade mål på minst 78 % med 0,5 procentenheter. Samtidigt åtog sig medlemsstaterna tillsammans att lyfta 600 000 personer fler ur fattigdom än vad som krävs enligt EU:s överordnade mål om minst 15 miljoner färre personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning³. Nationella

---

¹ Europeiska unionens råd antog den senaste uppdaterade versionen av riktlinjerna för sysselsättningen i oktober 2021 (EUT L 379, 26.10.2021, s. 1).

² Jämställdhetsstrategin för 2020–2025, EU:s handlingsplan mot rasism 2020–2025, EU:s strategiska ram för romers jämlikhet, inkludering och deltagande 2020–2030, jämlikhetsstrategin för hbtqi-personer och strategin för rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2021–2030.

³ Med undantag för Tyskland, Danmark och Malta, som har fastställt sina nationella mål med hjälp av andra indikatorer än antalet personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning, som används för att fastställa EU:s överordnade mål.

kompetensmål fastställdes på olika ambitionsnivåer, i linje med behovet av att bidra till EU:s överordnade mål för 2030 om att minst 60 % av vuxna personer ska delta i utbildning varje år, och uppgick tillsammans till ett aggregerat åtagande på 57,6 %. De nationella målen för 2030 kommer att spela en viktig roll för främjandet av politiska åtgärder för uppåtgående social konvergens.

Kombinerat med de sammanhållningspolitiska fonderna stöder genomförandet av reformerna och investeringarna i medlemsstaternas planer för återhämtning och resiliens en rättvis, inkluderande och hållbar återhämtning. Utöver det stöd som ges av Europeiska socialfonden+, Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning 2021–2027 främjar faciliteten för återhämtning och resiliens unionens ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållning genom att förbättra medlemsstaternas motståndskraft, krisberedskap, anpassningsförmåga och tillväxtpotential och främja skapandet av sysselsättning av hög kvalitet genom relevanta reformer och investeringar. På så sätt bidrar faciliteten även till genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter, med särskild inriktning på hanteringen av de utmaningar som identifierats i de landsspecifika rekommendationerna⁴. Fyra av de sex pelare som utgör facilitetens tillämpningsområde är relevanta i detta avseende, nämligen i) smart och hållbar tillväxt för alla, ii) social och territoriell sammanhållning, iii) hälsa samt ekonomisk, social och institutionell resiliens samt iv) strategier för nästa generation, barn och ungdomar. Hittills har kommissionen betalat ut mer än 137 miljarder euro inom ramen för faciliteten i form av bidrag, lån och förfinansiering⁵. Från och med den 15 november har 106 delmål och mål för de sociala kategorierna uppfyllts av totalt 357 (dvs. omkring 30 %)⁶. Omkring 30 % av de delmål och mål som medlemsstaterna hittills har uppnått avser de fyra ovannämnda pelarna i faciliteten för återhämtning och resiliens. Som en del av analysen av de politiska åtgärderna omfattar den gemensamma sysselsättningsrapporten även ett urval av åtgärder som stöds av EU-finansiering, främst faciliteten för återhämtning och resiliens, Europeiska socialfonden+, Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning. Alla dessa kommer att stödja tillväxt- och sysselsättningsutsikterna samt den sociala och ekonomiska sammanhållningen och motståndskraften i unionen.

Analysen i den gemensamma sysselsättningsrapporten för 2023 stöds av den sociala resultattavlan. Som en del av handlingsplanen för pelaren från mars 2021 föreslog kommissionen en revidering av den sociala resultattavlan för att förbättra övervakningen av pelarens principer med en omarbetad uppsättning av huvudindikatorer. Revideringen godkändes av rådet (sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor) i juni 2021. Denna omfattar nya indikatorer för viktiga politiska dimensioner såsom vuxenutbildning⁷, integrering av personer med funktionsnedsättning på arbetsmarknaden, barns risk för fattigdom eller social utestängning samt andel av befolkningen i hushåll med hög boendegift i förhållande till den disponibla inkomsten. Den reviderade uppsättningen huvudindikatorer gör det möjligt att mer exakt identifiera viktiga sysselsättnings- och kompetensrelaterade samt sociala utmaningar i EU och i medlemsstaterna och närmare övervaka den uppåtgående sociala konvergens enligt figuren nedan. I enlighet med det

⁴ Artikel 4 i förordning (EU) 2021/241 om inrättande av faciliteten för återhämtning och resiliens, EUT L 57, 18.2.2021, s. 17.

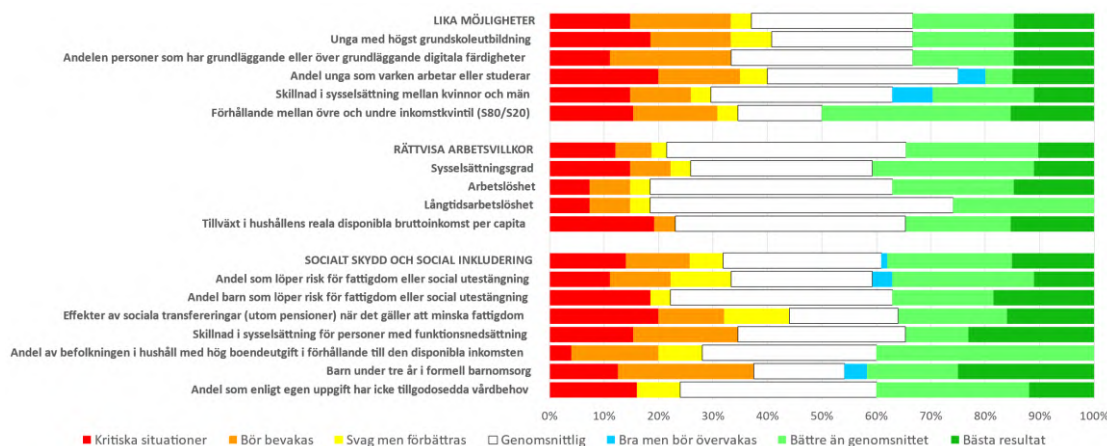
⁵ Från och med den 15 november 2022.

⁶ De sociala kategorierna definieras och tillämpas enligt den metod som kommissionen i samråd med Europaparlamentet och medlemsstaterna har fastställt i delegerad förordning (EU) 2021/2105.

⁷ Uppgifter för den sociala resultattavlans huvudindikator för vuxenutbildning kommer för första gången att finnas tillgängliga 2023.

tjeckiska ordförandeskapets mandat inrättades en ad hoc-arbetsgrupp för att diskutera en möjlig ram för förbättrad bedömning av social konvergens inom ramen för den europeiska planeringsterminen. Denna grupp rapporterar om sitt arbete till rådets (sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor) rådgivande kommittéer.

Utmaningar i fråga om sysselsättning, kompetens och sociala frågor i EU:s medlemsstater per huvudindikator i den sociala resultattavlan

Anmärkning: 1) Uppgifter till indikatorn för vuxnas deltagande i utbildning finns ännu inte tillgängliga. 2) Det saknas uppgifter för vissa indikatorer för vissa länder – se anmärkningen till tabell 1.4.1 i avsnitt 1.4. Förklaringar av alla indikatorer finns i bilagorna.

Efter en robust återhämtning under 2021 och första halvåret 2022 står EU:s arbetsmarknader inför osäkerhet kopplad till effekterna av Rysslands aggressionskrig mot Ukraina och det starka inflationstrycket. EU:s arbetsmarknader presterade starkt 2021, efter covid-19-pandemin och upphävandet av de nödvändiga begränsningsåtgärderna. De fortsatte att förbättras under första halvåret 2022, när sysselsättningsgraden var rekordhög (74,8 % respektive 74,3 % i EU respektive euroområdet i andra kvartalet 2022, vilket var 1,6 respektive 1,4 procentenheter över nivåerna före krisen). I september 2022 nådde arbetslösheten i EU en rekordlåg nivå på 6 % i EU (och 6,6 % i euroområdet), en minskning från 6,7 % respektive 7,3 % ett år tidigare. Samtidigt minskade andelen unga som varken arbetar eller studerar till 11,7 % från 13,3 % ett år tidigare i EU, medan ungdomsarbetslösheten uppgick till 14,4 %, en minskning från 17,5 %. Långtidsarbetslösheten ökade något under 2021. Sedan mitten av 2021 har inflationen dock ökat till historiska höjder, vilket har stor inverkan på hushållens köpkraft och företagens lönsamhet. Den ekonomiska tillväxten för 2022 och 2023 har reviderats nedåt i Europeiska kommissionens senaste prognoser, med framtidsutsikter som avsevärt påverkats av Rysslands aggressionskrig mot Ukraina. Sysselsättningstillväxten för 2022 förväntas uppgå till 1,7 %, innan den stannar av under 2023 och sedan ökar måttligt till 0,4 % under 2024. Exceptionella politiska åtgärder har vidtagits på EU-nivå och i medlemsstaterna för att bemöta den pågående energikrisen (närmare uppgifter finns nedan och i avsnitt 2.4). Om vi ser framåt kräver situationen med den pågående energikrisen en effektiv samordning av den ekonomiska politiken, sysselsättningspolitiken och socialpolitiken som främjar en inkluderande, sysselsättningsrik och hållbar tillväxt och skyddar människor i utsatta situationer.

Arbetsmarknadsresultaten förblir starka även om osäkerheten har ökat på grund av Rysslands aggressionskrig mot Ukraina

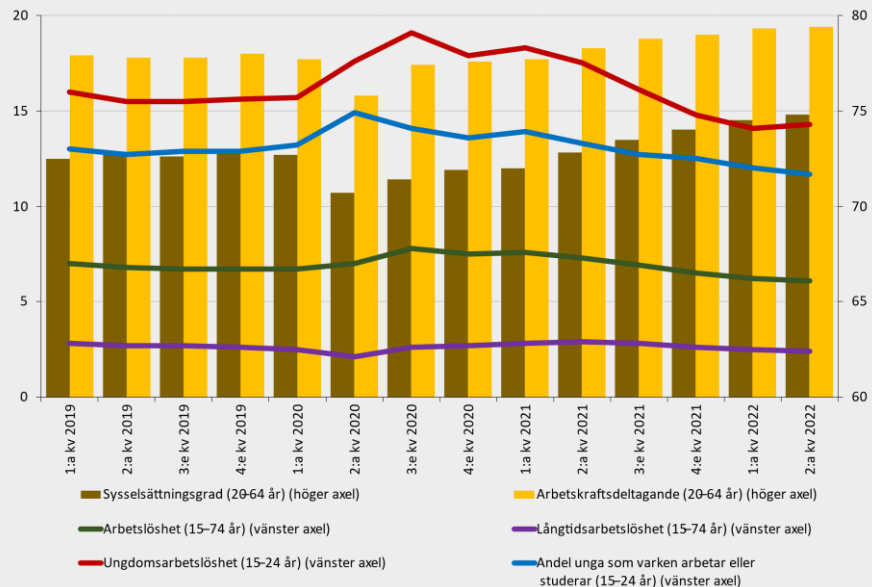
74,8 %
sysselsättning
sgrad andra
kvartalet 2022
(2 procentenheter
högre än ett år
tidigare)

79,4 %
arbetskraftsd
eltagande
(20–64 år)
andra kvartalet
2022 (1,1
procentenheter
högre än ett år
tidigare)

6,1 %
arbetslöshet
andra kvartalet
2022 (1,2
procentenheter
högre än andra
kvartalet 2021)

14,3 %
ungdomsarbe
tslöshet (15–
24 år), 3,2
procentenheter
lägre än ett år
tidigare

Arbetsmarknadsrelaterade nyckelindikatorer i EU-27 (i %, kvartalsvis)

Källa: Eurostats databaser [[lfsi_emp_q](#)], [[une_rt_q](#)], [[une_ltu_q](#)] och [[lfsi_neet_q](#)].
Säsongrensade data, ej kalenderkorrigerade.

Arbetskraft- och kompetensbristen har överstigit nivåerna före pandemin i flera EU-länder, vilket understryker vikten av att stärka den aktiva arbetsmarknadspolitiken och i synnerhet kompetensutvecklingen och omskolningen. I och med den snabba ekonomiska återhämtningen återkom bristen på arbetskraft snabbt 2021, särskilt inom vissa sektorer och yrken. I slutet av 2021 nådde de eller överskred nivåerna före pandemin i flera länder inom industri, tjänster och byggverksamhet. De viktigaste yrkesgrupperna med rapporterade brister i EU under 2021 hade att göra med hälso- och sjukvård samt långvarig vård och omsorg, programvara, byggverksamhet och ingenjörsyrken. Bristen på kvalificerad arbetskraft har också konstaterats i vissa sektorer som är kopplade till den gröna omställningen, och förväntas öka i och med den påskyndade energiomställningen till följd av Rysslands manipulation av energimarknaderna. Kompetensbristen, även när det gäller digital kompetens, är också en följd av den otillräckliga kvaliteten och ändamålsenligheten i vissa utbildningssystem. Mer allmänna faktorer, såsom arbetsvillkor, löner och hälsa och säkerhet på arbetsplatsen, påverkar också tillgången på arbetskraft och kompetens. Dessutom minskar

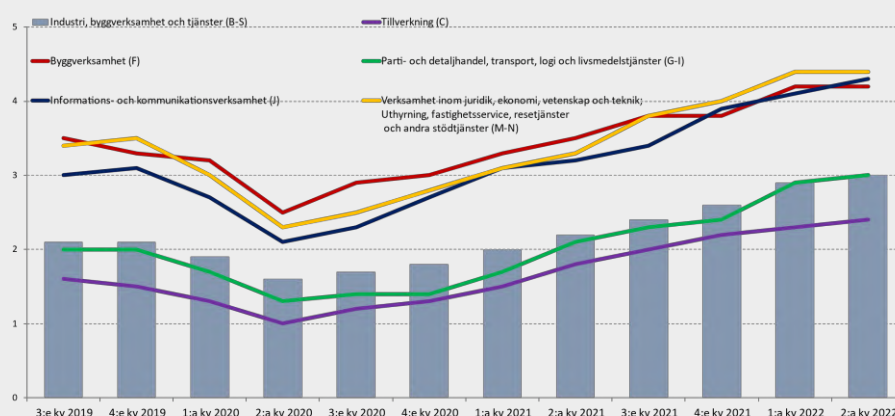
den tillgängliga arbetskraften i Europa på grund av den åldrande befolkningen. Effektiva aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder som främjar inkludering av kvinnor och underrepresenterade grupper på arbetsmarknaden samt kompetensutveckling och omskolning hör till de viktigaste politiska åtgärderna i detta avseende. Mot bakgrund av den pågående industriella omstruktureringsprocessen är stöd till övergångar på arbetsmarknaden i linje med kommissionens rekommendation om effektiva aktiva arbetsmarknadsåtgärder (Ease-åtgärder) särskilt viktigt. Att stärka kompetensprognostiseringen är också avgörande för en lämplig utformning och ett lämpligt tillhandahållande av en aktiv arbetsmarknadspolitik, såväl som av utbildning.

Bristen på arbetskraft har ökat sedan covid-19-pandemin bröt ut

Över 4 % vakansgrad inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik, information, kommunikation och byggverksamhet sedan början av 2022

Vakansgraden har fördubblats i nyckelsektorer sedan början av 2022

Vakansgrad i EU efter näringsgren (i %, kvartalsuppgifter)

Anmärkning: Näringsgrenar enligt Nace rev. 2: B-S (industri, byggverksamhet och tjänster (utom förvärvsarbete i hushåll och verksamhet vid internationella organisationer, utländska ambassader o.d.), C (tillverkning), F (byggverksamhet), G-I (parti- och detaljhandel, transport, logi och livsmedelstjänster), J (informations- och kommunikationsverksamhet), M-N (verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik). *Källa:* Eurostats [teilm310].

Mot bakgrund av den rådande höga inflationen bör lönesättningsmekanismerna fortsatt återspegla de socioekonomiska förhållandena, för att bevara sysselsättningen och konkurrenskraften och begränsa förlusten av köpkraft, särskilt för låginkomsttagare. Inflationens ökning efter första halvåret 2021 och vidare under 2022 på grund av Rysslands aggressionskrig mot Ukraina har lett till en minskning av reallönerna, särskilt bland låginkomsttagare. Detta kräver att man säkerställer lämpliga lönejusteringar som begränsar förlusten av köpkraft och minskar riskerna för ökad fattigdom (inklusive energifattigdom), samtidigt som man bibehåller förenligheten med det övergripande målet att åtgärda den höga inflationen. I dagens makroekonomiska miljö förväntas inte löneökningar i botten av inkomstskalan ge upphov till ett orimligt inflationstryck eller påverka konkurrenskraften. Kollektiva förhandlingar har en framträdande roll att spela när det gäller att uppnå balanserade resultat i fråga om lönesättning under de nuvarande omständigheterna, med respekt för den roll som arbetsmarknadens parter spelar och anpassat till gängse praxis för lönesättning i medlemsstaterna, och med beaktande av det särskilda pristryck som upplevs av vissa företag och sektorer samt av arbetstagare. För att främja sysselsättningen och bevara köpkraften finns det fortfarande utrymme för att sänka skattekillen för låg- och medelinkomsttagare i flera medlemsstater.

Tillräckliga minimilöner kan bidra till att skydda låginkomsttagarnas köpkraft och förhindra ökad fattigdom bland förvärvsarbetande, samtidigt som efterfrågan

upprätthålls och incitamenten till arbete stärks. Många arbetstagare i EU skyddas inte genom tillräckliga minimilöner. Totalt sett riskerar nästan en av tio anställda att drabbas av fattigdom. Dessutom har minimilönerna minskat i reala termer i nästan alla medlemsstater. Att mildra effekterna av den senaste tidens betydande prisökningar är särskilt viktigt när det gäller låginkomsttagare, som drabbas hårdast av höga energi- och livsmedelspriser. I direktivet om tillräckliga minimilöner fastställs en ram med tydliga regler för att förbättra de lagstadgade minimilönernas tillräcklighet i de medlemsstater som har infört dem. Detta direktiv kommer att bidra till att stödja utsatta hushåll genom att uppmuntra till fastställandet av lagstadgade minimilöner på lämpliga nivåer, med beaktande bland annat av minimilönens köpkraft, de socioekonomiska förhållandena och den långsiktiga produktivitetens utvecklingen. Dessutom skulle regelbundna uppdateringar av minimilönerna i enlighet med direktivet bidra till att förhindra förluster i köpkraft för minimilöntagare under de nuvarande omständigheterna. Direktivet innehåller också bestämmelser för att främja kollektiva förhandlingar och förbättra tillsyns- och övervakningsmekanismerna i alla medlemsstater. I synnerhet kräver det att det upprättas en handlingsplan och en ram för att möjliggöra kollektiva förhandlingar där täckningsgraden är lägre än 80 %. Även om medlemsstaterna har två år på sig att införliva direktivet i den nationella lagstiftningen kan ett tidigarelagd genomförande uppmuntra deras insatser att bidra till ett säkerställande av tillräckliga arbets- och levnadsvillkor för arbetstagarna. Dessutom kan tillfälliga budgetstödåtgärder riktade till låginkomsttagare bidra till att minska förlusten av köpkraft på grund av energikrisen.

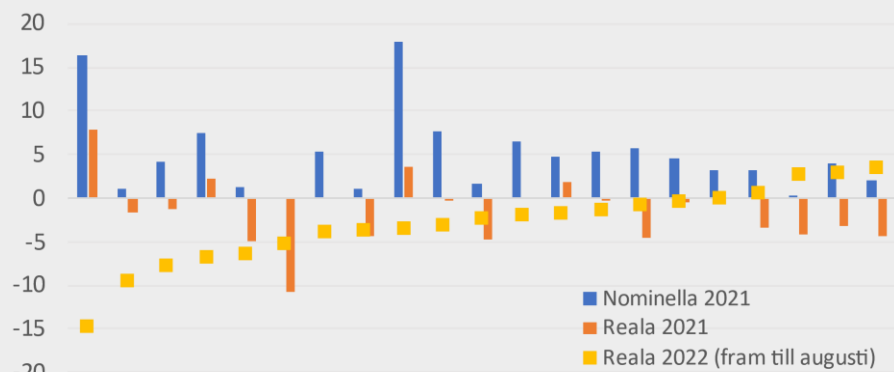
Inflationen har urholkat den senaste tidens höjningar av minimilönerna

Den nominella ersättningen per anställd ökade med 4,9 % under andra kvartalet 2022 (jämfört med andra kvartalet 2021).

Reallönerna minskade dock med 3,3 % under andra kvartalet 2022 (jämfört med andra kvartalet 2021).

I 16 av 21 medlemsstater minskade de faktiska minimilönerna under 2022 fram till augusti.

Förändring av lagstadgade minimilöner i reala och nominella termer (tillväxttakt, i %)

Anmärkning: Medlemsstaterna rangordnas i fallande ordning efter storleken på ökningen av de lagstadgade minimilönerna i reala termer under 2022. *Källa:* Eurofound's nätverk av kontaktpunkter och Eurostats [[prc_hicp_midx](#)], Eurofound's beräkningar

Visstidsanställningarna ökade endast obetydligt under 2021 i de flesta medlemsstater som en följd av mer gynnsamma ekonomiska villkor. Även om betydande skillnader observeras mellan medlemsstaterna när det gäller andelen tillfälligt anställda och deras

övergång till fast anställning (där vissa länder står inför utmaningar i detta avseende), fortsätter visstidsanställningarna att vara mer utbredda bland ungdomar och kvinnor i de flesta medlemsstater. Andelen deltidsarbete i EU var i stort sett stabil 2021, men ofrivilligt deltidsarbete påverkar fortfarande en betydande andel av arbetstagarna i många länder. Om en omfattande användning av tillfälliga anställningar eller deltidsanställningar befasts, särskilt om de är ofrivilliga, kan detta leda till en mer begränsad utveckling av humankapitalet, lägre produktivitet och mindre social rörlighet, vilket är till nackdel för den potentiella tillväxten. I detta sammanhang kan en förstärkning av yrkesinspektionerna och effekterna av avskräckande åtgärder bidra till att arbetsmarknaden fungerar bättre och samtidigt främja säkra arbetsvillkor och tillgången till socialt skydd. Dessa åtgärder, tillsammans med en skräddarsydd aktiv arbetsmarknadspolitik, kan uppmuntra till övergångar uppåt och stödja en smidig omfördelning av arbetskraften mellan sektorer eller yrken, inbegripet sådana som är kopplade till den gröna och digitala omställningen.

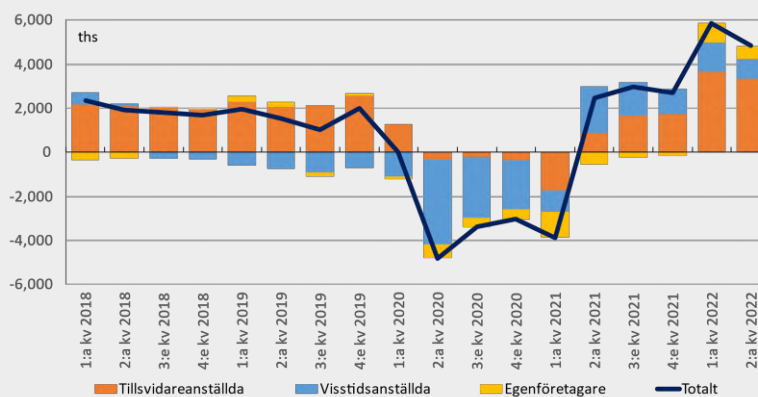
Återhämtningen har inte ökat andelen visstidsanställningar, men andelen övergångar till fast anställning varierar mellan medlemsstaterna.

13,3 % arbetstagare (20–64 år) med visstidsanställningar, andra kvartalet 2022 (0,4 procentenheter mindre än fjärde kvartalet 2019)

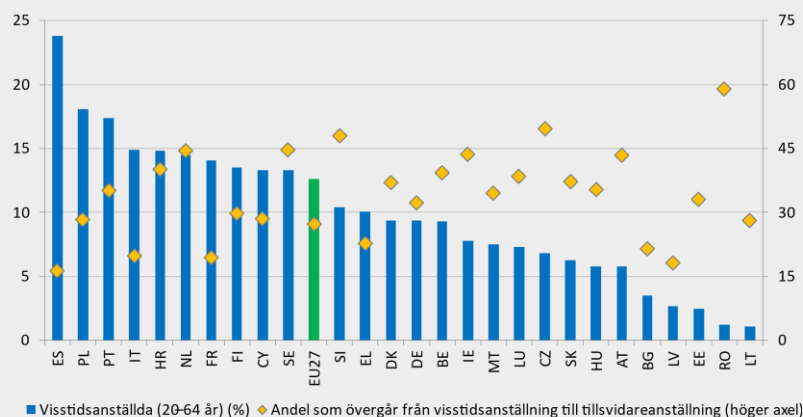
50,4 % ungdomar (15–24 år) och **14,3 %** kvinnliga anställda med visstidsanställningar, andra kvartalet 2022

7,8 % ofrivilligt visstidsanställda (20–64 år) i EU 2021

Förändringar i sysselsättningen efter yrkesställning (i tusental, 20–64 år, förändring på 12-månadersbasis baserat på icke säsongrensade data), EU-27

Andel visstidsanställda av det totala antalet anställda (20–64 år, i %, 2020) och andel övergångar till tillsvidareanställningar (i %, genomsnitt för 2018, 2019 och 2020), i EU-27.

Källa: Eurostats [lfsq_egaps], [lfsa_etpgan], [ilc_lvhl32] och [lfsq_etgaed]. Anmärkning: Avbrott i tidsserien från första kvartalet 2021.

Nya arbetsmetoder, såsom distansarbete och plattformarbete, kan ge samhälleliga och ekonomiska fördelar, men kräver en anpassning av förordningar, politik och arbetskultur. Pandemin har ökat användningen av distansarbete: i skarp kontrast till en tiondel av de anställda (2019), arbetade nästan en fjärdedel från hemmet 2021. Nya erfarenheter av distansarbete visar att om det blandas med arbete på arbetsplatsen kan det bidra till att hybriddistansarbetarna får en bättre balans mellan arbete och privatliv överlag, förutom en ökad produktivitet. För att undvika effekter som sänker arbets kvaliteten, såsom att regelbundet ha långa arbetsdagar, vidtog många medlemsstater åtgärder för att reglera distansarbete, vilket gav upphov till ett landskap med olika strategier. Förutom distansarbete har plattformarbete blivit mer relevant. Det bidrar till att skapa arbetstillfällen men utgör också en utmaning för rättvisa arbetsvillkor. Med hjälp av digital teknik har över 28 miljoner personer i EU redan arbetat via plattformar. Algoritmisk verksamhetsledning, eventuell

felklassificering av yrkesställning och brist på gränsöverskridande insyn är centrala frågor som tas upp i kommissionens förslag till direktiv på detta område. Allteftersom distansarbete och plattformarbete blir allt viktigare är det viktigt att säkerställa att det finns tillräckliga digitala färdigheter i samhället i stort, så att inga digitala klyftor uppstår, inte heller bland äldre arbetstagare och lågutbildade.

Distansarbete kan leda till bättre balans mellan arbete och privatliv, och hybridarbete kan bidra till att minska risken med att ha längre arbetsdagar

13 %

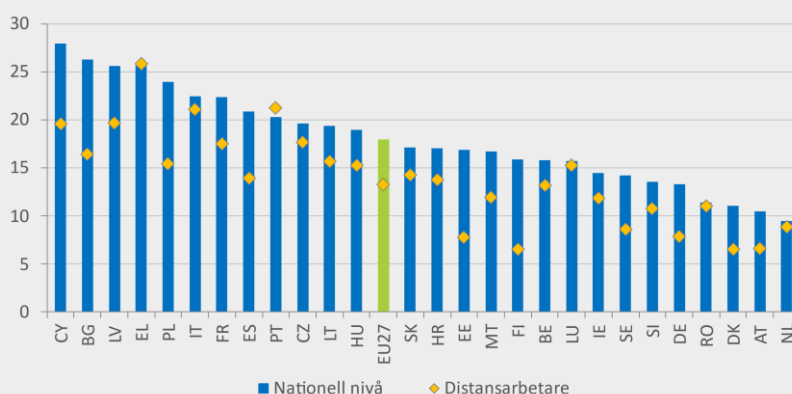
av anställda som arbetar på distans rapporterar att de har dålig balans mellan arbete och privatliv jämfört med ...

18 %

... av anställda som arbetar i arbetsgivarens lokaler.

Hybrida arbetsmönster erbjuder bättre balans mellan arbete och privatliv i de flesta medlemsstater

Dålig balans mellan arbete och privatliv som rapporterats för alla anställda och distansarbetare i medlemsstaterna (i %, 2021)

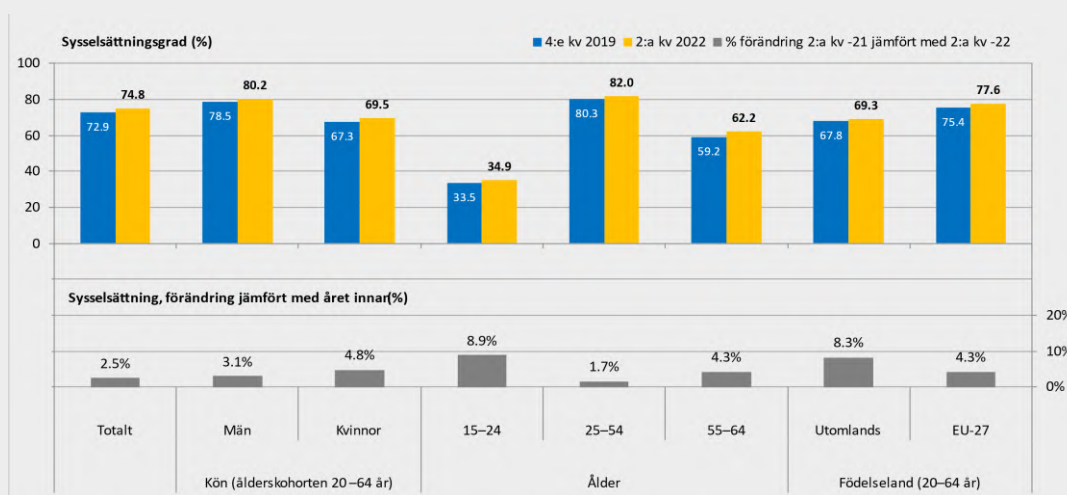
Anmärkning: Dålig balans mellan arbete och privatliv innefattar att anställda svarar "inte särskilt bra" och "inte alls bra" på frågan "hur passar arbetstiden in i de familjemässiga eller sociala åtagandena utanför arbetet?". Källa: Eurofound, [telefonundersökning om arbetsvillkoren i EU \(EWCTS\) 2021](#).

Rysslands aggressionskrig mot Ukraina har utlöst en betydande tillströmning av fördrivna personer till EU, med därtill hörande behov av integration på arbetsmarknaden och social integration. För att hjälpa till att hantera den humanitära krisen och främja integrationen av ukrainska flyktingar i EU aktiverade Europeiska kommissionen för första gången direktivet om tillfälligt skydd och förlängde det i oktober 2022 till mars 2024. Detta kräver att man tillhandahåller uppehållstillstånd jämte tillgång till utbildning, arbetsmarknad och socialt skydd. Behoven handlar särskilt om att övervinna hindren för integration på arbetsmarknaden, särskilt genom språkkurser, och om boende, barnomsorg och skolgång, samt långvarig vård och omsorg eller stöd för psykisk hälsa. Fördrivna personer från Ukraina tillsammans med den reguljära migrationen från andra länder kan bidra till att minska bristen på arbetskraft i unionen på medellång till lång sikt, särskilt i yrken där de ovannämnda hindren för integration på arbetsmarknaden är mindre tvingande, samt till att till viss del ta itu med den demografiska utmaning som de låga födelsetalen innebär. För att underlätta denna process har kommissionen lanserat pilotinitiativet EU Talent Pool, ett nytt verktyg för att hjälpa människor som flyr från kriget

att hitta ett arbete i EU. På det hela taget är en effektiv tillgång till socialt skydd, hälso- och sjukvård, barnomsorg och skolgång samt erkännandet av kvalifikationer avgörande för en framgångsrik integration.

Återhämtningen på arbetsmarknaden ledde till bättre sysselsättningsresultat för de flesta befolkningsgrupper, även om utmaningarna kvarstår

Sysselsättningsgrad efter kön och åldersgrupp i EU-27 och efter födelseland, säsongrensade data, ej kalenderkorrigerade (i %).

Källa: Eurostat, och [Iltis emp_q](#) EU:s arbetskraftsundersökning.

Det fanns 4,8 miljoner fler sysselsatta personer i EU andra kvartalet 2022 jämfört med andra kvartalet 2021 (1,7 miljoner fler än under fjärde kvartalet 2019)

Ungdomar, personer födda utanför EU och kvinnor upplevde den **högsta tillväxttakten när det gäller anställningar** sedan andra kvartalet 2021

Ändå finns det en skillnad i sysselsättningen mellan kvinnor och män på 10,7 procentenheter andra kvartalet 2022, även om skillnaden minskade från 11,2 procentenheter fjärde kvartalet 2019

och en skillnad i sysselsättningen mellan personer födda i och utanför EU på 8,3 procentenheter andra kvartalet 2022 (7,6 procentenheter fjärde kvartalet 2019)

Arbetsmarknadssituationen för ungdomar är fortfarande en utmaning, särskilt för kvinnor och människor med invandrarbakgrund, som kräver särskilda och skräddarsydda politiska åtgärder. Efter en topp under andra halvåret 2020 steg ungdomsarbetslösheten i EU tillbaka till nivån före krisen 2021 och låg på 14,3 % andra kvartalet 2022. Den är fortsatt nästan tre gånger högre än arbetslöshetsnivån för befolkningen totalt i åldern 25–74 år. Dessutom minskade andelen 15–29-åringar som varken arbetar eller studerar till 11,6 % andra kvartalet 2022, från 13,2 % andra kvartalet 2021, vilket är lägre än före pandemin men ändå relativt högt. Detta påverkade särskilt unga kvinnor och människor

med invandrarbakgrund. Betydande skillnader på årsbasis kvarstod mellan medlemsstaterna 2021 när det gäller andelen unga som varken arbetar eller studerar för 15–29-åringar. Politiska åtgärder bör vidtas för att mildra de strukturella utmaningar som unga människor står inför på arbetsmarknaden, bland annat för att förebygga risken för långsiktiga negativa effekter på ungdomars färdigheter och utsikter på arbetsmarknaden. Den förstärkta ungdomsgarantin bör användas för att erbjuda kvalitativ sysselsättning, vidareutbildning, lärlingsplatser eller praktikplatser inom fyra månader efter det att ungdomarna blivit arbetslösa eller avslutat sin formella utbildning⁸. För att komplettera detta bidrar initiativet Aim, Learn, Master, Achieve (Alma) till att mindre gynnade unga som varken arbetar eller studerar får yrkeserfarenhet utomlands⁹.

Långvariga utmaningar för kvinnors deltagande på arbetsmarknaden och lika lön för lika arbete kvarstår, vilket återspeglar en bestående ojämlikhet mellan könen på arbetsmarknaden. Skillnaderna i sysselsättning mellan kvinnor och män minskade endast obetydligt under arbetsmarknadens återhämtning 2021. Obetalt arbete, inklusive omsorgsskyldigheter, hindrade åtta gånger fler kvinnor än män från att söka betalt arbete och gjorde att fem gånger fler kvinnor ofrivilligt arbetar på deltid. Detta understryker vikten av lämpliga strategier för balans mellan arbete och privatliv och en effektiv tillgång till vårdtjänster av hög kvalitet till ett överkomligt pris. Om man anpassar förskoleverksamheten och barnomsorgen samt systemen för långvarig vård och omsorg i linje med den europeiska strategi för vård och omsorg som kommissionen lade fram den 7 september 2022, samtidigt som man tar itu med bristerna och kapacitetsbegränsningarna på dessa områden, kan man förbättra arbetsmarknadsutsikterna för dem som för närvarande tillhandahåller obetalt omsorgsarbete och kvaliteten på omsorgen för dem som tar emot den. Samtidigt innehåller skatte- och förmånssystemen i ett antal EU-länder fortsatt negativa incitament för den andra försörjaren (varav 78 % är kvinnor) att ta ett betalt arbete eller öka arbetstiden, vilket bör hanteras med lämpliga reformer.

Det finns stora möjligheter att öka deltagandet på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning och för äldre arbetstagare. Skillnaderna i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning uppgick 2021 till 23 procentenheter i EU, nästan samma nivå som när mätningen inleddes 2014, vilket understryker behovet av politiska åtgärder. För att bidra till att hantera denna utmaning tillhandahåller sysselsättningspaketet för personer med funktionsnedsättning, som lanserades den 20 september 2022, vägledning och praxis på sex olika områden, från rekrytering till bibehållande av anställning, och kommer att utvecklas tillsammans med de relevanta intressenterna senast 2024. Till följd av demografiska förändringar och höjningar av pensionsåldern i många medlemsstater ökade sysselsättningsgraden för personer i åldern 55–64 år ytterligare till 60,5 % under 2021, vilket följer trenden under det senaste årtiondet. Ändå är den nästan 20 procentenheter lägre än sysselsättningsgraden för 25–54-åringarna. Skillnaderna i sysselsättning mellan kvinnor och män bland äldre arbetstagare har förblivit stabila på 12,7 procentenheter och är högre än motsvarande siffra för åldersgruppen 20–64 år (10,8 procentenheter). Aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder, inbegripet åtgärder för att främja livslångt lärande och stöd för arbetssökande, är av avgörande betydelse för att utnyttja potentialen hos personer med funktionsnedsättning och äldre arbetstagare.

---

⁸ [Rådets rekommendation](#) av den 30 oktober 2020 om en väg till jobb – en förstärkt ungdomsgaranti och om ersättande av rådets rekommendation av den 22 april 2013 om att inrätta en ungdomsgaranti 2020/C 372/01 (EUT C 372, 4.11.2020, s. 1).

⁹ Mer information finns på [Alma \(Aim, Learn, Master, Achieve\) – Sysselsättning, socialpolitik och inkludering – Europeiska kommissionen \(europa.eu\)](#).

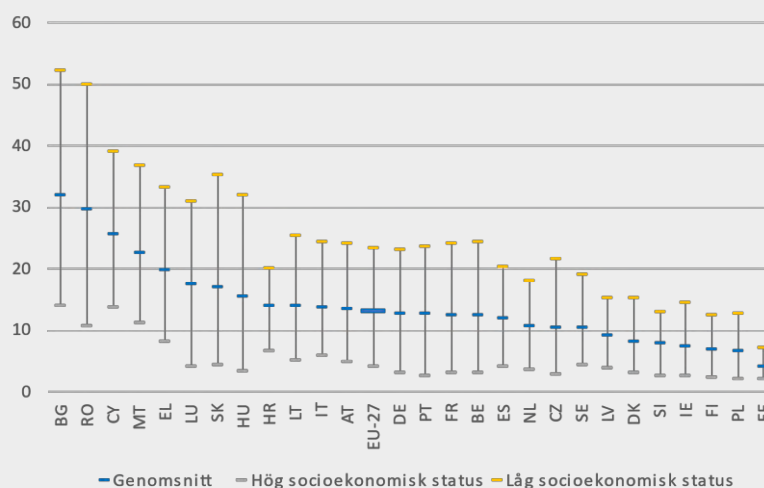
Elever med ogynnsam socioekonomisk bakgrund saknar ofta grundläggande färdigheter, bland annat digitala färdigheter, vilket hämmar deras möjligheter på arbetsmarknaden och livslånga vidareutveckling av deras kompetens, något som kräver förbättringar när det gäller jämlikheten i utbildningen. Trots den positiva utvecklingen under de senaste åren har omkring 3,1 miljoner ungdomar lämnat skolan i förtid, och alltför många av dem misslyckas med att skaffa sig en miniminivå av grundläggande färdigheter. Detta gäller särskilt personer från mindre gynnade förhållanden, vilket också ytterligare minskar deras möjligheter att ansöka till högre utbildning och fullt ut utveckla och utnyttja sin potential i livet. Under covid-19-pandemin satte fysiska nedstängningar av skolor och de nödvändiga isoleringsåtgärderna också stark press på tonåringarnas psykiska hälsa och välbefinnande, vilket ytterligare kan öka risken för underprestationer och att de avslutar sin utbildning. Medlemsstaterna står inför en ökande lärarbrist, särskilt i STEM-ämnena och på socioekonomiskt mindre gynnade platser. Oattraktiva karriärutsikter för lärare leder till att ett litet antal kandidater påbörjar den inledande lärarutbildningen och att många nyutexaminerade lärare lämnar yrket under de första åren. Bristen på lärare påverkar utbildningens kvalitet negativt på alla nivåer, även inom förskoleverksamhet och barnomsorg samt på universitetsnivå, och även när det gäller de färdigheter som behövs för den digitala och gröna omställningen. I synnerhet har den påskyndade digitala omställningen förvärrat de befintliga kompetensklyftorna i digitala färdigheter och blottlagt nya framväxande ojämlikheter. Inlärningsförluster har uppstått på grund av begränsad tillgång till digitala resurser bland personer med låg socioekonomisk status samt barn med invandrarbakgrund och romska barn. För att uppnå de mål på EU-nivå som fastställts som en del av det europeiska området för utbildning krävs ett ökat politiskt fokus på att ta itu med bristande jämlikhet i utbildningen och förbättra elevernas välbefinnande, bland annat genom mer omfattande och systematiska strategier och sektorsövergripande samarbeten i linje med kommissionens förslag till rådsrekommendation om vägar till en framgångsrik skolgång, samt på att tillhandahålla utbildning av god kvalitet till ett överkomligt pris, i linje med den förstärkta europeiska barngarantin.

Socioekonomisk bakgrund är en avgörande faktor för utbildningsresultat, med stora skillnader mellan medlemsstaterna

En **underprestationsklyfta** på **19,5 procentenheter** mellan studerande från mindre gynnade och bättre socioekonomiska bakgrunder

Överlag bättre genomsnittsprestationer korrelerar med **mindre klyftor** mellan låg och hög socioekonomisk status

Kombinerad andel elever som underpresterar i läsning, matematik och naturvetenskap efter socioekonomisk status (i %, 2018)

Källa: Gemensamma forskningscentrumets beräkningar baserade på uppgifter från OECD, Pisa 2018.

Den digitala omställningen, som har påskyndats av covid-19-pandemin, har kraftigt ökat efterfrågan på digitala färdigheter, men alla är inte väl förberedda på detta. Digitala färdigheter krävs för allt fler arbetstillfällen (90 % av dem redan nu). I detta sammanhang är låga nivåer av digital kompetens skadliga för anställbarheten och produktivitetstillväxten, och skapar flaskhalsar för den digitala omställningen och den potentiella tillväxten. Enligt aktuella uppgifter hade endast 54 % av de vuxna minst grundläggande digitala färdigheter i EU 2021, med stora variationer mellan medlemsstaterna. Personer med låg utbildningsnivå, arbetslösa och personer som står utanför arbetsmarknaden tenderar att ha mindre digitala färdigheter och färre möjligheter att utveckla sådana färdigheter. Den låga nivån på de digitala färdigheterna i stora delar av befolkningen kan också ge upphov till nya typer av nackdelar i samband med allt mer digitaliserade tjänster, särskilt när det gäller tillgången till utbildning, men även digitaliserade offentliga tjänster i allmänhet, inklusive offentliga arbetsförmedlingar. För att överbrygga den digitala klyftan behövs program för digital kompetens för befolkningen överlag, som kompletteras med riktade program som är anpassade till särskilda gruppers kompetensprofiler och arbetsmarknadssituation. EU strävar efter att utrusta minst 80 % av befolkningen med åtminstone grundläggande digitala färdigheter senast 2030 och öka antalet IKT-specialister till 20 miljoner (omkring 10 % av de yrkesverksamma, med början från en låg nivå på 4,5 % år 2021), för både män och kvinnor. Kommissionen inledde 2021 en strukturerad dialog om digital utbildning och digitala färdigheter för detta ändamål.

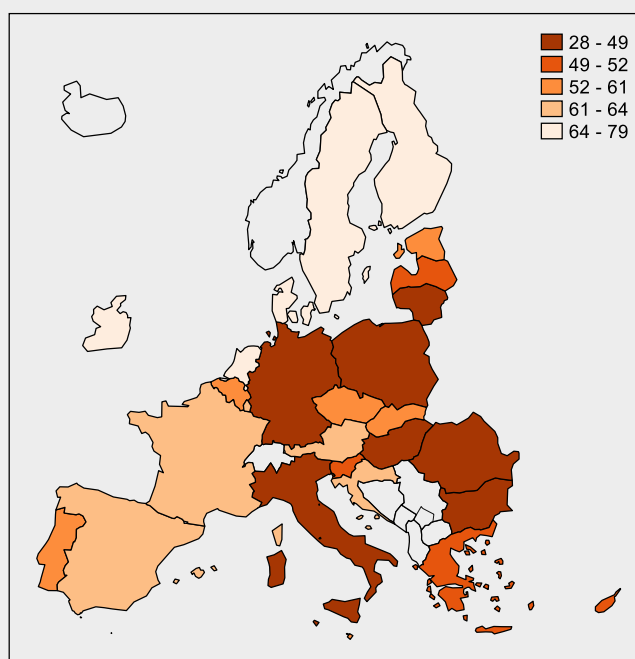
Digitala färdigheter har blivit en övergripande kompetens, men nivåerna varierar kraftigt mellan medlemsstaterna

90 % av alla jobb kräver att man har **digital kompetens**

År 2021 hade endast **54 %** av **de vuxna** i EU åtminstone grundläggande digitala färdigheter

Senast 2030 strävar EU efter att utrusta **80 %** av **vuxna** med åtminstone grundläggande digitala färdigheter

Personer med åtminstone grundläggande digitala färdigheter
(i % av personer i åldern 16–74, 2021)

Anmärkning: Vissa administrativa enheter på öar och i de yttersta randområdena är inte representerade.
Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen EDAT_LFSE_02. © EuroGeographics för de administrativa gränserna.

EU måste vidareutveckla sina arbetstagares kompetens, bland annat för att stödja den gröna omställningen och energiomställningen, för att förbli konkurrenskraftigt, främja sysselsättning av god kvalitet och skydda sin sociala modell. Utöver den digitala omvandlingen har övergången till ett klimatneutralt samhälle förändrat de färdigheter som krävs på arbetsmarknaden. Den nuvarande socioekonomiska och geopolitiska situationen understryker ytterligare behovet av kompetensutveckling och omskolning av arbetskraften till stöd för övergångar på arbetsmarknaden, och av att åtgärda den redan betydande bristen på arbetskraft och kompetens, däribland i den gröna ekonomin. Europaåret för kompetens 2023 förväntas ge en viktig politisk impuls till främjandet av en livslång kompetensutveckling, vilket är avgörande för att uppnå de stora förändringar som våra ekonomier och samhällen står inför. Den befintliga arbetskraftens aktiva deltagande i utbildningsverksamhet efter en ändamålsenlig grundutbildning är av största vikt för att säkerställa att kompetensen ständigt uppdateras. Högskolor av god kvalitet är också viktiga för att utveckla de avancerade färdigheter som behövs för motståndskraftiga, inkluderande och hållbara europeiska ekonomier. EU:s överordnade mål för 2030 för vuxenutbildningen kräver att minst 60 % av vuxna i EU deltar i utbildning varje år senast 2030. De senaste tillgängliga uppgifterna från 2016 pekar på en alltför låg deltagandegrad (under de senaste tolv månaderna) i EU, på 37,4 % av befolkningen i åldern 25–64 år, vilket understryker behovet av att avsevärt öka

framstegen för att nå de ambitiösa nationella mål som satts upp för 2030. Dessutom tenderar lågkvalificerade vuxna i alla medlemsstater att mer sällan delta i utbildning än personer med gymnasieutbildning, som i sin tur har en lägre deltagandegrad än personer med högskoleexamen. Vuxnas deltagande i utbildning är också vanligare i städer än på landsbygden. I rådets rekommendation om individuella utbildningskonton av den 16 juni 2022 beskrivs hur medlemsstaterna på ett effektivt sätt kan kombinera finansiellt och icke-finansiellt stöd för att ge alla vuxna möjlighet att utveckla sina färdigheter under hela sitt yrkesliv och göra framsteg mot målet för vuxenutbildning under det kommande årtiondet. Rådets rekommendation av den 16 juni 2022 om en europeisk strategi för mikromeriter för livslångt lärande och anställbarhet syftar också till att säkerställa kvaliteten, erkännandet och förståelsen av mikromeriter, som i allt högre grad används inom utbildnings- och arbetsmarknadssystemen.

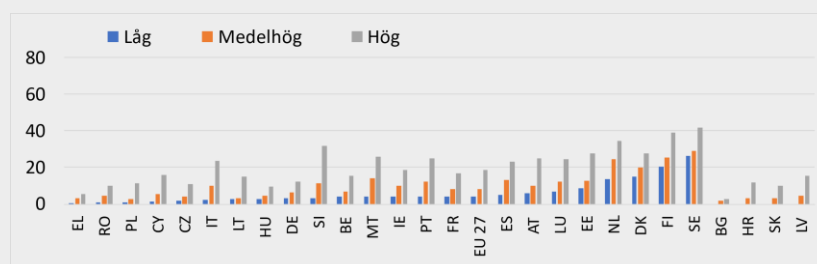
Vuxnas deltagande i utbildning är fortfarande för lågt, särskilt för lågutbildade

10,8 %
av alla vuxna deltog i lärande (under de föregående fyra veckorna) i EU 2021

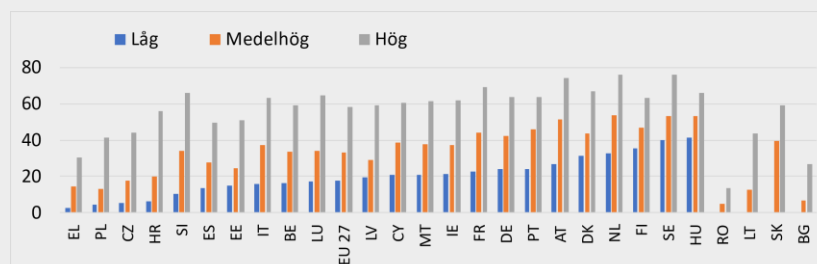
Bland lågkvalificerade vuxna deltog endast **4,3 %** i lärande

År 2016 hade **37,4 %** av vuxna deltagit i någon form av utbildning under de föregående tolv månaderna

Vuxnas deltagande i utbildning efter utbildningsnivå (låg, medelhög och högkvalificerad) under de senaste fyra veckorna (2021, i %)

Vuxnas deltagande i utbildning efter utbildningsnivå (låg, medelhög och högkvalificerad) under de senaste 12 månaderna (2016, i %)

Källa: Eurostats [img_ifs_03], arbetskraftsundersökningen och [särskilt utdrag], undersökningen om vuxenutbildning.

Hushållens samlade reala inkomster ökade i EU 2021, jämte BNP och marknadsinkomsterna, som en följd av återhämtningen efter covid-19-pandemin, men minskade 2022. Under andra kvartalet 2021 ökade hushållens reala inkomster med anmärkningsvärda 4,5 % (på 12-månadersbasis), samtidigt som den reala BNP-tillväxten nådde en topp på 14,1 %. Hushållsinkomsternas motståndskraft mot covid-19-chocken 2020 hänger samman med hur de automatiska stabilisatorerna fungerar och med de massiva och snabba politiska åtgärder som infördes på medlemsstats- och EU-nivå, vilket i hög grad mildrade pandemins negativa socioekonomiska konsekvenser. Under perioden från och med tredje kvartalet 2021 skedde dock en kraftig minskning av tillväxten av hushållens reala inkomster, som drogs ned av den snabbt stigande inflationen trots ökningen av de nominella

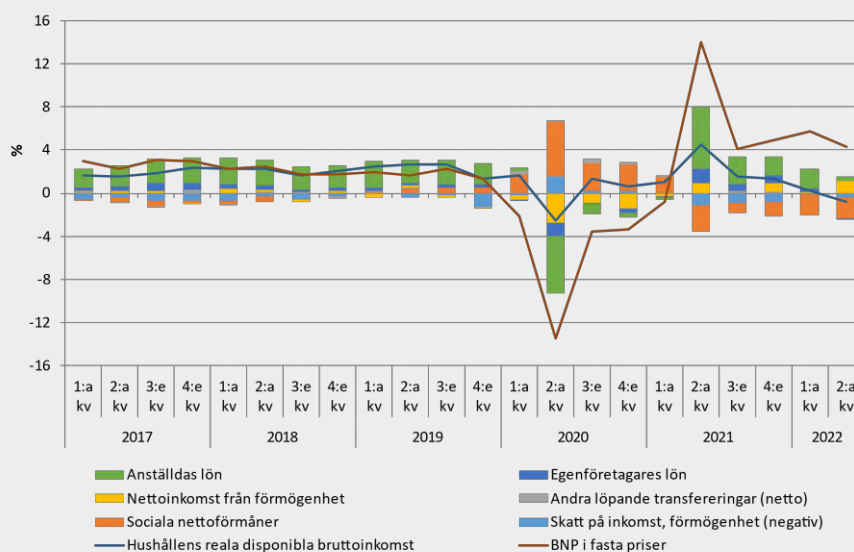
ersättningarna till anställda. Andra kvartalet 2022 minskade hushållens reala disponibla bruttoinkomst för första gången sedan covid-19-chocken under andra kvartalet 2020, medan den reala BNP-tillväxten avtog.

Den senaste tidens höga inflation har haft en negativ inverkan på tillväxten av hushållens samlade reala inkomster under 2022

Tillväxten av BNP i fasta priser och av hushållens reala disponibla bruttoinkomst och dess viktigaste komponenter (i %, EU-27)

Hushållens reala disponibla bruttoinkomster minskade i EU under andra kvartalet 2022

Inkomstskillnaderna låg på en relativt stabil nivå i de flesta av medlemsstaterna

Källa: Eurostat, nationalräkenskaper [nasq_10_nf_tr] och [namq_10_gdp]. Anmärkning: Se rapportens huvuddel.

Trots covid-19-krisen var andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning i stort sett stabil under 2020 och beräknas förbli så under 2021, efter att ha förbättrats under tidigare år, tack vare de åtgärder som EU och medlemsstaterna vidtagit för att mildra pandemins negativa effekter. Omkring en av fem personer löpte risk för fattigdom eller social utestängning i EU 2020 och inga betydande förändringar uppskattas för 2021, även om det finns betydande skillnader mellan länderna. Fattigdomsriskerna och andelen personer som bor i hushåll med mycket låg arbetsintensitet har båda förblivit praktiskt taget oförändrade i efterdyningarna av pandemin, samtidigt som den allvarliga materiella och sociala fattigdomen fortsatte att minska under 2021. Även om det fanns tecken på skillnader mellan medlemsstaterna visade inkomstskillnaderna också på en övergripande stabilitet under 2020–21. Detta berodde på omfattande och snabba politiska åtgärder, inklusive system för korttidsarbete samt andra sysselsättningsbevarande och politiska åtgärder till stöd för utsatta personer under covid-19-krisen. De sociala transfereringarnas fattigdomsminskande effekter ökade till en aldrig tidigare skådad nivå (efter att ha ökat i de flesta medlemsstater), och minskade fattigdomen med i genomsnitt mer än en tredjedel i EU. Likväl var det mer än tre gånger så sannolikt för personer med atypiska anställningsformer att löpa risk för fattigdom (16,6 %) än för personer med reguljära anställningar (5 %). Tidiga uppskattningar av 2021 års utgifter för social trygghet för 24

medlemsstater visar att deras andel av BNP minskade jämfört med 2020 (29,2 % jämfört med 30,7 %) och fortfarande ligger över nivån före krisen (27,1 % år 2019). I nästan alla medlemsstater ökade andelen utgifter för hälso- och sjukvård samt för förmåner vid sjukdom samtidigt som andelen för arbetslöshetsförmåner minskade.

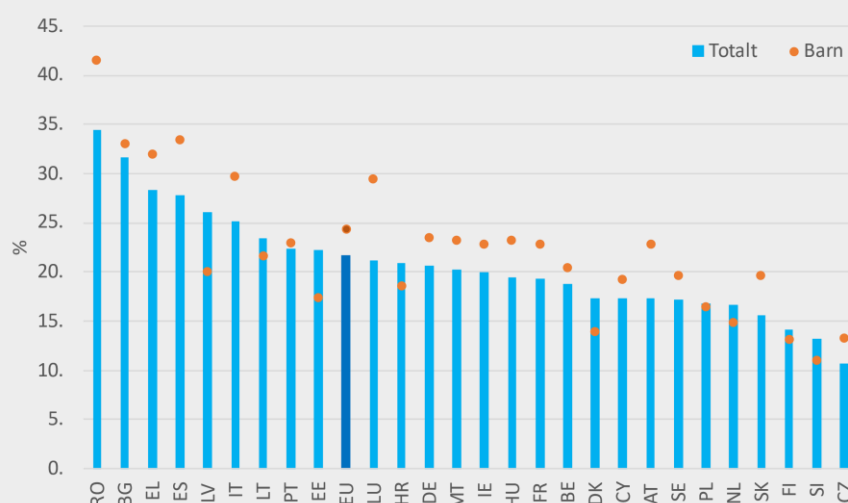
Risken för fattigdom eller social utestängning för vissa befolkningsgrupper förblev i stort sett oförändrad under 2020–2021, även om en del av dem fortfarande står inför särskilda utmaningar. När det gäller personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning förblev andelen som är födda utanför EU och andelen romer i stort sett oförändrad i EU, medan andelen personer med funktionsnedsättning minskade trots pandemiutbrottet. Dessa grupper är dock fortfarande systematiskt mer utsatta för fattigdom och social utestängning än resten av befolkningen. För att bekämpa den högre risken för fattigdom och social utestängning för personer med funktionsnedsättning bör medlemsstaterna ta itu med bristerna i det sociala skyddet för att minska ojämlikheterna, bland annat genom kompensation för extra kostnader i samband med funktionsnedsättning och genom rätt till invaliditetsförmåner. Bland barn förblev risken för fattigdom eller social utestängning i stort sett stabil under 2020–2021, men var högre än för befolkningen totalt sett och med tecken på skillnader mellan medlemsstaterna. Dessutom fortsatte familjer med barn att drabbas av allvarliga bostadsbrister. Barn som växer upp i fattigdom eller social utestängning har sämre möjligheter att klara sig bra i skolan, hålla sig friska och förverkliga sin potential senare i livet. Det behövs brådskande politiska åtgärder för att ta itu med utmaningen i linje med den förstärkta europeiska barngarantin.

Risken för fattigdom eller social utestängning förblev i genomsnitt stabil under 2020–2021 i EU, men varierar avsevärt mellan medlemsstaterna och är högre för barn

En person av fem löpte risk för fattigdom eller social utestängning 2021 i EU (andelen varierade från 10,7 % till 34,4 % i de olika medlemsstaterna)

Risken för fattigdom eller social utestängning är större för barn i EU (24,4 %) liksom i de flesta medlemsstater

Risk för fattigdom eller social utestängning för hela befolkningen och för barn (0–17 år) (i %, 2021)

Källa: Eurostats [ilc_peps01n], EU:s statistik över inkomst- och levnadsvillkor (EU-Silc).

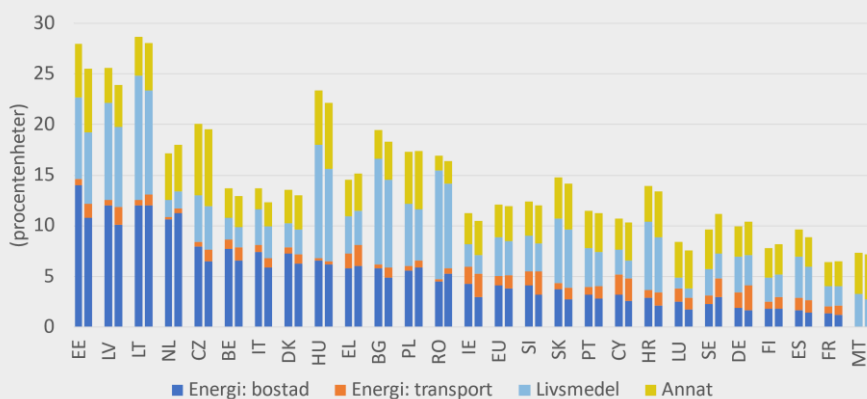
Höga och stigande energipriser och därtill hörande inflationstryck riskerar att påverka köpkraften negativt, särskilt för utsatta hushåll, och skapa en ökad energifattigdom, vilket kräver tillfälligt och riktat stöd. Ökningen av energipriserna under 2021–2022 har påverkat köpkraften negativt för låg- och medelinkomsthushåll (med en beräknad ökning av levnadskostnaderna på i genomsnitt 12 %), särskilt när det gäller livsmedel och energi. Högre totala transportkostnader och energikostnader för bostäder, främst i samband med uppvärmning och kylning, innebär också en ökad risk för att hushållen hamnar i energifattigdom. I synnerhet påverkar oförmågan att hålla hemmet tillräckligt varmt låginkomsttagarna hårdast. Omkring två av tio personer som löpte risk för fattigdom kunde redan 2021 inte hålla sina hem tillräckligt varma, vilket är mer än dubbelt så mycket som för den totala befolkningen. Kommissionen har lagt fram flera åtgärder för att hantera energikrisen. I oktober 2021 lade den fram ett meddelande om energipriser som innehöll en verktygslåda och information om vad medlemsstaterna skulle kunna göra enligt de gällande EU-reglerna för att hjälpa sårbara konsumenter och företag hantera de höga priserna. Genom rådets förordning av den 6 oktober 2022 om en krisintervention för att komma till rätta med de höga energipriserna utökades verktygslådan och förväntas även ge ytterligare offentliga intäkter från de oväntade vinsterna från inframarginell teknik och solidaritetsbidraget från fossila bränsleföretag. Dessa intäkter kommer att riktas till hushåll och företag som i allt högre grad riskerar att inte kunna betala sina energiräkningar, och förväntas bidra till att förhindra att fattigdomsriskerna och ojämlikheten ökar. Under det senaste året har medlemsstaterna infört exceptionella och tillfälliga åtgärder för att hantera den pågående energikrisen. I och med att pristrycket utökas är det särskilt viktigt att noga övervaka dess fördelningseffekter och förlita sig på tillfälliga stödåtgärder som är bättre inriktade på de utsatta. En minskning av hushållens energiutgifter och beroende av fossila bränslen, bland annat genom att mobilisera investeringar i energieffektivitet, såsom byggnadsrenovering, och förnybar energi i linje med REPowerEU, bidrar också till att skydda hushållens köpkraft mot bakgrund av de stigande energipriserna. Sådana stödåtgärder är de bästa långsiktiga lösningarna på de höga energipriserna och bör också i första hand inriktas på de utsatta.

Ökningen av energipriserna har en negativ inverkan på de totala levnadskostnaderna för låg- och medelinkomsthushåll

Nästan hälften av ökningen av levnadskostnaderna i EU med 9,7 % mellan 2021 och 2022 berodde på **höjda energipriser**.

6,9 % av den totala befolkningen och 16,4 % av de personer som löper risk för fattigdom kunde inte hålla sina hem tillräckligt varma under 2021.

Olika utgiftstypers bidrag till ökningen av levnadskostnaderna för den första och tredje femtedelen av befolkningen (rangordnade efter inkomst, i %) (första och andra stapeln för respektive medlemsstat)

Anmärkning: Ökningen av levnadskostnaderna beräknas för de olika utgiftstypers genomsnittliga andelar inom den första och tredje kvintilen av fördelningen av hushållens disponibla inkomst per konsumtionsenhet. Medlemsstaterna sorterades efter storleken på bidraget av de boenderelaterade ändringarna av energipriset för den första kvintilen. Källa: Gemensamma forskningscentrumets beräkningar baserade på data om HIKP-inflation från Eurostats indikator [[prc_hicp_manr](#)] från september 2022 och mikrodata från 2015 års omgång av hushållsbudgetundersökningen.

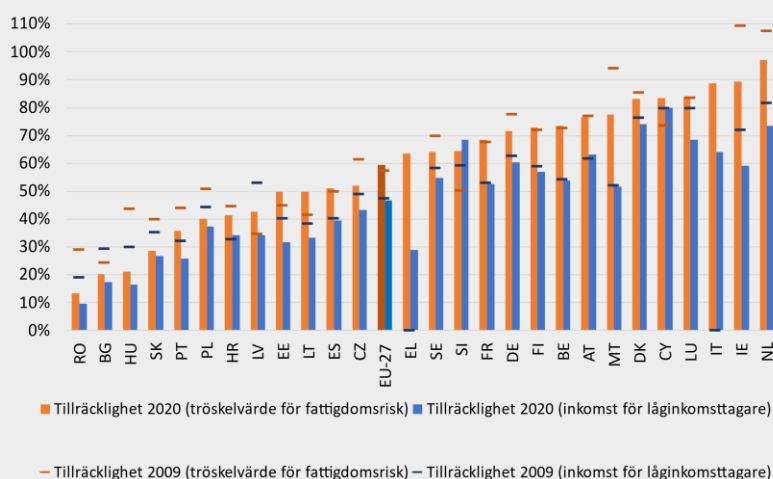
Minimiinkomstsystemens tillräcklighet har urholkats i de flesta medlemsstater under 2020 jämfört med 2019, och luckor i täckningen kvarstår. Minimiinkomstskydd, tillsammans med strategin för aktiv inkludering, spelar en viktig roll för att förebygga och minska risken för fattigdom eller social utestängning. Alla medlemsstater har infört inkomststödssystem som sista skyddsnet, och i genomsnitt har minimiinkomstens tillräcklighet förblivit i stort sett oförändrad i EU under det senaste årtiondet (men med stora skillnader mellan medlemsstaterna), samtidigt som en liten försämring observerades totalt sett 2020. Förbättringar av täckningen observerades mellan 2015 och 2020, vilket kan bidra till att förhindra ökningarna av graden av fattigdom och den materiella fattigdomen, men utmaningar kvarstår när det gäller ändamålsenligheten. För att stödja den uppåtgående konvergensen mellan medlemsstaterna och kampen mot fattigdom och social utestängning har kommissionen lagt fram ett förslag till rådsrekommendation om tillräcklig minimiinkomst som säkerställer aktiv inkludering, där man beskriver områden för ytterligare modernisering av minimiinkomstsystemen i linje med strategin för aktiv inkludering.

De sociala skyddsnetens tillräcklighet varierar mellan medlemsstaterna

Minimiinkomstförmånerna låg på **mindre än hälften av fattigdomsgränsen** i en tredjedel av medlemsstaterna 2019

Nettoinkomst för personer med minimiinkomst som andel i förhållande till gränsen för fattigdomsrisk (utjämnad över tre år) och inkomsten för en låginkomsttagare (2009 och 2020)

Effekten av transfereringar för att minska fattigdomen varierar mellan 16 % och 52 % bland medlemsstaterna

Källa: Beräkningar från GD Sysselsättning, socialpolitik och inkludering med mikrodata från EU-Silc. *Anmärkning:* För IE avser uppgifterna om minimiinkomstförmåner inkomståret 2020. För IE, IT, LU och LV finns gränsvärden för fattigdomsrisk ännu inte tillgängliga för 2020. Diagrammet gäller ensamstående personer utan barn. Nettoinkomsten för en person med minimiinkomst kan också omfatta andra typer av förmåner (t.ex. bostadsbidrag) än minimiinkomst. Med låginkomsttagare avses heltidsarbetande som tjänar 50 % av genomsnittslönen.

Andelen som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov minskade i EU i genomsnitt under 2021, men det finns fortfarande stora skillnader mellan medlemsstaterna, samtidigt som man kan se en kraftig ökning av efterfrågan på långvarig vård och omsorg, på grund av den åldrande befolkningen. Personer i låginkomsthushåll löper större risk att rapportera icke tillgodosedda vårdbehov, även om skillnaden jämfört med den totala befolkningen varierar mellan medlemsstaterna. Bristen på arbetskraft och kompetens inom hälso- och sjukvårdssektorn kan fortfarande orsaka flaskhalsar i tillhandahållandet av tjänster, trots att det covid-19-relaterade trycket på hälso- och sjukvårdssystemen har minskat. Ett antal medlemsstater inledde systemreformer inom hälso- och sjukvården, bland annat när det gäller tillhandahållande av primärvård. Det är viktigt att slutföra dessa, jämte en ökande digitalisering av tjänsterna, för att öka kvaliteten på tillhandahållandet och förbättra dess motståndskraft. På grund av den demografiska förändringen beräknas samtidigt antalet personer som potentiellt behöver långvarig vård och omsorg öka i EU från 30,8 miljoner 2019 till 33,7 miljoner 2030 och ytterligare till 38,1 miljoner 2050. Detta förstärker behovet av att ta itu med utmaningar som rör tillgänglighet, överkomlighet och kvalitet för långvarig vård och omsorg, samtidigt som hänsyn tas till de offentliga finansernas övergripande hållbarhet. Även om alla medlemsstater erbjuder viss social trygghet rapporterade 35,7 % av människorna i EU att de inte använder (mer) hemtjänst av ekonomiska skäl, 9,7 % nämnde brister i utbudet och 2,1 % angav kvalitetsproblem. I synnerhet kan kostnaderna för vård och omsorg vara mycket höga, även med det sociala skyddet, och kan utgöra mer än hälften av medelinkomsten för äldre med allvarliga behov av långvarig vård och omsorg i många medlemsstater. För att maximera de långvariga vård- och omsorgstjänsternas bidrag till social rättvisa, jämställdhet och skapande av arbetstillfällen lade kommissionen fram en europeisk strategi för vård och omsorg, åtföljd av ett förslag till rådsrekommendation om tillgång till långvarig vård och omsorg av god kvalitet och till rimlig kostnad.

Medlemsstaterna vidtar åtgärder för att anpassa sina sociala trygghetssystem till det föränderliga demografiska sammanhanget och den föränderliga arbetsmarknadssituationen för att ta itu med utmaningar som rör tillräcklighet,

tillgänglighet och finanspolitisk hållbarhet. Efter pandemin har det framkommit vissa brister i tillgången till socialt skydd och flera medlemsstater har infört reformer av sina nationella sociala trygghetssystem, med inriktning på arbetstagare med atypiska anställningar och egenföretagare. Demografiska förändringar innebär fortsättningsvis långsiktiga utmaningar för pensionsystemen, bland annat när det gäller den åldrande befolkningens inverkan på de offentliga finanserna och de därmed sammanhängande pensions- och hälsovårdssystemen samt systemen för långvarig vård och omsorg, med avseende på tillräcklighet, tillgänglighet och finanspolitisk hållbarhet. Det krävs ett brett spektrum av politiska åtgärder som omfattar pensions-, arbetsmarknads-, skatte- och hälsopolitiska åtgärder för att framgångsrikt ta itu med de utmaningar som pensionsystemen står inför, bland annat när det gäller den bestående pensionsklyftan mellan könen.

Ett förutsägbart och meningsfullt deltagande i god tid av arbetsmarknadens parter spelar en viktig roll för att se till att reformer och investeringar utformas och genomförs på ett effektivt sätt. I sysselsättningsriktlinje 7 och princip 8 i den europeiska pelaren för sociala rättigheter uppmanas medlemsstaterna att säkerställa att arbetsmarknadens parter involveras i god tid och på ett meningsfullt sätt vid utformningen och genomförandet av sysselsättningsrelaterade, sociala och, i relevanta fall, ekonomiska reformer och strategier, däribland genom att stödja en ökning av deras kapacitet. Under hälsokrisen var den sociala dialogen och kollektiva förhandlingar avgörande för en stark hälso- och sjukvårdssektor, vilket bidrog till att öka EU:s beredskap för potentiella framtida hälsokriser. Samtidigt uppmanade flera medlemsstater arbetsmarknadens parter att i linje med sin nationella praxis och sina institutionella ramar diskutera, förhandla om och/eller genomföra åtgärder för att stödja arbetsvillkoren, arbetsmarknadens funktion, lika möjligheter samt hälsa och säkerhet på arbetsplatsen. På senare tid har samarbetet med arbetsmarknadens parter varit avgörande för att genomföra en lämplig stödpolitik till förmån för integrationen av ukrainska medborgare och andra fördrivna personer på EU:s arbetsmarknader, inbegripet i sektorer där det råder brist på arbetskraft. Ett deltagande av organisationer i det civila samhället bidrar också till att genomföra kvalitetsreformer och kvalitetspolitik i medlemsstaterna. Ett deltagande av arbetsmarknadens parter och det civila samhället är också viktigt när det gäller planerna för återhämtning och resiliens.

*****

Medlemsstaterna bör vidta åtgärder för att komma till rätta med de utmaningar i fråga om sysselsättning, kompetens och socialpolitik som konstateras i denna rapport. I den analys som presenteras i rapporten framhålls ett antal prioriterade områden för politiska åtgärder. Dessa bör syfta till att ta itu med de utmaningar som har uppstått i det nuvarande socioekonomiska sammanhanget och främja en hållbar tillväxt för alla, genom att främja skapandet av arbetstillfällen och övergångar av god kvalitet under hela arbetslivet och mellan sektorer, förbättra den sociala och ekonomiska motståndskraften och säkerställa en rättvis grön och digital omställning, samtidigt som man gör framsteg i riktning mot EU:s överordnade och nationella mål för sysselsättning, kompetens och fattigdomsminskning senast 2030.

Medlemsstaterna uppmanas att göra följande, i enlighet med sysselsättningsriktlinjerna:

- Minska de negativa effekterna av olika typer av inflationstryck, särskilt från höga energipriser, på köpkraften hos utsatta hushåll, bland annat för att förhindra en ökad

energifattigdom, genom tillfälliga och riktade stödåtgärder, samtidigt som incitamenten för att minska energiförbrukningen och förbättra energieffektiviteten bibehålls.

- I linje med nationell praxis och med full respekt för arbetsmarknadsparternas roll, främja en löneutveckling som minskar förlusten av köpkraft, särskilt för låginkomsttagare, bland annat genom uppdateringar i god tid av lagstadgade minimilöner, samtidigt som de makroekonomiska förhållandena återspeglas, sysselsättningen och konkurrenskraften bevaras och förenligheten med målet att ta itu med den höga inflationen behålls.
- Säkerställa tillgången till system för korttidsarbete och andra åtgärder som avser att bevara arbetstillfällena och som utformats på ett sätt som bevarar humankapitalet, stöder rättvisa omstruktureringsprocesser där så behövs, underlättar övergångar på arbetsmarknaden och bidrar till att modernisera ekonomin, särskilt genom en därtill hörande kompetensutveckling och omskolning, även med tanke på energikrisens potentiella inverkan på arbetsmarknaden och relaterade industriella omvandlingar.
- Stärka effektiviteten och ändamålsenligheten hos den aktiva arbetsmarknadspolitiken och de offentliga arbetsförmedlingarnas kapacitet, även genom investeringar i tillgänglig digital infrastruktur och tillgängliga digitala tjänster, kompetensövervakning och kompetensprognoser samt lämplig utbildning av personal, i syfte att främja skapandet av arbetstillfällena och övergångar på arbetsmarknaden, inbegripet i riktning mot den digitala och gröna ekonomin, och åtgärda bristen på arbetskraft och kompetens.
- Ge stöd till de arbetstagare och hushåll som påverkas mest av den ekonomiska och sociala omställningen till följd av klimatförändringarna och den nödvändiga gröna omställningen samt digitaliseringen, särskilt till utsatta personer, främst genom arbetsförmedlingar och utbildningsåtgärder, välutformade, målinriktade och tidsbundna sysselsättningsprogram, riktade och väl utformade incitament för anställningar och övergångar, tillräcklig inkomstrygghet med en aktiv inkluderingsstrategi och främjande av entreprenörskap, på grundval av arbetstagarnas och deras representanters fulla och meningsfulla deltagande i planeringen av förändringar och hanteringen av omstruktureringsprocessen, i enlighet med rådets rekommendation om säkerställande av en rättvis omställning till klimatneutralitet.
- Förbättra ungdomars arbetsmarknadsutsikter, bland annat genom att främja en inkluderande och kvalitativ yrkesutbildning och högre utbildning, erbjuda riktat stöd till arbetsförmedlingar (inbegripet mentorskap, vägledning och rådgivning) samt stödja lärlings- och praktikprogram av god kvalitet, i linje med den förstärkta ungdomsgarantin.
- Säkerställa jämställdheten och stärka kvinnors deltagande på arbetsmarknaden, bland annat genom att främja lika möjligheter och likvärdig karriärutveckling samt säkerställa insyn i lönestrukturer. Främja möjligheten att förena arbete, familj och privatliv, bland annat genom att ge tillgång till överkomlig långvarig vård och omsorg, förskola och barnomsorg av hög kvalitet samt tillgång till lämplig familjerelaterad ledighet och flexibla arbetsformer för föräldrar och andra personer med omsorgsansvar, i linje med den europeiska vårdstrategin.
- Främja lika möjligheter och förbättra läranderesultaten genom att ta itu med problemet med ungdomar som lämnar skolan med högst grundskoleutbildning, bland annat genom att tillhandahålla förskola och barnomsorg av god kvalitet till ett överkomligt pris, i linje med den europeiska barngarantin och de relevanta nationella handlingsplanerna,

samt genom att ta itu med lärarbristen. Stödja tillgången till utbildning för barn från mindre gynnade grupper och avlägsna områden samt främja utbildningen på alla kvalifikationsnivåer.

- Öka de digitala färdigheterna hos både unga och vuxna och utöka reserven av personer med digital kompetens på arbetsmarknaden genom att utveckla digitala utbildningssystem med stöd av viktiga funktioner såsom höghastighetsuppkoppling i skolorna, utrustning och lärarutbildning, samt ge institutionerna stöd med sakkunskap om digitalisering med särskild inriktning på inkludering och minskning av de digitala klyftorna.
- Stödja vuxnas kompetensutveckling och omskolning för anpassning till en föränderlig arbetsmarknad, bland annat genom att stärka tillhandahållandet av individuella utbildningsrättigheter, särskilt genom individuella utbildningskonton, och främja utvecklingen, genomförandet och erkännandet av mikromeriter, i linje med rådets rekommendationer om individuella utbildningskonton och om en europeisk strategi för mikromeriter för livslångt lärande och anställbarhet.
- Anpassa arbetsmarknadsbestämmelserna och skatte- och förmånssystemen för att minska och förhindra segmenteringen på arbetsmarknaden och främja skapandet av arbetstillfällen av hög kvalitet, inbegripet en möjlig minskning av skattekillen, särskilt för lågavlönade.
- Se till att arbetstagare med atypiska anställningar och arbetstagare som utför plattformarbete samt egenföretagare har tillräckligt socialt skydd i enlighet med rådets rekommendation om tillgång till socialt skydd.
- Säkerställa hälsosamma, säkra och väl anpassade arbetsmiljöer och att flexibla arbetsformer finns tillgängliga.
- Främja kollektiva förhandlingar, social dialog och ett meningsfullt samarbete mellan arbetsmarknadens parter i god tid, däribland när det gäller genomförandet av planerna för återhämtning och resiliens samt förfarandet för den europeiska planeringsterminen.
- Investera i lämpliga och hållbara sociala trygghetssystem för alla, i linje med rådets rekommendation om tillgång till socialt skydd, inbegripet minimiinkomstsystem som bygger på strategin för aktiv inkludering, i linje med förslaget till rådsrekommendation om tillräcklig minimiinkomst som säkerställer aktiv inkludering. Stödja reformer för att säkerställa tillräckliga skyddsnivåer och förbättra skyddet för dem som inte omfattas eller inte omfattas i tillräckligt hög grad. Se till att de som kan jobba har tillräckliga förmåner, att deras rättigheter kan överföras och att de har tillgång till tjänster och stöd av hög kvalitet för integration på arbetsmarknaden. Säkerställa, genom att göra det som beskrivits ovan, balansen mellan finansieringskällorna och bevara de offentliga finansernas övergripande hållbarhet.
- Bedöma de fördelningsmässiga effekterna av investeringsreformer på olika befolkningsgruppers inkomster, i linje med meddelandet om bättre bedömning av fördelningseffekter av medlemsstaternas politik.
- Se till att alla barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning har kostnadsfri och faktisk tillgång till hälso- och sjukvård, förskola och barnomsorg, utbildning och skolbaserade aktiviteter, faktisk tillgång till näringsrik mat och adekvata bostäder i linje med den europeiska barngarantin.
- Bekämpa hemlöshet som den mest extrema formen av fattigdom. Främja investeringar i renovering av bostäder och subventionerat boende samt integrerade sociala tjänster, och

underlätta tillgången till överkomliga bostäder av hög kvalitet, subventionerat boende eller bostadsbidrag i förekommande fall.

- Investera i hälso- och sjukvårdssystemens kapacitet, inklusive primärvården och kapaciteten på folkhälsoområdet, samordning av vård, hälso- och sjukvårdspersonal samt e-hälsa. Minska patientavgifterna, ge fler tillgång till hälso- och sjukvård samt främja kompetensutveckling och omskolning för hälso- och sjukvårdspersonal.
- Förbättra tillhandahållandet av överkomlig och hållbar långvarig vård och omsorg av hög kvalitet i linje med den europeiska strategin för vård och omsorg.
- Säkerställa inkluderande och skattemässigt hållbara pensionssystem som möjliggör tillräckliga inkomster under ålderdomen och rättvisa mellan generationerna.

EU-finansiering, till exempel via Europeiska socialfonden+, Europeiska regionala utvecklingsfonden, fonden för en rättvis omställning och faciliteten för återhämtning och resiliens för stödberättigade investeringar och reformer, gör att medlemsstaterna kan påskynda de politiska åtgärderna på dessa områden.

KAPITEL 1. ÖVERSIKT ÖVER ARBETSMARKNADSTRENDER OCH SOCIALA TRENDER I EUROPEISKA UNIONEN, ÖVERGRIPANDE MÅL OCH ÖGONBLICKSBILDER FRÅN DEN SOCIALA RESULTATTAVLAN

1.1 Utvecklingen på arbetsmarknaden

Återhämtningen på arbetsmarknaden fortsatte under 2022 med en sysselsättning som översteg nivåerna före krisen, om än med betydande skillnader mellan olika sektorer. Andra kvartalet 2022 uppgick det totala antalet sysselsatta till 213,4 miljoner i EU (164 miljoner i euroområdet)¹⁰. Detta är 3,5 miljoner (2,7 för euroområdet) fler än den högsta noteringen i fjärde kvartalet 2019. Sysselsättningsgraden (20–64 år) i EU uppgick andra kvartalet 2022 till 74,8 % (74,3 % i euroområdet), vilket är 1,9 procentenheter (1,6 procentenheter för euroområdet) över de högsta nivåerna före pandemin. Sysselsättningsgraden på årsbasis uppgick till 73,1 % i EU 2021 (72,5 % i euroområdet), vilket är 0,4 procentenheter över 2019 års värde (utan någon förändring i euroområdet). Bland de yrken som har störst sysselsättningstillväxt har informations- och kommunikationstekniksektorn (IKT-sektorn) ökat med 21 % mellan fjärde kvartalet 2019 och andra kvartalet 2022, vilket innebär 1,1 miljoner fler arbetstillfällen. Därefter kommer fastighetsverksamhet (en ökning med 18 % eller 190 000 fler anställda) och verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik (en ökning med 7,9 % eller 0,58 miljoner personer). Offentlig förvaltning och försvar rapporterade 0,71 miljoner fler arbetstillfällen under andra kvartalet 2022 än under fjärde kvartalet 2019 (en ökning med 5,3 %). Detta följdes av byggverksamhet (en ökning med 6,1 %) och verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik (en ökning med 3,1 %). Däremot har tillverknings-, inkvarterings- och livsmedelstjänster samt administrativt stöd ännu inte samma sysselsättningsnivåer som före krisen (omkring 0,2 miljoner färre anställda i var och en av dessa sektorer andra kvartalet 2022 jämfört med fjärde kvartalet 2019). Totalt sett beräknas sysselsättningstillväxten uppgå till 1,7 % 2022, innan den stannar upp 2023 och därefter ökar måttligt till 0,4 % under 2024, i en situation där det råder stor osäkerhet. Människor som kommit till EU efter att ha flytt kriget i Ukraina förväntas efterhand ta sig in på arbetsmarknaderna, men de konkreta effekterna av detta kommer att bli märkbara först från och med nästa år¹¹.

Arbetstagare som lämnar systemen för korttidsarbete och den registrerade minskningen i frånvaro från arbetet har bidragit till en ökning av det totala antalet arbetade timmar sedan 2021. Antalet arbetade timmar i EU har återhämtat sig långsamt men stadigt sedan den lägsta noteringen (andra kvartalet 2020), och uppgick andra kvartalet 2022 till totalt 85,9 miljarder¹². Detta är det högsta värde som någonsin registrerats för denna indikator. Samtidigt fortsatte den kvartalsvisa frånvaron från arbetet sin nedåtgående trend, från 17,5 % av den totala sysselsättningen andra kvartalet 2020 till 8,9 % andra kvartalet

¹⁰ Sysselsättning: Nationalräkenskaper (enligt nationella beräkningar), Eurostats indikator [[namq_10_a10_e](#)]; [[lfsq_egan2](#)] och andra siffror: EU:s arbetskraftsundersökning. I hela avsnittet används säsongrensade kvartalsuppgifter.

¹¹ Europeiska kommissionen, *European Economic Forecast*, hösten 2022, Institutional Paper 187, november 2022.

¹² Eurostat, [[namq_10_a10_e](#)].

2022¹³. Dessa siffror fortsätter att belysa den viktiga roll som systemen för korttidsarbete har spelat för många arbetstagare och företag, mer än två år efter covid-19-krisens början (se avsnitt 2.1). Arbetsmarknadsåtgärder som infördes på EU-nivå och i medlemsstaterna i samband med covid-19-pandemin (särskilt Sure-instrumentet, React-EU och investeringsinitiativet mot effekter av coronaviruset CRII och CRII+) gjorde det möjligt för företag att behålla sina anställda och sin kompetens, och hjälpte egenföretagare att gradvis återuppta sin verksamhet när begränsningsåtgärderna upphävdes. Den fjärde halvårsrapporten om genomförandet av Sure¹⁴ visar att instrumentet stödde omkring 31,5 miljoner personer och 2,5 miljoner företag 2020, vilket utgjorde nästan en tredjedel av den totala sysselsättningen och av det totala antalet företag i de 19 stödmottagande medlemsstaterna.

Den nominella löneökningen började återhämta sig, men förväntas förbli lägre än inflationen 2022. År 2021 ökade den nominella ersättningen till anställda i alla medlemsstater och med 4,1 % på aggregerad nivå på årsbasis i EU, vilket översteg den genomsnittliga tillväxttakten på omkring 1,9 % under perioden 2013–2019. Denna ökning berodde till stor del på den starka ekonomiska återhämtningen och återhämtningen i antal arbetade timmar (se avsnitt 2.1 för närmare uppgifter på medlemsstatsnivå). En ökad inflation och bristen på arbetskraft bidrog ytterligare till en svag ökning av de nominella lönerna under första halvåret 2022. De nominella ökningarna har dock i hög grad urholkats av den ökade inflationen, vilket har lett till en betydande minskning av reallönerna med 3,3 % i EU under andra kvartalet 2022 (på 12-månadersbasis), samtidigt som oron ökar för de ogynnsamma sociala konsekvenserna av de negativa effekterna på köpkraften, särskilt för låginkomsttagare. I framtiden förväntas löneökningarna minska på grund av den försämrade ekonomiska situationen¹⁵.

Andelen visstidsanställda och egenföretagare har inte ökat nämnvärt allteftersom arbetsmarknaden blev mer dynamisk. Andelen personer med visstidsanställning bland alla anställda (20–64 år) ökade något från 12,6 % 2020 till 13 % 2021. Den nådde 13,1 % andra kvartalet 2022 (0,8 procentenheter högre än samma kvartal 2020), vilket fortfarande är lägre än fjärde kvartalet 2019 (13,9 %). År 2021 var siffrorna högre bland kvinnor (13,8 % jämfört med 12,2 % för män) och för unga arbetstagare (15–24 år) (50,9 % jämfört med 12,9 % respektive 6,5 % för åldersgrupperna 25–54 respektive 55–64 år – se även avsnitt 2.3). Andelen anställda med visstidsanställningar var också betydligt högre för lågkvalificerade (19,2 % år 2021) jämfört med medel- och högkvalificerade (11,7 % respektive 12,2 %). Antalet egenföretagare (20–64 år) minskade med 0,9 miljoner mellan 2019 och 2021. Kvartalsvis fanns det 25,7 miljoner egenföretagare andra kvartalet 2022, vilket var 0,6 miljoner färre än fjärde kvartalet 2019¹⁶.

Sysselsättningen växer parallellt med vakansgraden, vilket belyser behovet av att ytterligare stödja deltagandet på arbetsmarknaden, jobbmatchningen och övergångarna¹⁷. Vakansgraden inom industrin, byggsektorn och tjänstesektorn var 3 % andra kvartalet 2022 i EU-27 (3,2 % i euroområdet), vilket är 0,8 (0,9) procentenheter högre

¹³ Eurostats [lfsi_abt_q] och [lfsi_emp_q], EU:s arbetskraftsundersökning.

¹⁴ COM(2022) 483 final.

¹⁵ Europeiska kommissionen, *Labour Market and Wage Developments in Europe, Annual Review 2022*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2022 (ännu ej utgiven).

¹⁶ Eurostats [lfst_r_e2tgaedcu], [lfsa_etpgan] och [lfsq_egaps]. Avbrott i serierna 2021 respektive första kvartalet 2021.

¹⁷ Vakansgraden anges i procent av det totala antalet besatta och lediga platser (dvs. avlönade tjänster som är nyskapade, obesatta eller på väg att bli lediga). Anmärkning: Näringsgrenarna B–S enligt Nace rev. 2. Eurostats onlinekod: [ei_lmju_q_r2].

än andra kvartalet 2021 och även högre än nivåerna före pandemin (2,1 % fjärde kvartalet 2019 för EU och 2,2 % för euroområdet). Det finns emellertid betydande skillnader mellan medlemsstaterna och mellan olika yrken (se avsnitt 2.1). Även om nya bevis tyder på att ökningen inte är ett strukturellt fenomen är en noggrann övervakning av vakansgraden avgörande för bedömningen av potentiella obalanser på arbetsmarknaden¹⁸. I avsnitt 2.3 analyseras de anpassningar som görs av de offentliga arbetsförmedlingarna för att förbättra ändamålsenligheten och effektiviteten i matchningen av arbetssökande med lediga platser, inbegripet digitala och personliga tjänster samt partnerskap med arbetsgivare och sociala tjänster.

Överlag har arbetslöshetssiffrorna i de flesta EU-medlemsstater och i euroområdet närmast sig eller legat under nivåerna före krisen¹⁹. Arbetslösheten (15–74 år) i EU fortsatte att minska till 6,1 % andra kvartalet 2022 (den lägsta nivån någonsin) och långt under den senaste toppnoteringen på 7,8 % för tredje kvartalet 2020. I euroområdet låg arbetslösheten något högre på 6,6 % andra kvartalet 2022 (2,1 procentenheter över värdet för tredje kvartalet 2020). Månadsuppgifterna visar att arbetslösheten har fortsatt att minska, ner till 6 % i EU i augusti 2022 (6,6 % i euroområdet), och att den ligger under nivåerna före krisen. Det finns emellertid betydande skillnader mellan medlemsstaterna (se avsnitt 2.1). Andra kvartalet 2022 uppgick långtidsarbetslösheten i EU till 2,4 % av befolkningen i arbetskraften (2,7 % i euroområdet), vilket är 0,2 procentenheter respektive 0,3 procentenheter lägre än fjärde kvartalet 2019²⁰.

Kvinnors resultat på arbetsmarknaden fortsätter att förbättras, även om det fortfarande finns betydande klyftor mellan könen. Resultatet steg till 67,7 % år 2021 (20–64 år), 1,6 procentenheter högre än 2020, medan det för män ökade till 78,5 %, 1,3 procentenheter högre än 2020 – se figur 1.1.1. Kvartalsvis låg sysselsättningsgraden för kvinnor på 69,5 % andra kvartalet 2022, 2,1 procentenheter högre än första kvartalet 2021 och över nivån före krisen på 67,3 % fjärde kvartalet 2019. Skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män ligger nästan oförändrad på 10,7 procentenheter andra kvartalet 2022, 0,2 procentenheter under nivån för andra kvartalet 2021. Kvinnors arbetskraftsdeltagande (20–64 år) ökade till 74,1 % andra kvartalet 2022, 1,8 procentenheter mer än fjärde kvartalet 2019, medan det för män (84,8 %) var 1 procentenhet högre än fjärde kvartalet 2019.

Ungdomars resultat på arbetsmarknaden har förbättrats på senare tid, men de är fortfarande långt ifrån nivåerna före krisen i vissa medlemsstater. Trots ett positivt resultat överlag har ungdomssysselsättningsgraden (15–24 år) ännu inte återhämtat sig från covid-krisen – med 32,7 % år 2021 ligger den fortfarande 0,8 procentenheter under den nivå som nåddes 2019 – se figur 1.1.1. Den senaste tidens utveckling visar på en snabb förbättring, då man nådde 34,9 % andra kvartalet 2022 (1,5 procentenheter över fjärde kvartalet 2019). När det gäller ungdomsarbetslösheten (15–24 år) minskade den från 18,3 % första kvartalet 2021 till 14,3 % andra kvartalet 2022. På årsbasis är den 16,6 % 2021, och är fortsatt mer än 1 procentenhet över nivån före pandemin. Sammanlagt var det omkring 9,3 miljoner ungdomar (15–29 år) som varken arbetade eller studerade 2021 (13,1 %), och omkring 8,3 miljoner andra kvartalet 2022 (11,7 %).

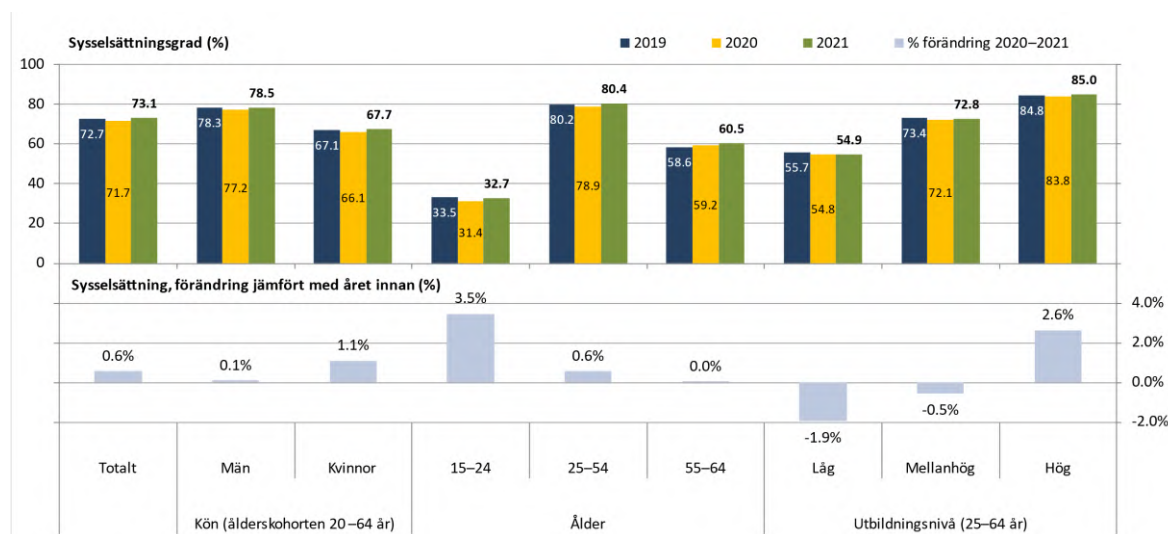
¹⁸ Anmärkning: Bristen på arbetskraft verkar främst bero på arbetsmarknadens återhämtning och inte på en hämmad omfördelning på arbetsmarknaden. Europeiska kommissionen, *Quarterly Report on the Euro Area, Institutional Paper*, 2022.

¹⁹För mer detaljerade uppgifter, se Europeiska kommissionen, *Employment and social developments in Europe 2022*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2022.

²⁰ Eurostats [une_rt_m], [une_rt_q] och [une_ltu_q].

Figur 1.1.1: Sysselsättningsgraden har återhämtat sig till nivåerna före pandemin eller högre, på grund av förbättringar bland ungdomar, kvinnor och högkvalificerade

Sysselsättningsgrad per kön, åldersgrupp och utbildningsnivå i EU-27, säsongrensade data, ej kalenderkorrigerade (i %)

Källa: Eurostat, [[lfsi_emp_a](#)] och [[lfsa_egaed](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

Deltagandet på arbetsmarknaden fortsätter att öka, med starkare dynamik bland äldre vuxna och kvinnor. Arbetskraftsdeltagandet i EU i åldrarna 20–64 år var 73,6 % år 2021, vilket är 0,4 och 1,3 procentenheter högre än 2019 respektive 2020. Andra kvartalet 2022 uppgick det till 79,4 %, 1,1 procentenheter högre än ett år tidigare och 1,4 procentenheter över nivån för fjärde kvartalet 2019. Drivkraften bakom ökningen är fortsatt till stor del äldre personer och kvinnor. Förändringarna i arbetskraftsdeltagandet för åldersgruppen 55–64 år (upp med 3,1 procentenheter från 62,3 % fjärde kvartalet 2019 till 65,4 % andra kvartalet 2022) var tre gånger högre än ökningen för åldersgrupperna 15–24 år (med 1 procentenhet) och 25–54 år (med 1,2 procentenheter).

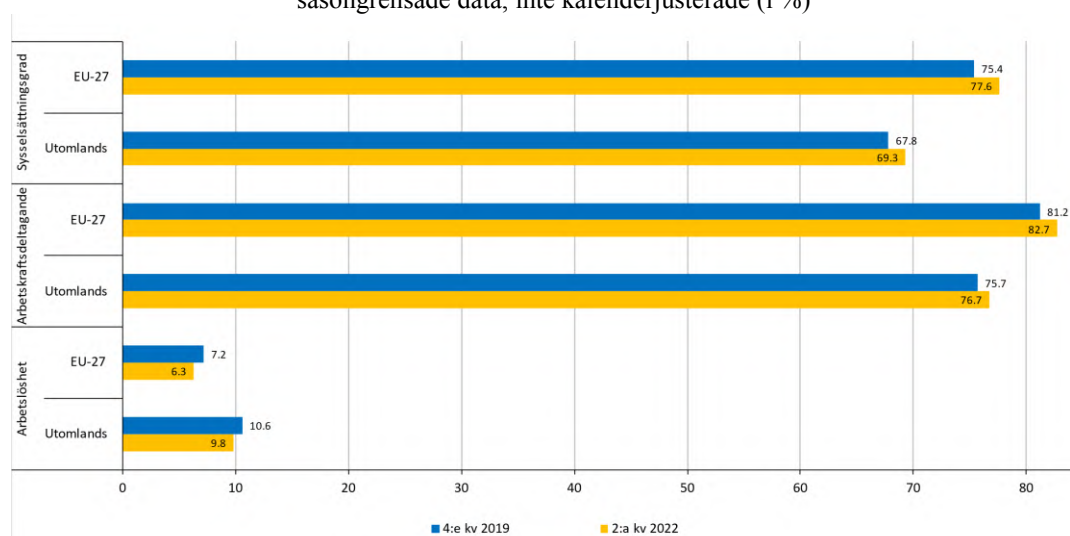
Antalet högutbildade arbetstagare i ekonomin har ökat jämte skillnaderna i sysselsättning efter kompetensnivå. Antalet personer (25–64 år) med högre utbildning som förvärvsarbetar ökade med 2,6 % under 2021, medan sysselsättningen för låg- och medelutbildade arbetstagare (dvs. Isced 0–2 och 0–4) minskade med 0,5 % respektive 1,9 % – se figur 1.1.1. Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan lågutbildade och högutbildade arbetstagare uppgick till 30,1 procentenheter 2021, vilket var 1 procentenhet högre än 2020 (se avsnitt 2.2).

Resultaten på arbetsmarknaden för personer födda utanför EU återhämtade sig till nivåerna före krisen, men det finns fortfarande betydande skillnader jämfört med EU-medborgare. År 2021 var sysselsättningsgraden (20–64 år) för personer födda utanför EU 66,7 %, fortfarande 1 procentenhet lägre än 2019 års nivå och 6,4 procentenheter lägre än för infödda. Den kvartalsvisa sysselsättningsgraden för personer födda utanför EU var 69,3 % andra kvartalet 2022, 1,5 procentenheter högre än fjärde kvartalet 2019 – se figur 1.1.2. Arbetslösheten (15–74 år) hos den utanför EU födda befolkningen var 11,8 % 2021, 0,6 procentenheter lägre än 2020 (se avsnitt 2.2). Arbetslösheten bland kvinnor som inte är födda i EU är jämförelsevis högre (13,2 % 2021) än bland män som inte är födda i EU (10,7 %). Kvartalsvis fortsatte arbetslösheten för personer födda utanför EU (9,8 % andra kvartalet

2022) sin nedåtgående trend sedan första kvartalet 2021 (13,5 %) och ligger för närvarande 0,8 procentenheter under nivån för fjärde kvartalet 2019. Nya uppgifter belyser de största hindren för personer födda utanför EU (15–74 år) när det gäller att få ett lämpligt arbete i värdlandet (t.ex. brist på erkännande av formella kvalifikationer, avsaknad av språkkunskaper eller begränsad rätt till arbete på grund av medborgarskap eller uppehållstillstånd)²¹.

Figur 1.1.2: Det finns betydande skillnader i arbetsmarknadsresultat mellan personer födda i EU-27 och personer födda utanför EU-27

Sysselsättning, arbetslöshet och arbetskraftsdeltagande baserat på ursprungsland (EU-27 eller tredjeland), säsongrensade data, inte kalenderjusterade (i %)

Anmärkning: Ålderskohorterna 20–64 år för sysselsättning och arbetskraftsdeltagande, 15–74 år för arbetslöshet.

Källa: Eurostat, [[lfsq_ergacob](#)], [[lfsq_urgacob](#)] och [[lfsq_argacob](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

1.2 Sociala trender

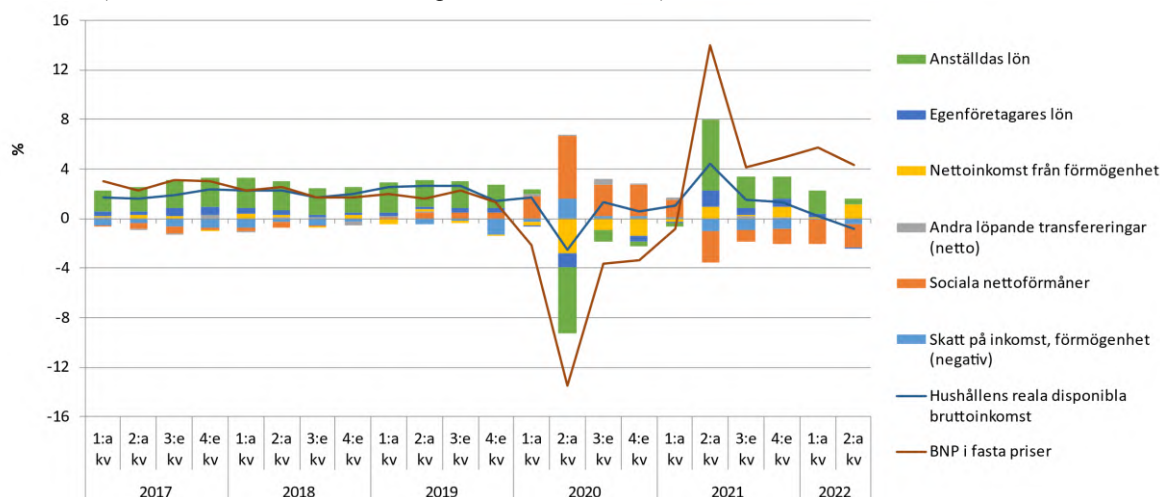
Hushållens realinkomster ökade i EU under 2021 till följd av återhämtningen efter covid-19 och på grund av att de politiska åtgärderna för att mildra pandemins effekter delvis fortsatte att tillämpas. Den ökade inflationen förväntas påverka köpkraften framöver. Tillväxten av hushållens reala disponibla bruttoinkomst (GDHI, kvartalsvis, på 12-månadersbasis) återhämtade sig under 2021 till i genomsnitt nivåerna före pandemin (2 % jämfört med i genomsnitt 2,2 % under 2018–2019) – se figur 1.2.1. Den uppgick till anmärkningsvärda 4,5 % andra kvartalet 2021 och det mer måttliga 1,7 % tredje kvartalet 2021, för att därefter minska ytterligare fram till andra kvartalet 2022. Drivkraften för denna tillväxt var återhämtningen under 2021, vilken också möjliggjorde en gradvis utfasning av nödåtgärderna. En viktig faktor bakom avmattningen var den snabba minskningen av bidraget till ersättningar till anställda och egenföretagare i reala termer, som stod i kontrast med den kraftiga ökningen av BNP i fasta priser från tredje kvartalet 2021 till första kvartalet 2022. En viktig faktor bakom denna trend är den snabba ökningen av inflationen (se avsnitt 1.1), som kraftigt begränsade bidraget från ersättningarna till anställda till tillväxten av hushållens disponibla bruttoinkomster under andra kvartalet 2022, trots en gynnsam utveckling av de nominella lönerna (se avsnitt 2.1.1 för mer information). Till följd av detta minskade hushållens reala inkomster under andra kvartalet 2022 för första gången sedan covid-19-chocken under andra kvartalet 2020 och för andra gången efter krisen 2013. Förutom de

²¹ Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen, modul 2021 (tillfälligt utdrag).

genomsnittliga förändringarna av realinkomsterna finns det avsevärda skillnader mellan inkomstnivåerna, eftersom låg- och en del medelinkomsthushåll, som lägger större andelar av sina utgiftskorgar på energi och livsmedel, drabbades av en större än genomsnittlig inverkan av prisförändringarna (se även ruta 7 i avsnitt 2.4.1 om effekten av prisökningar och energifattigdom).

Figur 1.2.1: Den senaste tidens prisökningar har haft en negativ inverkan på återhämtningen av tillväxten av hushållens samlade reala inkomster efter covid-19-krisen

Tillväxten av hushållens reala disponibla bruttoinkomst och dess viktigaste komponenter och den reala BNP-tillväxten (EU-27, kvartalsvis tillväxttakt på 12-månadersbasis)

Anmärkningar: Beräkningar från GD Sysselsättning, socialpolitik och inkludering. Hushållens nominella disponibla bruttoinkomst har justerats med användning av prisindex för hushållens slutliga konsumtionsutgifter. Den reella tillväxten i hushållens disponibla bruttoinkomst för EU har uppskattats som ett viktat genomsnitt av medlemsstaternas värden för de som hade tillgängliga kvartalsuppgifter på grundval av ESA2010 (totalt 95 % av hushållens disponibla bruttoinkomst i EU).

Källa: Eurostat, nationalräkenskaper [[nasq_10_nf_tr](#)] och [[namq_10_gdp](#)]. Uppgifterna är inte säsongrensade.

På det hela taget verkar inkomstskillnaderna ha varit i stort sett stabila i EU under covid-19-krisen. Förhållandet mellan övre och undre inkomstkventil för de översta och undre kvintilerna (S80/S20) var 4,97 år 2021, mot ett värde på 4,89 år 2020 (med avseende på inkomsterna för 2020 respektive 2019). Den övergripande stabiliteten i inkomstskillnaderna under det år då pandemin bröt ut är ett resultat av det omfattande offentliga stöd som infördes av medlemsstaterna, även med hjälp av EU, och av de starka automatiska stabilisatorerna via skatte- och bidragssystemen, som mildrade effekterna särskilt för utsatta grupper. Eurostats snabbstatistik över det genomsnittliga förhållandet mellan övre och undre inkomstkventil i EU för inkomståret 2021 visar också på stabilitet, och återspeglar effekterna av återhämtningen och den partiella förlängningen av de politiska interventionerna för att mildra krisens negativa socioekonomiska effekter²². Mot bakgrund av den senaste utvecklingen, däribland energikrisen och det därmed sammanhörande inflationstrycket, kommer det att vara viktigare att övervaka utvecklingen av ojämlikheter i framtiden. Bedömningen av de politiska åtgärdernas fördelningseffekter är avgörande för att se till att de åtgärder som vidtas bidrar till att ytterligare minska inkomstskillnaderna och bekämpa fattigdomen²³.

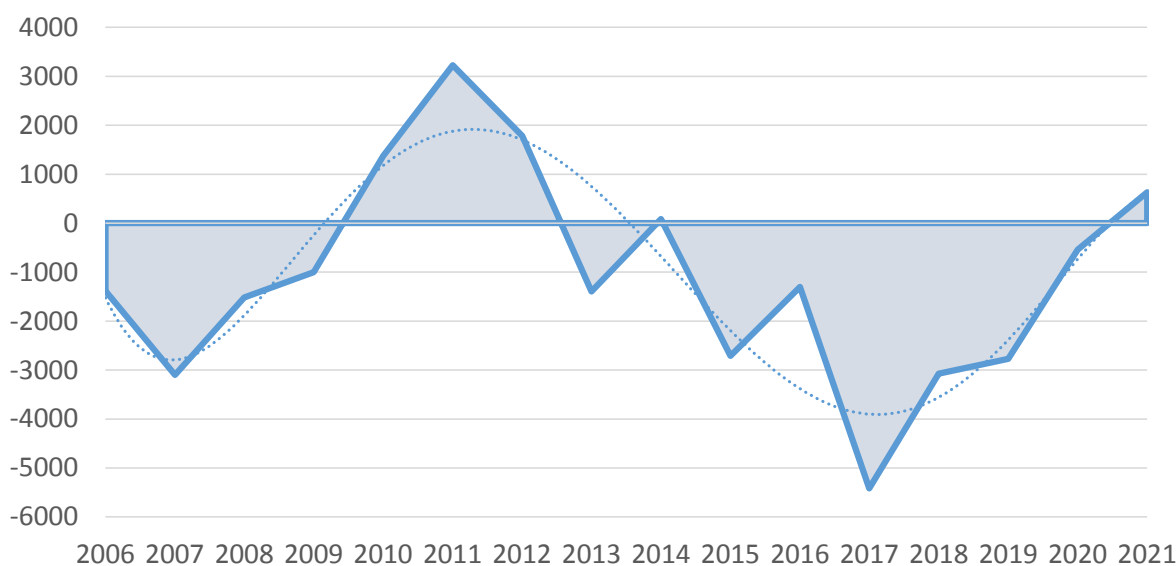
²² Se [snabbstatistiken för inkomståret 2021](#), som offentliggjordes i augusti 2022, på [Eurostats webbplats](#).

²³ I detta syfte har kommissionen utfärdat ett [meddelande om bättre bedömning av fördelningseffekter av medlemsstaternas politik](#) (COM(2022) 494 final).

Andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning låg i stort sett på en stabil nivå trots covid-19-krisen. Under 2021 uppgick andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning till 21,7 % i EU, praktiskt taget oförändrat från föregående år (21,6 %)²⁴. Denna stabilitet kommer efter en allmän minskning av antalet personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning i EU-27 under det senaste årtiondet, och återspeglar den dämpande effekten av politiska åtgärder som antagits i medlemstaterna och på EU-nivå under covid-19-krisen – se figur 1.2.2.

Figur 1.2.2: Antalet personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning har minskat under det senaste årtiondet och förblivit stabilt efter covid-19-krisen

Förändring på 12-månadersbasis av antalet personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning (i tusental, EU-27)

Anmärkning: Uppgifterna avser den nya definitionen av personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning för åren 2016–2021 och den gamla definitionen för åren 2006–2015 (se kapitel 1.4 för mer information). Uppgifter för personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning (ny definition) finns tillgängliga endast från och med 2015. De sammanlagda siffrorna för EU-27 bygger på nationella trender. Om det finns en lucka för en viss medlemsstat eller om uppgifter inte finns tillgängliga anses bidraget till förändringen av antalet personer som löper risk för fattigdom eller utestängning vara noll.

Källa: [[ilc_peps01n](#)] och [[ilc_peps01](#)], EU-Silc.

Ingen av de tre komponenterna i indikatorn för personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning visade på några betydande förändringar på EU-nivå under 2021. År 2021 var fattigdomsriskerna stabila i EU med 16,8 % (16,7 % år 2020, avser inkomståret 2019). Enligt Eurostats snabbstatistik beräknas andelen personer som löper risk för fattigdom förbli stabil på EU-nivå även under inkomståret 2021. Den allvarliga materiella och sociala fattigdomen minskade något under 2021, från 6,8 % till 6,3 %, vilket var en fortsättning av den nedåtgående trenden från tidigare år. Andelen personer som bor i hushåll med mycket låg arbetsintensitet, som hade minskat sedan 2015, ökade något, med 0,6 procentenheter, till 8,9 % år 2021 (med avseende på situationen under föregående kalenderår). Denna övergripande stabilitet i siffror beror på den dämpande effekten av systemen för korttidsarbete och de andra åtgärderna för att bevara arbetstillfällena, som motverkade effekterna av de nödvändiga nedstängningarna. De ökande effekterna av sociala

²⁴ Se avsnitt 1.4 för en diskussion om komponenterna i ”personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning”.

transfereringar (utom pensioner) på fattigdomsminskningen under pandemins första år vittnar ytterligare om de positiva effekterna av de avgörande politiska åtgärderna mot covid-19 på medlemsstats- och EU-nivå. År 2021 (med avseende på inkomsterna för 2020) minskade de sociala transfereringarna fattigdomen i EU med i genomsnitt mer än en tredjedel (36,3 %). De sociala transfereringarnas inverkan på fattigdomsminskningen hade överlag varit stabil på omkring 32 %, med mindre fluktuationer sedan 2015, men ökade till oförutsedda nivåer 2021 (med 3,3 procentenheter, dvs. 10 %).

Energifattigdomen minskade fram till första halvåret 2021, men förväntas stiga framöver, till följd av den pågående energikrisen. Innan energipriserna började stiga avsevärt under 2022 på grund av Rysslands aggressionskrig mot Ukraina var den allmänna trenden för energifattigdomen (mätt på konventionellt sätt på EU-nivå som andelen personer som inte kan hålla sina hem tillräckligt varma) att den minskade på EU-nivå, ned till 6,9 % år 2021 från 9,6 % år 2015²⁵. Under denna period förblev dock andelen mycket högre för den del av befolkningen som löper risk för fattigdom, upp till mer än dubbelt så hög år 2021 (16,4 %). Den senaste tidens stigande energipriser är en utmaning för de framsteg som gjorts under de senaste åren och riskerar att öka energifattigdomen över hela inkomstfördelningen – se ruta 7 i avsnitt 2.4.1. Kommissionen lade fram ett antal initiativ som kommer att hjälpa medlemsstaterna att minska energifattigdomen och effekterna av de stigande energipriserna, särskilt för låginkomsthushåll. Redan i oktober 2021 antog kommissionen ett meddelande om att ta itu med stigande energipriser, och lade fram en verktygslåda för att hantera effekterna av prisökningarna och stärka motståndskraften mot chocker, vilken i september 2022 följdes av ett förslag till rådsförordning för att komma till rätta med prishöjningarna och minska trycket på hushållen i hela EU²⁶.

Fattigdom bland förvärvsarbetande förblir en utmaning för EU:s medlemsstater. Andelen förvärvsarbetande personer i arbetsför ålder som löper risk för fattigdom i EU ökade något från 2010 till 2019 (med 0,5 procentenheter), men förblev stabil mellan 2020 och 2021 (med avseende på 2020 års inkomster) och minskade med endast 0,1 procentenheter till 8,9 %. Begränsningen av fattigdom bland förvärvsarbetande under pandemins första år är också ett resultat av medlemsstaternas snabba politiska ingripanden med stöd av EU. Eftersom de mildrande politiska åtgärderna till stor del har fasats ut måste fattigdomen bland förvärvsarbetande, särskilt för utsatta grupper, övervakas noga, även mot bakgrund av inflationens negativa inverkan på reallönerna på senare tid.

Andelen barn som riskerade fattigdom eller social utestängning låg också i stort sett på en stabil nivå under covid-19-krisen. Andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning var 2021 24,4 % för barn, endast 0,4 procentenheter högre än 2020, och är fortfarande betydligt lägre än 2015 (27,4 %). Andelen barn som lever i hushåll som lider av inkomstfattigdom (andelen barn som löper risk för fattigdom) låg i stort sett stabilt 2021 (med avseende på inkomståret 2020) på 19,5 % (endast något högre än 19,2 % året innan), medan indikatorn för andelen barn som bor i hushåll med mycket låg arbetsintensitet år 2021 (med hänvisning till situationen under föregående kalenderår) låg på 8,3 %, vilket är en ökning från 7,6 % år 2020 (med avseende på inkomståret 2019). Den allvarliga materiella och

---

²⁵ Det finns ännu ingen enda officiell indikator på energifattigdom för EU. Oförmågan att hålla sig tillräckligt varm är en av de använda indikatorerna, en dimension av materiell fattigdom som genom komponenten materiell och social fattigdom ingår i indikatorerna för risk för fattigdom eller social utestängning.

²⁶ Se meddelande från kommissionen, *Ta itu med stigande energipriser: en verktygslåda för åtgärder och stöd* (COM(2021) 660 final) och förslag till RÅDETS FÖRORDNING om en krisintervention för att komma till rätta med de höga energipriserna.

sociala fattigdomen hos barn är tillbaka på nivåerna före pandemin med 7,5 % år 2021, en minskning från 8,3 % år 2020.

Risken för fattigdom eller social utestängning bland äldre (65+) har ökat sedan 2015.

Andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning för personer över 65 år 2021 var högre än 2015 (19,6 % jämfört med 18 %). Ökningen berodde på en stadig ökning av inkomstfattigdom, som nu är högre bland äldre än bland befolkningen i arbetsför ålder (18–64 år) (21,6 %), främst till följd av de stigande inkomsterna för personer i arbetsför ålder. Den materiella fattigdomen bland äldre har fortsatt att minska och uppgick 2021 till 5,3 % (en minskning från 7,4 % år 2015) jämfört med 6,3 % för befolkningen i arbetsför ålder.

Vissa befolkningsgrupper löper större risk för fattigdom eller social utestängning än den totala befolkningen. Trots en allmän minskning i alla medlemsstater 2021 är andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning fortsatt högre för personer med funktionsnedsättning och personer med invandrarbakgrund än för hela befolkningen respektive den infödda befolkningen. Fattigdom och social utestängning bland romer förblev i stort sett oförändrade under pandemin, men är fortfarande mycket högre än för resten av befolkningen, med ännu större skillnader för barn.

1.3 EU:s överordnade och nationella mål fram till 2030

I handlingsplanen för pelaren lade kommissionen fram överordnade EU-mål för 2030 om sysselsättning, kompetens och fattigdomsminskning som välkomnades av EU:s ledare i Porto och av Europeiska rådet i juni 2021, och uppmanade medlemsstaterna att definiera sina egna nationella mål som ett bidrag till denna gemensamma strävan²⁷.

Genom det sociala åtagandet från Porto den 7 maj 2021²⁸ uppmanades medlemsstaterna också att sätta upp ambitiösa nationella mål som, med vederbörlig hänsyn till varje lands utgångsläge, bidrar på ett lämpligt sätt till att EU:s mål uppnås. I Portoförklaringen från den 8 maj 2021 betonade EU:s ledare vikten av att noggrant följa framstegen med genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter och EU:s överordnade mål för 2030, även på den högsta nivån. Stats- och regeringscheferna välkomnade EU:s överordnade mål vid Europeiska rådets möte den 24–25 juni 2021, i linje med Portoförklaringen²⁹.

Mellan september 2021 och juni 2022 lade medlemsstaterna, på kommissionens uppmaning, fram sina nationella mål. Dessa har varit föremål för intensiva samråd, i de flesta fall med deltagande av olika intressenter, däribland nationella parlament, arbetsmarknadens parter, icke-statliga organisationer, lokala myndigheter och medlemmar av den akademiska världen. Nationella mål diskuterades vid bilaterala möten med kommissionens avdelningar, och multilaterala diskussioner ägde rum i

---

²⁷ Se Europeiska kommissionen, *Handlingsplan för den europeiska pelaren för sociala rättigheter*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2021. EU:s överordnade mål för 2030 är följande: Minst 78 % av befolkningen i åldern 20–64 år ska vara i sysselsättning. Minst 60 % av alla vuxna ska delta i fortbildning varje år. Minst 15 miljoner färre personer löper risk för fattigdom eller social utestängning.

²⁸ Undertecknat av Europaparlamentets och Europeiska kommissionens ordförande, premiärminister Paolo Costa (det portugisiska ordförandeskapet i Europeiska unionens råd) och ledarna för arbetsmarknadens parter i EU och den sociala plattformen. [Finns att tillgå online](#).

²⁹ Se [Portoförklaringen](#) och [rådets slutsatser](#) från den 24–25 juni 2021 online.

sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd. Den nationella processen för fastställande av mål slutfördes i juni 2022, där de nationella mål som lagts fram av alla medlemsstaterna (se tabell 1.3.1) diskuterades. De flesta medlemsstater (21) sätter också upp kompletterande mål på minst ett område. I de flesta fall inkluderade medlemsstaterna (19) ett kompletterande mål om att minska antalet barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning, och i ett stort antal fall lade de fram kompletterande mål om att minska skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män, öka andelen människor med minst grundläggande digital kompetens och minska andelen ungdomar som varken arbetar eller studerar.

Tabell 1.3.1: EU:s överordnade mål och nationella mål för 2030 per medlemsstat

	Sysselsättning (%)	Vuxenutbildning (%)	Fattigdomsminskning (personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning, tusental)
EU:s överordnade mål	78,0	60,0	-15 000
Alla medlemsstater tillsammans	78,5	57,6	-15 600*
BE	80,0	60,9	-279
BG	79,0	35,4	-787
CZ	82,2	45,0	-120
DK	80,0	60,0	-30 ¹⁾
DE	83,0	65,0	-1 200 ²⁾
EE	81,3	52,3	-39
IE	78,2	64,2	-90
EL	71,1	40,0	-860
ES	76,0	60,0	-2 815
FR	78,0	65,0	-1 100
HR	75,0	55,0	-298
IT	73,0	60,0	3 200
CY	80,0	61,0	-10
LV	80,0	60,0	-95
LT	80,7	53,7	-223
LU	77,6	62,5	-4
HU	85,0	60,0	-292
MT	84,6	57,6	³⁾
NL	82,5	62,0	-163
AT	79,9	62,0	-204
PL	78,3	51,7	-1 500
PT	80,0	60,0	-765
RO	74,7	17,4	-2 532
SI	79,5	60,0	-9
SK	76,5	50,0	-70
FI	80,0	60,0	-100
SE	82,0	60,0	-15

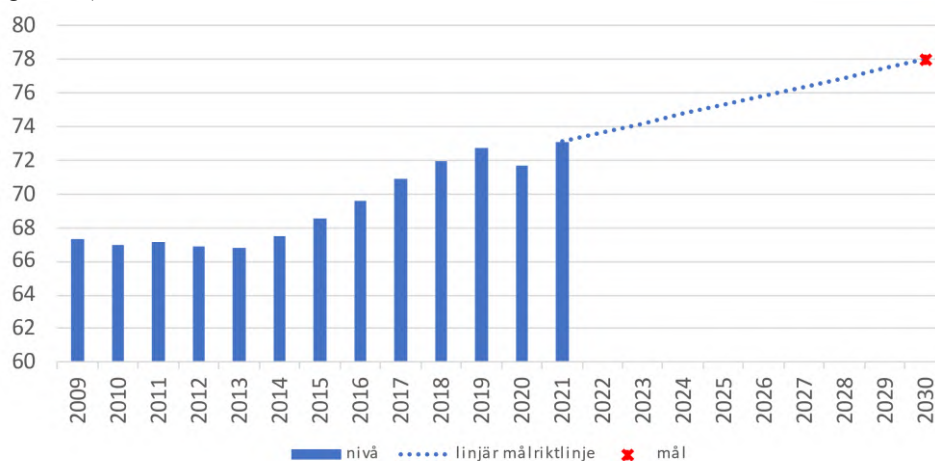
Anmärkning: *) Den sammanlagda siffran för fattigdomsminskningsmålet för alla medlemsstater motsvarar minst 15,6 miljoner exklusive de medlemsstater som inte uttrycker sitt mål som nivåer avseende personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning. 1) Danmark uttrycker sitt nationella mål för fattigdomsminskning som en minskning av antalet personer som bor i hushåll med mycket låg arbetsintensitet med 30 000. 2) Tyskland uttrycker sitt nationella mål för fattigdomsminskning som en minskning av antalet personer som bor i hushåll med mycket låg arbetsintensitet med 1,2 miljoner. 3) Malta uttrycker sitt nationella

mål för fattigdomsminskning som en minskning av andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning med 3,1 procentenheter.

En hög sysselsättningsnivå är en viktig prioritering för 2030 för att säkerställa att alla kan delta fullt ut i ekonomin och samhället. När arbetsmarknaden återhämtade sig efter covid-19-krisen ökade den genomsnittliga sysselsättningsgraden i EU till 73,1 % år 2021, vilket är 4,9 procentenheter lägre än, men närmar sig, EU:s överordnade mål på 78 % för 2030 – se figur 1.3.1. Medlemsstaterna fastställde ambitiösa nationella mål för 2030 för sysselsättningsgraden, motsvarande en hög nivå totalt på 78,5 %. Många av dem satte sitt nationella mål över EU:s överordnade mål på 78 %. Medlemsstater som hade lägre nivåer från början tenderade att sätta upp relativt sett mer ambitiösa mål, vilket stöder den uppåtgående konvergensen i unionen. År 2021 närmade sig sysselsättningsgraden de nationella målen i de flesta medlemsstater – se figur 1.3.2.

Figur 1.3.1: Sysselsättningsgraden i EU ökade efter covid-19-krisen

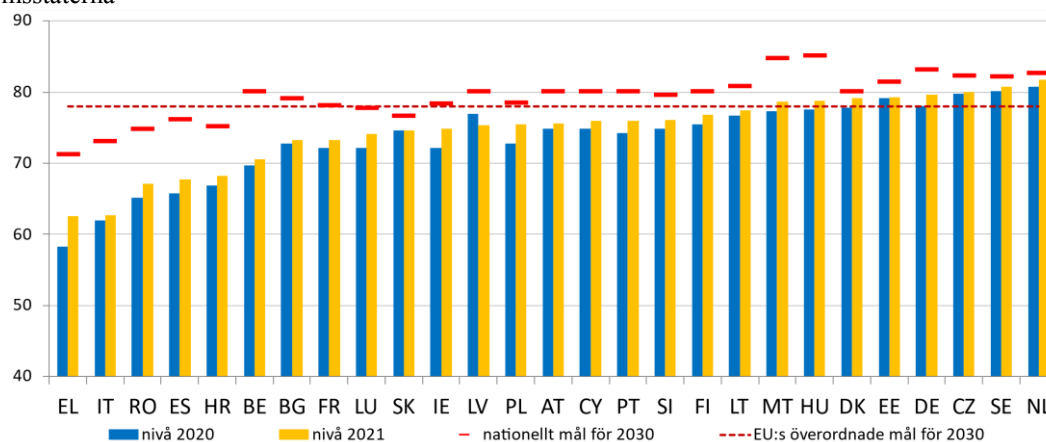
Sysselsättningsgraden i EU-27 och det därmed förknippade överordnade EU-målet för 2030 (20–64-åringar, i %)

Källa: Eurostats [[lfsi_emp_a](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

Figur 1.3.2: Medlemsstaterna har satt upp ambitiösa nationella mål för sysselsättning och nästan alla registrerade sysselsättningstillväxt år 2021

Sysselsättningsgrad (2020 och 2021, 20–64-åringar, i %) och de relaterade nationella målen för 2030 för medlemsstaterna

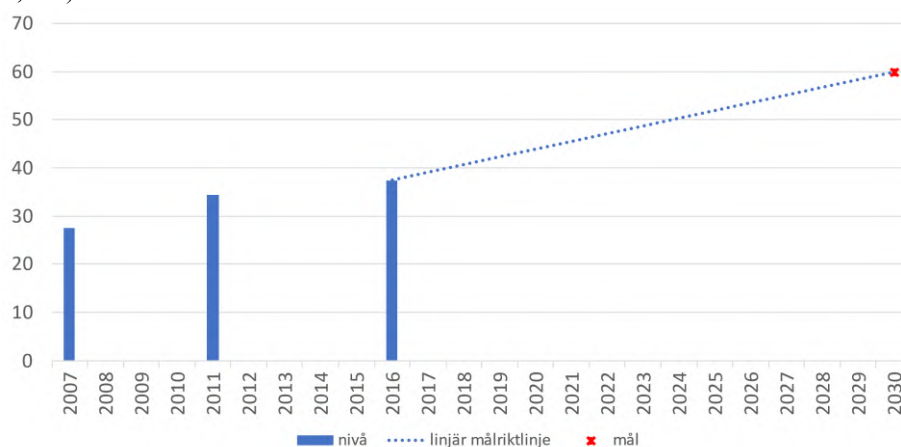
Källa: Eurostat, [[lfsi_emp_a](#)] och [tabell om de nationella målen för 2030](#).

EU:s ambitiösa överordnade mål för 2030 avseende vuxnas deltagande i utbildning återspeglar behovet av att säkerställa att arbetstagarnas potential att bidra till den

ekonomiska tillväxten bibehålls. Ett sådant bidrag kräver anställbarhet och anpassningsförmåga samt att man kan göra övergångar, även med tanke på den gröna och den digitala omvandlingen, men även innovationsförmåga och en förmåga att öka produktiviteten. Att utveckla lämpliga färdigheter är en viktig möjliggörande faktor för alla. Det därmed förknippade överordnade målet fastställs som indikatorn ”vuxnas deltagande i utbildning under de senaste tolv månaderna”, som kommer att vara tillgänglig varannat år från och med 2023³⁰. Indikatorvärdena ökade från 2007 till den senaste tillgängliga datapunkten för 2016 – se figur 1.3.3. Denna förbättringstakt måste upprätthållas för att nå målet på EU-nivå senast 2030. Medlemsstaterna fastställer sina nationella kompetensmål på olika ambitionsnivåer, i linje med behovet av att bidra till EU:s överordnade mål. Sammanlagt motsvarar dessa mål ett samlat åtagande på 57,6 % (något under EU:s överordnade mål på 60 %) – se figur 1.3.4.

Figur 1.3.3: Vuxnas deltagande i utbildning visar på en uppåtgående trend som måste bibehållas för att nå EU:s överordnade mål för 2030

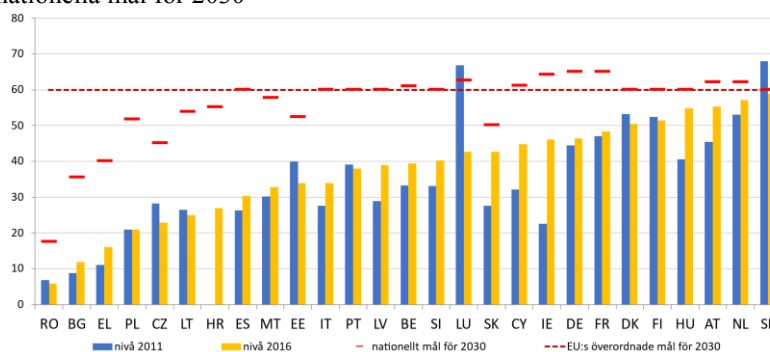
Vuxnas deltagande i lärande under de senaste tolv månaderna i EU-27 och EU:s överordnade mål för 2030 (20-64 åringar, i %)

Källa: Eurostats särskilda utdrag från vuxnas deltagande i lärande under de senaste tolv månaderna med undantag för handled utbildning på arbetsplatsen, från vuxenutbildningsundersökningen, [som finns tillgänglig online](#).

Figur 1.3.4: Betydande insatser krävs på medlemsstatsnivå för att uppnå de nationella kompetensmålen och bidra till ambitionerna på EU-nivå

Vuxnas deltagande i utbildning under de senaste tolv månaderna (2011 och 2016, 20-64-åringar, i %) och medlemsstaternas nationella mål för 2030

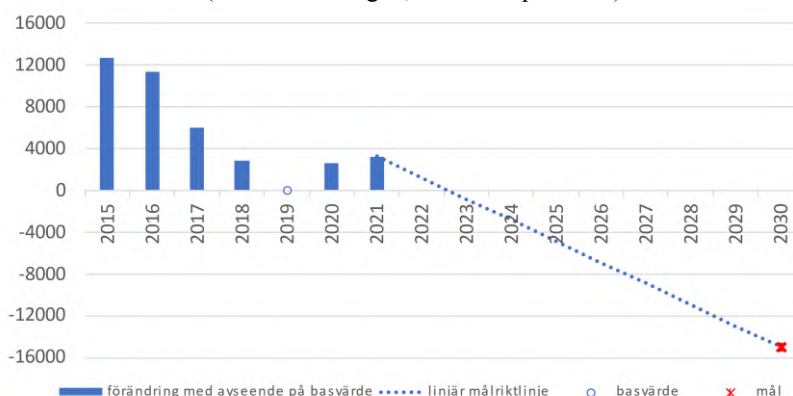
³⁰ De nuvarande indikatorvärdena för 2007, 2011 och 2016 samlades in genom vuxenutbildningsundersökningen (AES). Från och med 2022 kommer uppgifterna att finnas tillgängliga även genom EU:s arbetskraftsundersökning, som erbjuder en hög grad av överensstämmelse med arbetsmarknadsindikatorer och uppgifter med högre frekvens. Det begrepp som används i denna datainsamling utesluter handled utbildning på arbetsplatsen, i linje med den befintliga indikatorn i EU:s arbetskraftsundersökningen om vuxnas deltagande i utbildning under de senaste fyra veckorna. Den avsevärda förbättringen med avseende på denna indikator är hänvisningen till ett helt år, vilket ger en mycket mer korrekt åter spegling av vuxnas lärandeinsatser.

Källa: Eurostats särskilda utdrag från vuxnas deltagande i utbildning under de senaste tolv månaderna med undantag för handledd utbildning på arbetsplatsen, från vuxenutbildningsundersökningen, som finns [tillgänglig online](#), och [tabellen över de nationella målen för 2030](#).

En ambitiös minskning av fattigdom och social utestängning är avgörande för att säkerställa en inkluderande tillväxt och en uppåtgående konvergens i EU. EU:s relaterade överordnade mål är att minska antalet personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning med minst 15 miljoner senast 2030. Trenden före pandemin är i linje med den minskning som krävs för att närma sig detta mål – se figur 1.3.5. Under 2020 och 2021 ökade antalet personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning, men detta kan bero på en falsk statistisk indikation³¹. Ett antal medlemsstater har fastställt egna nationella mål på ambitiösa nivåer, som tillsammans utgör en minskning av antalet personer i EU som löper risk för fattigdom eller social utestängning med 15,6 miljoner fram till 2030 (vilket överstiger EU:s överordnade mål på 15 miljoner), om man bara räknar de medlemsstater som har använt indikatorn personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning vid fastställandet av sina nationella mål – se figur 1.3.6. Om man även räknar Danmark, Tyskland och Malta³², som har använt andra indikatorer för att fastställa målen, skulle den resulterande samlade ambitionen för fattigdomsminskning bli ännu högre.

Figur 1.3.5: En nedåtgående trend när det gäller personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning observerades före pandemin, men fler insatser krävs för att nå EU:s överordnade mål för 2030

Förändring av nivån i EU-27 avseende personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning och EU:s relaterade överordnade mål för 2030 (hela befolkningen, i tusental personer)

Anmärkning: Avbrott i serien 2020 (se fotnot 21).

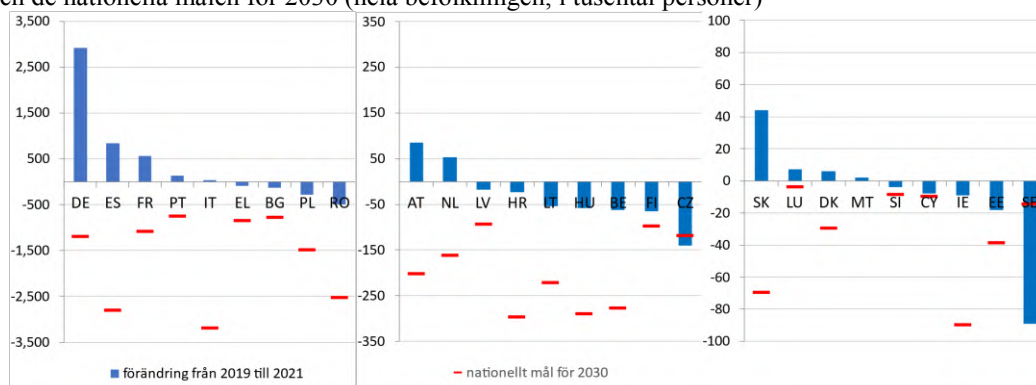
Källa: Eurostats [[ilc_peps01n](#)], EU-Silc.

³¹ En del av nivåskillnaderna beror i stor utsträckning på förändringen i metoderna för uppgiftsinsamling i Tyskland mellan 2019 och 2020, som även påverkar EU-genomsnittet, men inte förändringens riktning från 2020 till 2021.

³² Kopplat till uppskattningar av den demografiska utvecklingen i denna medlemsstat.

Figur 1.3.6: Ett antal medlemsstater satte upp ambitiösa nationella mål

Förändringar av nivåerna rörande personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning från 2019 till 2021 och de nationella målen för 2030 (hela befolkningen, i tusental personer)

Anmärkning: Avbrott i serien 2020 för DE, FR, IE, DK och LU. Avbrott i serien 2021 för LU, DK och DE uttrycker sitt nationella mål som en minskning av antalet personer som bor i hushåll med mycket låg arbetsintensitet med 30 000 respektive 1,2 miljoner. MT uttrycker sitt nationella mål som en minskning av andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning med 3,1 procentenheter.

Källa: Eurostats [[ilc_peps01n](#)], och [tabellen över de nationella målen för 2030](#).

1.4 Översikt över utmaningar på grundval av den sociala resultattavlan

Den sociala resultattavlan stöder övervakningen av den europeiska pelaren för sociala rättigheter och bidrar till att bedöma viktiga sysselsättningsrelaterade och sociala utmaningar i medlemsstaterna. Den sociala resultattavlan, som föreslogs i sin nuvarande form av kommissionen i handlingsplanen för pelaren från mars 2021 och därefter diskuterades med sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd³³, omfattar på ett heltäckande sätt principerna i pelaren, och är det viktigaste kvantitativa verktyget för att övervaka framstegen mot genomförandet av pelaren inom ramen för den europeiska planeringsterminen. Huvudindikatorerna i den sociala resultattavlan godkändes av rådet (sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor) den 14 juni 2021. Resultattavlan kompletterar de befintliga övervakningsverktygen, i synnerhet verktyget för bedömning av sysselsättningsituationen och verktyget för bedömning av situationen för det sociala skyddet³⁴.

Analysen i 2023 års gemensamma sysselsättningsrapport bygger på de huvudindikatorer i den sociala resultattavlan som godkänkts av rådet³⁵.

³³ Den nuvarande sociala resultattavlan omfattar 18 av pelarens 20 principer, fyra fler än i den tidigare versionen. De två principer som ännu inte omfattas är princip 7, ”Information om anställningsvillkor och skydd i händelse av uppsägning” och princip 8 ”Dialog mellan arbetsmarknadsparterna och arbetstagarnas inflytande”. Huvudindikatorerna omfattas av stränga kvalitetskrav, och de måste även ha en tydlig normativ tolkning. Hittills har det inte varit möjligt att hitta någon sådan indikator för dessa principer, men kommissionen kommer att arbeta vidare med detta.

³⁴ Verktyget för bedömning av sysselsättningsituationen och verktyget för bedömning av situationen för det sociala skyddet utarbetas årligen av sysselsättningskommittén respektive kommittén för socialt skydd, och integreras i deras årsrapporter. I rapporterna kartläggs utvecklingstendenser som bör bevakas och centrala problem i fråga om sysselsättningen och den sociala situationen i medlemsstaterna. De bidrar till redovisningen av de framsteg som har gjorts i fråga om EU:s övergripande sysselsättningsmässiga och sociala mål.

³⁵ Yttrandet från sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd om den överenskommelse som nåtts angående huvudindikatorerna i den reviderade sociala resultattavlan [godkändes av rådet \(sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor\) den 14 juni 2021](#).

Huvudindikatorerna är förenliga med principerna om enkelhet, tillgänglighet, jämförbarhet och statistisk tillförlitlighet. Indikatorerna, som är kopplade till vart och ett av de tre kapitlen i pelaren, är följande:

- *Lika möjligheter*
  - Vuxnas deltagande i utbildning under de senaste 12 månaderna (åldersgruppen 25–64 år)
  - Unga med högst grundskoleutbildning (i % av befolkningen 18–24 år)
  - Andel personer med minst grundläggande digitala färdigheter (i % av befolkningen 16–74 år)
  - Unga som varken arbetar eller studerar (i % av hela befolkningen 15–29 år)
  - Skillnad i sysselsättning mellan kvinnor och män (i procentenheter)
  - Förhållande mellan övre och undre inkomstkvartil (S80/S20)
- *Rättvisa arbetsvillkor*
  - Sysselsättningsgrad (i % av befolkningen 20–64 år)³⁶
  - Arbetslöshet (% av befolkningen i arbetskraften 15–74 år)
  - Långtidsarbetslöshet (% av befolkningen i arbetskraften 15–74 år)
  - Hushållens disponibla bruttoinkomst (GDHI) per capita (2008 = 100)³⁷
- *Socialt skydd och social inkludering*
  - Andel personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning (i % av hela befolkningen)³⁸
  - Andel barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning (i % av befolkningen 0–17 år)³⁹

³⁶ Från och med 2021, i linje med [ikraftträdandet av förordningen om en gemensam ram för europeisk statistik](#), samlar Eurostat in uppgifter för EU:s arbetskraftsundersökning genom medlemsstaternas nationella statistikbyråer enligt en reviderad metod. Denna förändring syftar till att förbättra uppgifterna om arbetsmarknaden, men den måste beaktas vid tolkning av förändringar i indikatorerna nära tidpunkten för förändringen, dvs. den 1 januari 2021. Dessutom påverkas huvudindikatorerna för unga som varken arbetar eller studerar, graden av arbetslöshet, graden av långtidsarbetslöshet, skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män samt risken för fattigdom eller social utestängning för barn.

³⁷ GDHI mäts i reala termer. På begäran av kommittén för socialt skydd används för denna indikator ”ojusterad inkomst” (dvs. utan sociala transfereringar in natura) utan hänvisning till köpkraftsstandard, såsom används i den ursprungliga versionen av den sociala resultattavlan, för att få en överensstämmelse med de indikatorer som baseras på EU-Silc.

³⁸ Tillsammans med dess tre komponenter: fattigdomsrisk, hela befolkningen (AROP 0+), allvarlig materiell och social fattigdom, hela befolkningen (SMSD 0+) samt andelen personer som bor i hushåll med mycket låg arbetsintensitet, åldersgruppen 0–64 år (VLWI 0–64). År 2021 ändrades indikatorn ”personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning” mot bakgrund av EU:s nya överordnade mål för 2030 om att minska antalet personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning. I detta sammanhang reviderades två av komponenterna (fattigdom och hushåll med mycket låg arbetsintensitet). Komponenterna ”allvarlig materiell och social fattigdom” ersätter komponenten ”allvarlig materiell fattigdom”. Referensåldersgruppen för hushåll med mycket låg arbetsintensitet ändrades från 0–59 till 0–64 år. För alla indikatorer i EU-Silc som är beroende av inkomst definieras inkomstreferensperioden som en tolv månadersperiod. Inkomstvariabler som ingår i beräkningen av indikatorerna ”personer som löper risk för fattigdom” och ”hushåll med mycket låg arbetsintensitet” avser därför kalenderåret före undersökningsåret, med undantag för Irland (de tolv månader som föregår undersökningsåret). Indikatorn ”allvarlig materiell och social fattigdom” har ingen inkomstvariabel i sina beräkningar. Alla EU-Silc-variabler som använts för att beräkna denna indikator avser därför undersökningsåret.

³⁹ Tillsammans med dess tre delindikatorer: fattigdomsrisk, barn (AROP 0–17), allvarlig materiell och social fattigdom, barn (SMSD 0–17) samt andelen personer som bor i hushåll med mycket låg arbetsintensitet, barn (QJ 0–17). Allvarlig materiell och social fattigdom för barn är en modifierad version av allvarlig materiell och social fattigdom för hela befolkningen som lägger lägre vikt vid vuxenaspekter, för att undvika att göra indikatorn för barn alltför känslig för vuxenfattigdom. Referensåren är identiska med dem för indikatorerna för hela befolkningen.

- Effekter av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller fattigdomsminskning (i % minskning av andelen personer som löper risk för fattigdom)⁴⁰
- Skillnad i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning (åldersgruppen 20–64 år)⁴¹
- Andel av befolkningen i hushåll med hög boendeutgift i förhållande till den disponibla inkomsten (i % av hela befolkningen)⁴²
- Barn under tre år i formell barnomsorg (% av befolkningen under tre år)
- Andel som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov (% av befolkningen över 16 år)⁴³

Huvudindikatorn ”Skillnad i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning” har för närvarande gemenskapsstatistik över inkomst- och levnadsvillkor som statistisk källa, men för att förbättra noggrannheten kommer EU:s arbetskraftsundersökning att börja användas 2022 för att tillhanda uppgifter från och med 2023. Kommissionens avdelningar, däribland Eurostat, kommer att fortsätta övervaka dess kvalitet och granska indikatorn på medellång sikt när uppgifter från arbetskraftsundersökningen blir tillgängliga. De kommer även att stödja ytterligare åtgärder för att förbättra jämförbarheten mellan länder och undersöka möjligheten att utveckla ytterligare indikatorer på detta område. Huvudindikatorn ”Vuxnas

⁴⁰ Detta mäts som den procentuella minskningen, för hela befolkningen, av andelen personer som löper risk för fattigdom efter kontanta sociala transfereringar (utom pensioner) jämfört med före. Den omfattar inte transfereringar in natura, till exempel avseende hälso- och sjukvård.

⁴¹ Indikatorn för skillnad i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning beräknas för närvarande med hjälp av gemenskapsstatistik över inkomst- och levnadsvillkor (EU-Silc) och bygger på den status för funktionsnedsättning som anges i det globala indexet för aktivitetsbegränsningar (GALI). Svarandena ombeds att svara på följande frågor: 1) ”Har du några hälsoproblem som gör att du känner dig begränsad vid vardagliga aktiviteter? Skulle du säga att du är allvarligt begränsad/begränsad, men inte allvarligt begränsad/inte alls begränsad?”. Om svaret på fråga 1 är ”allvarligt begränsad” eller ”begränsad men inte allvarligt begränsad” ombeds svarandena att besvara fråga 2, ”Har du känt dig begränsad under de senaste 6 månaderna eller längre? Ja eller nej?”. Personer som svarar ja på den andra frågan anses ha en funktionsnedsättning. Med beräkningarna från EU-Silc undersöks korrelationen mellan förekomsten av funktionsnedsättning på grundval av GALI-konceptet och skillnaden i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning baserat på konceptet under 2020 i alla medlemsstater i EU (Pearsons korrelationskoefficient = -0,6).

⁴² Med denna indikator mäts vilken andel av befolkningen som lever i hushåll där den totala boendeutgiften utgör mer än 40 % av den disponibla inkomsten (i båda fallen efter avdrag för bostadsbidrag). Enligt beskrivningen i [Methodological Guidelines and Description of EU-SILC target variables \(versionen från april 2020\)](#) omfattar bostadsbidrag ränteunderstöd och bostadsbidrag, men inte skatteförmåner och kapitalöverföringar (endast behovsprövade bidrag ingår). I dokumentet definieras boendeutgifter som månadsutgifter som faktiskt betalas för hushållets rätt att bo i bostaden. De omfattar byggnadsförsäkring (för hyresgäster: om betald), tjänster och avgifter (avledning av avloppsvatten, sophämtning etc. – obligatoriska för ägare, för hyresgäster: om betalda), regelbundet underhåll och regelbundna reparationer, skatter (för hyresgäster: på bostaden, i tillämpliga fall) och kostnaden för samhällsservice (vatten, el, gas och värme). För ägare som betalar av bostadslån ingår tillhörande räntebetalningar (med avdrag för eventuella skattelättnader, men utan avdrag för bostadsbidrag). För hyresgäster som betalar marknadspris eller reducerat pris ingår även hyran. För hyresgäster som inte betalar hyra bör bostadsbidrag inte dras av från de totala boendeutgifterna.

⁴³ Med andel som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov avses personer som själva bedömer att de är i behov av en viss undersökning eller behandling, men inte har fått den eller inte har begärt att få den av någon av följande tre anledningar: kostnadsskäl, väntetid eller lång resväg. Med vård avses individuell hälso- och sjukvård (undersökning eller behandling, förutom tandvård) som tillhandahålls av eller under direkt överinseende av läkare eller motsvarande yrkesgrupper enligt gällande lands hälso- och sjukvårdssystem (Eurostats definition). De svårigheter som människor uppger sig ha när det gäller att få vård vid sjukdom kan utgöra hinder för vård.

deltagande i utbildning under de senaste 12 månaderna” kommer också att bygga på arbetskraftsundersökningen från och med 2022, efter att tidigare ha samlats in enbart genom vuxenutbildningsundersökningen (vars senaste upplaga var för 2016). En grundlig analys av uppgifterna från de två undersökningskällorna kommer att göras när data blir tillgängliga för att säkerställa uppgifternas kvalitet och jämförbarhet. För att säkerställa övervakningen av sysselsättningsriktlinjerna 6 och 7, bland annat när det gäller aktiva arbetsmarknadsåtgärder, bygger denna gemensamma sysselsättningsrapport i undantagsfall på indikatorn för vuxnas deltagande i utbildning under de senaste 4 veckorna (åldersgruppen 25–64 år).

Huvudindikatorerna analyseras med hjälp av den gemensamma metod som har godkänts av sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd (se bilaga 4 för mer information). Denna metod används för att utvärdera situationen och utvecklingen i medlemsstaterna genom att jämföra nivåer och förändringar från föregående år⁴⁴ för varje huvudindikator som ingår i den sociala resultattavlan. Nivåerna och förändringarna klassificeras efter avvikelser från respektive (oviktade) EU-genomsnitt. Ländernas resultat läggs sedan samman med hjälp av en överenskommen regel, och varje land placeras i en av sju kategorier (”bästa resultat”, ”bättre än genomsnittet”, ”genomsnittlig/neutral”, ”bra men bör övervakas”, ”svag men förbättras”, ”bör bevakas” och ”kritiska situationer”). Tabell 1.4.1 sammanfattar resultattavlan enligt de senaste siffrorna för varje indikator.

Huvudindikatorerna i den sociala resultattavlan visar att det finns stora utmaningar i EU:s medlemsstater när det gäller lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden, rättvisa arbetsvillkor samt socialt skydd och social inkludering. Bland de indikatorer för vilka det största antalet medlemsstater befinner sig i ”kritiska situationer” (markerat rött i figur 1.4.1) finns unga med högst grundskoleutbildning, tillväxt i hushållens disponibla bruttointkomst per capita, andelen barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning samt effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller fattigdomsminskning (fem medlemsstater befinner sig i ”kritiska situationer”). Dessa indikatorer visar att det 2021 fanns ytterligare en medlemsstat i denna situation jämfört med 2020, med effekterna av sociala transfereringar när det gäller fattigdomsminskning som enda undantag, där antalet är en medlemsstat mindre⁴⁵. Ett stort antal kritiska situationer (röd markering för fyra medlemsstater) anges också för andelen unga som varken arbetar eller studerar, skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män, förhållandet mellan övre och undre inkomstkvintil, sysselsättningsgraden, bristen på sysselsättning bland personer med funktionsnedsättning samt andelen som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov. Färre medlemsstater befinner sig i en ”bör bevakas”-situation än 2021, varav de flesta rör barn under tre år i formell barnomsorg (6), andelen personer med minst grundläggande digitala färdigheter (6) och bristen på sysselsättning bland personer med funktionsnedsättning (5). En mer detaljerad analys presenteras i kapitel 2, som även bygger på en bred uppsättning kontextuella indikatorer.

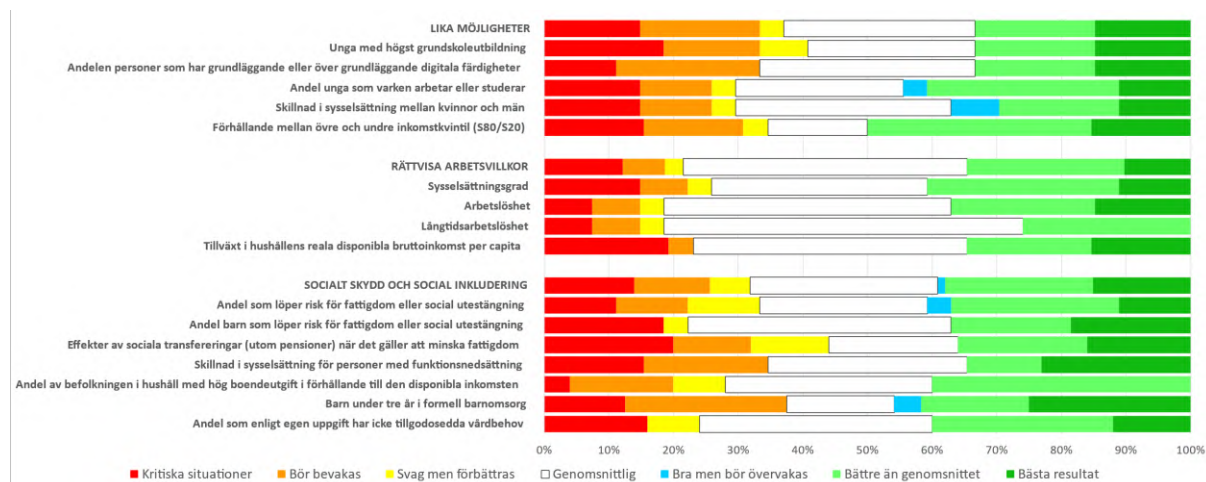
---

⁴⁴ Med undantag för hushållens disponibla bruttointkomst, som mäts som ett indextal (2008 = 100, vilket speglar en förändring jämfört med året före finanskrisen 2009), enligt en överenskommelse med sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd.

⁴⁵ På grund av att uppgifterna för 2021 endast fanns tillgängliga för ett fåtal medlemsstater vid brytdatumet baseras bedömningarna av tillväxten i hushållens disponibla bruttointkomst per capita på 2020 års uppgifter.

Figur 1.4.1: Utmaningar i fråga om sysselsättning, kompetens och sociala frågor i EU:s medlemsstater per huvudindikator i den sociala resultattavlan

Andelen medlemsstater med en särskild klassificering bland alla som klassificerats (se förklaring) för varje huvudindikator och även aggregerat för de tre kapitlen i pelaren

Anmärkningar: 1) Uppgifter till indikatorn för vuxnas deltagande i utbildning finns ännu inte tillgängliga. 2) Det saknas uppgifter om vissa länder för vissa indikatorer – se anmärkningen till tabell 1.4.1. Förklaringar av alla indikatorer finns i bilagorna.

Källa: Beteckningar för den sociala resultattavlan enligt tabell 1.4.1.

Tabell 1.4.1: Huvudindikatorer i den sociala resultattavlan: översikt över medlemsstaternas utmaningar

			Bästa resultat	Bättre än genomsnittet	Bra men bör övervakas	Genomsnittlig	Svag men förbättras	Bör bevakas	Kritiska situationer
Lika möjligheter	Unga med högst grundskoleutbildning (% av befolkningen i åldern 18–24 år)	2021	EL, HR, IE, SI	CZ, LT, NL, PL, PT		AT, BE, DK, FI, FR, LV, SK	ES, MT	CY, EE, LU, SE	BG, DE, HU, IT, RO
	Andelen personer som har grundläggande eller över grundläggande digitala färdigheter (% av befolkningen i åldern 16–74 år)	2021	DK, IE, NL, FI	ES, HR, LU, AT, SE		BE, CZ, EE, EL, FR, LV, MT, PT, SK		DE, IT, CY, LT, HU, SI	BG, PL, RO
	Andelen unga som varken arbetar eller studerar (% av den totala befolkningen i åldern 15–29 år)	2021	NL, SE, SI	AT, DE, DK, FI, HU, IE, MT, PT	LU	BE, CZ, EE, FR, LT, LV, PL	ES	CY, HR, SK	BG, EL, IT, RO
	Skillnad i sysselsättning mellan kvinnor och män (procentenheter)	2021	EE, FI, LT	DK, FR, IE, PT, SE	LV, SI	AT, BE, BG, DE, ES, HR, HU, LU, NL	MT	CY, PL, SK	CZ, EL, IT, RO
	Förhållande mellan övre och undre inkomstkvintil (S80/S20)	2021	BE, CZ, FI, SI	AT, CY, DK, HU, IE, LU, NL, PL, SE		DE, EE, FR, HR	BG	EL, IT, MT, PT	ES, LT, LV, RO
Rättvisa arbetsvillkor	Sysselsättningsgrad (% av befolkningen 20–64 år)	2021	CZ, NL, SE	DE, DK, EE, HU, IE, LT, MT, PL		AT, BG, CY, FI, FR, LU, PT, SI, SK	EL	BE, LV	ES, HR, IT, RO
	Arbetslöshet (% av befolkningen i arbetskraften 15–74 år)	2021	CZ, DE, MT, PL	DK, HU, LT, LU, NL, SI		AT, BG, CY, EE, FI, FR, HR, IE, LV, PT, RO, SK	EL	BE, SE	ES, IT
	Långtidsarbetslöshet (% av befolkningen i arbetskraften 15–74 år)	2021		CZ, DE, DK, HU, MT, NL, PL		AT, BE, BG, CY, EE, FI, FR, IE, LT, LU, LV, PT, RO, SE, SI	EL	HR, SK	ES, IT
	Tillväxt i hushållens disponibla bruttointkomst per capita (2008 = 100)	2020	HU, LT, PL, RO	EE, IE, MT, SI, SK		CZ, DE, DK, FI, FR, HR, LU, LV, NL, PT, SE		BE	AT, CY, EL, ES, IT
Socialt skydd och social inkludering	Andel personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning (% av hela befolkningen)	2021	CZ, FI, SI	AT, BE, CY, DK, NL, PL, SE	SK	DE, EE, FR, HR, HU, IE, MT	BG, LT, RO	IT, LU, PT	EL, ES, LV
	Andel barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning (% av befolkningen 0–17 år)	2021	CZ, DK, FI, NL, SI	BE, EE, HR, LT, PL		AT, CY, DE, FR, HU, IE, LV, MT, PT, SE, SK	BG		EL, ES, IT, LU, RO
	Effekter av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller fattigdomsminskning (i % minskning av andelen personer som löper risk för fattigdom)	2021	BE, DK, FI, IE	AT, CZ, FR, SE, SI		CY, DE, LT, NL, PL	BG, ES, IT	EE, LU, MT	EL, HR, LV, PT, RO
	Skillnad i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning (i procentenheter)	2021	DK, ES, IT, LU, LV, PT	BG, EE, SE		CZ, EL, FI, FR, LT, MT, NL, SI		AT, CY, DE, HR, HU	BE, IE, PL, RO
	Andel av befolkningen i hushåll med hög boendeutgift i förhållande till den disponibla inkomsten (i % av hela befolkningen)	2021		CY, EE, FI, HR, HU, IE, LT, LU, MT, SI		AT, BE, CZ, IT, LV, PL, RO, SE	BG, EL	DE, ES, NL, PT	DK
	Barn under tre år i formell barnomsorg (% av befolkningen under tre år)	2021	DK, ES, FR, LU, NL, SE	CY, EL, HR, SI	BE	AT, EE, FI, LV		BG, DE, IE, LT, MT, PL	CZ, HU, RO
	Andel som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov (% av befolkningen över 16 år)	2021	CY, DE, MT	AT, BG, CZ, ES, HU, LU, NL		BE, DK, FR, HR, IE, LT, PL, PT, SE	EE, LV		EL, FI, RO, SI

Anmärkning: uppdatering den 21 oktober 2022. På grund av att betydande förändringar gjordes 2021 av definitionen av indikatorn för andel personer som har grundläggande eller över grundläggande digitala färdigheter finns det inget jämförbart värde för 2019, och därför bygger analysen av denna indikator i detta undantagsfall enbart på 2021 års nivåer. Indikatorerna för förhållande mellan övre och undre inkomstkvintil, effekt av sociala transfereringar, skillnad i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning, andel av befolkningen i hushåll med hög boendeutgift i förhållande till den disponibla inkomsten, barn under tre år i formell barnomsorg och andel som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov är inte tillgängliga för Slovakien. Tillväxten av hushållens disponibla bruttointkomst

per capita är inte tillgänglig för över hälften av medlemsstaterna. Analysen baseras på 2020 års värden. Andel av befolkningen i hushåll med hög boendegift i förhållande till den disponibla inkomsten är inte tillgänglig för Frankrike. Avbrott i serierna och andra anmärkningar redovisas i bilagorna 1 och 2.

Ramar för riktmärkning som stöd till analys och beslutsfattande

I 2017 års meddelande om inrättande av den europeiska pelaren för sociala rättigheter föreslogs riktmärkning som ett verktyg för att stödja strukturreformer och främja en uppåtgående konvergens inom sysselsättning och på det sociala området. Ramar för riktmärkning möjliggör en multilateral översyn genom att kombinera kvantitativa indikatorer (för resultat och utfall) med en kvalitativ analys av politiska utformningsdetaljer och politiska verktyg som påverkar kvaliteten och resultatet av ett bra beslutsfattande. Dessutom kan ramarna för riktmärkning, tillsammans med indikatorerna i den sociala resultattavlan, bidra till analysen i den europeiska planeringsterminen och den gemensamma sysselsättningsrapporten.

Sedan 2017 har ramar för riktmärkning inom flera olika områden utarbetats av kommissionen och diskuterats med medlemsstaterna, i linje med en gemensam strategi som överenskommit av sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd. De ramar som man hittills enats om omfattar områdena 1) arbetslöshetsförmåner och aktiv arbetsmarknadspolitik, 2) vuxenkompetens och vuxenutbildning, 3) minimiinkomst (se ruta 8 om riktmärkning av minimiinkomst i avsnitt 2.4.1), 4) barnomsorg och stöd till barn och 5) pensioner.

Bland de ramar för riktmärkning som har utarbetats inom sysselsättningskommittén pågår arbetet med att slutföra ramen för arbetslöshetsförmåner och aktiv arbetsmarknadspolitik. Även om arbetslöshetsförmånsdelen av ramen redan är färdig och fullt operativ fortsätter man i samarbete med sysselsättningskommittén att utarbeta indikatorer för politiska verktyg för att övervaka kvaliteten på de tidiga stödtjänster som de offentliga arbetsförmedlingarna tillhandahåller till arbetslösa arbetssökande.

Bland de ramar för riktmärkning som utarbetades inom kommittén för socialt skydd kom man överens om ramen om pensioner i februari 2022⁴⁶. Den består av indikatorer på fattigdom bland äldre och inkomstbevarande efter pensioneringen samt kontextindikatorer på återstående medellivslängd och offentliga utgifter. De politiska verktygen anger de viktigaste inslagen i pensionssystemen som påverkar pensionernas tillräcklighet.

Ramarna för riktmärkning förbättrar den gemensamma förståelsen av de relevanta indikatorerna och de politiska verktygen inom ett politikområde och utgör ett betydelsefullt bidrag till genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter. De viktigaste resultaten av denna översyn rapporteras i relevanta fall i den gemensamma sysselsättningsrapporten.

⁴⁶ Se en sammanfattning och närmare uppgifter om de ramverk som utarbetats inom kommittén för socialt skydd [online](#).

KAPITEL 2. SYSSELSÄTTNINGSPOLITISKA OCH SOCIALA REFORMER – MEDLEMSSTATERNAS ÅTGÄRDER OCH RESULTAT

2.1 Riktlinje 5: Stimulera efterfrågan på arbetskraft

I detta avsnitt beskrivs genomförandet av sysselsättningsriktlinje 5, enligt vilken medlemsstaterna rekommenderas att skapa förutsättningar för att öka efterfrågan på arbetskraft och skapa nya jobb, i linje med pelarens princip 4 (aktiva arbetsmarknadsåtgärder) och princip 6 (lön). Avsnitt 2.1.1 är inriktat på viktiga utvecklingstendenser på arbetsmarknaden, och avspeglar också effekterna av covid-19-krisen och Rysslands aggressionskrig mot Ukraina. I avsnitt 2.1.2 redogörs för de åtgärder som medlemsstaterna vidtagit inom dessa områden, med särskild inriktning på åtgärder som syftar till att bevara sysselsättningen och skapa nya arbetstillfällen.

2.1.1 Nyckelindikatorer

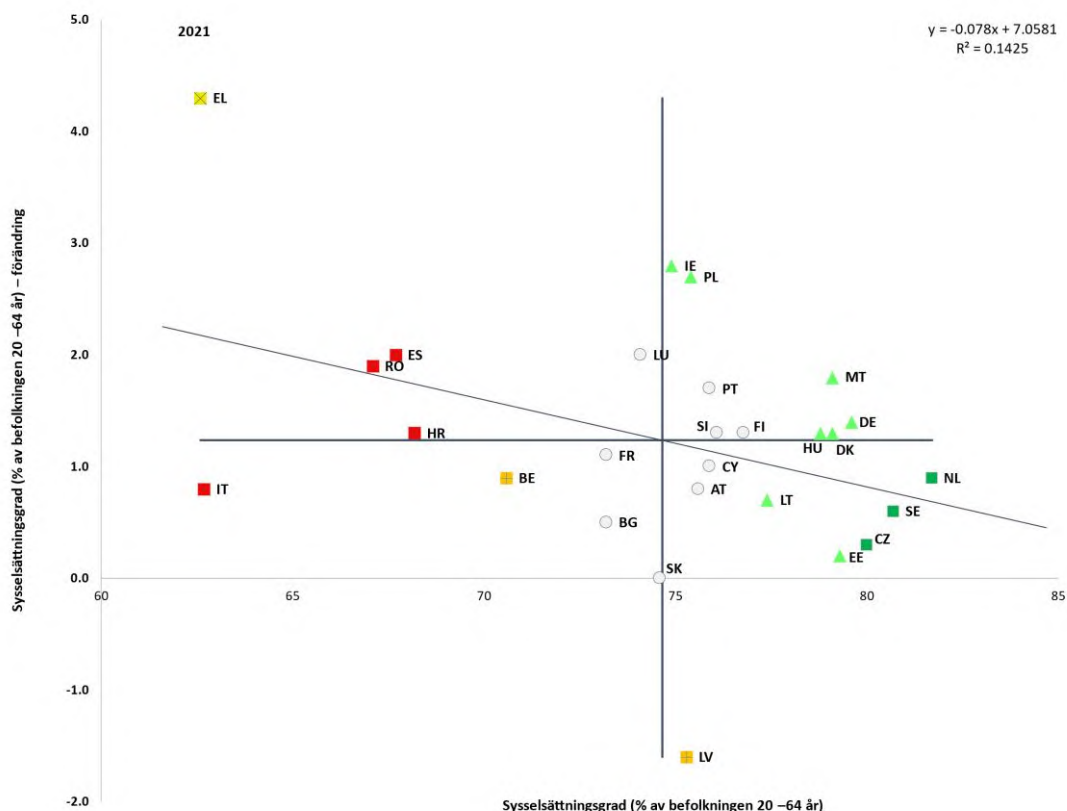
EU:s arbetsmarknad genomgick en kraftfull återhämtning 2021 och resultaten var fortsatt goda i nästan alla medlemsstater under första halvåret 2022. På årsbasis förbättrades sysselsättningsgraden i EU (åldersgruppen 20–64 år) med 1,4 procentenheter till 73,1 % år 2021, vilket överskred sysselsättningsnivån före pandemin (72,7 % år 2019). Den ökade i alla medlemsstater utom i Lettland. Detta är ett betydande framsteg i riktning mot EU:s överordnade mål, dvs. att minst 78 % av alla i åldern 20–64 år ska förvärvsarbeta senast 2030. Det finns dock stora skillnader mellan länderna. De största ökningarna registrerades i Grekland (4,3 procentenheter) följt av Irland (2,8 procentenheter), Polen (2,7 procentenheter), Spanien och Luxemburg (2 procentenheter för båda) – se figur 2.1.1. I Lettland registrerades däremot en minskning (med 1,6 procentenheter), medan Slovakien, Estland och Tjeckien noterade stabila eller marginellt stigande sysselsättningsnivåer. Enligt den sociala resultattavlans metod befinner sig Italien, Kroatien, Rumänien och Spanien i ”kritiska situationer”, trots genomsnittliga eller något högre än genomsnittliga ökningsar av sysselsättningen (utom för Italien som har en ökning under genomsnittet), som dock fortfarande ligger på omkring eller under 67 %. Sverige, Tjeckien och Nederländerna uppnår däremot fortfarande ”bästa resultat” (med andelar på minst 80 % år 2021). Regressionslinjens negativa lutning tyder på en trend mot konvergens, där sysselsättningsgraden har ökat snabbare i länder med lägre nivåer. Dessa goda resultat var också möjliga tack vare den stora tillgången på korttidsarbete och system för bevarande av arbetstillfällen som under 2020 och 2021 bidrog till att bevara arbetstillfällen under covid-19-krisen (se även den gemensamma sysselsättningsrapporten 2022). På kvartalsbasis ökade sysselsättningsgraden i EU (för personer 20–64 år) med 0,8 procentenheter till 74,8 % första halvåret 2022 och förbättrades i nästan alla medlemsstater. Medlemsstater som hade en lägre sysselsättningsgrad från början har dock haft en högre ambitionsnivå i sina nationella mål – se avsnitt 1.3. De regionala skillnaderna i sysselsättningsgrad kvarstår fortfarande, även inom enskilda medlemsstater (se bilaga 3).

Återhämtningen har varit starkare för mindre kontaktintensiva sektorer och svagare för andra delar av ekonomin. Skapandet av arbetstillfällen förblev begränsat inom tillverkningsindustrin på grund av bristen på grundläggande insatsvaror och flaskhalsar i de globala leveranskedjorna. Återhämtningen släpar också efter när det gäller kontaktintensiva

tjänster⁴⁷, där sysselsättningen i slutet av 2021 fortfarande låg under nivåerna före pandemin (med 1,3 %). Detta återspeglar den starkare inverkan på dessa sektorer av de begränsningsåtgärder som infördes för att hantera att pandemin blossade upp på nytt under andra halvåret 2021 och den mer permanenta övergången till onlinetjänster. I mindre kontaktintensiva tjänster, där uppgifter kan utföras via it-verktyg, eller risken för infektion är lägre, ökade däremot sysselsättningen snabbare och låg 2,6 % över nivån före krisen i slutet av 2021⁴⁸.

Figur 2.1.1: Sysselsättningsgraden ökade i nästan alla medlemsstater under 2021

Sysselsättningsgrad (20–64 år), 2021 års nivåer och förändringar jämfört med föregående år (i %, huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Anmärkning: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

Källa: Eurostats [[lfsi_emp_a](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

Både den totala sysselsättningen och antalet arbetade timmar ökade jämfört med nivåerna före pandemin. Andra kvartalet 2022 låg antalet förvärvsarbetande personer över nivåerna före pandemin i alla medlemsstater utom i Bulgarien, Estland, Spanien, Lettland, Rumänien och Slovakien, och för hela EU överskred den nivå före pandemin med omkring 3,5 miljoner – se figur 2.1.2. Samtidigt ökade också det totala antalet arbetade timmar i EU med 1,1 % under första kvartalet 2022 jämfört med föregående kvartal, och översteg då nivåerna före pandemin för första gången sedan pandemin började tidigt under 2020. Denna tillväxttakt skilde sig dock mellan medlemsstaterna, och andra kvartalet 2022 låg det totala antalet arbetade timmar fortfarande under nivåerna före pandemin i Tyskland, Portugal,

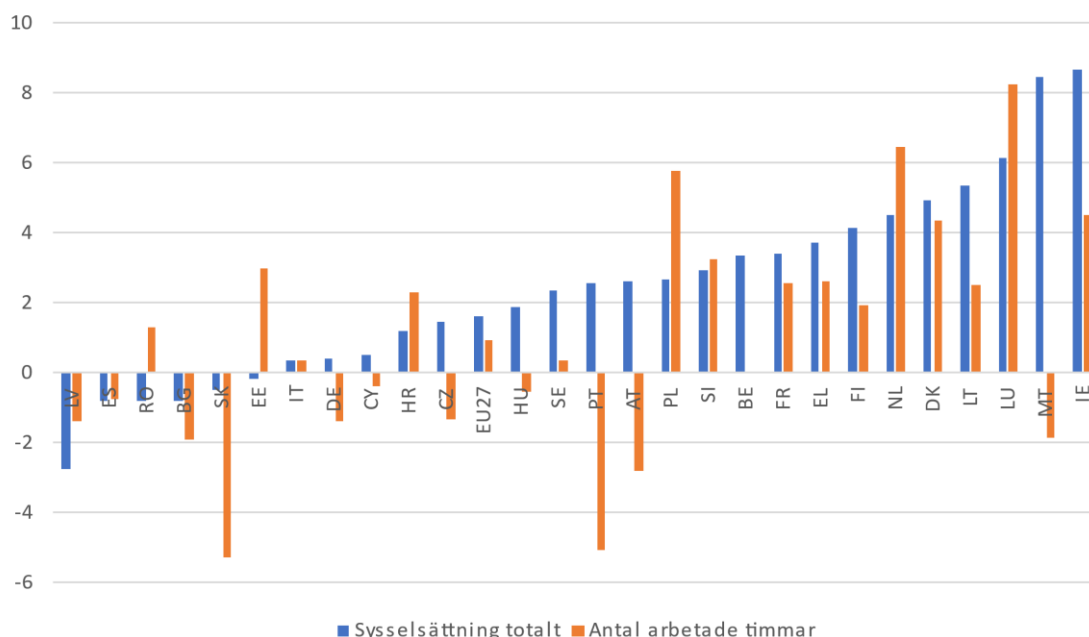
⁴⁷ Kontaktintensiva tjänster avser parti- och detaljhandel, transport, logi och livsmedelstjänster samt konst och underhållning.

⁴⁸ Se Europeiska kommissionen, *Labour market and wage developments in Europe: annual review 2022*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2022 (ännu ej utgiven).

Spanien, Österrike, Bulgarien, Cypern, Tjeckien, Lettland, Slovakien, Ungern och Malta. Trots vissa undantag där det fanns stora skillnader i tillväxttakten mellan den totala sysselsättningen och antalet arbetade timmar (t.ex. för Österrike, Portugal, Cypern, Malta, Ungern och Sverige), tenderade tillväxttakten för de två variablerna att relativt sett vara mer likartad i de flesta medlemsstater.

Figur 2.1.2: Sysselsättning och arbetade timmar överskred nivåerna före pandemin i de flesta medlemsstater

Förändring av den totala sysselsättningen och antalet arbetade timmar mellan fjärde kvartalet 2019 och andra kvartalet 2022 (i %)

Anmärkning: Säsong- och kalenderrensade data. Uppgifterna om total sysselsättning endast säsongrensade för CZ, EL, FR, MT, PL, PT. Uppgifter om antal arbetade timmar endast säsongrensade för MT och ej tillgängliga för BE.

Källa: Eurostats [[namq_10_a10_e](#)], nationalräkenskaper.

Korttidsarbete och liknande system för bevarande av arbetstillfällen skyddade arbetstagare och arbetstillfällen under covid-19-krisen, och de är fortfarande ett viktigt politiskt verktyg för att bevara arbetstillfällen och humankapital i krissammanhang samtidigt som de stöder moderniseringen av ekonomin. De fasades gradvis ut i många medlemsstater efter första halvåret 2021, i linje med pandemins minskande effekter och upphävandet av restriktionerna för ekonomisk verksamhet. Flera medlemsstater behöll dock sina pandemirelaterade system och förlängde dem, men det var ändå färre personer som behövde stöd genom program för bevarande av arbetstillfällen under första halvåret 2022. De månatliga utgifterna för åtgärder som berättigar till ekonomiskt stöd inom ramen för det europeiska instrumentet för tillfälligt stöd för att minska risken för arbetslöshet i en krissituation (Sure) ökade tillfälligt i januari 2022 innan de minskade snabbt⁴⁹. Även om dessa utgifter minskade under 2022 beräknas de ha stött omkring 220 000 arbetstagare och 10 000 företag fram till mitten av 2022. I nästan hälften av medlemsstaterna har de befintliga systemen funnits kvar efter det att de covid-relaterade ändringarna upphörde att gälla⁵⁰. System för korttidsarbete och andra program för bevarande av arbetstillfällen kan spela en

⁴⁹ Se den fjärde halvårsrapporten om det europeiska instrumentet för tillfälligt stöd för att minska risken för arbetslöshet i en krissituation (Sure) via Sure-instrumentets webbplats (COM(2022) 483 final).

⁵⁰ Eurofound, databasen EU PolicyWatch.

viktig roll för att bevara sysselsättningen och det företagsspecifika humankapitalet, även under de nuvarande osäkra makroekonomiska omständigheterna. Samtidigt bör utformningen och genomförandet av dessa anpassas till den specifika situationen. För industrier och sektorer som påverkas av strukturella omvandlingar bör systemen för korttidsarbete utformas på ett sätt som stöder omstruktureringsprocesserna där så behövs och bidrar till att modernisera ekonomin, särskilt genom den därtill hörande omskolningen och kompetensutvecklingen, till exempel mot bakgrund av det pågående behovet av att påskynda omställningen till ren energi.

Egenföretagandet har inte blivit mer utbrett mot bakgrund av covid-19-krisen.

Egenföretagandets andel av sysselsättningen totalt har minskat något under det senaste årtiondet, från 14,8 % 2010 till 13,4 % 2020⁵¹. I samband med covid-krisen minskade antalet egenföretagare från 26,1 till 25,7 miljoner mellan 2019 och 2020. År 2021 uppgick antalet egenföretagare i EU till 25,1 miljoner och utgjorde upp till 13 % av den totala sysselsättningen⁵². Detta varierade dock avsevärt mellan medlemsstaterna, med andelar på omkring 20 % i Italien och Grekland, och omkring 7 % i Tyskland och Danmark. I hela EU var omkring 70 % av egenföretagarna (15–64 år) egenföretagare utan anställda, och utgjorde 9,4 % av den totala sysselsättningen år 2020. Denna andel minskade något från 10,2 % år 2010, och minskade mer för män än för kvinnor (1,1 procentenheter respektive 0,4 procentenheter). Antalet egenföretagare utan anställda ökade i 13 länder och i EU-27 totalt sett mellan 2019 och 2020, vilket tyder på att den ökade bördan av barnomsorg under pandemin kan ha tvingat fler kvinnor att bli egenföretagare. Egenföretagare utan anställda utgjorde den största andelen egenföretagare i EU och i de flesta medlemsstater 2021 (rörande plattformarbete, egenföretagare utan anställda och falskt egenföretagande, se avsnitt 2.3.1 och ruta 5 i detta avsnitt).

Återhämtningen från covid-19-pandemin har kännetecknats av en kraftig ökning av arbetskraftsbristen i de flesta medlemsstater⁵³. I och med den snabba ekonomiska återhämtningen återkom bristen på arbetskraft snabbt 2021, särskilt inom vissa sektorer och yrken⁵⁴. I slutet av 2021 nådde den eller överskred nivåerna före pandemin i flera länder inom industri, tjänster och byggverksamhet, samtidigt som arbetslösheten och det outnyttjade arbetskraftsutbudet minskade⁵⁵. De viktigaste yrkesgrupperna med rapporterade brister i EU under 2021 arbetade inom följande sektorer: hälso- och sjukvård samt långvarig vård och omsorg, mjukvara, transporter, byggnadsverksamhet och ingenjörsyrken⁵⁶. Brist på kvalificerad arbetskraft har också konstaterats inom vissa sektorer som är kopplade till den

---

⁵¹ Eurostats [[lfsa_egaps](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

⁵² Ingen jämförelse med värden före 2021 har gjorts för denna indikator eftersom det finns ett avbrott i tidsserien 2021 för alla medlemsstater på grund av [ikraftträdandet av ett nytt regelverk för europeisk socialstatistik](#).

⁵³ I hela detta stycke erhålls ungefärliga siffror för bristen på arbetskraft utifrån andelen företag i EU som anger att bristen på arbetskraft är en faktor som begränsar deras produktion, enligt den europeiska konjunkturundersökningen (EU-BCS). Det finns alternativa ungefärliga uppskattningar av bristen på arbetskraft, såsom vakansgraden inom industri, tjänster och byggverksamhet, uppmätt av Eurostat [[jvs_a_rate_r2](#)].

⁵⁴ Se kapitel II i Europeiska kommissionen, Institutional Paper 184, [Quarterly Report on the Euro Area \(QREA\)](#), vol. 21, nr 2 (2022).

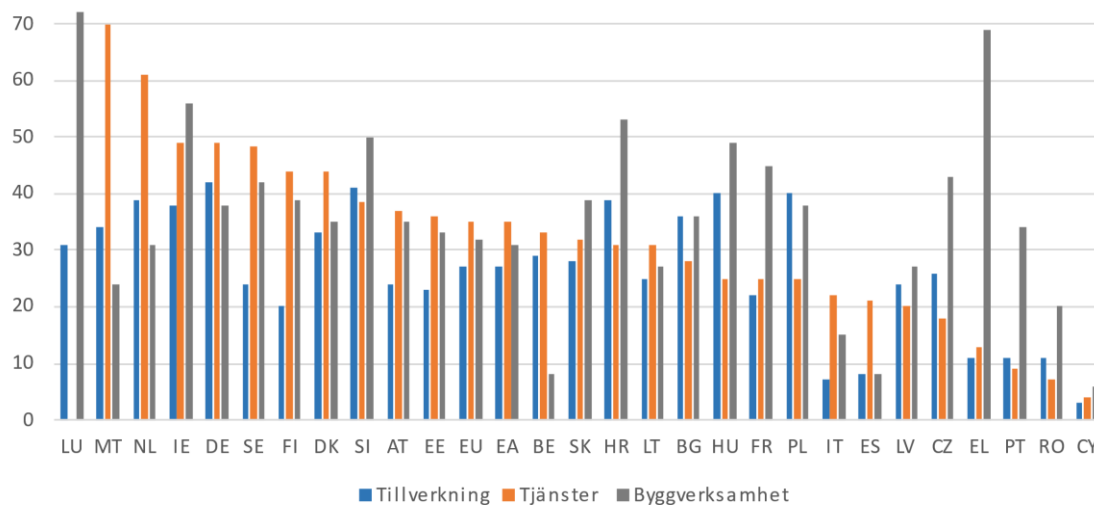
⁵⁵ Det fjärde kvartalet 2021 uppgav 24 % av arbetsgivarna inom industrin, 25 % inom tjänstesektorn och 30 % inom byggsektorn att bristen på arbetskraft var en av de viktigaste faktorerna som hindrade deras affärsverksamhet (jämfört med nivåerna före pandemin på 14 %, 19 % respektive 23 %).

⁵⁶ [McGrath, J. \(2021\): Report on labour shortages and surpluses](#). Europeiska arbetsmyndigheten, 2021. Dessa fyra yrkesgrupper omfattar 21 av de 28 bristyrken som identifieras i rapporten.

gröna omställningen⁵⁷. Det tredje kvartalet 2022 låg bristen på arbetskraft på 35 % inom tjänstesektorn, 32 % inom byggbranschen och 27 % inom tillverkningsindustrin – se figur 2.1.3. Samma kvartal rapporterades den största bristen inom industrin för Tyskland (42 %), Slovenien (41 %), Ungern och Polen (40 %) och Kroatien (39 %). Inom tjänstesektorn har bristen varit störst i Malta (70 %), Nederländerna (61 %), Tyskland och Irland (49 %), Sverige (48 %) och Finland (44 %). Den åldrande befolkningen har också en negativ inverkan på bristen på arbetskraft. Till följd av den demografiska utvecklingen har EU:s befolkning i arbetsför ålder (20–64 år) minskat i absoluta tal under det senaste årtiondet (från 269 miljoner år 2012 till 264 miljoner år 2021). Även om företeelsen är utbredd är den särskilt uttalad i vissa medlemsstater (såsom Lettland, Bulgarien och Rumänien), som är drabbade av migrationsutflöden utöver de låga födelsetalen⁵⁸. På medellång till lång sikt kan tillströmningen av fördrivna personer från Ukraina, tillsammans med den reguljära migrationen från andra regioner i världen, bidra till att minska kompetensbristen i sektorer med de lägsta hindren för kompetensöverföring. Åtgärder för att erkänna kvalifikationer är också viktiga i detta avseende (se avsnitt 2.1.2). Ändå är det osannolikt att inflödet av människor som flyr från kriget kommer att lösa de underliggande strukturella problem som starkt påverkar bristen i EU, och deras tillträde till arbetsmarknaden kan innebära andra utmaningar, såsom språkbarriärer.

Figur 2.1.3: Den rapporterade bristen på arbetskraft, särskilt inom tjänstesektorn, är betydande i de flesta medlemsstater

Andelen arbetsgivare som rapporterar att tillgången på arbetskraft är en faktor som begränsar produktionen, rangordnade efter värdet för tjänster (i %, tredje kvartalet 2022)

Källa: Den europeiska konjunkturundersökningen (EU-BCS).

Miljöanpassningen av EU:s ekonomi erbjuder betydande möjligheter till sysselsättning av god kvalitet och kräver lämpligt stöd till människors övergång från ett arbete till ett annat för att se till att ingen hamnar på efterkälken. Den gröna omställningen skulle kunna skapa upp till 884 000 arbetstillfällen fram till 2030 och eventuellt mångdubbelt fler

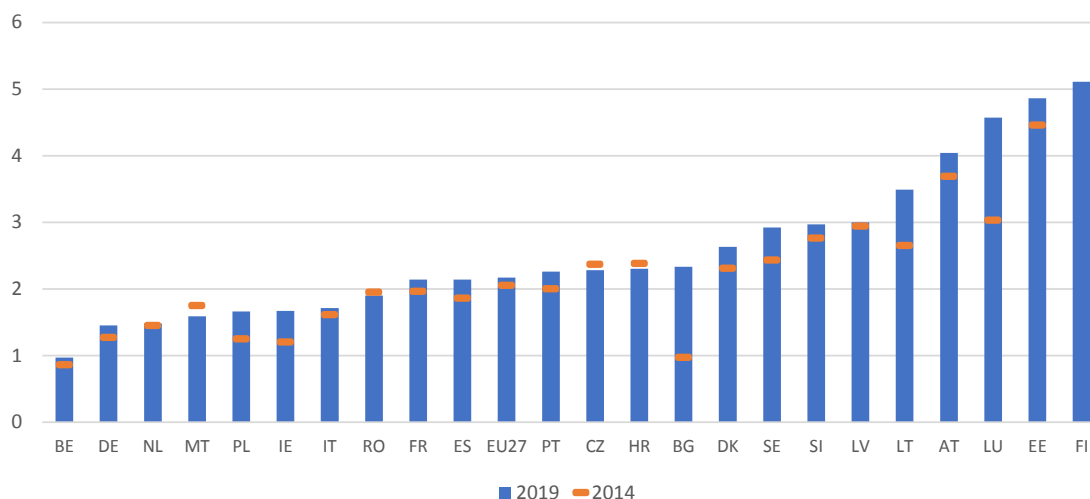
⁵⁷ Se landsrapporterna för den europeiska planeringsterminen, bilaga 6: Den gröna omställningens sysselsättningsrelaterade och sociala effekter under 2022.

⁵⁸ Källa: Eurostats [artikel om statistik över befolkning och befolkningsförändringar](#) (inte översatt till svenska). Mellan 2020 och 2021 bidrog den ökade dödligheten på grund av covid-19-pandemin ytterligare till de minskande befolkningsciffrorna.

fram till 2050, under förutsättning att rätt politiska åtgärder genomförs⁵⁹. Mellan 2000 och 2019 ökade redan antalet arbetstagare inom miljöindustrin (EGSS) i EU-27 med 43,3 %, och framför allt med 91,6 % inom produktionen av förnybar energi⁶⁰. År 2019 uppgick sysselsättningen inom EGSS-sektorerna till 2,2 % av den totala sysselsättningen i EU-27 (jämfört med 1,7 % år 2000), men med stora skillnader mellan medlemsstaterna – se figur 2.1.4. I vissa länder, såsom Finland, Estland och Luxemburg, var denna andel nära eller över 5 %, medan den i andra länder endast utgjorde en begränsad andel av den sysselsatta befolkningen. Samtidigt innebär omställningen en omfördelning av arbetskraften och ökar sannolikheten för kompetensbrist och kompetensglapp. En effektiv aktiv arbetsmarknadspolitik samt möjligheter till kompetensutveckling och omskolning är fortfarande avgörande för att stödja en rättvis grön omställning och ta itu med arbetskraft- och kompetensbrist, som utgör flaskhalsar för en grönare tillväxtmodell⁶¹ (se ruta 4 i avsnitt 2.2). Totalt sett ger elproduktions-, transport-, tillverknings-, jordbruks- och gruvsektorerna upphov till nästan 90 % av alla koldioxidutsläpp i EU, samtidigt som de står för mindre än 25 % av bruttoföreläggsvärdet och 25 % av sysselsättningen. Detta innebär att omställningsutmaningarna kommer att vara särskilt stora inom dessa sektorer och i de regioner där de utgör en viktig del av ekonomin⁶².

Figur 2.1.4: Andelen gröna arbetstillfällen av den totala sysselsättningen har ökat i de flesta medlemsstater mellan 2014 och 2019

Sysselsättning inom miljöindustrin (i % av den totala sysselsättningen, 2014 och 2019)

⁵⁹ Se Europeiska kommissionen, Murauskaite-Bull, I., Scapolo, F., Muench, S. m.fl., *The future of jobs is green*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2021, JRC126047. För tidigare uppskattningar se SWD(2020) 176 final, och för landsspecifika prognoser se Eurofound (2019), *Future of manufacturing – Energy scenario: Employment implications of the Paris Climate Agreement*, forskningsrapport från Eurofound. Se också konsekvensbedömningen i *En ren jord åt alla*. En potentiell vinst på omkring 2 miljoner arbetstillfällen fram till 2050 rapporteras i Europeiska kommissionen, *Employment and Social Developments in Europe 2019*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2019.

⁶⁰ Eurostats indikator [env_ac_egss1]. EGSS kan betraktas som ett konservativt närmevärde för gröna arbetstillfällen. Begreppet är inriktat på verksamheter som genererar miljöprodukter, vilket utesluter vissa verksamheter som väsentligt bidrar till klimat- och miljömålen, till exempel baserat på deras prestanda i förhållande till relevanta riktmärken.

⁶¹ Se rådets rekommendation om säkerställande av en rättvis omställning till klimatneutralitet (2022/C 243/04).

⁶² Se s. 175 i Europeiska kommissionen, *Employment and social developments in Europe 2019*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2019.

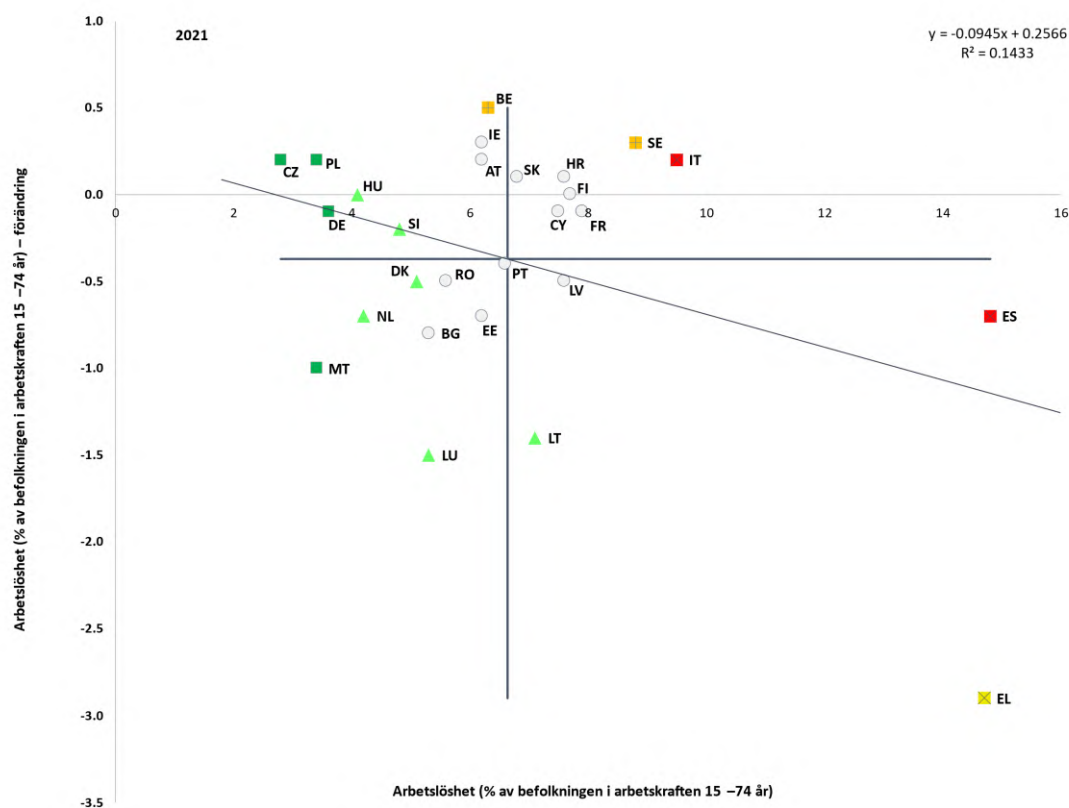
Anmärkning: Total sysselsättning i heltidsekvivalenter inom miljöindustrin dividerad med den totala sysselsättningen, båda enligt nationella beräkningar. Inga uppgifter finns tillgängliga för Cypern, Grekland, Ungern och Slovakien.

Källa: Eurostats [[env ac egss1](#)] och sysselsättningsuppgifter i nationalräkenskaperna [[nama 10 a64 e](#)].

Parallellt med sysselsättningstillväxten noterade de flesta medlemsstater en minskande arbetslöshet. Den genomsnittliga arbetslösheten i EU (15–74 år) minskade med 0,2 procentenheter från 7,2 % år 2020 till 7,0 % år 2021, och närmade sig 2019 års nivå på 6,8 %, vilket är det lägsta värdet sedan 2009. Denna nedgång berodde på det betydande antalet nya arbetstillfällen som skapades i samband med den starka ekonomiska återhämtningen från covid-19-krisen under 2021. Det finns dock betydande skillnader mellan medlemsstaterna, där det skiljer 12 procentenheter mellan den lägsta och den högsta arbetslösheten – se figur 2.1.5. År 2021 noterade Grekland en mycket större minskning än genomsnittet (med 2,9 procentenheter), följt av Luxemburg och Litauen (med 1,5 procentenheter respektive 1,4 procentenheter), medan situationen försämrades i synnerhet i Belgien, Sverige och Irland (med ökningarna med 0,5, 0,3 respektive 0,3 procentenheter). Huvudindikatorn i den sociala resultattavlan anger att Italien befinner sig i en ”kritisk situation”, eftersom landet registrerade en måttlig ökning av arbetslösheten från en redan hög nivå år 2021, och Spanien likaså, där andelen bara minskade något, men nivån fortfarande är den högsta i EU. Belgien och Sverige klassificeras som ”bör bevakas” (det förstnämnda landet har ett genomsnittligt värde men en ökning över genomsnittet, och det sistnämnda har en nivå över genomsnittet). Slutligen har Grekland markerats som ”svag men förbättras” på grund av den stora minskningen av arbetslösheten under 2021, men landet har ändå fortsatt den näst högsta nivån. Den minskade arbetslösheten åtföljdes av ett ökat deltagande på arbetsmarknaden i EU, och andelen i arbetskraften i åldersgruppen 20–64 år ökade från 75,8 % andra kvartalet 2020 till 79 % fjärde kvartalet 2021. På kvartalsbasis minskade arbetslösheten ytterligare med 0,4 procentenheter till 6,1 % det första halvåret 2022 för EU, men ökade i några medlemsstater (Belgien, Tjeckien, Estland, Kroatien och Luxemburg).

Figur 2.1.5: Arbetslösheten sjönk i nästan alla medlemsstater år 2021

Arbetslösheten (15–74 år), 2021 års nivåer och förändringar jämfört med föregående år (i %, huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Anmärkning: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

Källa: Eurostats [[une_rt_a](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

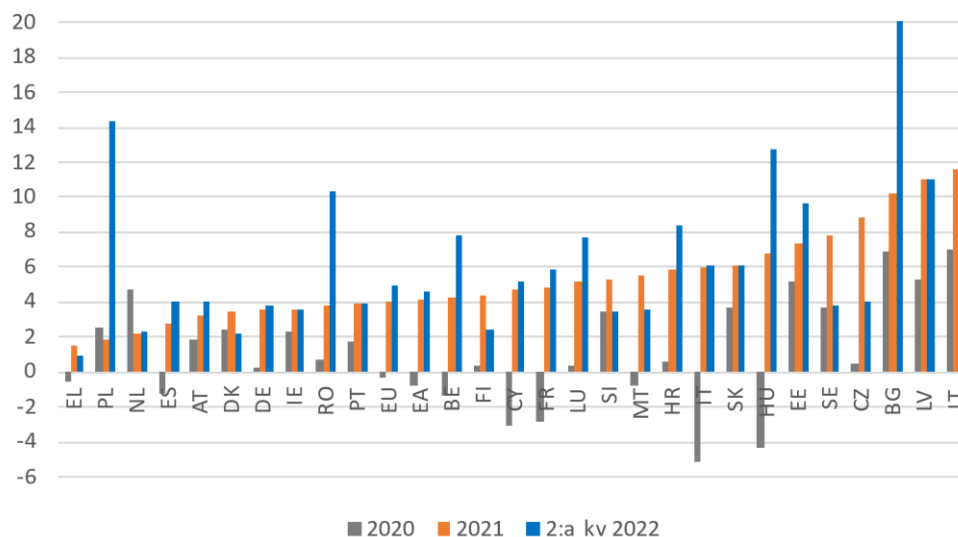
Den nominella löneökningen ökade under 2021 med stöd av förbättringen i arbetade timmar och den starka ekonomiska återhämtningen. Ökningen av den nominella ersättningen per anställd nådde 4,1 % i EU 2021, långt över genomsnittet på omkring 1,7 % mellan 2013 och 2019. Detta kan bara i liten utsträckning förklaras av trycket från den minskande arbetslösheten och den ökande bristen på arbetskraft. Den nominella ersättningen per anställd ökade i alla medlemsstater under hela 2021 – se figur 2.1.6. År 2021 registrerades en tillväxttakt på mer än 6 % i Litauen, Lettland, Bulgarien, Tjeckien, Estland, Ungern och Slovakien, vilket överensstämde med återhämtningen av deras ekonomier, samt i Sverige. Däremot ökade ersättningen per anställd med mindre än 3 % i Grekland, Polen, Nederländerna och Spanien. Ökningen av den nominella ersättningen per anställd återspeglade i stort sett en återhämtning i antalet arbetade timmar 2021 efter kollapsen av denna variabel 2020, och i vissa länder även utfasningen under 2021 av systemen för korttidsarbete, som i stor utsträckning användes under 2020 (vilket innebär en proportionellt sett större ökning av den totala lönekostnaden i förhållande till ökningen av antalet anställda)⁶³. Under första halvåret 2022 accelererade den nominella löneökningen något, vilket framför allt återspeglade trycket från den ökade inflationen och den ökade bristen på arbetskraft. Under andra kvartalet 2022 ökade den nominella ersättningen per anställd på årsbasis med mer än 8 % i Ungern, Bulgarien, Kroatien, Litauen, Lettland, Estland, Polen och

⁶³ Mer information om hur de olika systemen för korttidsarbete påverkar måtten för ersättning per anställd finns i da Silva m.fl., "Short-time work schemes and their effects on wages and disposable income" (2020) i *ECB Economic Bulletin*, nr 4/2020.

Rumänien, men med mindre än 3 % i Grekland, Nederländerna, Danmark och Finland. I de flesta medlemsstater var ökningen mellan 3 och 6 % – se figur 2.1.6. De nominella lönerna förväntas öka ytterligare under 2023 på grund av bristen på arbetskraft och insatserna för att återställa köpkraften⁶⁴. Denna tillväxt förväntas dock endast delvis minska förlusterna i realinkomster, utan att utlösa en ihållande återkopplingsfunktion mellan löner och inflation.

Figur 2.1.6: Den nominella löneökningen har återhämtat sig 2021

Nominell ersättning per anställd (årlig förändring i procent, 2020, 2021 och andra kvartalet 2022).

Anmärkning: 1) Lönerna mäts med indikatorn ”Nominell ersättning per anställd”, vilken beräknas som den totala ersättningen till de anställda dividerad med det totala antalet anställda. Den totala ersättningen definieras som den totala ersättning, kontant eller in natura, som betalas av en arbetsgivare till en anställd för av denne utfört arbete under räkenskapsperioden, och den består av två komponenter: i) löner som betalas kontant eller in natura, och ii) sociala avgifter som betalas av arbetsgivarna. 2) Alla uppgifter som används är nationalräkenskapsdata. Indikatorerna baseras på nationella valutavärden. 3) Länderna rangordnas i stigande ordning efter den nominella löneutvecklingen 2021.

Källa: Europeiska kommissionen, databasen Ameco, nominell ersättning per anställd [hwcdw]. För första och andra kvartalet 2022: Beräkningar från GD Sysselsättning, socialpolitik och inkludering på grundval av uppgifter från Eurostat, ersättningar till anställda [[namq_10_gdp](#)] och total sysselsättning (enligt nationella beräkningar) [[namq_10_a10_e](#)].

Utvecklingen av de förhandlade lönerna förblev begränsad under 2021, och deras utveckling tyder på att lönerna fortsatte att öka i mycket långsammare takt än priserna i euroområdet⁶⁵. Till skillnad från utvecklingen av ersättningen per anställd visar indikatorn rörande förhandlade löner på resultatet av kollektiva förhandlingarna i euroområdet och påverkas inte direkt av de stora variationer i antalet arbetade timmar under de senaste åren som orsakats av pandemin. De förhandlade lönerna i euroområdet ökade måttligt under 2021

⁶⁴ Se Europeiska kommissionen, *European Economic Forecast, Autumn 2022*, Institutional Paper 187, november 2022, s. 37 och tabell 26.

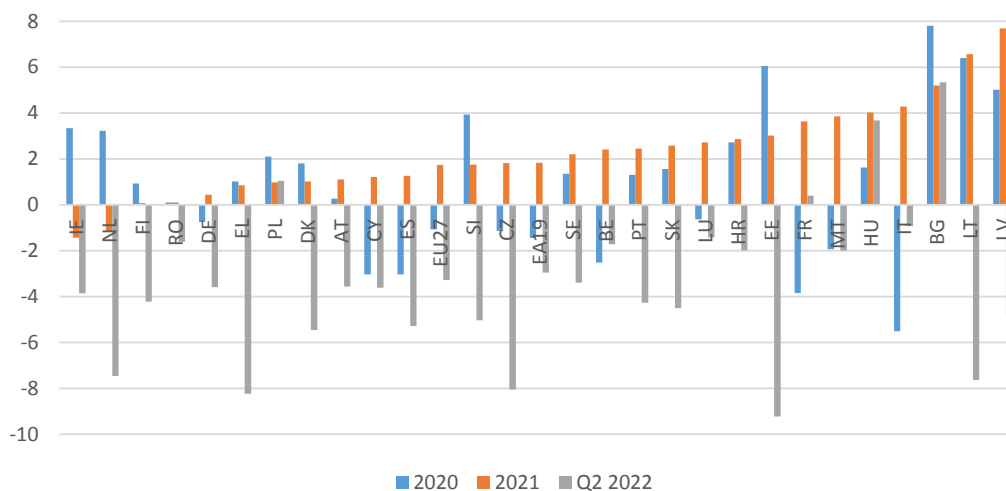
⁶⁵ ECB:s indikator för förhandlade löner för euroområdet representerar ett vägt genomsnitt av den nationella tillväxttakten på 12-månadersbasis för kollektivt förhandlade löner för de flesta länderna i euroområdet. I motsats till andra indikatorer, såsom ersättning per anställd, påverkas den inte av utvecklingen av antalet arbetade timmar. Indikatorn utesluter i regel även bonusar, övertidsersättning och annan individuell ersättning som inte är kopplad till kollektiva förhandlingar, och i vissa medlemsstater utgör den en lägsta lönenivå inom vissa sektorer snarare än den faktiska ersättning som företagen betalar. Indexet för förhandlade löner innehåller vissa förbehåll när det gäller täckningen mellan länder och metodharmoniseringen, inklusive behandlingen av vissa typer av bonusar.

med 1,5 %, något under genomsnittet för perioden 2013–2020 (1,7 %), trots den kraftiga återhämtningen av sysselsättningen efter pandemin. Detta kan kopplas till förseningar i omförhandlingarna av löner och den återstående osäkerheten inom vissa sektorer på grund av pandemin. Det första kvartalet 2022 ökade de förhandlade lönerna i euroområdet med 2,8 % i nominella termer på årsbasis, efter en ökning med 1,6 % det fjärde kvartalet 2021⁶⁶. Den förhandlade löneökningen minskade dock till 2,4 % det andra kvartalet 2022⁶⁷.

År 2021 återhämtade sig reallönerna i de flesta medlemsstater och på aggregerad nivå i EU, men de minskar igen under 2022. I motsats till 2020 fick arbetstagarna i nästan alla medlemsstater en kraftig reallöneökning 2021. En stabil reallöneökning på över 5 % konstaterades i Lettland, Litauen och Bulgarien, medan små minskningar däremot noterades i Irland och Nederländerna. Återhämtningen av reallönerna var också särskilt stark i Italien, Frankrike och Belgien, som noterade betydande ökningar 2021 efter en minskning föregående år – se figur 2.1.7. Den positiva trenden har dock stannat av eller vänt under första kvartalet 2022, när reallöneökningen återigen blev negativ i EU (–1,3 % på 12-månadersbasis) och i de flesta medlemsstater. Inflationen började öka redan under andra halvåret 2021, och Rysslands aggressionskrig mot Ukraina har ytterligare förvärrat de befintliga påfrestningarna och förvärrat minskningen av reallönerna. Den årliga inflationen i EU nådde en topp på 10,9 % i september 2022, en ökning från 5,3 % i slutet av 2021. Det andra kvartalet 2022 sjönk reallönerna kraftigt, med i genomsnitt 3,3 % i EU jämfört med samma kvartal 2021 och med mer än så i 17 medlemsstater, och det finns en växande oro över de negativa sociala konsekvenserna av förlusten av köpkraft, särskilt för låginkomsttagare. I framtiden förväntas förlusten i bytesförhållandet gentemot utlandet och de försämrade ekonomiska utsikterna, tillsammans med osäkerheten kring inflationsprognoserna, få stor betydelse för löneutvecklingen.

Figur 2.1.7: Under 2021 återhämtade sig reallönerna i EU, men minskade under 2022 i de flesta medlemsstater

Real bruttolön per anställd (årlig förändring i %, 2020, 2021 och andra kvartalet 2022).

⁶⁶På medlemsstatsnivå skedde betydande ökningar, i synnerhet i Tyskland (en årlig tillväxt på 4,0 % det första kvartalet 2022, efter 1,1 % det fjärde kvartalet 2021 och mindre än 2 % sedan tredje kvartalet 2020), Frankrike (omkring 3 % det första kvartalet 2022, efter omkring 1 % och att ha fluktuerat mellan 0,5 % och 1,5 % under 2014–2021), Nederländerna (2,4 % efter 2,1 % år 2021), Belgien (+4,8 %), Österrike (2,6 %, efter 1,7 % år 2021), och Spanien (+2,6 % i andra kvartalet 2022, efter omkring 1,7 % åren 2020 och 2021).

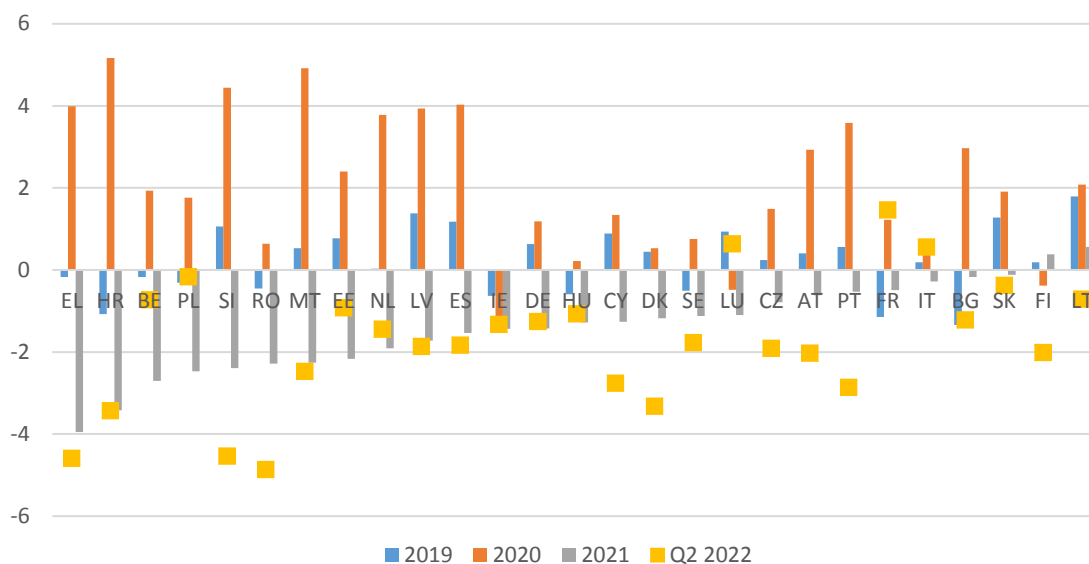
⁶⁷ Mer information finns i kapitel 2 i Europeiska kommissionen, *Labour market and wage developments in Europe: annual review 2022*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2022 (ännu ej utgiven).

Källa: Europeiska kommissionen, databasen Ameco, reala bruttolöner och löner per anställd, deflator: privatkonsumtion [rwwdc]. För första och andra kvartalet 2022: beräkningar från GD Sysselsättning, socialpolitik och inkludering, baserade på uppgifter från Eurostat, löner [[namq_10_gdp](#)], total sysselsättning (enligt nationella beräkningar) [[namq_10_a10_e](#)] och harmoniserat index över konsumentpriser [[prc_hicp_midx](#)].

Reallöneökningen släpade efter ökningen av arbetsproduktiviteten under 2021 och förväntas minska ytterligare under 2022 i de flesta medlemsstater. Detta har lett till en minskande löneandel, som mäter den andel av den nationella inkomsten som betalas ut till arbetskraften. När reallönerna växer långsammare än arbetsproduktiviteten minskar denna andel. År 2021 låg löneandelen i EU på 55,7 %, vilket är en minskning från 56,9 % år 2020. Minsknings med över 1 procentenhet registrerades i 20 länder 2021 – se figur 2.1.8, medan löneandelen endast ökade i Litauen och Finland och då med mindre än 1 procentenhet. Under perioden 2013–2020 ökade löneandelen i medlemsstater vars startnivåer var jämförelsevis låga, framför allt i Bulgarien, Estland, Lettland, Litauen, Rumänien och Slovakien, vilket bidrog till konvergensen. Under första halvåret 2022 har löneandelen minskat i nästan alla länder, vilket återspeglar den långsamma lönetillväxten. Dessutom har det försämrade bytesförhållandet gentemot utlandet till följd av de kraftiga prisökningarna på importerad energi lett till ytterligare minskningar i de reala inhemska inkomsterna.

Figur 2.1.8: Löneandelen minskade under 2021 och lönerna ökade i genomsnitt långsammare än arbetsproduktiviteten

Löneandel (2019, 2020, 2021 och andra kvartalet 2022, förändring jämfört med året innan, i procentenheter)

Anmärkning: 1) Löneandelen beräknas som en procentandel av BNP i löpande priser, 2) Länderna rangordnas i fallande ordning efter ökningen av löneandelen under 2021.

Källa: Beräkningar från GD Sysselsättning, socialpolitik och inkludering på grundval av data från Eurostat, [[namq_10_a10_e](#)] och [[namq_10_gdp](#)].

Den senaste tidens höjningar av minimilönerna i många medlemsstater har inte avhjälpt förlusten av köpkraft bland mottagarna på grund av den kraftigt stigande inflationen, och tillräckliga ökningarna genom uppdateringar i god tid spelar en viktig roll för att skydda låginkomsttagarna. Trots de betydande nominella ökningarna under 2021 (se avsnitt 2.1.2) minskade minimilönerna i reala termer i alla utom fyra medlemsstater (Lettland, Portugal, Slovenien och Slovakien). De genomsnittliga reallönerna ökade däremot i alla medlemsstater utom Irland och Nederländerna under samma period. Fram till augusti 2022 förlorade de lågavlönade arbetstagarna ännu mer köpkraft⁶⁸ i de flesta länder med lagstadgad minimilön – se figur 2.1.9. De enda undantagen var Belgien, Ungern, Grekland och Rumänien, där de nominella ökningarna översteg inflationen, medan minimilönen i reala termer i Frankrike förblev oförändrad. Omkring hälften av medlemsstaterna med lagstadgade minimilöner tar med inflationen i beräkningen när de fastställer dessa löner, och de gör det på olika sätt och i olika grad⁶⁹. I de flesta länder leder processen till en uppgradering av nivån i januari varje år, utan ytterligare politiska ingripanden under resten av året. Det nyligen antagna direktivet om tillräckliga minimilöner⁷⁰ kan bidra till att stödja utsatta hushåll genom att uppmuntra till fastställandet av lagstadgade minimilöner på lämpliga nivåer, med beaktande av minimilönens köpkraft, de socioekonomiska förhållandena och den långsiktiga produktivitetsutvecklingen, med flera kriterier (se även ruta 1). I synnerhet skulle de

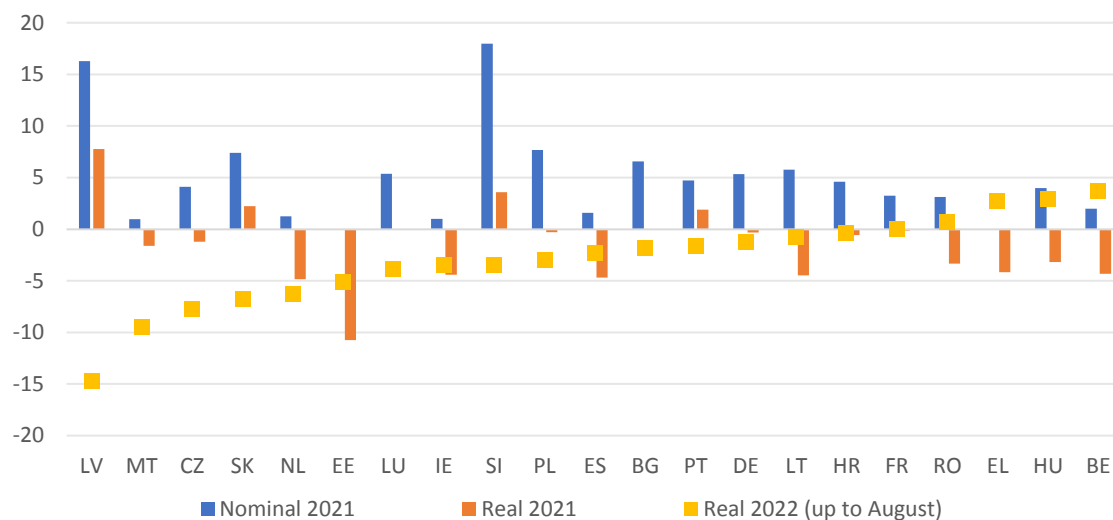
⁶⁸ Beräknat utifrån Eurostats [[prc_hicp_midx](#)].

⁶⁹ Eurofound, Aumayr-Pintar, C., Rasche, M., Vacas, C., *Minimum wages in 2019: annual review*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2019.

⁷⁰ [Europaparlamentets och rådets direktiv \(EU\) 2022/2041 av den 19 oktober 2022 om tillräckliga minimilöner i Europeiska unionen](#), EUT L 275, 25.10.2022, s. 33.

regelbundna uppdateringarna av minimilönerna i enlighet med direktivet kunna bidra till att förhindra allmänna förluster i köpkraft för minimilöntagare under de nuvarande omständigheterna så att de kan bibehålla sin levnadsstandard. I samband med energikrisen kan dessutom tillfälliga budgetstödåtgärder riktade till låginkomsttagare bidra till att minska förlusten av köpkraft.

Figur 2.1.9: Inflationen har urholkat den senaste tidens höjningar av minimilönerna
Förändring av lagstadgade minimilöner i reala och nominella termer (ökningstakt, i %)

Anmärkning: Medlemsstaterna rangordnas i fallande ordning efter storleken på ökningen av de lagstadgade minimilönerna i reala termer under 2022.

Källa: Eurofound's nätverk av kontaktpunkter och Eurostats [[pre_hicp_midx](#)], Eurofound's beräkningar.

Ruta 1: Minimilöner

Minimilöner som fastställs på lämpliga nivåer, antingen lagstadgade eller på grundval av kollektiva förhandlingar, främjar en uppåtgående social konvergens. Tillräckliga minimilöner bidrar till att minska fattigdomen bland förvärvsarbetande och löneskillnaderna, upprätthålla den inhemska efterfrågan och stärka incitamenten att arbeta. De bidrar också till att minska löneskillnaden mellan kvinnor och män mot bakgrund av kvinnors överrepresentation i lågavlönade arbeten, och till att säkerställa rättvis konkurrens för arbetsgivare som betalar anständiga löner. Rätten till tillräckliga minimilöner fastställs i princip 6 i den europeiska pelaren för sociala rättigheter.

Många låginkomsttagare skyddas inte av tillräckliga minimilöner. Totalt sett riskerar nästan en av tio arbetstagare att drabbas av fattigdom⁷¹. Med den nuvarande kombinationen av hög inflation och relativt måttlig lönetillväxt som urholkar hushållens köpkraft (se även ruta 7) är det av avgörande betydelse att se till att arbetstagare får tillräckliga minimilöner för att stödja de mest sårbara och mildra energikrisens sociala konsekvenser.

⁷¹ Andelen förvärvsarbetande som riskerar fattigdom var 9 % år 2019 och minskade något till 8,9 % år 2021 för befolkningen mellan 18–64 år, enligt Eurostats indikator [[ilc_iw01](#)].

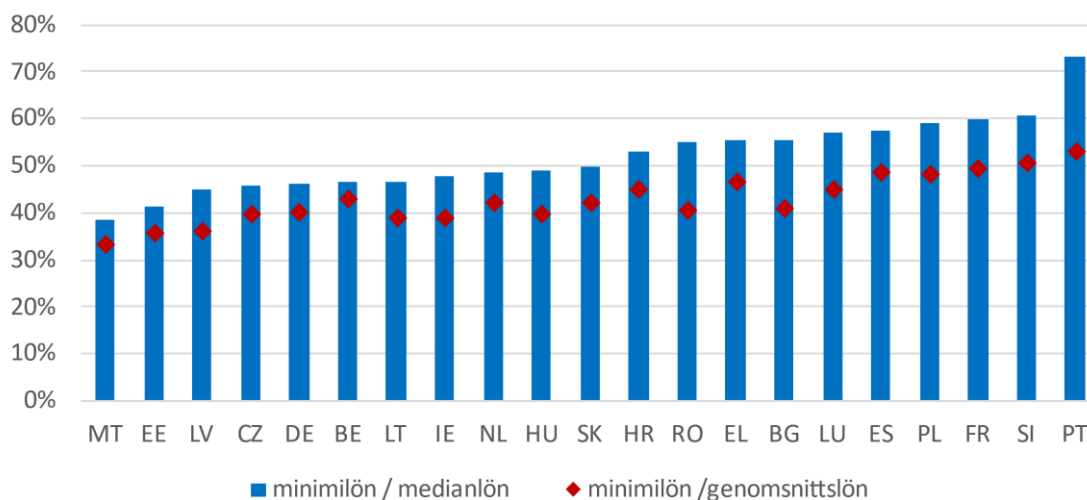
Direktivet om tillräckliga minimilöner syftar till att stärka minimilöneskyddet i hela EU. Det föreslogs av kommissionen i oktober 2020 och antogs den 19 oktober 2022. Direktivet kommer att bidra till att säkerställa att arbetstagare i unionen skyddas av tillräckliga minimilöner som möjliggör ett anständigt liv. I detta syfte innehåller direktivet också bestämmelser för att främja kollektiva förhandlingar och förbättra tillsyns- och övervakningsmekanismerna i alla medlemsstater. Dessutom fastställer det en ram med tydliga regler för att förbättra de lagstadgade minimilönernas tillräcklighet i de medlemsstater som har infört dem.

Kollektiva förhandlingar spelar en viktig roll för att uppnå tillräckliga minimilöner. Valfungerande kollektiva förhandlingar innebär att arbetsgivare och arbetstagare är vederbörligen representerade och säkerställer att lönevillkoren är förenliga med arbetstagarnas och arbetsgivarnas behov och är anpassade till föränderliga ekonomiska förhållanden. Genom att forma den allmänna löneutvecklingen påverkar kollektiva förhandlingarna också utvecklingen av minimilöner. Medlemsstater där kollektiva förhandlingarna har hög täckningsgrad tenderar att ha mindre andelar låginkomsttagare och högre minimilöner. Enligt direktivet ska därför alla medlemsstater vidta åtgärder för att främja kollektiva förhandlingar om lönesättning. Det kräver också att det upprättas en handlingsplan och en ram för att möjliggöra kollektiva förhandlingar i medlemsstater där täckningsgraden är lägre än 80 %.

De lagstadgade minimilönerna är ofta låga jämfört med andra löner i ekonomin, och de är inte tillräckliga för att erbjuda ett anständigt liv. I nästan alla medlemsstater ligger den lagstadgade minimilönen under 60 % av medianlönen och under 50 % av genomsnittslönen – se figuren nedan. År 2021 nådde endast Portugals, Sloveniens och Frankrikes lagstadgade minimilöner båda värdena. Under samma år låg dessutom den lagstadgade minimilönen under 50 % av medianlönen i elva EU-länder (Slovakien, Ungern, Nederländerna, Irland, Litauen, Belgien, Tyskland, Tjeckien, Lettland, Estland och Malta). I två av dessa länder (Estland och Malta) låg den till och med under 45 %. Dessutom hade tre länder (Lettland, Estland och Malta) minimilöner som var under 40 % av genomsnittslönen. I detta avseende innehåller direktivet krav på att stärka styrningsramarna för att fastställa och uppdatera de lagstadgade minimilönerna. Dessa omfattar i) användningen av tydliga kriterier för att fastställa och uppdatera dessa löner, ii) användningen av referensvärden för att bidra till att bedöma deras tillräcklighet, iii) regelbundna uppdateringar för att bevara tillräckligheten över tid, iv) tydliga villkor för variationer i och avdrag från lagstadgade minimilöner, samt v) ett snabbt och effektivt deltagande av arbetsmarknadens parter under hela etablerings- och uppdateringsprocessen.

I många medlemsstater förblir den lagstadgade minimilönen låg jämfört med andra löner

Minimilönen som procentandel av median- och genomsnittsbruttolönen (2021)

Källa: Beräkningar från GD Sysselsättning, socialpolitik och inkludering på grundval av data från Eurostats [[earn_mw_cur](#)], [[lc_lci_r2_a](#)] och undersökningen av inkomststruktur.

Effektiva tillsyns- och övervakningsmekanismer är avgörande för att säkerställa en lämplig tillgång till tillräckliga minimilöner för arbetstagare. Bristande efterlevnad av bestämmelser om minimilöner verkar vara ett betydande fenomen i hela EU, även om dataproblem begränsar möjligheten till exakta uppskattningar⁷². För att förbättra efterlevnaden av dessa regler krävs i direktivet att medlemsstater med lagstadgade minimilöner stärker kontrollerna och frekvensen av fältbesiktningarna, och garanterar att de verkställande myndigheterna har lämpliga resurser. Dessutom betonas att medlemsstaterna måste ha inrättat effektiva prövningsmöjligheter och sanktioner om arbetstagarnas rättigheter i fråga om lagstadgade minimilöner och minimilöneskydd i kollektivavtalen inte respekteras. För att åtgärda bristerna i datainsamlingen krävs det i direktivet att alla medlemsstater utarbetar effektiva verktyg för att övervaka minimilöneskyddets täckning och tillräcklighet, och att de vartannat år, med början 2025, rapporterar en rad indikatorer avseende minimilöneskydd till kommissionen.

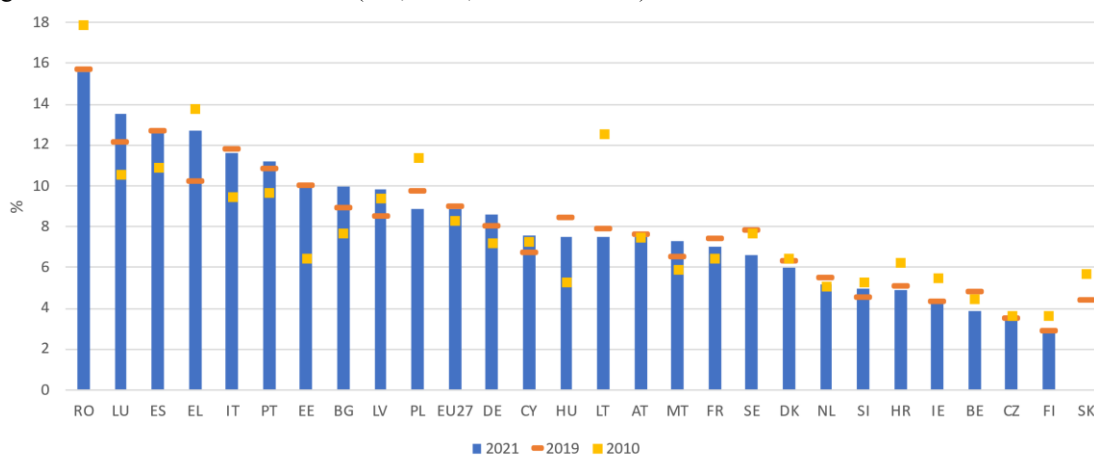
Ett tidigarelagt genomförande av direktivet kan stödja medlemsstaternas insatser för att erbjuda lämpligt stöd till utsatta hushåll under de aktuella omständigheterna. Medlemsstaterna har fortfarande två år på sig att införliva direktivet i sin nationella lagstiftning, men initiativet har redan främjat debatter på nationell nivå, vilket kan ha varit avgörande för antagandet av nya åtgärder som ökar tillgången till tillräckliga minimilöner i hela EU.

⁷² Detta gäller särskilt uppgifter från ekonomiska och sociala undersökningar, såsom EU-Silc. En detaljerad undersökning av den aktuella bevisningen tillhandahålls i Eurofound, Aumayr-Pintar, C., Rasche, M., Vacas, C., *Minimum wages in 2019: annual review*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2019. Bristande efterlevnad har visat sig vara ett betydande fenomen i många länder, däribland länder med minimilöneskydd – se bland annat Garnero, A., ”The dog that barks doesn’t bite: Coverage and compliance of sectoral minimum wages in Italy” i *IZA Journal of Labor Policy* vol. 7, artikel 3 (2018).

Ett arbete är fortfarande inte nödvändigtvis en väg ut ur fattigdomen. Fattigdomen bland förvärvsarbetande i EU har inte minskat under det senaste årtiondet och låg 2021 på 8,9 %⁷³. I de medlemsstater som hade de högsta nivåerna 2010 minskade fattigdomen bland förvärvsarbetande betydligt totalt sett (dvs. Rumänien, Grekland, Polen och Litauen), och i Litauen minskade den till och med till under genomsnittet för EU-27, medan andra låg kvar över eller omkring genomsnittet. Under 2021 förblev fattigdomen bland förvärvsarbetande i stort sett stabil i de flesta medlemsstater jämfört med 2020 (med avseende på inkomståren 2020 respektive 2019). Ett litet antal medlemsstater upplevde en minskning på över 1 procentenhet (dvs. Irland och Sverige), medan en större grupp uppvisade en liten ökning (dvs. Rumänien, Luxemburg, Spanien, Grekland, Portugal och Lettland), inklusive medlemsstater där fattigdomen bland förvärvsarbetande ligger över EU-genomsnittet. Figur 2.1.10 visar att mer än 10 % av arbetstagarna löpte risk för fattigdom i Rumänien, Luxemburg, Spanien, Italien, Grekland och Portugal under 2021. Enligt Eurostats snabbstatistik⁷⁴ med avseende på inkomståret 2021 verkar situationen inte ha förändrats från ett land till ett annat, med undantag för Grekland, där fattigdomen bland förvärvsarbetande uppskattas minska något, och Kroatien, Nederländerna och Slovenien, där den uppskattas öka något. I allmänhet löper lågutbildade arbetstagare större risk än högutbildade att hamna i fattigdom fast de förvärvsarbetar (19,8 % jämfört med 4 %), liksom arbetstagare födda utanför EU jämfört med infödda arbetstagare (21 % jämfört med 7,6 %). Dessutom är det mer sannolikt att visstidsanställda riskerar att hamna i fattigdom än tillsvidareanställda (12,9 % jämfört med 5,3 % i EU).

Figur 2.1.10: Fattigdom bland förvärvsarbetande förblir en central utmaning i många medlemsstater

Fattigdomsrisk för förvärvsarbetande (i %, 2021, 2019 och 2010)

Anmärkning: Det finns inga tillgängliga uppgifter för 2021 för SK. Det finns ett avbrott i tidsserien för LU 2021.

Källa: Eurostats [[ilc_iw01](#)], EU-Silc.

⁷³ Fattigdom bland förvärvsarbetande är andelen personer som är 18 år eller äldre och som arbetar och har en disponibel inkomst per konsumtionsenhet som ligger under fattigdomsgränsen, dvs. 60 % av den nationella disponibla medianinkomsten per konsumtionsenhet (efter sociala transfereringar). Uppgifterna för 2021 avser inkomståret 2020. I EU-27 ökade indikatorn betydligt från 2010 (8,5 %) till 2016 (9,8 %) för att sedan börja minska, sakta men säkert, på 12-månadersbasis fram till 2020. Eurostats [[ilc_iw01](#)], [[ilc_iw04](#)], [[ilc_iw05](#)] och [[ilc_iw16](#)].

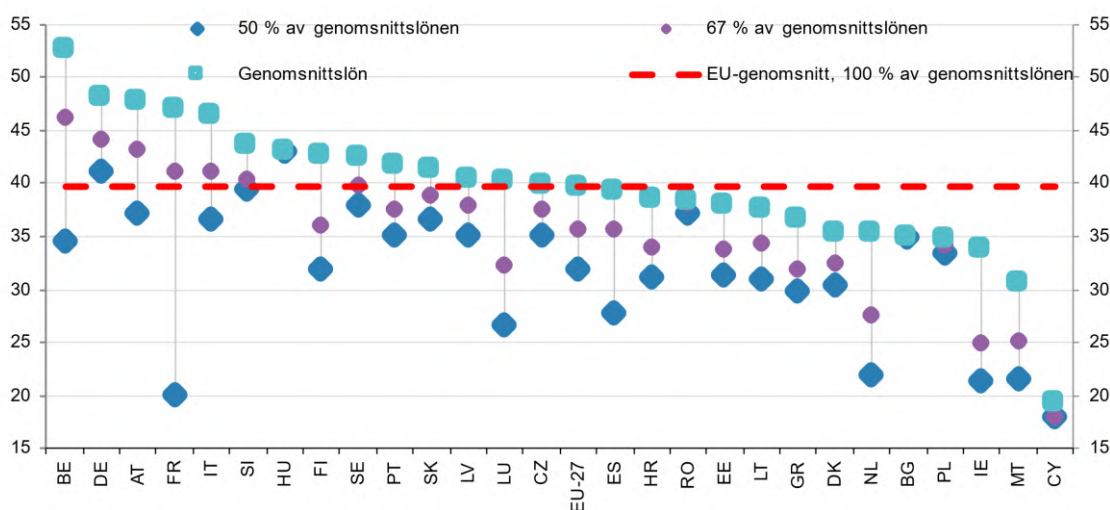
⁷⁴ Se den i augusti 2022 offentliggjorda [snabbstatistiken för inkomståret 2021](#) på Eurostats webbplats.

En hög skattekil kan påverka efterfrågan på arbetskraft negativt, försvaga incitamenten att söka arbete och öka antalet arbetade timmar⁷⁵. Mellan 2011 och 2021 sjönk skattekilens för en enskild person i EU-27 med en genomsnittlig lön från 41,6 % till 39,6 %. Skattekilens minskade i sexton EU-medlemsstater under samma period. De kraftigaste minskningarna noterades i Ungern, Grekland, Rumänien, Lettland och Belgien. Däremot skedde betydande ökningarna i Portugal, Malta, Luxemburg och Slovakien. Det är betydelsefullt att skattekilens i EU-27 för en enskild person med låg lön (50 % av genomsnittsinkomsten) minskade ännu mer, med 2,8 procentenheter sedan 2011, även om den ökade något mellan 2020 och 2021 (från 31,5 % till 31,9 %). Att sänka skattebördan för låginkomsttagare är särskilt viktigt också för att minska hindren för att anställa lågutbildade arbetstagare.

Inkomstskattesystemen tenderar att vara progressiva, vilket innebär att skattekilens på arbete är lägre för dem som befinner sig i den nedre delen av inkomstfördelningen. Skattekilens (inklusive inkomstskatt och socialförsäkringsavgifter) för ensamstående utan barn är högre för personer med genomsnittslön än för dem som tjänar 67 % av genomsnittslönen, vars skattekil i sin tur är högre än för dem som har låg lön (50 % av genomsnittet). Detta visar hur progressiv arbetsbeskattningen är, ett mönster som är ganska tydligt för Frankrike, Belgien och Luxemburg, men mindre tydligt för Ungern, Rumänien, Bulgarien, Polen och Cypern – se figur 2.1.11. I flera medlemsstater finns det dock fortfarande utrymme för att flytta beskattningen från arbete, särskilt genom att sänka skattekilens för låg- och medelinkomsttagare, bland annat för att mildra effekterna av höjda energipriser, till andra källor som i högre grad stöder miljömålen.

Figur 2.1.11: Skattekilens på arbete är mindre för de lägre lönenivåerna

Skattebördan för en enskild låginkomsttagare (50 % och 67 % av genomsnittslönen) jämfört med genomsnittslönen 2021

Källa: Europeiska kommissionen, GD Ekonomi och finans, databas över skatter och förmåner, baserat på OECD:s skatteförmånsmodell (uppdaterad i mars 2022).

⁷⁵ Skattekilens används som ett mått på skillnaden mellan de totala kostnaderna för att anställa en arbetstagare och de anställdas nettolön.

Ruta 2: Den sociala ekonomin och sociala företag

Den sociala ekonomin omfattar 2,8 miljoner enheter i hela EU, vars främsta mål är att skapa positiva sociala och/eller miljömässiga effekter snarare än ekonomiska vinster för sina ägare eller intressenter. Dessa omfattar olika affärsmodeller och organisatoriska modeller, såsom föreningar, kooperativ, ömsesidiga bolag, stiftelser och sociala företag, som är lokalt förankrade och använder sig av delaktighetsbaserad styrning. Organisationer inom den sociala ekonomin erbjuder konkreta och innovativa lösningar på viktiga samhällsutmaningar inom många olika ekonomiska sektorer, däribland sociala tjänster, hälso- och sjukvård, utbildning, jordbruk, energi, bankverksamhet, försäkring och avfallshantering.

De avlönade arbetstillfällena i den sociala ekonomin varierar från mindre än 1 % till 10 % av den totala arbetskraften i medlemsstaterna och tyder på att det finns en outnyttjad potential för sysselsättningstillväxt i denna sektor för vissa medlemsstater⁷⁶. Enheterna inom den sociala ekonomin sysselsätter 13,6 miljoner människor i EU och tillför värde till lokala ekonomier och samhällen genom att främja deras samhörighet, motståndskraft och miljömässiga hållbarhet. De erbjuder till exempel fler högkvalitativa arbetstillfällen i ekonomin, bidrar till att mindre gynnade grupper inkluderas, driver på en hållbar ekonomisk utveckling och främjar medborgarnas aktiva deltagande i samhället. På senare tid har den sociala ekonomin bidragit till att mildra effekterna av covid-19-krisen genom att utarbeta bottom-up-lösningar, främst inom hälso- och sjukvård och sociala tjänster, för att stödja sårbara grupper och riskgrupper. I Polen gav till exempel Malopolska Incubator for Social Innovation, som samfinansieras av ESF, medborgarna bidrag för att utveckla, testa och genomföra projekt för att tillgodose behoven hos personer i beroendeställning. Dessutom gör den sociala ekonomins värdebaserade strategi den till en viktig aktör när det gäller att säkerställa en rättvis grön och digital omställning.

Organisationer inom den sociala ekonomin och sociala företag är verksamma i alla medlemsstater, men förståelsen och acceptansen för begreppen socialt företag och social ekonomi varierar stort mellan de olika medlemsstaterna. På grund av bristen på formellt erkännande och medvetenhet om deras affärsmodeller har enheter inom den sociala ekonomin i många medlemsstater svårt att utveckla sin verksamhet. Det finns därför utrymme för mer och bättre stöd, inklusive politiska och rättsliga ramar som är anpassade till deras särdrag, bättre tillgång till finansiering och marknader samt bättre integrering i företagsnätverk och stödtjänster.

För att ta itu med denna utmaning lade kommissionen i december 2021 fram handlingsplanen för den sociala ekonomin⁷⁷. Handlingsplanen för den sociala ekonomin syftar till att förbättra ekosystemet för enheter inom den sociala ekonomin, särskilt i länder där detta ekosystem fortfarande är underutvecklat, i linje med princip 4 i den europeiska pelaren för sociala rättigheter (aktiva arbetsmarknadsåtgärder). Förslaget till rådsrekommendation om att utarbeta ramvillkor för den sociala ekonomin (som planeras till maj 2023) – som är en av de viktigaste åtgärderna inom ramen för handlingsplanen för den sociala ekonomin – bör bidra till att förbättra den politiska ramen och regelverket för den sociala ekonomin på en rad områden, däribland statligt stöd, offentlig upphandling och

⁷⁶ Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, Monzon, J. L., Chaves, R., *Recent evolutions of the Social Economy in the European Union*, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, 2017.

⁷⁷ Europeiska kommissionen, *Building an economy that works for people: an action plan for the social economy*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2021. Handlingsplanen bygger på [initiativet för socialt företagande \(2011\)](#).

beskattning. Dessutom erkänns ”närhet och social ekonomi” som ett av de fjorton viktigaste industriella ekosystemen i kommissionens industristrategi från mars 2020.

Tillgång till finansiering är en viktig strukturell utmaning för sociala företag. Tillgången till och användningen av återbetalningspliktiga finansiella resurser för sociala företag är mycket heterogen i de olika medlemsstaterna. Under perioden 2014–2020 stödde de banbrytande finansiella instrumenten på EU-nivå inom ramen för EU:s program för sysselsättning och social innovation de sociala företagen genom låneportföljgarantier, eget kapital och lånefinansiering. Stödet fortsätter genom InvestEU:s politikområde för sociala investeringar och social kompetens 2021–2027, med Europeiska investeringsfonden som den främsta genomförandepartnern för finansiering av sociala företag. Finansieringsinstrumentens stöd kompletteras med bidrag (t.ex. transaktionskostnadsstöd, pilotbidrag för social finansiering) som finansieras inom ramen för ESF⁷⁸.

Under de senaste åren har flera medlemsstater antagit övergripande strategier eller särskilda initiativ för att stödja den sociala ekonomin. **Bulgarien** antog sin femte nationella tvåårsplan för den sociala ekonomin 2022–2023. **Finland** antog 2021 en strategi för sociala företag, och i linje med denna inrättades ett nationellt expertcentrum för sociala företag⁷⁹. I sitt nationella reformprogram 2022 uttryckte **Tyskland** sitt åtagande att utarbeta en nationell strategi för sociala företag i syfte att stärka företag som tjänar det allmänna bästa och en solidarisk ekonomi. När det gäller det rättsliga erkännandet av sociala företag utarbetar **Tjeckien** en lag om socialt entreprenörskap som ett sätt att integrera mindre gynnade personer på arbetsmarknaden, och **Polen** antog en lag om den sociala ekonomin som en del av sin plan för återhämtning och resiliens, som fastställer reglerna för certifiering av sociala företag som ska återintegrera personer som riskerar social utestängning. År 2022 antog **Spanien** ett strategiskt projekt för den sociala omsorgsekonomin till ett värde av 800 miljoner euro, som huvudsakligen finansierades av Next Generation EU, i syfte att frigöra den sociala ekonomins fulla potential att bidra till en rättvis, grön och digital omställning och stärka integrations- och välfärdssystemen. Planen förväntas öka den sociala ekonomins andel av Spaniens BNP med 1 procentenhet till 11 %.

2.1.2 Åtgärder som vidtagits av medlemsstaterna

Flera medlemsstater har nyligen vidtagit åtgärder för att främja skapandet av arbetstillfällen. I januari 2022 antog arbetsförmedlingen i **Kroatien** nya åtgärder för att skapa arbetstillfällen, som en del av sin plan för återhämtning och resiliens och för att stödja den gröna och digitala omställningen. Åtgärderna hade utformats för att prioritera aktivering och anställning/egenföretagande av personer som står utanför arbetsmarknaden, långtidsarbetslösa och unga som varken arbetar eller studerar. **Litauen** ökade omfattningen och mångfalden av sysselsättningsstödåtgärderna i juli 2022, med större fokus på arbetstillfällen med högt mervärde och den dubbla omställningen, som en del av åtagandet i landets plan för återhämtning och resiliens. I mars 2022 började **Portugal** bevilja ekonomiskt

⁷⁸ Ett exempel från den senaste ansökningsomgången för utbud och efterfrågan på social finansiering (2020) är samarbetet mellan Erste Bank och Impact Hub i Österrike, Tjeckien, Slovakien, Serbien och Kroatien för att stödja utvecklingen av hybridkapital jämte kompletterande icke-finansiellt stöd till sociala företag. En ökning av de sociala företagens egna kapital gjorde att de kunde fullfölja sina tillväxtplaner, genomföra nya eller utöka befintliga projekt och därmed öka sin inverkan.

⁷⁹ Se [strategin för sociala företag](#) respektive [expertcentrumet](#), som båda finns tillgängliga online.

stöd till arbetsgivare som erbjuder tillsvidareanställningar med tillräckliga löner inom ramen för åtgärden för åtagande om hållbar sysselsättning, också detta som en del av landets plan för återhämtning och resiliens. Under pandemin införde **Belgien** (Vallonien) ett månatligt riktat sysselsättningsstöd på 1 000 euro, ”Tremplin24mois+”, för anställning av arbetsökande som varit arbetslösa mycket länge. Inledningsvis riktades detta stöd till särskilda sektorer, men åtgärden utvidgades i januari 2022 till att omfatta alla privata och offentliga arbetsgivare. I januari 2022 förlängde regeringen i Bryssel ”Phoenix”-incitamentet för anställning av utsatta arbetsökande som förlorat sina jobb under hälsokrisen och registrerat sig hos den offentliga arbetsförmedlingen. En del medlemsstater antog åtgärder som avsåg att ge fördrivna personer från Ukraina tillgång till arbete för att främja deras integration på arbetsmarknaden och stödja skapandet av arbetstillfällen. I mars 2022 införde **Lettland** till exempel ett sysselsättningsbidrag för flyktingar från Ukraina, vilket ger arbetsgivare ett engångsbidrag på 500 euro i början av anställningsförhållandet. I **Ungern** infördes ett tillfälligt sysselsättningsbidrag i mars 2022 för arbetsgivare som anställer ukrainska medborgare som flyr från kriget. Stödet täcker 50 % av kostnaderna för inkvartering och pendling i upp till ett år. I **Danmark** förvaltas de sysselsättningsfrämjande tjänsterna för fördrivna personer från Ukraina på kommunal nivå, bland annat genom sysselsättningsstöd. En översikt över de aktiva arbetsmarknadsåtgärderna för att underlätta integrationen av fördrivna personer från Ukraina finns i avsnitt 2.3.2.

Vissa medlemsstater fasade ut sina krisstödåtgärder efter första halvåret 2021, i linje med lättnaden av folkhälsorestriktionerna. Mellan maj och oktober 2021 utfasades till exempel de system för tillfälligt korttidsarbete och andra system för bibehållande av arbetstillfällen som införts till följd av covid-19-krisen i **Cypern, Danmark, Estland och Litauen**. Under samma period upphörde även de tillfälliga åtgärderna i Sverige, men de redan befintliga systemen bibehölls.

Andra medlemsstater har förlängt sina system för korttidsarbete under första halvåret 2022 och därefter. I Kroatien, Italien och Portugal finansierades till exempel åtgärder för att bevara arbetstillfällen mot bakgrund av covid-19-pandemin under hela första kvartalet 2022. I **Bulgarien** förlängdes lönesubventionerna för arbetstagare (60/40-systemet) till perioden fram till juni 2022. I **Malta** och **Grekland** har systemet för lönetillägg och systemet för korttidsarbete förlängts till slutet av maj 2022. **Belgien** förlängde i mars 2022 det ”förenklade förfarandet” (med mindre administrativa skyldigheter för arbetsgivarna) i sitt system för korttidsarbete till slutet av juni 2022, som svar på krigsutbrottet i Ukraina och med samma villkor som gällde under covid-19-krisen. På samma sätt förlängde **Frankrike** giltigheten av det befintliga systemet för deltidsanställning (APLD) fram till slutet av 2022 för att göra det möjligt för företag som påverkats av kriget i Ukraina att dra nytta av detta system. **Luxemburg** hade ursprungligen förlängt sitt system för korttidsarbete till juni 2022 för små och medelstora företag i syfte att gradvis fasa ut systemet. Mot bakgrund av energikrisen meddelade dock regeringen i augusti 2022 att företag som drabbas hårt kan utnyttja systemet för korttidsarbete. I maj förlängde **Rumänien** också sitt system för korttidsarbete till slutet av 2022.

I vissa fall ersattes de tillfälliga åtgärder som antogs till följd av covid-19-pandemin med permanenta system för korttidsarbete. **Spanien** fasade gradvis ut nödreglerna för ERTE-systemet för korttidsarbete (samtidigt som delar av förmånerna och socialförsäkringsrabatterna förlängdes till och med den 31 mars 2022). I december 2021 trädde en ny lagstiftning i kraft om inrättande av ett permanent system för korttidsarbete för anpassning till cykliska och strukturella chocker, som en del av en bred reform som fastställs i den nationella planen för återhämtning och resiliens. I detta sammanhang uppmuntras

företagen att tillhandahålla utbildningsprogram för kompetensutveckling och omskolning till sina anställda. I mars 2022 införde **Slovakien** också en ny permanent åtgärd för att bevara arbetstillfällena under konjunkturedgångar. I **Slovenien** planeras antagandet av ett permanent system för korttidsarbete för allvarliga ekonomiska nedgångar före utgången av 2022.

Mellan januari 2021 och juli 2022 har flera medlemsstater betydligt ökat sina lagstadgade minimilöner. Syftet var att bemöta låglöntagarnas förlorade köpkraft i takt med att inflationen ökar, och i vissa fall också att förbättra minimilönernas tillräcklighet mer allmänt mot bakgrund av deras låga nivåer och skillnaderna jämfört med övriga löner⁸⁰. Den största ökningen av den lagstadgade minimilönen noterades i Ungern (19,5 %). Andra länder hade också betydande öknings, särskilt **Litauen** (13,7 %), **Belgien** (13,3 %), **Estland** (12 %), **Rumänien** (11 %), **Kroatien** (10,3 %), **Tyskland** (10 %), **Grekland** (9,7 %) och **Bulgarien** (9,2 %). I vissa av dessa länder infördes ökningarna genom diskretionära uppdateringar utöver de vanliga förhandlingarna eller indexeringsmekanismerna. Andra medlemsstater, däribland **Tyskland**, **Letland**, **Nederländerna**, **Portugal** och **Rumänien**, har också aviserat höjningar av minimilönerna under 2022 eller i början av 2023 (i Portugal undertecknade regeringen i oktober 2022 ett avtal på medellång sikt med arbetsmarknadens parter om att 2026 höja minimilönen till 900 euro). Det är värt att notera att **Letland** och **Nederländerna** i januari 2023 planerar att höja sina lagstadgade minimilöner med 40 % respektive 10 %. I **Irland** planerar man också att avskaffa en lägre minimilön för unga arbetstagare.

Dessutom införde några medlemsstater reformer av sina ramar för fastställande av lagstadgade minimilöner. Framför allt har **Cypern** för första gången infört en lagstadgad minimilön som kommer att gälla från och med januari 2023, på nivån 940 euro. Genom en ändring av arbetslagstiftningen har **Rumänien** fastställt att en arbetstagare endast kan få minimilön i upp till 24 månader, varefter en högre lön måste betalas. I **Kroatien** har lagen om minimilön inom ramen för planen för återhämtning och resiliens ändrats för att förbättra efterlevnaden av reglerna om lagstadgad minimilön, bland annat när det gäller påföljderna för lagöverträdare och en förstärkning av inspektionsorganets kontroll. Som en del av en bred reform av ramen för fastställande av minimilön i **Irland** kommer den lagstadgade minimilönen att ersättas av en ”levnadslön”. Levnadslönen kommer att fastställas till 60 % av medianlönen under ett visst år från och med 2023. Den lagstadgade minimilönen kommer att finnas kvar tills dess att den 60-procentiga levnadslönen har fasats in fullt ut under 2026, men kommer att öka som vanligt varje år så att skillnaden mellan den lagstadgade minimilönen och levnadslönen gradvis minskar. **Malta** har inrättat en ny låglönekommission som förväntas utfärda sina första rekommendationer om en ny mekanism för uppdatering av minimilönen 2023. Trots dessa åtgärder omfattas många arbetstagare i EU fortfarande inte av ett tillräckligt minimilöneskydd. För att bidra till att åtgärda denna situation lade kommissionen i oktober 2020 fram ett förslag till direktiv om tillräckliga minimilöner i EU, som antogs av Europaparlamentet den 14 september och av rådet den 4 oktober 2022⁸¹. I ruta 1 förklaras i närmare detalj de viktigaste utmaningar som direktivet syftar till att ta itu med och dess viktigaste bestämmelser.

---

⁸⁰ Vissa uppdateringar under 2021 svarade redan på den ökande inflationen.

⁸¹ I direktivet fastställs en ram för att förbättra tillgången till ett tillräckligt minimilöneskydd i hela EU, bland annat genom att främja kollektiva förhandlingar, och därigenom bidra till att förbättra levnads- och arbetsvillkoren för minimi- och låginkomsttagare. Se till exempel [Commission welcomes political agreement on adequate minimum wages for workers in the EU – Sysselsättning, socialpolitik och inkludering – Europeiska kommissionen \(europa.eu\)](#).

Endast ett fåtal medlemsstater har vidtagit åtgärder för att motverka trenden att ett minskande antal arbetstagare omfattas av kollektiva förhandlingar. Vissa medlemsstater har antagit åtgärder för att stärka ramarna för kollektiva förhandlingar. I december 2021 fastställde till exempel **Spanien**, som en del av en bredare reform, att om det saknas ett tillämpligt kollektivavtal på företagsnivå omfattas de anställda som arbetar för en underleverantör av det sektorsvisa kollektivavtal som avser underleverantörens verksamhet. I **Rumänien** planeras ny lagstiftning om social dialog i den nationella planen för återhämtning och resiliens som förväntas träda i kraft under fjärde kvartalet 2022. I planen ingår också en översyn av definitionen av de ekonomiska sektorerna som en grund för kollektivavtal på sektorsnivå. I augusti 2021 antog **Estland** en ny lag som utvidgar de bestämmelser om arbetsvillkor som man enats om som en del av kollektiva förhandlingarna. Villkoren för lön, arbetstid och viloperioder utvidgas till att omfatta en hel sektor efter överenskommelse mellan arbetsgivarna för minst 40 % av arbetsstyrkan inom sektorn och av de fackföreningar som representerar minst 15 % av arbetstagarna.

Vissa medlemsstater har också antagit, eller överväger att anta, olika åtgärder som rör löner inom den offentliga sektorn. Med tanke på den offentliga sektorns stora andel av den totala sysselsättningen kan dessa få bredare effekter på ekonomin, eftersom löneökningar inom den offentliga sektorn stöder dessa anställdas köpkraft men även kan ha spridningseffekter på lönerna inom den privata sektorn. I **Frankrike** har en löneökning på 3,5 % beslutats för statstjänstemän för att dämpa inflationens inverkan på köpkraften. **Portugal** höjde 2022 lönerna för personer med doktorsexamen och för inträdesnivåerna inom den offentliga förvaltningen med 4,7 % i syfte att locka till sig och behålla begåvningar. I **Slovenien** har en reform ändrat lönesystemet inom den offentliga sektorn så att det omfattar arrangemang för rörlig ersättning och kopplar ersättningen till arbetsresultatet. I **Lettland** har regeringen beslutat att tilldela socialarbetare bonusar på grund av den högre arbetsbördan orsakad av ankomsten av ukrainska flyktingar.

Ett antal medlemsstater har vidtagit åtgärder för att göra sina skattesystem mer rättvisa och förbättra incitamenten att arbeta. I **Tjeckien** avskaffades systemet med en platt personlig inkomstskatt genom införandet av en ny progressiv marginalsattesats. Från och med 2021 tillämpas en sattesats på 23 % på inkomster som överstiger 1 701 168 tjeckiska kronor (cirka 67 300 euro), medan inkomsten under denna tröskel fortfarande omfattas av en sattesats på 15 %. **Österrike** sänkte sin lägsta inkomstskattesats från 25 % till 20 % och förlängde tillämpningen av den högsta sattesatsen på 55 % fram till 2025 för inkomster som överstiger 1 miljon euro. I den sista omgången av ett större skattereformpaket som inleddes 2017 sänkte **Kroatien** sina personliga inkomstskattesatser från 36 % till 30 % och från 24 % till 20 % för inkomster över respektive under 360 000 kroatiska kuna (49 000 euro). Denna åtgärd har minskat systemets progressivitet, men även skattebördan, och har därmed indirekt stött hushållen under pandemin. Kroatien sänkte också sattesatsen på utdelningar från 12 % till 10 %. I juli 2022 ändrade **Rumänien** reglerna om beskattning av inkomster från deltidsanställningar. Enligt det nya systemet kommer den inkomst som beaktas vid beräkningen av sociala avgifter och sjukförsäkringsavgifter att vara den grundläggande minimilönen och inte den inkomst som faktiskt intjänas av den anställde. I **Belgien** tillkännagav den flamländska regeringen i september 2022 att bonusen för arbete (arbetsrelaterade förmåner) skulle utvidgas till att omfatta högre inkomstagare och att förmånen tillfälligt skulle höjas.

Vissa medlemsstater tillhandahöll skattelättnader för att dämpa inverkan av de stigande energipriserna på människor och hushåll, med åtgärder som i vissa fall var inriktade på de mest utsatta. I den lag om skattelättnad som antogs i **Tyskland** i mars 2022

föreskrivs till exempel en ökning av de anställdas schablonbelopp, grundersättningen och de pendlingskostnader som kan dras av från de personliga inkomstskatterna. I april 2022 införde **Portugal** ett extraordinärt system för skatteuppskov för företag och egenföretagare inom transportsektorn, som påverkades mest av de ökade bränsle- och energipriserna. **Litauen** höjde tröskelvärdet för icke beskattningsbar inkomst till 540 euro, vilket ökade nettoinkomsten främst för anställda med minimilön. Den icke beskattningsbara tröskeln höjdes mer för äldre och för personer med funktionsnedsättning. I **Malta** höjdes dessutom skatteåterbäringen från och med januari 2022 till mellan 60 och 140 euro, och den högsta återbäringen gavs till personerna med lägst inkomst. I **Finland** beslutade regeringen att införa en tillfällig möjlighet att dra av elkostnader från inkomstskattebasen och ett begränsat elstöd till personer som inte kan dra nytta av skatteavdraget, riktat till de fattigaste hushållen. För en översikt över ytterligare offentliga stödåtgärder som antagits som svar på den pågående energikrisen, se ruta 7 i avsnitt 2.4.1.

2.2 Riktlinje 6: Öka arbetskraftsutbudet och förbättra tillgången till sysselsättning samt öka arbetskraftens färdigheter och kompetens

I detta avsnitt granskas genomförandet av sysselsättningsriktlinje 6, vilken omfattar rekommendationen att medlemsstaterna ska skapa förutsättningar för att öka arbetskraftsutbudet och arbetskraftens färdigheter och kompetens i linje med följande principer i den europeiska pelaren för sociala rättigheter: 1 (utbildning och livslångt lärande), 2 (jämförbarhet), 3 (lika möjligheter), 4 (aktiva arbetsmarknadsåtgärder), 9 (balans mellan arbete och privatliv), 11 (barnomsorg och stöd för barn) och 17 (inkludering av personer med funktionsnedsättning). I avsnitt 2.2.1⁸² beskrivs de viktigaste utvecklingstendenserna på området utbildning och kompetens samt situationen på arbetsmarknaden för utsatta och underrepresenterade grupper. I avsnitt 2.2.2 beskrivs de politiska åtgärder som medlemsstaterna har genomfört på dessa områden.

2.2.1 Nyckelindikatorer

Deltagandet i förskoleverksamhet och barnomsorg fortsätter att öka, men barn med mindre gynnad bakgrund stöter fortfarande på hinder. Mellan 2015 och 2020 ökade det genomsnittliga deltagandet i EU-27 för barn mellan tre år och den nationella obligatoriska skolstartsåldern från 92 % till 93 %, och de flesta länder uppvisade antingen en långsam tillväxttakt eller mycket små minskningar. Fem medlemsstater (Belgien, Danmark, Frankrike, Irland och Spanien) har redan nått det mål för 2030 om en deltagandegrad på minst 96 % som fastställs i det europeiska området för utbildning⁸³. I Grekland (71,3 %), Slovakien (78,1 %), Rumänien (78,2 %) och Kroatien (78,8 %) ligger däremot deltagandegraden på under 80 % – se figur 2.2.1. I alla EU-länder är deltagandegraden för barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning konsekvent lägre än för andra barn. Inom förskoleverksamheten och barnomsorgen från och med krisen 2008 och fram till covid-19-krisen ökade stadigt andelen barn mellan tre år och den obligatoriska skolåldern som löper risk för fattigdom. Till följd av pandemins betydande negativa inverkan låg andelen år 2021 kvar under nivån före pandemin⁸⁴. Vissa utsatta grupper har ett särskilt lågt deltagande. Romska barns deltagande i förskoleverksamhet är till exempel fortfarande mindre än hälften av deltagandet för hela befolkningen (omkring 42–44 %, jämfört med ett mål för 2030 på minst 70 % i EU:s nya strategiska ram för romers jämlikhet, inkludering och deltagande)⁸⁵. Mindre gynnade barn

---

⁸² Analysen i detta avsnitt bygger till stor del på Europeiska kommissionens utbildningsöversikt 2022, som åtföljer kommissionens meddelande om tidiga framsteg mot att förverkliga det europeiska området för utbildning.

⁸³ Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén av den 30 september 2020 om att [förverkliga det europeiska området för utbildning senast 2025](#) (COM(2020) 625 final).

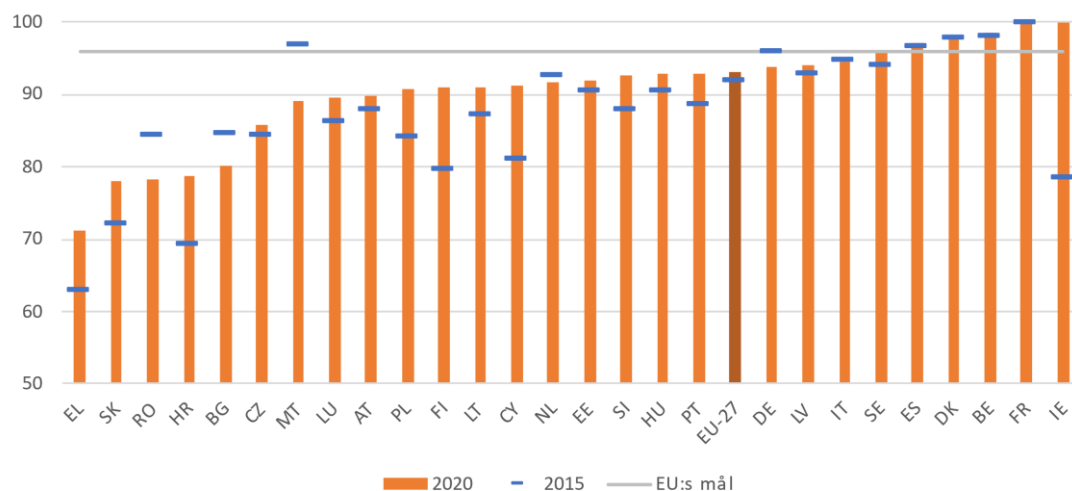
⁸⁴ Molinuevo, D. och Consolini, M., *Analysis of the Child Guarantee National Action Plans. Support for refugees and trends in Member States*, publikation för utskottet för sysselsättning och sociala frågor, utredningsavdelningen för ekonomisk politik, vetenskap och livskvalitet, Europaparlamentet, 2022.

⁸⁵ Baserat på resultaten i den senaste [undersökningen om romer från byrån för grundläggande rättigheter 2020–2021](#) för BG, CZ, EL, ES, HR, HU, PT, RO. Resultaten för SK ska offentliggöras hösten 2022. För mer information, se [EU:s strategiska ram för romers jämlikhet, inkludering och deltagande för 2020–2030](#).

rapporterades också ha drabbats oproportionerligt hårt av nedstängda eller begränsade tjänster under pandemin, vilket ökar risken för ytterligare utestängning⁸⁶.

Figur 2.2.1: Samtidigt som deltagandet i förskoleverksamhet och barnomsorg ökar totalt sett är det fortfarande lågt i ett antal medlemsstater

Barns deltagande i förskoleverksamhet och barnomsorg mellan tre år och den obligatoriska skolstartsåldern (i %)

Anmärkning: 2015: definitionen skiljer sig åt för BE, EL, PT. 2020: definitionen skiljer sig åt för BE, EL, IE, MT och PT; uppgiften för FR är preliminär; uppgiften för BG, IE är en uppskattning; avbrott i serien för BE.

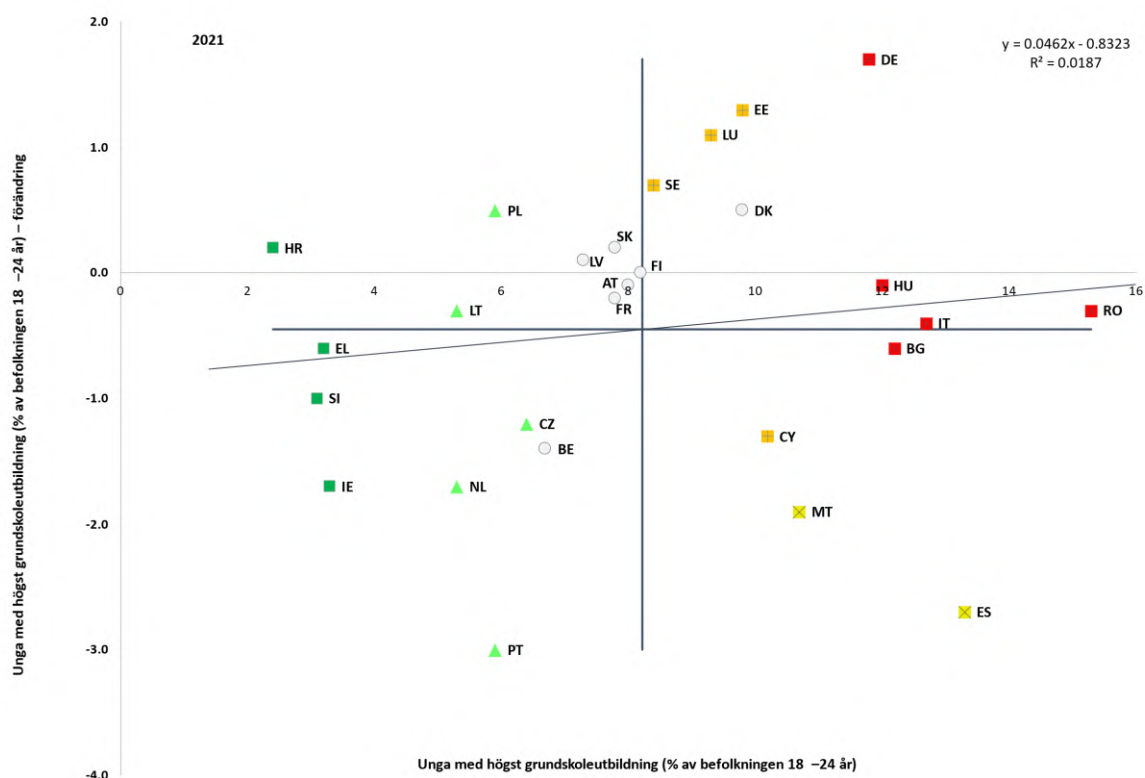
Källa: Eurostat, [educ_uoe_enra21].

Andelen unga som lämnar skolan med högst grundskoleutbildning varierar kraftigt och är ett tecken på att det finns utmaningar i ett antal medlemsstater. I EU uppgick år 2021 andelen 18–24-åringar utan gymnasieutbildning som inte längre utbildar sig till i genomsnitt 9,7 % av sin kohort. I 16 medlemsstater är andelen unga som lämnar skolan med högst grundskoleutbildning lägre än 9 % (vilket är målet för det europeiska området för utbildning 2030 för EU som helhet). De mest framgångsrika länderna är Kroatien (2,4 %), Slovenien (3,1 %), Grekland (3,2 %) och Irland (3,3 %), som alla tillhör kategorin ”bästa resultat” enligt den metod som används i den sociala resultattavlan – se figur 2.2.2. I Slovakien (7,8 %) ligger andelen under EU:s mål, men har ökat från en låg bas (5,3 %) år 2012. Sex medlemsstater har siffror som ligger nära eller över 12 % (Rumänien, Spanien, Italien, Bulgarien, Ungern och Tyskland). Skillnaderna mellan regionerna är också stora. I flera regioner i Spanien, södra Italien, östra Bulgarien och Rumänien samt norra och östra Ungern är andelen unga med högst grundskoleutbildning fortfarande högre än 15 %. I östra Slovakien har andelen nästan fördubblats under det senaste årtiondet och är nu nära 15 % (14,4 % från 7,9 % 2012) (se bilaga 3). Med en relativt stor skillnad på 3,5 procentenheter lämnar unga män (11,4 %) oftare skolan med högst grundskoleutbildning än kvinnor (7,9 %).

⁸⁶ Europeiska kommissionen, *Early childhood education and care and the Covid-19 pandemic – Understanding and managing the impact of the crisis on the sector*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2021.

Figur 2.2.2: Andelen unga med högst grundskoleutbildning varierar avsevärt mellan medlemsstaterna och utgör fortfarande en utmaning

Andelen unga med högst grundskoleutbildning (18–24 år), nivåer för 2021 och förändring från föregående år (i %, huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Anmärkning: Avbrott i tidsserien 2021 för alla medlemsstater på grund av [ikraftträdandet av ett nytt regelverk för europeisk socialstatistik](#). En förklaring finns i bilagan.

Källa: Eurostats [[edat lfse 14](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

Att lämna skolan med högst grundskoleutbildning är särskilt vanligt bland romska elever, vilket ofta är kopplat till skolsegregation. I de EU-länder som granskades av Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (FRA) 2020–2021, lämnade i genomsnitt 71 % av romerna mellan 18 och 24 år utbildningssystemet innan de nådde gymnasienivå och deltar inte i någon ytterligare utbildning. I Grekland och Portugal registrerades till exempel de lägsta siffrorna, där endast 16 respektive 10 % av alla romska elever i åldern 20–24 år fullgjorde åtminstone gymnasieutbildning⁸⁷. EU:s nya strategiska ram för romer, som lanserades av kommissionen i oktober 2020, kräver att skillnaderna mellan befolkningen i allmänhet och romerna ska minska med minst en tredjedel fram till 2030. Kommissionen uppmanar också medlemsstaterna att stärka insatserna för att eliminera utbildningssegregationen och se till att mindre än ett av fem romska barn (i åldersgruppen 6–15 år) senast 2030 går i skolor där de flesta eller alla barn är romer, jämfört med mer än hälften för närvarande (med toppar på nära två tredjedelar i länder som Bulgarien och Slovakien). Hittills, sedan 2016, har andelen barn i segregerad utbildning ökat med i genomsnitt 10 procentenheter. Under 2021 var skolsegregationen av romska elever mest utbredd i Bulgarien, Slovakien, Kroatien och Rumänien, där en majoritet, och i de två

⁸⁷ Se Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter, [Roma in 10 European Countries – Main results](#), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2022.

förstnämnda medlemsstaterna nästan två tredjedelar, av barnen i åldern 6–15 år gick i en skola där alla eller de flesta av de andra skolbarnen var romer⁸⁸.

Ruta 3: Åtgärda problemet med att unga lämnar skolan med högst grundskoleutbildning

Att på ett effektivt sätt ta itu med problemet med att unga lämnar skolan med högst grundskoleutbildning är avgörande för att säkerställa bättre sysselsättningsmöjligheter för ungdomar under deras livstid och främja deras aktiva deltagande i samhället, i linje med principerna 1 (utbildning och livslångt lärande), 3 (lika möjligheter) och 11 (barnomsorg och stöd för barn) i den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Minskningen av antalet unga som lämnar skolan med högst grundskoleutbildning är därför en viktig politisk prioritering och framhålls som en sådan i rådets resolution om en strategisk ram för det europeiska utbildningssamarbetet inför och bortom ett europeiskt område för utbildning (2021–2030) samt i rådets rekommendation om inrättande av en europeisk barngaranti. Denna prioritering utgör också ett av de kompletterande målen i handlingsplanen för den europeiska pelaren för sociala rättigheter.

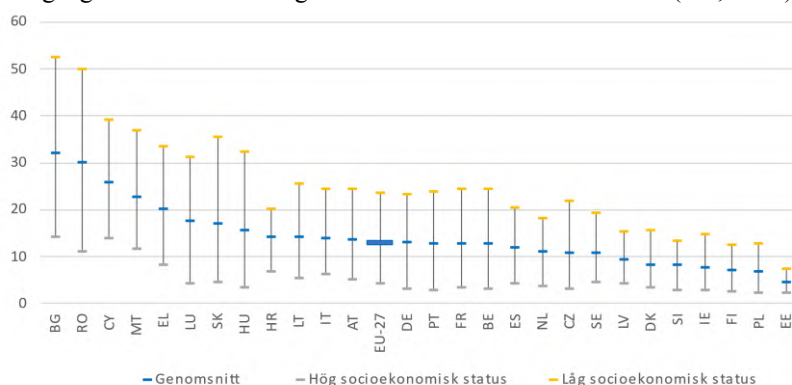
Trenden när det gäller att lämna skolan med högst grundskoleutbildning håller på att förbättras överlag på EU-nivå, och ytterligare minskningar kräver att fokus läggs på de mest utsatta och svårnådda grupperna. Två grupper av ungdomar (de med lågutbildade föräldrar och utlandsfödda studenter) förtjänar att ägnas särskild politisk uppmärksamhet. Risken för att ungdomar med lågutbildade föräldrar lämnar skolan med högst grundskoleutbildning (26,1 %) är 9 gånger större än för ungdomar med högutbildade föräldrar (2,9 %). Den genomsnittliga andelen unga med högst grundskoleutbildning är mer än dubbelt så hög bland utrikes födda elever som bland inrikes födda (21,5 % jämfört med 8,5 %). I alla länder där det finns tillgång till siffror med en uppdelning mellan personer födda i ett annat EU-land och personer födda utanför EU är båda grupperna betydligt mer benägna att lämna skolan med högst grundskoleutbildning jämfört med inrikes födda – se figuren nedan⁸⁹.

⁸⁸ Se ovan.

⁸⁹ Antalet år sedan ankomsten är en tydlig avgörande faktor för denna nackdel. Andelen unga som lämnar skolan med högst grundskoleutbildning bland dem som anlände till det rapporterade landet innan den obligatoriska utbildningen inleddes har visat sig vara snarlik den för inrikes födda. Särskild uppmärksamhet måste därför ägnas åt ungdomar som anländer till det rapporterade landet under – och särskilt mot slutet av – den obligatoriska skolåldern. Se Europeiska kommissionen, *Utbildningsöversikt, 2022*, ännu ej utgiven, på grundval av Eurostats särskilda insamling av uppgifter.

Det är betydligt mer sannolikt att personer födda utanför EU eller i en annan EU-medlemsstat lämnar skolan med högst grundskoleutbildning än inrikes födda

Andelen unga med högst grundskoleutbildning efter födelse land i utvalda länder (i %, 2021)

Anmärkning: Född i ett annat EU-land: låg tillförlitlighet för BE, CY, CZ, FR. Född utanför EU: låg tillförlitlighet för CZ och LU. Endast ett begränsat antal medlemsstater inkluderades på grund av bristande tillgång till uppgifter.

Källa: Eurostats [edat lfse 02], EU:s arbetskraftsundersökning.

Avbrott i utbildningen under covid-19-pandemin kan påverka andelen unga med högst grundskoleutbildning. Eftersom indikatorn för unga som lämnar skolan med högst grundskoleutbildning omfattar ungdomar 18–24 år kommer det att ta tid innan en eventuell ökning av andelen ungdomar som har lämnat sin utbildning i förtid under covid-19-pandemin återspeglas fullt ut i uppgifterna. Men åtgärderna för fysiska nedstängningar av skolor och isoleringsåtgärderna har utgjort en stor påfrestning för barns och ungdomars psykiska hälsa och välbefinnande. Detta tenderar att ha en stark koppling till utbildningsresultat, eftersom utbildningssystemen inte alltid har kunnat ge lämpligt stöd under kritiska förhållanden⁹⁰.

De viktigaste målen i kommissionens förslag till rådsrekommendation om vägar till en framgångsrik skolgång av den 30 juni 2022 är att motverka att unga lämnar skolan med högst grundskoleutbildning och minska de otillräckliga studieresultaten när det gäller grundläggande färdigheter⁹¹. Förslaget syftar till att främja bättre utbildningsresultat och en inkluderande skolmiljö för alla elever, med beaktande av den viktiga roll som välbefinnandet spelar i skolan⁹². Jämfört med 2011 års rekommendation om elever som lämnar skolan i förtid⁹³ anlägger det ett bredare och mer systematiskt perspektiv, med en förnyad handlingsram. I förslaget uppmanas medlemsstaterna att senast 2025 utarbeta eller ytterligare stärka en integrerad och övergripande strategi för framgång i skolan, på grundval av faktiska bevis och med starkt fokus på förebyggande åtgärder. Detta är särskilt viktigt mot bakgrund av den dubbla omställningen, eftersom ungdomar som lämnar skolan med högst grundskoleutbildning också berövas möjligheten att anpassa och utveckla de färdigheter som krävs för den digitala och gröna omställningen, vilka säkerställer att alla når framgång i det

⁹⁰ Mer information om en hela skolan-ansats för psykisk hälsa och välbefinnande finns i Europeiska kommissionen, Simões, C., Caravita, S., Cefai, C., *A systemic, whole-school approach to mental health and well-being in schools in the EU: Analytical report*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2021.

⁹¹ Se <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/ALL/?uri=COM:2022:316:FIN>.

⁹² Skolresultat i form av kunskap, färdigheter och attityder som utvecklats under skolgången, mäts traditionellt utifrån ”utbildningsresultat” (som avser elevernas kunskapsinhämtning och deras faktiska funktionella läs- och skrivkunskaper, såsom läsning, skrivande, räkneförmåga och vetenskaplig förmåga) och ”utbildningsnivå” (dvs. framgångsrikt slutförande av särskilda utbildningsnivåer, t.ex. utbildning på låg- och mellanstadiet, högstadiet eller gymnasieutbildning).

⁹³ Se EUT C 191, 1.7.2011, s. 1.

nya arbetslivet. I rekommendationen betonas vikten av att kombinera åtgärder för alla elever med mer målinriktade och individanpassade åtgärder för dem som är mer utsatta. I rekommendationen uppmanas till utarbetande av åtgärder på systemnivå för att förbättra rättvisan och inkluderingen i utbildningen, bland annat genom att ta itu med strukturer och mekanismer som kan ha en särskilt skadlig inverkan på ojämlikheter. Eftersom lärare och skolledare står i centrum för en framgångsrik utbildning är det av avgörande betydelse att de på lämpligt sätt förbereder och stöder arbetet med de elever som befinner sig i riskzonen.

Vissa medlemsstater har gjort avsevärda framsteg mellan 2011 och 2021 när det gäller att minska antalet unga som lämnar skolan med högst grundskoleutbildning⁹⁴. I Malta minskade till exempel andelen unga med högst grundskoleutbildning från 18,8 % till 11 % fram till 2020 och nådde 10,7 % under 2021. Det var bland annat förstärkningen av yrkesutbildningen och lanseringen av program för en andra chans som bidrog till detta resultat. Som en del av sin plan för återhämtning och resiliens planerar **Malta** att införa ett uppföljningssystem för unga som lämnar skolan med högst grundskoleutbildning, det s.k. Data Warehouse-projektet, för att ytterligare motverka att unga avslutar sin utbildning efter grundskolan. Andelen unga med högst grundskoleutbildning har halverats i **Grekland** (en minskning till 3,8 % 2020 och 3,2 % 2021, från 12,9 % 2011). Landet har inriktat sin politik på att underlätta övergången mellan olika utbildningsvägar, riktat stöd till unga med högst grundskoleutbildning, karriärvägledning och program för en andra chans. **Spanien** och **Portugal** lyckades också minska antalet unga som lämnar skolan med högst grundskoleutbildning (från 26,3 % till 16 % respektive från 23,0 % till 8,9 % från 2015 till 2020, med ett värde på 13,3 % respektive 5,9 % år 2021) med inriktning främst på territoriella strategier. I Portugal har programmet med utbildningsterritorier för prioriterade insatser (Territórios education ativos de Intervenção Prioritária, TEIP), som genomförts sedan 1996, inriktats på skolor i områden med hög fattigdom och omfattande social utestängning. Sedan 2016 syftar det nationella programmet för framgång i skolan (Programa Nacional de Promoção do Sucesso Escolar, PNPSE) till att förhindra att elever misslyckas i skolan genom att minska antalet elever som behöver gå om en årskurs med hjälp av botten up-strategier, vilket innebär att varje skola kan genomföra sin egen strategiska handlingsplan. I Spanien är framgången kopplad till genomförandet av territoriella samarbetsprogram såsom PROA+ (med stöd av den nationella planen för återhämtning och resiliens) och dess föregångare (PROEDUCAR, PROA). Trots de allmänt positiva tendenserna kvarstår dock betydande regionala skillnader i båda länderna.

Socioekonomiska skillnader fortsätter att leda till skillnader i läranderesultaten. Otillräckliga studieresultat inom läsning, matematik och naturvetenskap fångas upp av OECD:s program för internationell utvärdering av elevprestationer (Pisa, för vilket den senaste omgången ägde rum 2018)⁹⁵. I hela EU är andelen 15-åringar som inte uppfyller miniminormerna för lärande i läsning (22,5 %), matematik (22,9 %) och vetenskap (22,3 %) betydligt högre än målet för det europeiska området för utbildning 2030 på mindre än 15 %. Skillnaden i otillräckliga studieresultat (inom alla tre Pisa-områdena tillsammans) mellan

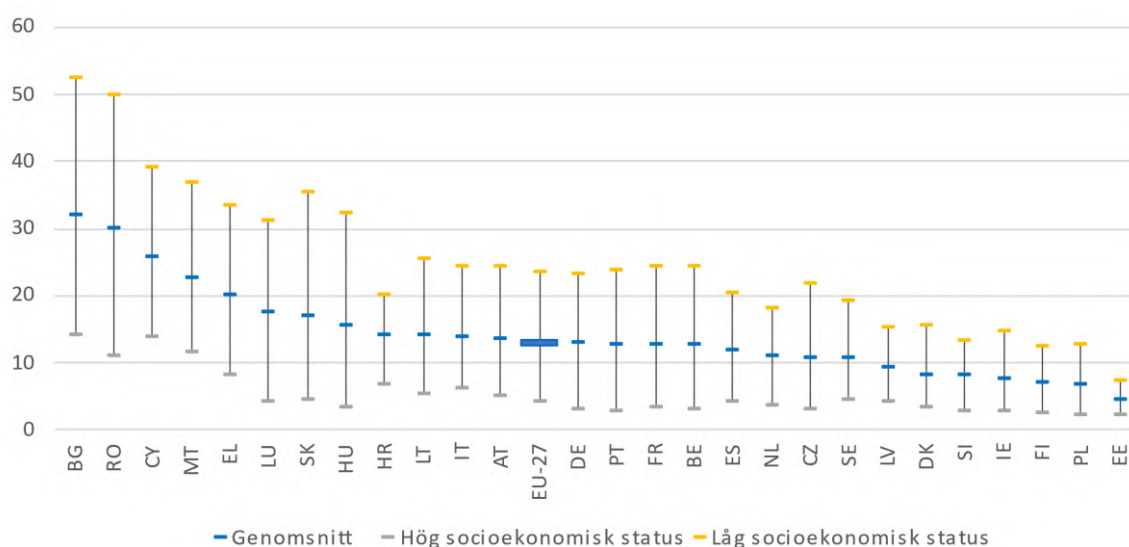
⁹⁴ Ingen jämförelse med värden före 2021 har gjorts för denna indikator eftersom det finns ett avbrott i tidsserien 2021 för alla medlemsstater på grund av [ikraftträdandet av ett nytt regelverk för europeisk socialstatistik](#).

⁹⁵ Pisa genomförs vanligtvis vart tredje år. Nästa uppgiftsinsamling har försenats till 2022 på grund av covid-19-pandemin. Resultaten kommer att offentliggöras i slutet av 2023.

studerande från mindre gynnade och bättre socioekonomiska bakgrunder är i genomsnitt 19,3 procentenheter, och överstiger 35 procentenheter i Rumänien (39 procentenheter) och Bulgarien (38,3 procentenheter) – se figur 2.2.3⁹⁶. Endast i Estland och Finland (bland de länder som får bäst resultat i Pisa) ligger den socioekonomiska klyftan när det gäller otillräckliga studieresultat på under 10 procentenheter (5,1 respektive 9,9). Nationella studier visar på stora variationer i covid-19-pandemins inverkan på läranderesultaten. Dessa återspeglar skillnader i omfattningen av fysiska nedstängningar av skolor, de olika former av distansundervisning eller hybridlärande som använts, beredvillighet att gå i riktning mot onlinelärande samt typ, omfattning och tidpunkt för de åtgärder som vidtas för att minska inlärningsförluster. Den befintliga forskningen tyder på att inlärningsförluster vanligtvis förvärrade den utbildningsmässiga ojämlikheten till följd av de befintliga socioekonomiska klyftorna. Elever med en mindre gynnad familjebakgrund konstaterades i allmänhet ha ådragit sig större inlärningsförluster⁹⁷. För elever med god inlärningsmiljö, vilket omfattar internetåtkomst, fysiskt utrymme samt föräldrastöd, rapporterades i sin tur endast mindre inlärningsförluster⁹⁸.

Figur 2.2.3: Socioekonomisk bakgrund är en avgörande faktor för utbildningsresultat, med stora skillnader mellan medlemsstaterna

Kombinerad andel elever som underpresterar i läsning, matematik och naturvetenskap efter socioekonomisk status (i %, 2018)

Källa: Gemensamma forskningscentrumets beräkningar baserade på [uppgifter från OECD, Pisa 2018](#).

Tillgängliga bevis tyder på att elevernas digitala färdigheter fortfarande är otillräckliga. Målet för det europeiska området för utbildning 2030 när det gäller digitala

⁹⁶ Den socioekonomiska statusen fångas upp av OECD:s index för ekonomisk, social och kulturell status (ESCS), när dess lägsta och högsta kvartiler jämförs. Detta väletablerade index är ett mått på elevernas tillgång till familjeresurser (ekonomiska, sociala och kulturella samt humankapital). Det omfattar aspekter såsom föräldrarnas utbildning, föräldrarnas yrke och olika ägodelar i hemmet.

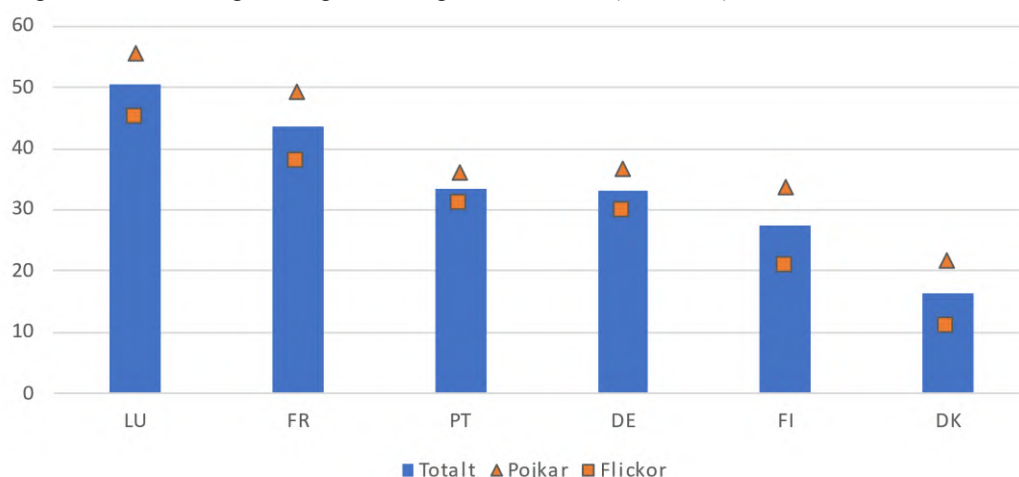
⁹⁷ Se Dorn, E. m.fl. (2020). *COVID-19 and learning loss – disparities grow, and students need help*. McKinsey & Company, 8 december, 6–7, och Dorn, E. m.fl. (2021). *COVID-19 and education: The lingering effects of unfinished learning*. McKinsey & Company, 27.

⁹⁸ Se Agostinelli, F. m.fl., ”When the great equalizer shuts down: Schools, peers, and parents in pandemic times”, i *Journal of public economics*, 206 (2022), och Andrew, A. m.fl., *Learning during the lockdown: Real-time data on children’s experiences during home learning*, IFS Briefing Note BN288, 2020.

färdigheter kräver att andelen lågpresterande åttondeklassare (13-åringar eller 14-åringar) i dator- och informationskompetens ska vara under 15 %. Den internationella dator- och informationskompetensstudien (ICILS)⁹⁹ visar att det i de deltagande länderna fortfarande finns många elever som inte har tillräckliga digitala färdigheter (se även den gemensamma sysselsättningsrapporten 2022). ICILS visar på en könsklyfta till förmån för flickor i genomsnittliga prestationer, med en större andel pojkar med otillräckliga studieresultat – se figur 2.2.4. Elevernas socioekonomiska bakgrund är fortsatt en stark indikator på deras digitala färdigheter. Covid-19-pandemin påskyndade den digitala omställningen, men framhävde också de befintliga luckorna i den digitala kompetensen och avslöjade nya framväxande ojämlikheter i EU. Det är sannolikt att en lägre socioekonomisk status har förvärrat inlärningsunderskotten på grund av begränsade digitala resurser. Barn med invandrarbakgrund och fördrivna barn, särskilt flyktingar och asylsökande, var mer utsatta för utbildningsstörningar när de hade begränsad tillgång till de resurser som krävdes för onlinelärande¹⁰⁰. Dessutom hotar lärarbristen på alla utbildningsnivåer i allt högre grad möjligheten att utrusta ungdomar och studerande med de färdigheter som efterfrågas mest nu och i framtiden på en arbetsmarknad i förändring.

Figur 2.2.4: Många elever uppnår inte en tillräcklig nivå av digitala färdigheter

Otillräckliga resultat när det gäller digitala färdigheter efter kön (i %, 2018)

Anmärkning: Otillräckliga resultat definieras som prestationer under tröskelvärdet på nivå 2 (492 poäng) enligt Icils skala för datorkunskap och informationskompetens. Resultaten från Italien är inte jämförbara med resultaten från andra medlemsstater och ingår inte i siffran.

Källa: IEA, Icils 2018.

Deltagande i yrkesutbildning leder till positiva arbetsmarknadsresultat, men sysselsättningsgraden hos nyligen utexaminerade från yrkesutbildningen har ännu inte helt återhämtat sig från den covid-19-relaterade minskningen. Omkring hälften av eleverna i gymnasiet (48,7 % 2020 i EU, vilket motsvarar över 8,7 miljoner elever) går yrkesutbildningsprogram (i motsats till program med allmän inriktning), dock med stora skillnader mellan medlemsstaterna. Mellan 2014 och 2019 hade sysselsättningsgraden för nyutexaminerade från yrkesutbildningar på mellannivå i EU-27 ökat från 72,3 % till 79,1 %,

⁹⁹ Icils mäter elevernas resultat genom datorbaserad bedömning inom två områden för digitala färdigheter: dator- och informationskompetens samt datalogiskt tänkande. Hittills har två cykler slutförts: den första 2013 och den andra 2018. En tredje cykel planeras för 2023. Nio medlemsstater deltog i den första cykeln, och sju medlemsstater deltog i den andra.

¹⁰⁰ Se Europeiska kommissionen, *Employment and social developments in Europe 2022*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2022.

vilket var ett framsteg i riktning mot målet på 82 % senast 2025¹⁰¹. Covid-19-pandemins uppkomst ledde till en minskning till 75,7 % år 2020, vilket följdes av en partiell återhämtning till 76,4 % år 2021 (76,4 %)¹⁰². Det förekom en minskning i nästan alla medlemsstater mellan 2019 och 2020 (utom Lettland och Rumänien), men trenderna var mer skiftande under det därpå följande året¹⁰³. En majoritet av de utexaminerade inom yrkesutbildningen deltog i arbetsplatsförlagt lärande (år 2021 låg EU-genomsnittet på 61 %, över målet för 2025 på 60 %¹⁰⁴), men med stora skillnader mellan länderna. I vissa länder (däribland Tyskland, Spanien, Österrike och Nederländerna) deltog mer än 90 % av de utexaminerade i arbetsplatsförlagt lärande, medan andelen låg på under 20 % i andra (Rumänien, Grekland och Polen).

Trots den senaste tidens stadiga ökning av andelen personer med eftergymnasial utbildning kvarstår könsskillnader och sociala skillnader. Efter en stadig ökning från 36,5 % 2015 till 40,5 % 2020 för EU-27 nådde andelen högskoleutbildade 25–34-åringar 41,2 % i EU 2021. För närvarande överskrider 13 medlemsstater målet för 2030 inom det europeiska området för utbildning på 45 %, och Luxemburg (62,6 %), Irland (61,7 %), Cypern (58,3 %), Litauen (57,5 %) och Nederländerna (55,6 %) ligger i topp – se figur 2.2.5. I motsats till detta ligger två medlemsstater (Rumänien och Italien) fortfarande under 30 %. Högskoleutbildning är betydligt vanligare bland kvinnor än män i åldersgruppen 25–34 år (46,8 % jämfört med 35,7 % i EU 2021). Denna skillnad har ökat under de senaste två årtiondena och är nu betydande i alla medlemsstater. Dessutom är andelen i allmänhet lägre för personer som är födda utanför EU (34,7 %) jämfört med inrikes födda (42,1 %) och personer födda i ett annat EU-land (40,7 %). Det är nödvändigt att minska dessa klyftor för att nå målet på EU-nivå senast 2030. Detta kommer att kräva institutionella förändringar på eftergymnasial nivå för att säkerställa jämställdhet och social inkludering, jämte insatser på lägre utbildningsnivåer.

---

¹⁰¹ Målet fastställdes i rådets rekommendation av den 24 november 2020 om yrkesutbildning för hållbar konkurrenskraft, social rättvisa och motståndskraft (EUT C 417, s. 1).

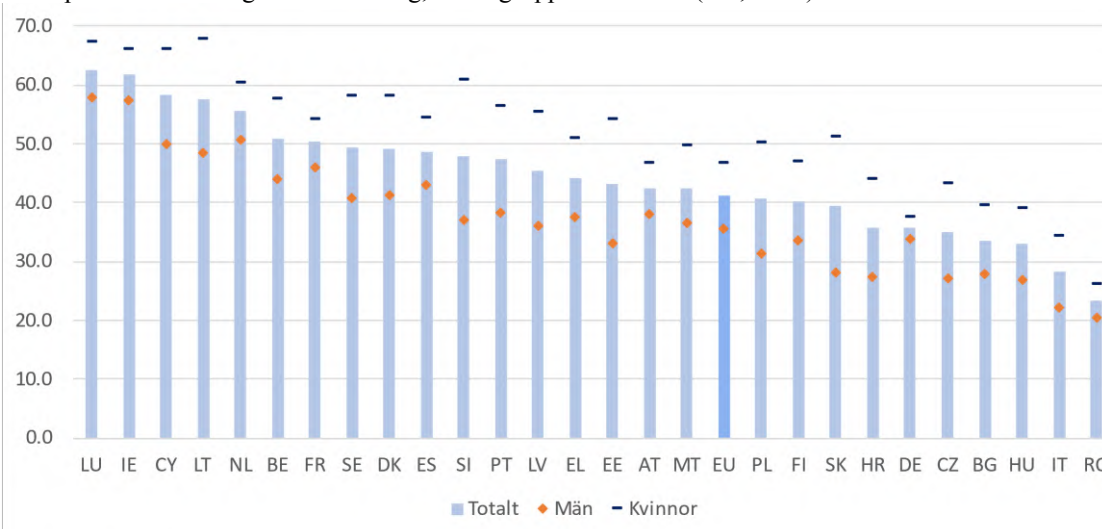
¹⁰² Ingen jämförelse med värden före 2021 har gjorts för denna indikator eftersom det finns ett avbrott i tidsserien 2021 för alla medlemsstater på grund av ikraftträdandet av förordningen om en gemensam ram för europeisk statistik.

¹⁰³ Se Europeiska kommissionen, *Employment and social developments in Europe 2022*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2022.

¹⁰⁴ Målet fastställdes i rekommendationen för yrkesutbildning 2020, samt i den strategiska ramen för det europeiska området för utbildning.

Figur 2.2.5: Trots en allmän ökning varierar andelen personer med högskoleutbildning avsevärt mellan medlemsstaterna.

Andelen personer med högskoleutbildning, åldersgruppen 25–34 år (i %, 2021)

Källa: Eurostats [[edat lfse 30](#)], arbetskraftsundersökningen.

För att förbli konkurrenskraftigt, främja sysselsättning av god kvalitet och skydda sin sociala modell måste EU vidareutveckla arbetskraftens kompetens, bland annat till stöd för den gröna och digitala omställningen. Den digitala omvandlingen och övergången till ett klimatneutralt samhälle har förändrat efterfrågan på färdigheter. Detta mönster har påskyndats av covid-19-pandemin och av den nuvarande geopolitiska situationen samt omställningen till ren energi, med en stor framväxande brist på arbetskraft och kompetens. Valfungerande och effektiva system för grundläggande utbildning är avgörande för att ge ungdomar arbetsmarknadsrelevant kompetens, medan ett stort deltagande av den befintliga arbetskraften i utbildningsverksamhet är av största vikt för att säkerställa att kompetensen ständigt uppdateras. EU:s överordnade mål för 2030 för vuxenutbildningen kräver att minst 60 % av vuxna i EU deltar i utbildning varje år senast 2030. Målet, och de därmed sammanhängande nationella målen, definieras som deltagande under de senaste tolv månaderna (med undantag för handledd utbildning på arbetsplatsen), för att bättre återspegla den faktiska fortbildningen, som till stor del tillhandahålls genom korta, riktade kurser. Denna indikator kommer att samlas in regelbundet genom arbetskraftsundersökningen från och med 2023, men de senaste uppgifterna från 2016 års undersökning om vuxenutbildning tyder på ett genomsnittligt deltagande på 37,4 % för EU, vilket är betydligt lägre än målet för 2030 – se avsnitt 1.3. I rådets rekommendation av den 16 juni 2022 om individuella utbildningskonton beskrivs hur medlemsstaterna på ett effektivt sätt kan kombinera finansiellt och icke-finansiellt stöd för att ge alla vuxna möjlighet att utveckla sina färdigheter under hela sitt yrkesliv och göra framsteg mot målen för vuxenutbildning under det kommande årtiondet¹⁰⁵. Mikromeriter har en enorm social och ekonomisk potential när det gäller att erbjuda snabb och målinriktad kompetensutveckling och omskolning för arbetstagare, studerande och arbetssökande. För att säkerställa kvaliteten och erkännandet samt förståelsen av de mikromeriter som i allt högre grad används inom utbildnings- och arbetsmarknadssystemen syftar rådets rekommendation av den 16 juni 2022 om en europeisk strategi för mikromeriter för livslångt lärande och anställbarhet till att säkerställa kvaliteten,

¹⁰⁵ Rådets rekommendation av den 16 juni 2022 om individuella utbildningskonton.

erkännandet och förståelsen av mikromeriter, som i allt högre grad används inom alla utbildnings- och arbetsmarknadssystem¹⁰⁶.

I alla medlemsstater är deltagandet i vuxenutbildning störst bland högtbildade och minskar med lägre utbildningsnivåer – stora skillnader rapporteras även mellan stads- och landsbygdsområden. Detta gäller oberoende av om deltagandet i utbildning har mätts under de senaste tolv månaderna eller enbart under de senaste fyra veckorna¹⁰⁷. År 2021 (baserat på fyraveckorsindikatorn) var EU:s genomsnittliga deltagande för lågkvalificerade (4,3 %) ungefär hälften så stort som för medelkvalificerade (8,2 %), vilket i sin tur var mindre än hälften så stort som för personer med högskoleutbildning (18,6 %) – se den översta rutan i figur 2.2.6. Detta mönster framträder i alla länder, med vissa variationer i skillnaderna, som tenderar att minska i länder med ett högre deltagande totalt. Skillnaderna är något mindre men ändå stora med tolv månadersindikatorn: år 2016 var deltagandet för lågkvalificerade (17,9 %) mindre än en tredjedel av deltagandet för högskoleutbildade, som med 58,1 % redan låg nära målet för 2030 på 60 % – se den nedre rutan i figur 2.2.6. Det krävs kontinuerliga insatser för att öka deltagandet i utbildning för lågkvalificerade vuxna, som 2021 utgjorde ungefär en femtedel (20,7 %) av befolkningen i arbetsför ålder (25–64 år), och även en betydande andel (14,8 %) av unga vuxna (25–34 år). En intensifiering av genomförandet av rekommendationen om kompetenshöjningsvägar, med en effektiv utåtriktad verksamhet till potentiella stödmottagare och lämpliga finansiella och icke-finansiella incitament, skulle bidra till att uppnå detta mål. Vuxnas deltagande i utbildning är också vanligare i städer än i landsbygdsområden i alla medlemsstater. År 2021 var EU-andelen vuxna som deltar i utbildning (mätt enligt fyraveckorsindikatorn) i genomsnitt 13,6 % i städer, 9,8 % i småstäder och 7,8 % i landsbygdsområden. Detta kan vara kopplat till utbildningsnivåer, eftersom det är mer sannolikt att människor med bättre kvalifikationer bor i stadsområden, men det kan också återspegla en lägre tillgång till utbildningsmöjligheter i mindre tätbefolkade områden.

---

¹⁰⁶ Rådets rekommendation av den 16 juni 2022 om en europeisk strategi för mikromeriter för livslångt lärande och anställbarhet.

¹⁰⁷ Indikatorn för deltagande under de senaste fyra veckorna finns regelbundet tillgänglig. Eurostat, [edat_lfse_03], arbetskraftsundersökningen. Ingen jämförelse med värden före 2021 har gjorts för denna indikator eftersom det finns ett avbrott i tidsserien 2021 för alla medlemsstater på grund av [ikraftträdandet av ett nytt regelverk för europeisk socialstatistik](#).

Figur 2.2.6: Få lågkvalificerade vuxna deltar i utbildning

Vuxnas deltagande i utbildning efter utbildningsnivå (låg, medelhög och hög) under de senaste fyra veckorna (2021, översta diagrammet, i %) och under de senaste tolv månaderna (2016, nedersta diagrammet, i %)

Anmärkning: Uppgifter för 2016 om lågkvalificerade finns inte tillgängliga för Bulgarien, Litauen, Rumänien och Slovakien.

Källa: Eurostats [[trng_lfs_03](#)], arbetskraftsundersökningen och [[särskilt utdrag](#)], undersökningen om vuxenutbildning.

Politiska åtgärder krävs för att utrusta människor med den kompetens de behöver för den digitala omställningen. Enligt indexet för digital ekonomi och digitalt samhälle 2022 hade endast 54 % av den vuxna befolkningen i EU åtminstone grundläggande digitala färdigheter år 2021. Det finns därför en stor lucka fram till målet för 2030 på 80 %, enligt definitionen i handlingsplanen för den europeiska pelaren för sociala rättigheter och den digitala kompassen för det digitala decenniet¹⁰⁸. Baserat på indikatorn för digital kompetens 2.0¹⁰⁹ (som baseras på utvalda aktiviteter med anknytning till internet- och programvaruanvändning som enskilda personer i åldern 16–74 år utför inom fem särskilda områden) finns det stora skillnader mellan medlemsstaterna när det gäller resultat. Länderna med bäst resultat (Nederländerna, Finland, Irland och Danmark) når redan nivåer nära 80 %, medan mindre än en tredjedel av den vuxna befolkningen i Rumänien och Bulgarien har grundläggande digitala färdigheter och markeras i resultattavlan tillsammans med Polen som ”kritiska situationer” – se figur 2.2.7. I genomsnitt är yngre generationer mer skickliga när det gäller att använda digital teknik än äldre vuxna. Trots det finns det en betydande andel även bland ungdomar som saknar digitala färdigheter (29 % för EU år 2021). Personer med

¹⁰⁸ Det digitala decenniet är kommissionens framåtblickande strategiska vision för utvecklingen av den digitala ekonomin och omställningen hos europeiska företag senast 2030. Planen lades fram av Europeiska kommissionen i mars 2021. Utöver målet om digitala färdigheter fastställdes ett mål på 20 miljoner IKT-yrkesverksamma fram till 2030 (en ökning från omkring 9 miljoner 2021).

¹⁰⁹ Se Europeiska kommissionen, *Digital Skills Indicator 2.0 Methodology*, 2022, gemensamma forskningscentrumets dokumentarkiv.

låg utbildningsnivå, arbetslösa och personer som står utanför arbetsmarknaden tenderar att ha mindre digitala färdigheter och färre möjligheter att utveckla sådana färdigheter¹¹⁰.

Figur 2.2.7: Det finns stora skillnader mellan olika länder när det gäller vuxnas digitala färdigheter

Andel av befolkningen med minst grundläggande digitala färdigheter (16–74 år), 2021 års nivåer och förändringar jämfört med föregående år (i %, huvudindikator för den sociala resultatavtavan)

Anmärkning: En förklaring finns i bilagan. På grund av betydande förändringar i definitionen av indikatorn år 2021 används som ett undantag enbart nivåer vid bedömningen av denna indikator.

Källa: Eurostat, onlinedatakod [[tepsr_sp410](#)].

Inom ramen för den europeiska kompetensagendan har Europeiska kommissionen stött medlemsstaterna i arbetet med att nå en gemensam förståelse av de färdigheter som krävs för den gröna omställningen. I januari 2022 offentliggjorde Europeiska kommissionen en kompetensklassificering för den gröna omställningen i den europeiska klassificeringen av färdigheter, kvalifikationer och yrken (Esco)¹¹¹. Klassificeringen omfattar 381 färdigheter, 185 kunskapskoncept och 5 övergripande färdigheter som anses vara mest relevanta för en grönare arbetsmarknad. Exempel på ”grön kompetens” är kunskap om hur man utför energibesiktningar, mäter hållbarheten hos turismverksamhet och utbildar personal i återvinningsprogram. I början av 2022 presenterade kommissionen också EU:s ram för hållbarhetskompetens (”GreenComp”), som ger en översikt över de mer övergripande färdigheter som medborgarna behöver för att leva och arbeta i ett grönare samhälle¹¹². GreenComp omfattar fyra inbördes relaterade kompetensområden: ”förkroppsliga hållbarhetsvärderingar”, ”inse hur komplex hållbarheten är”, ”skapa visioner för en hållbar framtid” och ”agera för hållbarhet”. Tillsammans erbjuder klassificeringen av färdigheter för den gröna omställningen och GreenComp vägledning om hur utbildningssystemen kan anpassas till den gröna omställningen.

Situationen för ungdomar på arbetsmarknaden har förbättrats efter covid-19-krisen, men är fortfarande särskilt svår i vissa medlemsstater. Ungdomsarbetslösheten (15–24 år) i EU återhämtade sig från en topp på 19,1 % i tredje kvartalet 2020 och ligger nu under nivåen före krisen (14,4 % för andra kvartalet 2022 jämfört med 15,3 % för fjärde kvartalet 2019). Från sin toppnotering under tredje kvartalet 2020 sjönk den med mer än 11 procentenheter i Litauen och Spanien, och nästan 10 procentenheter i Luxemburg, Portugal, Irland och Italien, medan den endast ökade i Finland (+2,1 procentenheter), Sverige (+4,2 procentenheter) och Estland (+0,1 procentenheter). Ungdomsarbetslösheten är dock fortfarande nästan tre gånger så hög som arbetslösheten bland befolkningen i åldern 25–74 år, som andra kvartalet 2022

¹¹⁰ Se Centeno, C., Karpinski, Z. och Urzi Brancati, M.C., *Supporting policies addressing the digital skills gap*, 2022, Europeiska unionens publikationsbyrå.

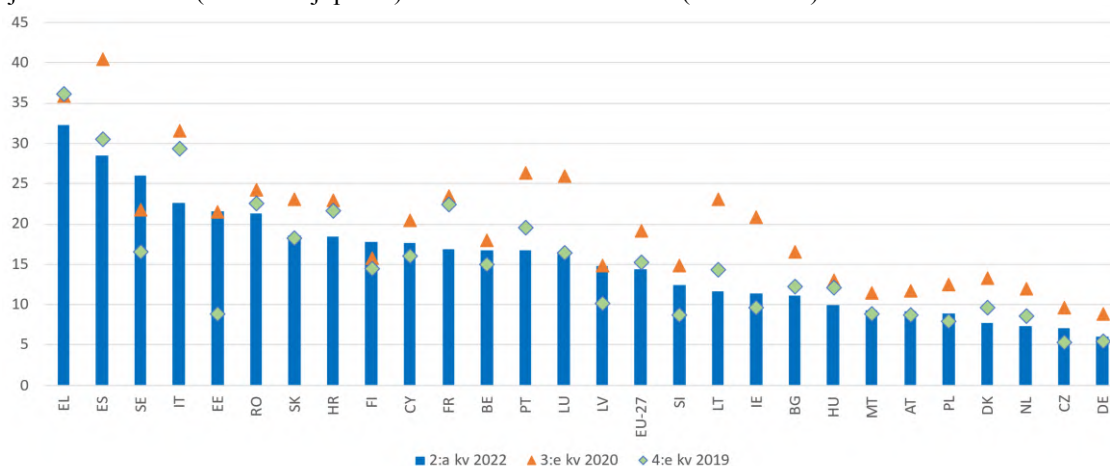
¹¹¹ Se Europeiska kommissionen, *Green Skills and Knowledge Concepts: Labelling the ESCO classification, 2022*, teknisk rapport, generaldirektoratet för sysselsättning, socialpolitik och inkludering.

¹¹² Se gemensamma forskningscentrumet, *GreenComp: The European sustainability competence framework, 2022*, gemensamma forskningscentrumets publikationsdatabas.

uppgick till 5,2 %. Den är fortfarande särskilt hög i Rumänien, Estland, Italien, Sverige, Spanien och Grekland, som alla registrerade andelar på över 20 % – se figur 2.2.8. De strukturella utmaningar som unga människor står inför på arbetsmarknaden kräver beslutsamma politiska åtgärder, bland annat för att förebygga risker för långsiktiga negativa effekter på unga människors färdigheter och arbetsmarknadsutsikter.

Figur 2.2.8: Ungdomsarbetslösheten förbättrades efter covid-19-krisen men är fortfarande särskilt hög i vissa länder

Ungdomsarbetslösheten (15–24 år, i % av befolkningen i arbetskraften) för fjärde kvartalet 2019 (före krisen), tredje kvartalet 2020 (krisens höjdpunkt) och andra kvartalet 2022 (efter krisen)

Anmärkning: säsongrensade data. Låg tillförlitlighet för EE, HR, LU, MT och SI avseende fjärde kvartalet 2019 och tredje kvartalet 2020, och för LU, MT och SI avseende andra kvartalet 2022. Definitionen skiljer sig för FR och ES för andra kvartalet 2022.

Källa: Eurostats [une_rt_q], arbetskraftsundersökningen.

Efter en negativ utveckling under fem år när det gäller andelen 15–29-åringar som varken arbetar eller studerar (andelen unga som varken arbetar eller studerar) kvarstår betydande skillnader mellan medlemsstaterna i efterdyningarna av covid-19-krisen. Efter en nedgång från 16,1 % år 2013 till 12,6 % år 2019 ökade under 2020 andelen unga som varken arbetar eller studerar med mer än 1 procentenhet i EU-27¹¹³. Under 2021, ett år efter kulmen på covid-19-krisen, uppgick andelen unga som varken arbetar eller studerar till 13,1 %, med betydande heterogenitet mellan medlemsstaterna. Italien (23,1 %), Rumänien (20,3 %), Bulgarien (17,6 %) och Grekland (17,3 %) noterade 2021 den högsta andelen unga som varken arbetar eller studerar. Alla dessa länder befinner sig i en ”kritisk” situation baserat på den sociala resultattavlans metod, medan andelen för elva medlemsstater, som leds av Nederländerna (5,5 %), är under 10 % – se figur 2.2.9. De flesta av medlemsstaterna uppvisar regionala skillnader i andelen unga som varken arbetar eller studerar, i vissa fall betydande sådana (se bilaga 3). Andelen arbetslösa unga som varken arbetar eller studerar år 2021, dvs. de ungdomar som inte har någon anställning samtidigt som de aktivt söker och kan ta ett arbete, rapporteras vara 5,0 %, vilket är praktiskt taget identiskt med andelen före krisen på 4,9 % år 2019¹¹⁴. De flesta unga som varken arbetar eller studerar befinner sig utanför arbetskraften och är därför inaktiva. Denna undergrupp har drabbats särskilt hårt av effekterna av covid-19-krisen och har ökat från 7,8 % år 2019 till 8,7 % år 2020. År 2021 var andelen inaktiva unga som varken arbetar eller studerar särskilt hög i

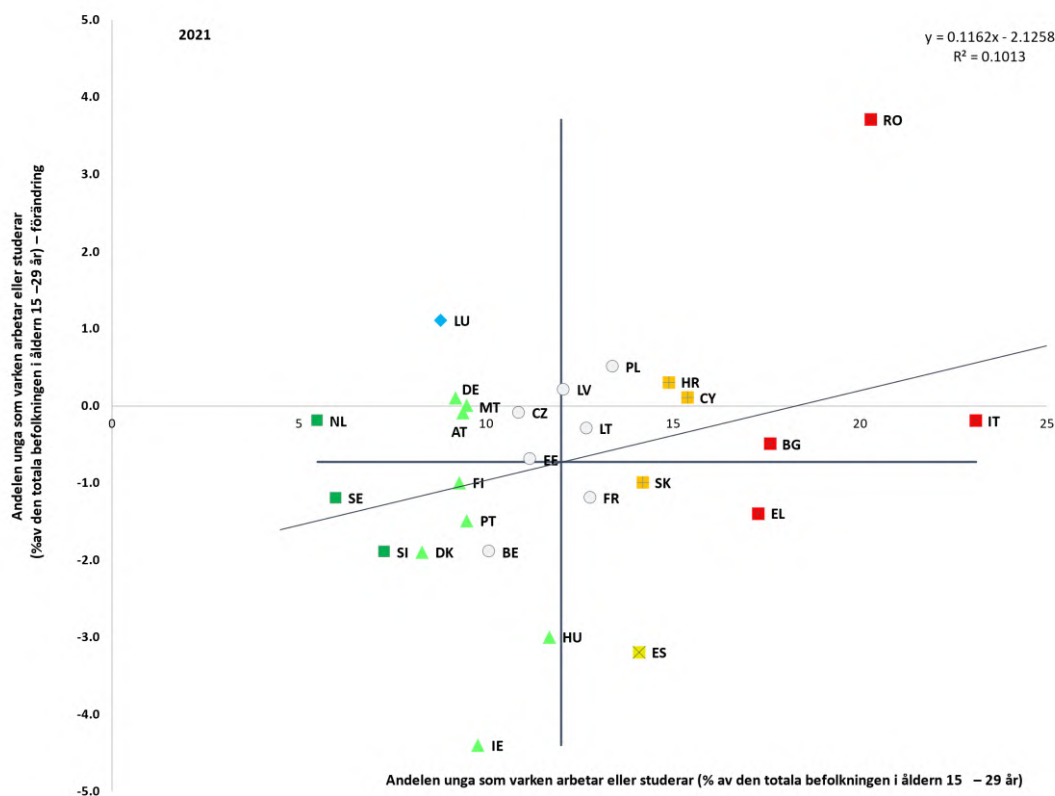
¹¹³ Eurostats [edat_lfse35], arbetskraftsundersökningen. Ingen jämförelse med värden före 2021 har gjorts för denna indikator eftersom det finns ett avbrott i tidsserien 2021 för alla medlemsstater på grund av ikraftträdandet av ett nytt regelverk för europeisk socialstatistik.

¹¹⁴ Eurostats [edat_lfse_20], arbetskraftsundersökningen.

Italien (15,4 %), Rumänien (15 %), Bulgarien (13,7 %) och Polen (10,2 %). I motsats till detta var den ganska låg i Sverige (3,1 %) och Nederländerna (3,8 %)¹¹⁵.

Figur 2.2.9: Det noteras betydande skillnader i andelen unga som varken arbetar eller studerar mellan medlemsstaterna efter covid-19-krisens kulmen

Andelen unga som varken arbetar eller studerar (15–29 år), 2021 års nivåer och förändringar jämfört med föregående år (i %, huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Anmärkning: Avbrott i tidsserien 2021 för alla medlemsstater på grund av [ikraftträdandet av ett nytt regelverk för europeisk socialstatistik](#). Definitionen skiljer sig för ES och FR 2021. En förklaring finns i bilagan.

Källa: Eurostats [[edat_lfse_35](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

Överlag är andelen unga som varken arbetar eller studerar fortfarande särskilt hög bland kvinnor och personer med invandrabakgrund. Andelen kvinnor som varken arbetar eller studerar i EU (14,5 %) var 2,7 procentenheter högre år 2021 än andelen män (11,8 %), främst på grund av större omsorgsansvar – se figur 2.2.10¹¹⁶. Skillnaden var mindre än 1 procentenhet i vissa medlemsstater (Belgien, Danmark, Irland, Frankrike, Spanien, Luxemburg, Nederländerna, Portugal, Finland och Sverige), men den var mer än 10 procentenheter i andra (Tjeckien och Rumänien). Bland unga kvinnor som varken arbetar eller studerar är inaktivitet mycket vanligare än arbetslöshet (10,2 % jämfört med 4,3 %), medan inaktivitet för män endast är något högre än arbetslöshet (6,3 % jämfört med 5,5 %)¹¹⁷. Andelen unga födda utanför EU som varken arbetar eller studerar var också betydligt högre år 2021 än andelen för infödda personer (24,7 % jämfört med 12,3 %)¹¹⁸.

¹¹⁵ Se Europeiska kommissionen, *Employment and social developments in Europe 2022*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2022.

¹¹⁶ Eurofound, *Impact of COVID-19 on young people in the EU*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2021.

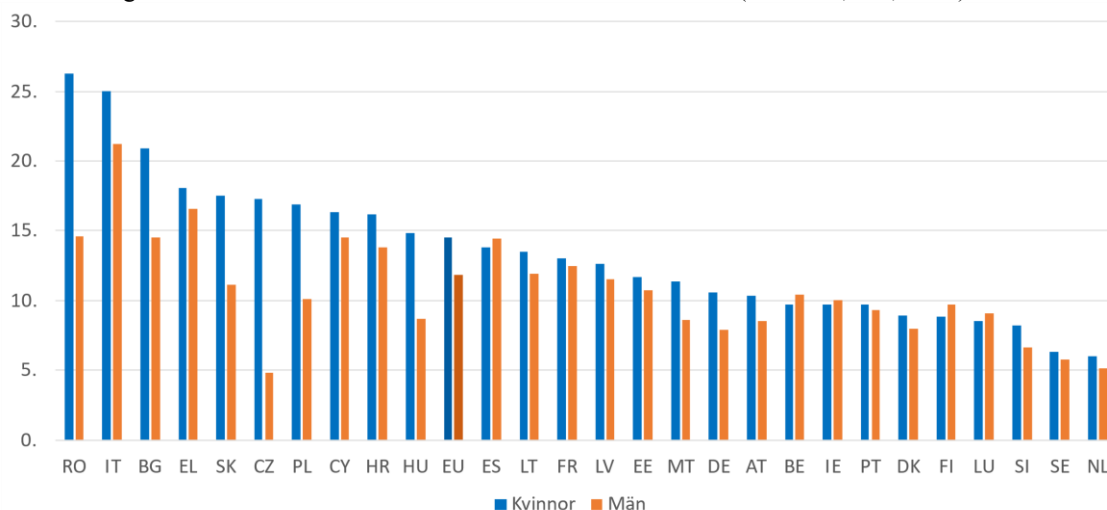
¹¹⁷ Eurostats [[edat_lfse_14](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

¹¹⁸ Eurostats [[edat_lfse_28](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

Dessutom var situationen i genomsnitt sämre för kvinnor födda utanför EU, med en andel på 31,6 %, vilket är mer än 17 procentenheter högre än bland infödda kvinnor (13,3 %).

Figur 2.2.10: I nästan alla medlemsstater är andelen unga som varken arbetar eller studerar högre bland kvinnor

Andelen unga som varken arbetar eller studerar för kvinnor och män (15–29 år, i %, 2021)

Anmärkning: Definitionen skiljer sig för ES och FR.

Källa: Eurostats [[edat lfse 20](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

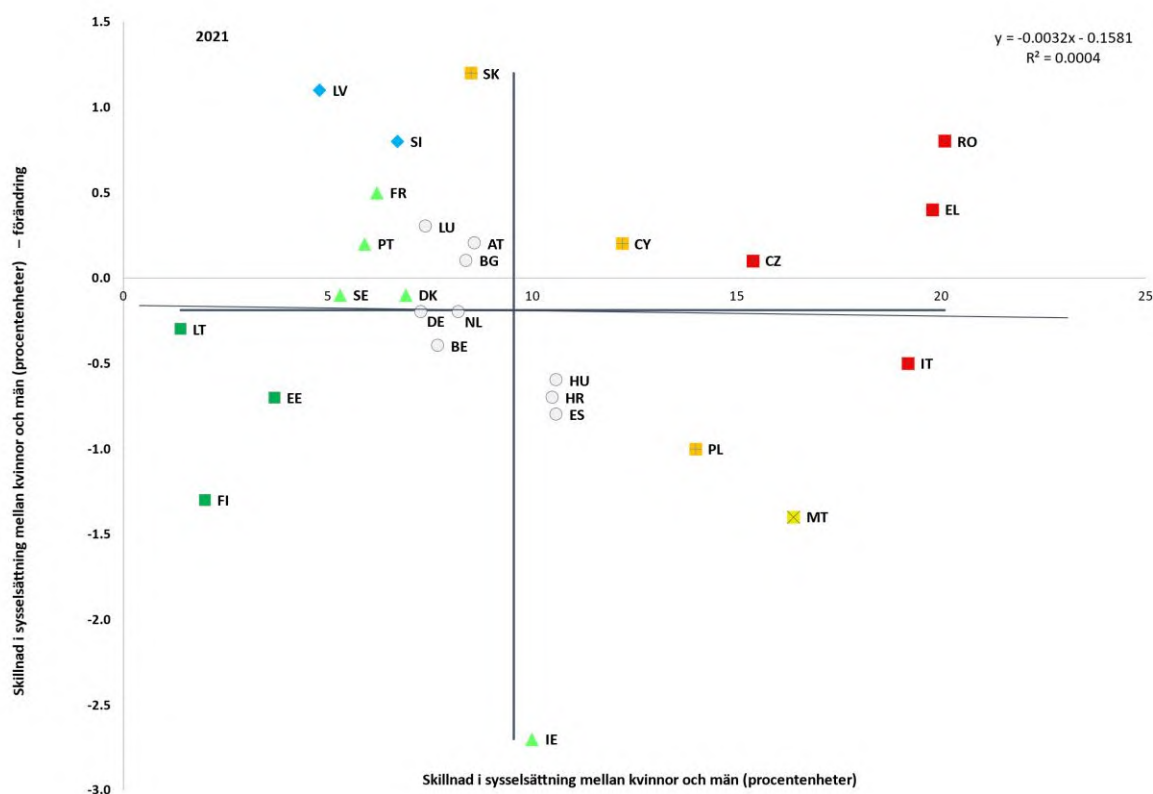
Sysselsättningsgraden för äldre arbetstagare fortsatte att stiga under 2021 i alla medlemsstater. I enlighet med en långsiktig trend, som återspeglar demografiska förändringar och höjningar av pensionsåldern i många medlemsstater, ökade sysselsättningsgraden för personer i åldern 55–64 år ytterligare under 2021 och uppgick till 60,5 % (1,3 procentenheter mer än 2020 och 15,4 procentenheter mer än för ett decennium sedan). Överlag har pandemin inte påverkat denna ökande trend. Skillnaderna mellan medlemsstaterna kvarstår dock. Vissa av dem har en sysselsättningsgrad för äldre arbetstagare som ligger långt över 70 % (Sverige, Danmark, Tyskland, Nederländerna och Estland) medan andra ligger under 50 % (Kroatien, Grekland, Luxemburg och Rumänien). En betydande skillnad (över 30 procentenheter) mellan sysselsättningsgraden för arbetstagare i åldern 55–64 år och för arbetstagare i åldern 25–54 år kan konstateras i länder som Luxemburg, Slovenien, Malta, Rumänien, Kroatien och Polen, jämfört med en genomsnittlig skillnad på 19,9 procentenheter i EU.

Skillnaderna i sysselsättning mellan könen förblev oförändrade och betydande under covid-19-krisen, och minskade inte förrän under det senaste året (och då endast obetydligt). Indikatorvärdet låg kvar praktiskt taget oförändrat på en hög nivå under covid-19-krisen (11,2 procentenheter 2019 och 11,1 procentenheter 2020). Arbetsmarknadens återhämtning under 2021 sammanföll med en liten minskning av skillnaderna i sysselsättning mellan kvinnor och män, med 0,3 procentenheter till 10,8 procentenheter. Detta återspeglar en något annorlunda sysselsättningsdynamik för kvinnor och män under pandemin: även om båda grupperna upplevde en nedgång på omkring 1 procentenhet i sysselsättningsgraden under 2020 var sysselsättningsåterhämtningen under 2021 något starkare för kvinnor (1,6 procentenheter) än för män (1,3 procentenheter). År 2021 låg mäns sysselsättningsgrad därmed på 78,5 % jämfört med 67,7 % för kvinnor, vilket i båda fallen översteg sysselsättningsnivåerna före pandemin. Efter en minskning under 2020 har skillnaderna i sysselsättning mellan kvinnor och män bland äldre arbetstagare förblivit stabila på 12,7 procentenheter och är högre än motsvarande siffra för åldersgruppen 20–64 år (10,8 procentenheter).

Betydande skillnader kvarstår mellan länderna när det gäller skillnaderna i sysselsättning mellan kvinnor och män, utan tydliga tecken på konvergens. De minsta skillnaderna i sysselsättning mellan kvinnor och män år 2021 noterades i Litauen (1,4 procentenheter), Finland (2 procentenheter) och Estland (3,7 procentenheter), som alla markeras som ”bästa resultat” enligt den metod som används i den sociala resultattavlan – se figur 2.2.11. Rumänien (20,1 procentenheter), Grekland (19,8 procentenheter), Italien (19,2 procentenheter) och Tjeckien (15,4 procentenheter) befinner sig däremot i ”kritiska situationer”. Det finns inget tydligt konvergensmönster mellan medlemsstaterna. I de två medlemsstater där skillnaderna i sysselsättning mellan könen redan var som störst ökade de ytterligare (Rumänien med 0,8 procentenheter och Grekland med 0,4 procentenheter), medan de två länder som hade den näst största skillnaden (Italien och Malta) registrerade en minskning (med 0,5 procentenheter respektive 1 procentenhet). Om man ser till sysselsättningsgraden bland kvinnor har Sverige fortfarande bäst resultat i EU med 78 %, följt av Estland, Nederländerna och Litauen, som alla har över 76 %. Italien och Grekland låg däremot i botten med en sysselsättningsgrad som i båda fallen understeg 54 %, följt av Rumänien med 56,9 %.

Figur 2.2.11: Trots en liten minskning av skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män kvarstår stora skillnader mellan medlemsstaterna.

Skillnad i sysselsättning mellan kvinnor och män (20–64 år), 2021 års nivåer och förändringar jämfört med föregående år (i %, huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Anmärkning: En förklaring finns i bilagan. Definitionen skiljer sig för ES och FR.

Källa: Eurostat, [tesem060], EU:s arbetskraftsundersökning.

Skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män är större med avseende på faktiskt arbetade timmar, som ingår i sysselsättningen mätt i heltidsekvivalenter, vilket till stor del avspeglar en högre andel deltidsarbete bland kvinnor (28,3 % av de sysselsatta

kvinnorna arbetade deltid 2021 jämfört med 7,6 % av männen)¹¹⁹. År 2021 uppgick skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män i heltidsekvivalenter för personer i åldern 20–64 år till 16,3 procentenheter, vilket var en liten minskning jämfört med 2020 (med 0,7 procentenheter). Denna minskning var något större än för antalet förvärvsarbetande personer, vilket återspeglar ökningen av heltidsanställningar bland kvinnor. År 2021 var skillnaden mätt i heltidsekvivalenter minst i Litauen, Finland och Lettland och störst i Italien (23,5 procentenheter), Grekland (21,2 procentenheter) och Nederländerna (20,1 procentenheter).

Bakom skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män i EU finns också den starkare inverkan som föräldraansvar och annat omsorgsansvar har på kvinnors sysselsättning, vilket visar på den avgörande betydelsen av tillgången till högkvalitativa omsorgstjänster till ett överkomligt pris och en lämplig politik för balans mellan arbete och privatliv, även mot bakgrund av den demografiska utmaningen med de minskande födelsetalen. År 2021 var sysselsättningsgraden för personer med minst ett barn under sex år högre bland män i åldern 25–49 år än för deras motsvarigheter utan småbarn (med i genomsnitt 9,7 procentenheter i EU) i alla medlemsstater, medan sysselsättningsgraden var lägre för kvinnor (med 10,6 procentenheter på EU-nivå) i alla länder utom tre (Sverige, Portugal och Slovenien) – se figur 2.2.12¹²⁰. Den negativa skillnaden för kvinnor var särskilt stor (mer än 45 procentenheter) i Tjeckien. De olika konsekvenserna för kvinnor och män är också förknippade med en ojämlig fördelning av oavlönat arbete. Under 2021 lade kvinnor ner betydligt mer tid i veckan på oavlönat arbete (31 timmar) jämfört med män (18 timmar). En stor del av skillnaden beror på den tid som ägnades åt omsorg, främst av barn¹²¹. År 2021 avstod omkring 1,4 miljoner kvinnor i åldern 20–64 år i EU (20 % av det totala antalet) från att söka arbete på grund av omsorgsansvar trots att de ville förvärvsarbeta, jämfört med endast omkring 130 000 män (3 % av det totala antalet). Omkring en av fyra kvinnor som arbetade deltid gjorde det på grund av omsorgsansvar, jämfört med en av tjugo män¹²². Inverkan på sysselsättningen är också nära förbunden med skillnader i utbildningsnivå. År 2021 uppgick sysselsättningsgraden för lågutbildade kvinnor med minst ett barn under sex års ålder till 36 %, jämfört med 63,9 % för kvinnor med gymnasieutbildning och 81,5 % för kvinnor med högskoleutbildning. Att ta hand om personer med behov av långvarig vård och omsorg är en annan faktor som håller många kvinnor borta från arbetsmarknaden. I genomsnitt tillhandahåller cirka 52 miljoner européer (14,4 % av befolkningen i åldern 18–74 år) informell långvarig vård och omsorg till familjemedlemmar eller vänner varje vecka, varav 60 % är kvinnor. Räknat i heltidsekvivalenter utgör de informella vårdgivarna nästan 80 % av vårdgivarna på EU-nivå¹²³.

---

¹¹⁹ Sysselsättningsgraden mätt i heltidsekvivalenter används för att jämföra skillnaderna mellan grupper när det gäller det genomsnittliga antalet arbetade timmar. Sysselsättningsgraden mätt i heltidsekvivalenter beräknas genom att det totala antalet arbetade timmar i ekonomin (första jobbet, andra jobbet etc.) divideras med det genomsnittliga antalet timmar i ett heltidsschema (omkring 40) och antalet personer i åldrarna 20–64 år. Källa: De gemensamma bedömningsramarna, beräkningar med uppgifter från Eurostat.

¹²⁰ Eurostats [[lfst_hheredch](#)]. Ingen jämförelse med värden före 2021 har gjorts för denna indikator eftersom det finns ett avbrott i tidsserien 2021 för alla medlemsstater på grund av [ikraftträdandet av ett nytt regelverk för europeisk socialstatistik](#).

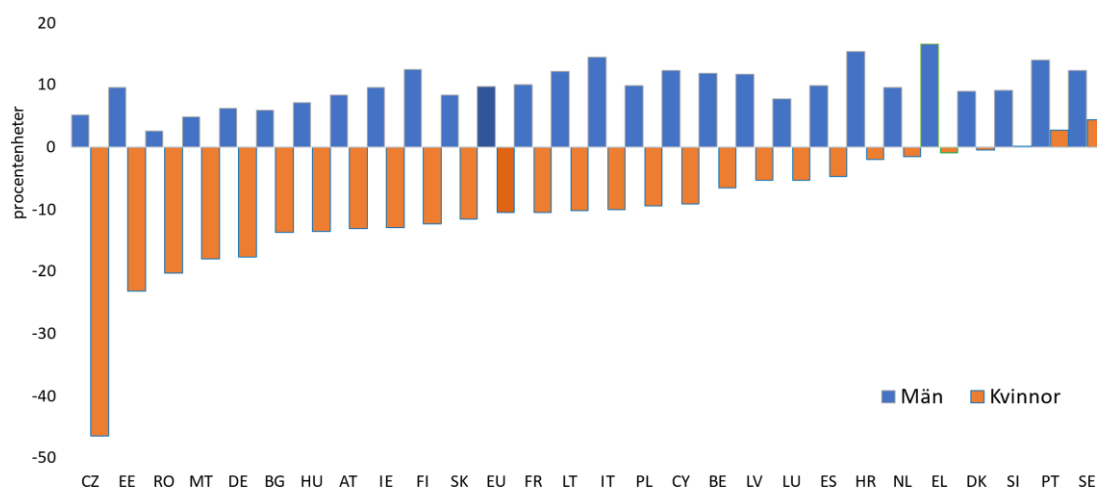
¹²¹ Eurofound, *COVID-19 pandemic and the gender divide at work and home*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2022.

¹²² Beräkningar från Europeiska kommissionens generaldirektorat för sysselsättning, socialpolitik och inkludering baserade på [[lfsa_epgar](#)] och [[lfsa_epgaed](#)].

¹²³ Van der Ende, M. m.fl. (2021), [Error! Hyperlink reference not valid.](#)

Figur 2.2.12: Föräldraskapets inverkan på sysselsättningen skiljer sig åt mellan män och kvinnor

Skillnad i sysselsättningsgrad för föräldrar (25–49 år) med barn (0–6 år) och vuxna utan barn, efter kön (i procentenheter, 2021)

Källa: Eurostats [[lfst_hheredch](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

Tillgång till förskoleverksamhet och barnomsorg av god kvalitet till överkomliga priser är avgörande för att främja deltagandet på arbetsmarknaden, särskilt bland kvinnor, och för att minska de negativa effekterna av barns socioekonomiska bakgrund på deras framtida utbildningsnivå. Baserat på huvudindikatorn i den sociala resultattavlan var deltagandet av barn under 3 år i formell barnomsorg och förskola 36,6 % i EU 2021 (och överskred därmed Barcelonamålet på 33 %)¹²⁴. Det finns emellertid fortfarande skillnader mellan medlemsstaterna, och de flesta av dem har fortfarande inte uppnått målet. För Tjeckien, Rumänien och Ungern visar analysen av den sociala resultattavlan att situationen är ”kritisk” – se figur 2.2.13¹²⁵. I andra änden av skalan finns Danmark, Nederländerna och Luxemburg, där mer än 60 % av barnen under tre år är inskrivna i förskoleverksamhet eller barnomsorg. I Nederländerna deltar emellertid de flesta av barnen mindre än 30 timmar i veckan. Vissa medlemsstater erbjuder en rad stöd till familjer, från garanterade platser (t.ex. Danmark, Estland och Lettland, fast inte nödvändigtvis gratis), till avgiftsminskningar och subventioner, som täcker en del av kostnaderna eller alla kostnader, samt skattelättnader, även om de senare tenderar att vara regressiva. Även om riktat stöd kan leda till betydande kostnadsminskningar för låginkomsttagare, kan de återstående kostnaderna för förskoleverksamhet och barnomsorg fortfarande vara ganska höga (1/4 av en heltidsinkomst), särskilt när användningen medför en förlust av de generösa bidrag för omsorg i hemmet eller den föräldrapenning som erbjuds i vissa medlemsstater (Finland, Slovenien och Slovakien)¹²⁶. Utöver tillgängliga barnomsorgstjänster av god kvalitet spelar lämpliga

¹²⁴ I den europeiska vårdstrategin, som lades fram i september 2022, fastställs nya mål för förskoleverksamhet och barnomsorg som därmed reviderar Barcelonamålen. Senast 2030 bör minst 50 % av barnen under tre års ålder och 96 % av barnen mellan tre år och den obligatoriska skolåldern delta i förskoleverksamhet och barnomsorg.

¹²⁵ Slovakien har också ett mycket lågt deltagande (1,4 %) baserat på uppgifter från 2018 (uppgifterna för 2019 fanns inte tillgängliga vid brytdatumet).

¹²⁶ Se OECD 2020, *Net childcare costs in EU countries: Impact on family incomes and work incentives, 2019*.

politiska åtgärder för balansen mellan arbete och privatliv, såsom flexibla arbetsformer eller ledighet av familjescäl, också en viktig roll för att minska hindren för att människor med omsorgsansvar ska kunna delta på arbetsmarknaden.

Figur 2.2.13: Det finns fortsatt stora skillnader i deltagandet i barnomsorg mellan medlemsstaterna

Barn under tre år i formell barnomsorg och årlig förändring, 2021 års nivåer och förändringar från föregående år (i %, huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Anmärkning: En förklaring finns i bilagan. Uppgifterna för IT och PL är preliminära. Avbrott i serien för LU. Uppgifter saknas för SK och PT.

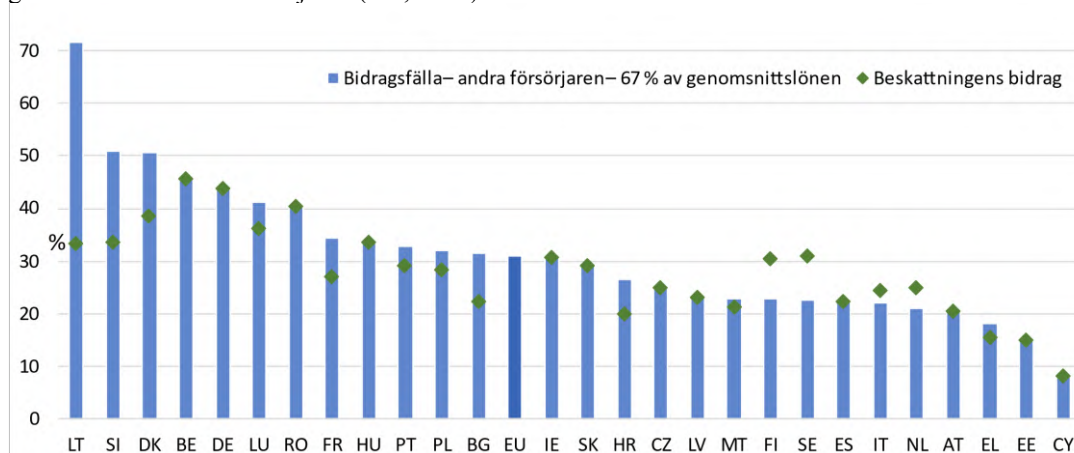
Källa: Eurostats [[tepsr_sp210](#)], EU-Silc.

Skatte- och förmånssystemens funktion har viktiga konsekvenser för jämställdheten när det gäller deltagandet på arbetsmarknaden. Majoriteten (78 %) av EU:s andra försörjare är kvinnor. Gemensamma progressiva skattesystem kan inverka negativt på deras inträde på arbetsmarknaden och arbetade timmar genom att skapa en hög marginalskattebörd. Graden av sambeskattnings av ett pors kombinerade inkomst (inklusive överförbara skatteavdrag) och utformningen av de sociala trygghetssystemen (t.ex. indragning av behovsprövade förmåner) påverkar incitamenten för deltagande på arbetsmarknaden och kan leda till bidragsfallor för den andra försörjaren. Sambeskattnings kan sänka parens totala skattebörd om inkomsterna är ojämnt fördelade mellan parterna. Den kan dock leda till en ökning av marginalsikten för personer med låg eller obefintlig inkomst, eftersom hela deras inkomst i praktiken beskattas med en högre marginalsikt på samma sätt som deras partner med högre inkomst. Detta kan därför bidra till att öka skillnaderna i sysselsättning mellan kvinnor och män, och även de ojusterade löneskillnaderna mellan kvinnor och män (på grund av skillnaderna i det genomsnittliga antalet arbetade timmar). I Litauen, Danmark, Slovenien, Belgien, Tyskland, Luxemburg och

Rumänien är bidragsfällan för den andra försörjaren störst (över 40 %) – se figur 2.2.14¹²⁷. I motsats till detta är den mindre än 20 % i Grekland och Estland, och mindre än 10 % i Cypern. Beskattningens bidrag är störst i Belgien, Tyskland och Rumänien.

Figur 2.2.14: Skattesystemen kan utgöra betydande hinder för den andra försörjaren att börja förvärvsarbete

Bidragsfälla för den andra försörjaren (i %, 2021)

Anmärkning: Uppgifterna gäller den andra försörjaren som tjänar 67 % av genomsnittslönen i en familj med två inkomsttagare och två barn. Den första försörjaren har en genomsnittslön. Med beskattningens bidrag (inbegripet sociala avgifter) avses andelen ytterligare bruttointkomst som försvinner genom beskattning och sociala avgifter (andra delar som bidrar till låginkomstfällan är indragna arbetslöshetsförmåner, socialt bistånd och bostadsbidrag).

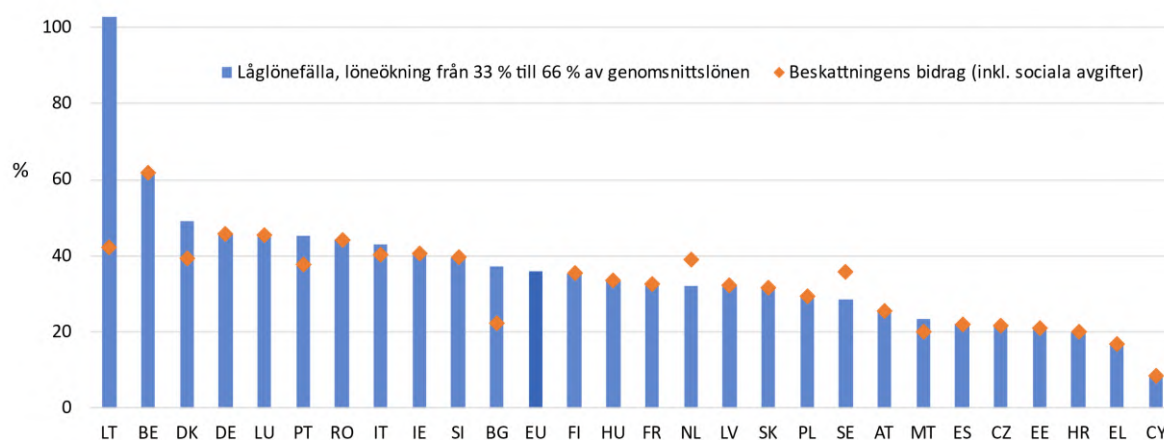
Källa: Europeiska kommissionen, GD Ekonomi och finans, databas över skatter och förmåner, baserat på OECD:s skatteförmånsmodell.

Låglönefallor kan också ha oproportionerligt stor inverkan på kvinnor, eftersom en hög skattesats som innebär att skatterna höjs och förmånerna dras in allteftersom lönerna stiger minskar incitamenten till att arbeta fler timmar och attraktionskraften hos bättre betalda arbeten. Beskattningen spelar också en viktig roll för att fastställa nivån på låglönefallan, dvs. det lönebelopp som beskattas bort om en person med låg lön (som ofta arbetar deltid) övergår till ett bättre betalt arbete. I figur 2.2.15 visas procentandelen extra inkomster som beskattas bort när den andra försörjaren ökar sina inkomster från en tredjedel till två tredjedelar av genomsnittslönen genom att öka antalet arbetade timmar. I EU kan i genomsnitt en tredjedel av den extra inkomsten gå förlorad för den andra försörjaren. På grund av det höga värdet av bostadsbidragen i båda länderna kan förlusterna av ytterligare inkomster öka till över 60 % i Belgien och, i extrema fall, till över 100 % i Litauen. Beskattningens bidrag till denna fälla är störst i Belgien, följt av Tyskland.

¹²⁷ Detta betyder till exempel att om en inaktiv make eller maka med två barn tar ett jobb med 67 % av genomsnittslönen i Litauen går mer än 70 % av den personens inkomster förlorade i extra skatter och indragna bidrag.

Figur 2.2.15: I många medlemsstater avskräcker beskattningen låginkomsttagare från att arbeta fler timmar

Låginkomstfälla för den andra försörjaren (i %, 2021)

Anmärkning: Låginkomstfälla när den andra försörjarens lön höjs från 33 % till 66 % och den första försörjaren har 100 % av genomsnittslönen, med två barn.

Källa: Europeiska kommissionen, GD Ekonomi och finans, databas över skatter och förmåner, baserat på OECD:s skatteförmånsmodell.

Löneskillnaden mellan kvinnor och män är fortsatt stor, även om den förbättrats något.

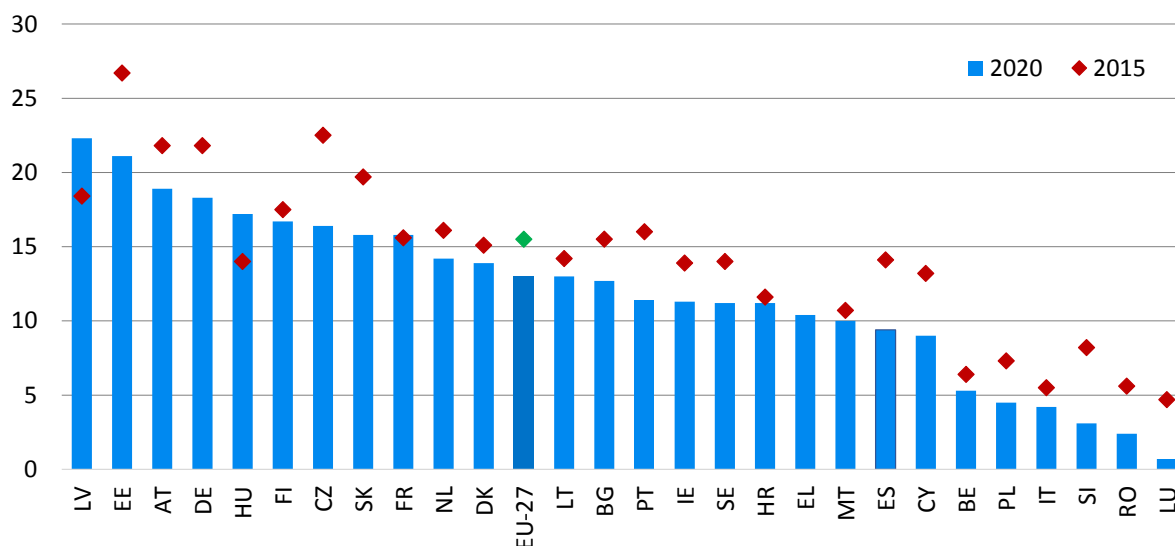
Den EU-omfattande ojusterade löneskillnaden minskade något på 12-månadersbasis, och var 13 % 2020 (–0,7 procentenheter sedan 2019 och –2,5 procentenheter sedan 2015)¹²⁸. Detta är en något snabbare minskning jämfört med den genomsnittliga minskningen på omkring 0,3 procentenheter per år sedan 2010. Den ojusterade löneskillnaden mellan kvinnor och män låg dock kvar på över 20 % i Estland och Lettland. De minsta värdena (3 % eller mindre) registrerades i Luxemburg, Rumänien och Slovenien – se figur 2.2.16. Sedan 2015 har situationen förbättrats avsevärt i Tjeckien, Estland, Slovenien, Spanien och Portugal (med omkring 5 procentenheter), medan klyftan har ökat med mer än 3 procentenheter i Ungern och Lettland. Dessa skillnader påverkas i hög grad av könssegregeringen inom de ekonomiska verksamheterna samt av skillnaderna i utbildningsnivå. Löneskillnaden mellan kvinnor och män tenderar att växa fram tidigt under karriären, även om unga kvinnors resultat är bättre än mäns när det gäller utbildningsnivå¹²⁹. Även andra faktorer spelar sannolikt in, däribland en underrepresentation av kvinnor i högre befattningar, större svårigheter att kombinera arbete med omsorgsansvar (vilket även kan leda till avbrott i karriären), diskriminering och dolda lönestrukturer. Löneskillnaderna tenderar att ackumuleras över tid och bidrar till pensionsklyftan mellan kvinnor och män (26,9 % för personer i åldern 65–74 år 2020 i EU, med betydande skillnader mellan medlemsstaterna, från Estland på mindre än 1 % till Luxemburg på 40,5 % år 2019).

¹²⁸ Indikatorn har definierats som ojusterad eftersom den ger en övergripande bild av den bristande jämställdheten när det gäller lön och mäter ett begrepp som är bredare än begreppet lika lön för lika arbete. Det används av Eurostat för att övervaka mål 5 för hållbar utveckling om jämställdhet mellan kvinnor och män – se [Eurostats webbplats](#) för mer information om detta.

¹²⁹ Se Europeiska kommissionen, *Employment and social developments in Europe 2022*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2022. År 2021 hade 47 % av kvinnorna i åldrarna 25–34 år högskoleutbildning i motsats till 36 % av männen i samma ålder.

Figur 2.2.16: Löneskillnaderna mellan kvinnor och män i ojusterad form är fortfarande stora trots att förbättringar gjorts

Skillnad mellan den genomsnittliga bruttotimlönen för manliga och kvinnliga anställda i procent av den genomsnittliga bruttotimlönen för män (i %, 2020 och 2015)

Anmärkning: För IE och EL är de senaste uppgifterna från 2018 i stället för 2020. Uppgifterna är preliminära för alla medlemsstater.

Källa: Eurostats [[earn_gr_gpgr2](#)], undersökningen om inkomststruktur.

Det finns stora möjligheter att öka deltagandet på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning, i linje med princip 17 i den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Den reviderade sociala resultattavlan omfattar en huvudindikator för att övervaka deras integrering på arbetsmarknaden som ett sätt att bidra till att uppnå de ambitioner för sysselsättningen som fastställs i strategin för rättigheter för personer med funktionsnedsättning¹³⁰. År 2021 uppgick skillnaden i sysselsättning mellan personer med och utan funktionsnedsättning till 23 procentenheter i EU. Indikatorn i den sociala resultattavlan visar att det finns en stor variation mellan medlemsstaterna (se figur 2.2.17). Skillnaden var störst i Irland och Belgien (med 41,3 respektive 38 procentenheter), Polen, Rumänien och Tyskland (över 30 procentenheter) och minst i Danmark, Italien, Luxemburg, Spanien, Portugal, Lettland, Estland och Sverige (under 20 procentenheter). Covid-19-pandemin förstärkte de befintliga begränsningarna i tillgången till sysselsättning för personer med funktionsnedsättning¹³¹. Totalt sett befann sig fyra länder i en ”kritisk” situation, medan sju hamnade i kategorin ”bör bevakas” (Slovenien, Finland, Grekland, Litauen, Frankrike, Nederländerna och Tjeckien). Ingen betydande förändring av skillnaden i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning har observerats i EU sedan övervakningen inleddes 2014, vilket ytterligare understryker det akuta behovet av politiska åtgärder på detta område. I detta syfte lanserades den 20 september 2022 sysselsättningspaketet för personer med funktionsnedsättning, som tillkännagavs vid det tjeckiska ordförandeskapets konferens i strategin för rättigheter för personer med funktionsnedsättning¹³². Paketet¹³³, som består av

¹³⁰ Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén av den 3 mars 2021, *En jämlikhetsunion: EU:s strategi för rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2021–2030*, COM(2021) 101 final.

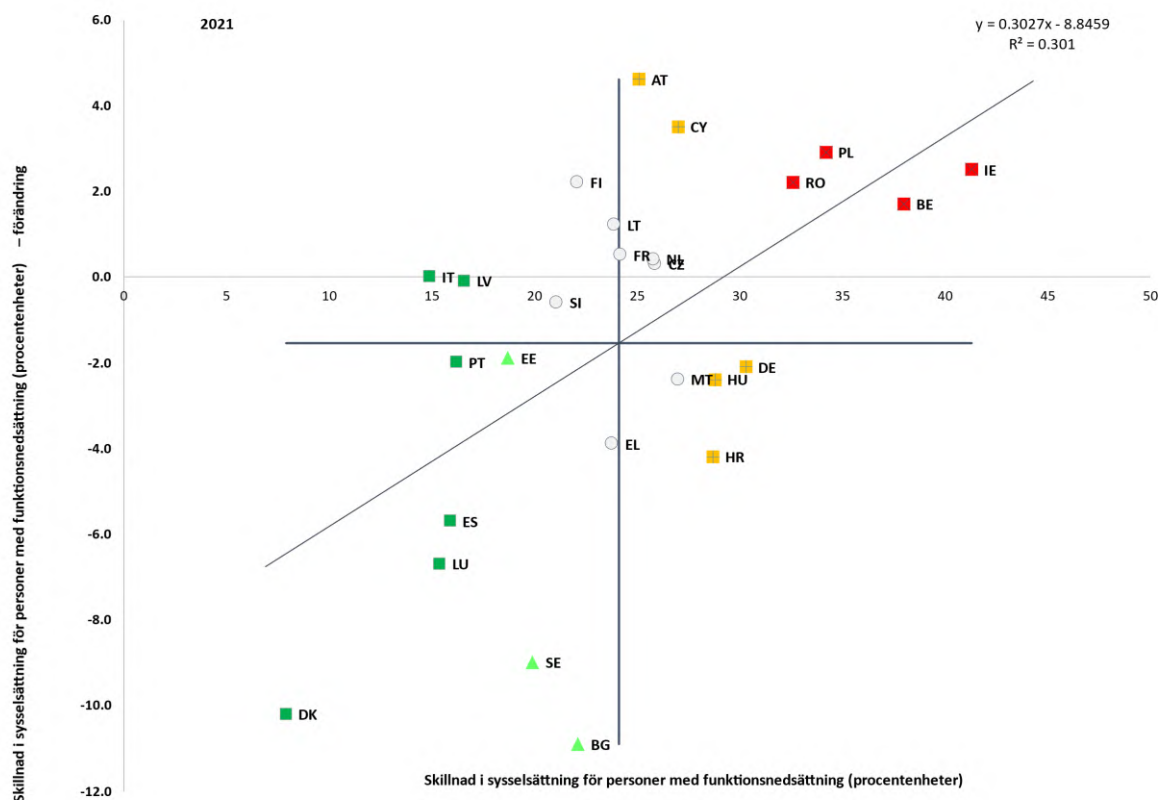
¹³¹ Se Europeiska kommissionen, *Employment and social developments in Europe 2021*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2021.

¹³² Se Tjeckiens arbetsmarknads- och socialministerium (2022), *ordförandeskapets konferens om integration av personer med funktionsnedsättning på arbetsmarknaden*.

vägledning och praxis på sex olika områden, från rekrytering till bevarande av arbetstillfällena, kommer att utarbetas tillsammans med relevanta intressenter fram till 2024.

Figur 2.2.17: Skillnaden i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning är fortfarande stor, med en tydlig trend mot ökande skillnader mellan medlemsstaterna

Skillnader i sysselsättning mellan personer med och utan funktionsnedsättning (20–64 år), 2021 års nivåer och förändringar jämfört med föregående år (i %, huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Anmärkning: En förklaring finns i bilagan. Uppgifterna för IT och PL är preliminära. Avbrott i serien för LU. Källa: Eurostats [hlth_dlm200], EU-Silc.

Sysselsättningsgraden för personer födda utanför EU förbättras men är fortfarande lägre än för inhemska personer. För åldersgruppen 20–64 år var den totala skillnaden i sysselsättningsgrad mellan personer födda utanför EU och infödda 10,8 procentenheter 2021 (respektive andel uppgick till 74,2 % för infödda och 63,4 % för personer födda utanför EU), med en liten förbättring jämfört med den skillnad som noterades 2020 (–0,8 procentenheter). Skillnaden var större (omkring eller över 20 procentenheter) för länder som Belgien, Nederländerna och Sverige. Den var däremot negativ (vilket innebär en högre sysselsättningsgrad för personer födda utanför EU än för den infödda befolkningen) i Polen, Rumänien, Slovakien, Tjeckien, Malta och Portugal.

Arbetsmarknadssituationen för personer födda utomlands varierar beroende på deras ursprungsland – EU-land eller tredjeland – och deras utbildningsnivå. I genomsnitt var sysselsättningsgraden i EU 2021 för infödda (25–74 år) 79,7 % för undergruppen med hög utbildningsnivå och endast 39,8 % för personer med låg utbildningsnivå. För personer födda i EU med hög utbildningsnivå som bor utomlands låg sysselsättningsgraden på 77,6 %, vilket understeg nivån för deras infödda motsvarigheter med endast en relativt liten (2

¹³³ Se Europeiska kommissionen, *Disability Employment Package to improve labour market outcomes for persons with disabilities, 2022*

procentenheter) skillnad. Anmärkningsvärt nog var sysselsättningsgraden för personer födda i EU med låg utbildningsnivå (54,7 %) högre än för infödda med en liknande utbildningsnivå. Situationen är annorlunda för personer födda utanför EU som kommer från ett land med ett lågt eller medelhögt index för mänsklig utveckling (HDI). Med en genomsnittlig sysselsättningsgrad på 45,7 % är deras resultat bara något bättre än för infödda med låg utbildningsnivå (medan personer med hög utbildningsnivå uppvisar nära nog samma resultat som sina infödda motsvarigheter oavsett hemlandets index för mänsklig utveckling). Baserat på arbetskraftsundersökningens uppgifter för 2021 är det främsta hinder som oftast rapporteras av utlandsfödda för att få ett lämpligt arbete i värdlandet en brist på kunskaper i värdlandets språk¹³⁴.

Ruta 4: Brist på arbetskraft och kompetens¹³⁵

Brist på arbetskraft och kompetens avser situationer där skapandet av potentiella arbetstillfällen hämmas av bristen på lämpliga arbetstagare. I synnerhet råder det brist på arbetskraft när arbetsgivarnas efterfrågan på arbetskraft överstiger det tillgängliga utbudet, i en situation med de gällande lönerna och arbetsvillkoren, på en viss plats och vid en viss tidpunkt. Kompetensbrist uppstår när arbetsgivarna inte kan tillsätta en tjänst på grund av brist på lämpligt kvalificerade kandidater på gällande lönenivå. Kompetensbrist är en av de avgörande faktorerna för bristen på arbetskraft, även om den senare kan ha ytterligare drivkrafter (t.ex. konjunkturcykel, åldrande befolkning och mönster för arbetskraftens rörlighet som bidrar till en minskande arbetskraft, tekniska förändringar, dåliga arbetsvillkor inom vissa sektorer och/eller yrken)¹³⁶. Både brist på arbetskraft och kompetensbrist påverkar tillväxtpotentialen negativt och kan förvärra utmaningarna när det gäller anställbarhet och social inkludering.

En ihållande brist på arbetskraft hänger ofta samman med en brist på lämplig kompetens på marknaden. I dessa fall bidrar inte en höjning av lönenivån eller bättre arbetsvillkor till att tillsätta lediga platser på kort till medellång sikt, eftersom personer med den kompetens som krävs inte är lätt tillgängliga på arbetsmarknaden. Att ta itu med kompetensbristen bidrar direkt till genomförandet av pelarens principer 1 (om utbildning och livslångt lärande), 3 (om lika möjligheter) och 4 (om aktiva arbetsmarknadsåtgärder).

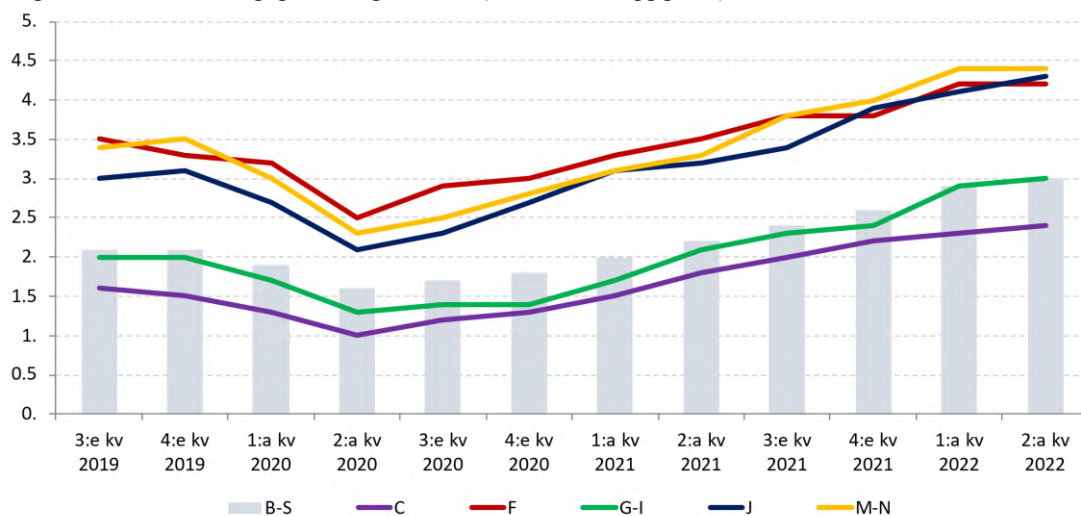
¹³⁴ Se Eurostat (2022), *Main obstacles for foreign-born people to enter the labour market*, och Eurostat (2022), *Main characteristics of foreign-born people on the labour market*.

¹³⁵ Diskussionen i denna ruta bygger i stor utsträckning på, och hänvisningarna avser (om inget annat anges), Europeiska kommissionen (2022, ännu ej utgiven), *Skills shortages and structural changes in the labour market during COVID-19 and in the context of the digital and green transitions*, Europeiskt expertcentrum (ECE), sammanfattande rapport.

¹³⁶ Se *Labour Market and Wage Developments in Europe 2022* (ännu ej utgiven) för en detaljerad analys.

Bristen på arbetskraft har ökat sedan covid-19-pandemin bröt ut

Vakansgrad i EU efter näringsgren enligt Nace 2 (i %, kvartalsuppgifter)

Anmärkning: Näringsgrenar enligt Nace rev. 2: B-S (industri, byggverksamhet och tjänster (utom förvärvsarbete i hushåll och verksamhet vid internationella organisationer, utländska ambassader o.d.), C (tillverkning), F (byggverksamhet), G-I (parti- och detaljhandel, transport, logi och livsmedelstjänster), J (informations- och kommunikationsverksamhet), M-N (verksamhet inom juridik, ekonomi, teknik och vetenskap).

Källa: Eurostats [\[teilm310\]](#).

Bristen på arbetskraft nådde eller överskred nivåerna före pandemin i flera EU-länder i slutet av 2021. En hög vakansgrad (i förhållande till rådande arbetsmarknadsförhållanden), som en indikator på ett överskott på efterfrågan på arbetskraft, tyder på att det förekommer en brist på arbetskraft. Som framgår av ovanstående siffra började vakansgraden öka igen efter en minskning under första kvartalet 2020, och överträffade nivåerna före pandemin redan under andra kvartalet 2021. Under 2022 har vakansgraden fortsatt att öka och nådde rekordnivåer under årets andra kvartal. Den är särskilt hög inom sektorer såsom IKT, byggverksamhet och verksamhet inom juridik och ekonomi, men hotell- och restaurangsektorn samt tillverkningssektorn registrerar också betydande ökning och nivåer som ligger över nivåerna under krisen. Samtidigt som bristen på arbetskraft har ökat finns det inget som tyder på att matchningen på arbetsmarknaden har försämrats i EU som helhet. Även om tillströmningen av fördrivna personer från Ukraina, tillsammans med den reguljära migrationen från andra regioner i världen, på medellång till lång sikt kan bidra till att minska bristen (särskilt i sektorer med låga hinder för kompetensöverföring) är det osannolikt att utmaningen fullt ut kan hanteras på detta sätt.

Analysen av lönepremier i förhållande till de förväntade nivåerna ger en indikation på de sektorer där kompetensbrist har konstaterats vara vanligt förekommande. I ECE:s studie, som bygger på uppgifter från EU-Silc 2020, identifieras förekomsten av kompetensbrist när den faktiska lönepremien (dvs. den del av lönen som inte kan förklaras efter det att arbetstagarens egenskaper har beaktats) överskrider det förväntade värdet för en viss kompetensnivå och sektor. Enligt analysen finns den största kompetensbristen inom tillverkning och transport när det gäller hög kompetens samt inom ekonomi, hälsa och offentlig förvaltning när det gäller allmän kompetens på mellannivå. Kompetensbristen är i sin tur lägre för högkvalificerade arbetstagare inom bygg- och jordbrukssektorn och för särskilda färdigheter på mellannivå inom tillverkning, byggverksamhet, transport och ekonomi.

Den gröna och digitala omställningen har avsevärt påverkat kompetensbehoven på arbetsmarknaden, samtidigt som en förbättring av utbildningssystemens funktion är avgörande för att stödja ett lämpligt kompetensutbud som motsvarar behoven. Snabba förändringar till följd av digitalisering, minskade koldioxidutsläpp och införandet av ny teknik har ökat efterfrågan på kvalificerade arbetstagare med vissa typer av kompetens. Kompetensbristen, även när det gäller digital kompetens, har också att göra med utbildningssystemens kvalitet och ändamålsenlighet. Att göra yrkesutbildningen mer attraktiv, liksom vetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik (STEM) inom den högre utbildningen, är särskilt viktigt för att ta itu med utmaningarna rörande kompetensbrist. I hela EU har dock 65,5 % av studenterna mer än grundläggande digitala färdigheter jämfört med bara 37,4 % av de anställda, vilket tyder på att den framtida arbetskraften kan vara bättre rustad för att möta efterfrågan på digitala färdigheter. Mer allmänna faktorer, såsom en åldrande befolkning, arbetsvillkor, löner och hälsa och säkerhet på arbetsplatsen, påverkar också tillgången på arbetskraft och kompetens.

Tillgången till kompetens har i synnerhet för små och medelstora företag blivit en central utmaning i hela EU, och bristen på arbetskraft rapporteras vara ett av de mest akuta problemen enligt SAFE-undersökningen. Av alla företag i euroområdet ansåg 67 % att tillgången på arbetskraft var en mycket akut utmaning under 2022. På grund av deras mer begränsade resurser kämpar små och medelstora företag för att konkurrera med stora företag när det gäller tillgången på talanger. EU använder bland annat kompetenspakten för att främja kompetensutvecklingen och omskolningen av EU:s arbetskraft, även i små och medelstora företag, genom konkreta åtgärder inom ramverkekosystemens storskaliga kompetenspartnerskap. Varje partnerskap förbinder sig att uppnå särskilda mål när det gäller kompetenshöjning och omskolning av arbetskraften, i enlighet med kompetensbehoven i respektive ekosystem.

Kompetenspakten är en av flaggskeppsinsatserna i den europeiska kompetensagendan. Den antogs av Europeiska kommissionen den 1 juli 2020 i syfte att mobilisera och uppmuntra privata och offentliga intressenter i medlemsstaterna att vidta konkreta åtgärder för kompetensutveckling och omskolning av personer i arbetsför ålder. Detta görs helst genom att samla insatserna i ett partnerskap, tillgodose arbetsmarknadens behov, och stödja lokala och regionala tillväxtstrategier samt de gröna och digitala omställningarna. Över 700 enheter har hittills anslutit sig till pakten, med tolv storskaliga kompetenspartnerskap för utbildning av arbetstagare i elva ekosystem (av 14) i industristrategin. Dessa enheter och partnerskap kommer att höja kompetensen hos och omskola omkring 6 miljoner arbetstagare under de kommande åren.

Många medlemsstater tar itu med kompetensbristen genom att införa och utöka nationella utbildnings- och sysselsättningsstrategier (som i vissa fall har utarbetats under det senaste årtiondet). Särskild uppmärksamhet ägnas åt kartläggning och prognostisering av kompetensbehoven. I länder som **Belgien** och **Estland** identifieras kompetensbrist genom en process i vilken offentliga myndigheter, offentliga arbetsförmedlingar, arbetsgivare, arbetsmarknadens parter och utbildningsexperter deltar. De offentliga arbetsförmedlingarna (t.ex. i **Cypern** och **Luxemburg**) använder kompetensinventering i särskilda kanaler, i synnerhet för att utforma utbildningsprogram. Ett antal medlemsstater (t.ex. **Österrike, Bulgarien, Cypern, Tjeckien, Tyskland, Estland, Spanien, Finland, Frankrike, Irland, Italien, Litauen, Lettland, Portugal, Sverige, Slovakien** och **Slovenien**) har infört nationella strategier som särskilt syftar till att stärka den digitala kompetensen, i vissa fall även med stöd från faciliteten för återhämtning och resiliens och andra EU-fonder.

Arbetsgivarna vidtar också åtgärder för att ta itu med bristen på arbetskraft och kompetens, genom kompetensutveckling och omskolning och andra strategier. Den vanligaste metoden är utbildning på och utanför arbetsplatsen (vanligtvis i stora företag) och offentligt finansierade utbildningsprogram. I många medlemsstater (t.ex. **Österrike, Belgien, Tyskland, Estland, Grekland, Spanien, Finland, Ungern, Irland, Litauen, Nederländerna, Polen, Rumänien, Sverige och Slovakien**) rapporterades att arbetsgivare samarbetar med utbildningsinstitutioner, och att de erkänner och certifierar färdigheter och bidrar till utbildningsprogrammets kvalitet i enlighet med arbetsmarknadens behov. I flera medlemsstater (**Österrike, Spanien, Finland, Kroatien, Irland, Litauen, Lettland, Luxemburg, Malta, Portugal, Slovakien och Slovenien**) samarbetar företagen med offentliga arbetsförmedlingar för att kartlägga bristen på arbetskraft och kompetens, samt för att utforma och tillhandahålla kompetensutvecklings- och omskolningsprogram. Det finns särskilda samarbetsprogram med arbetsmarknadens parter i många medlemsstater.

2.2.2. Åtgärder som vidtagits av medlemsstaterna

Medlemsstaterna ökar gradvis sitt politiska fokus på förskoleverksamhet och barnomsorg för att ta itu med kapacitetsbegränsningar i vissa geografiska områden, säkerställa tillgången för mindre gynnade barn och förbättra kvaliteten, i linje med rekommendationen om den förstärkta europeiska barngarantin och i enlighet med många av de hittills framlagda nationella handlingsplanerna för den europeiska barngarantin. Trenden med att sänka den obligatoriska skolåldern och införa lagliga rättigheter fortsätter. Dessa åtgärder åtföljs ofta av andra som eliminerar eller minskar deltagaravgifterna eller stöder mindre gynnade familjer för att förbättra överkomligheten. Utökningen av förskole- och barnomsorgskapaciteten i allmänhet, men även med avseende på dessa senare åtgärder, fortsätter med betydande stöd från faciliteten för återhämtning och resiliens. Även om dessa investeringar kan avhjälpa de befintliga kapacitetsbristerna i vissa regioner sätter det stora antalet barn sektorn under ytterligare press, vilket leder till att vissa tekniska krav och kvalitetskrav anpassas i vissa länder. Enligt landets plan för återhämtning och resiliens strävar **Tjeckien** till exempel efter att öka förskolekapaciteten med 40 % fram till 2025 och skapa ytterligare 5 000 platser med ESF+, medan **Kroatien** har för avsikt att skapa 22 500 nya platser i förskolan och barnomsorgen för att senast 2026 öka deltagandet från tre års ålder till den obligatoriska skolåldern till 90 % enligt den **kroatiska** planen för återhämtning och resiliens. I **Rumänien** planeras 110 daghem byggas för upp till 4 500 barn fram till 2025. I **Italien** ska omkring 264 000 tjänster skapas genom att bygga och renovera daghem och förskolor. Denna investering, som finansieras inom ramen för planen för återhämtning och resiliens, syftar till att förbättra tillhandahållandet av utbildning från en tidig ålder. Med en budget på 10 miljoner euro för det första året och upp till 16 miljoner euro för de följande åren, som omfattar perioden 2022–2025, antog **Cypern** systemet för stöd till barnomsorg för barn mellan 0 och 4 år i september 2022. För en inledande målgrupp på 15 000 barn kommer systemet att subventionera kostnaderna för förskolor med hjälp av ESF+. Inom ramen för faciliteten för återhämtning och resiliens planerar Cypern dessutom att sänka åldern för fri obligatorisk förskoleutbildning till fyra års ålder, åtföljt av ett bidragssystem som omfattar undervisningsavgifter i kommunala eller privata förskolor för barn som inte kan få tillgång till offentliga förskolor. I **Bulgarien**, enligt vad som beskrivs i planen för återhämtning och resiliens, har reformen för att sänka den obligatoriska skolåldern för förskoleutbildning från fem till fyra år gradvis genomförts i hela landet och planeras genomföras i alla kommuner senast 2023–2024. För att förbättra deltagandet i förskoleverksamhet och barnomsorg tillåts dessutom föräldrar enligt en ny lag som antogs våren 2022 att gratis skriva in sina barn i

förskolor och på daghem. 57 förskolor ska renoveras och åtta nya byggas enligt den bulgariska planen för återhämtning och resiliens. **Slovakien** gjorde förskoleutbildning obligatorisk för femåringar redan i september 2021, medan en laglig rätt till en plats i förskola eller annan inrättning som tillhandahåller förskoleutbildning kommer att införas för fyraåringar 2024 och för treåringar 2025. Reformen åtföljs av investeringar i nyskapade platser för barn i åldern tre till fem år. Dessutom lanserades ett pilotbidragssystem inom ramen för planen för återhämtning och resiliens för att förbättra tillgången till förskoleverksamhet och barnomsorg med inriktning på barn med ogynnsam socioekonomisk bakgrund, bland annat från romska samhällen. Enligt planen för återhämtning och resiliens och med ett totalvärde som överstiger 381 miljoner euro planerar **Polen** att investera i att skapa nya omsorgsplatser i form av förskolor och barnklubbar för upp till 47 500 barn. Dessa omfattar platser som är anpassade till behoven hos barn med funktionsnedsättning eller som behöver särskild omsorg, och kompletterar de platser som skapats med finansiering från ESF+, som också kommer att täcka driften av de platser som skapats inom ramen för båda fonderna under 36 månader. I november 2021 antog **Polen** också en åtgärd för att direkt subventionera finansieringen av barnomsorg. För det andra barnet och för varje ytterligare barn mellan 12–36 månader kan föräldrar få bidrag med upp till högst 12 000 zloty. I **Estland** syftar de pågående reformerna till att definiera läranderesultat och identifiera utbildningsstödbehov för barn under sju år (obligatorisk skolålder). **Litauen** reviderade 2022 läroplanerna för förskoleverksamhet och barnomsorg inom ramen för planen för återhämtning och resiliens, och provade en metod för egenutvärdering och extern utvärdering av kvaliteten på sina tjänster 2021. I **Irland** infördes ett åtgärds paket med verkan från september 2022 för att förbättra löner och villkor inom sektorn, förbättra kvaliteten på tillhandahållandet och minska föräldrarnas kostnader. **Grekland** kommer att använda sina resurser från faciliteten för återhämtning och resiliens för att skapa mer än 53 000 nya barnomsorgsplatser för barn från två månader till två och ett halvt år genom att skapa eller utöka 1 000 barnomsorgsenheter i olika kommuner och inrätta 120 barnomsorgsenheter i stora företag.

Fördrivna familjer och barn från Ukraina har gynnats av utökningen av det sociala stödet till att omfatta deras familjer i flera medlemsstater som gav dem tillgång till barnomsorg, till exempel i **Belgien, Portugal, Estland, Ungern, Litauen, Spanien och Slovakien**. I de flesta medlemsstater har fördrivna barn från Ukraina samma tillgång till barnomsorg som landets medborgare eller lagligen bosatta migranter, oavsett deras rättsliga status, medan samma tillgång i vissa andra länder beviljas efter registrering för tillfällig skydd. Tillgången till barnomsorg för att garantera faktisk lika tillgång för alla barn är dock fortfarande en utmaning i flera medlemsstater, särskilt de som hyser ett stort antal barn som har flytt från Ukraina. I **Danmark** är det nu möjligt att göra undantag från de tidigare reglerna i den danska förskole- och lågstadielagen, vilket gör det möjligt för ukrainska barn att upprätthålla en koppling till sitt språk och sin kultur samtidigt som de integreras i det danska samhället och utbildningssystemet. I **Polen** möjliggör ändringar av tjänsteföreskrifterna en ökning av det totala antalet barn som använder sig av en tjänst inom förskola och barnomsorg. Lokala myndigheter kan också inrätta fler förskolor och daghem för att tillgodose de ukrainska barnens behov.

Flera medlemsstater investerade i grund- och gymnasieutbildningens kvalitet och inkludering, i linje med princip 1 i pelaren (utbildning och livslångt lärande). I **Bulgarien** deltog över 11 000 barn i det nationella programmet ”Tillsammans tar vi hand om varje elev”, som syftar till att underlätta övergången mellan förskola och grundskola och mellan de olika stadierna i grundskolan. **Tjeckien** har för avsikt att öka stödet till skolor i strukturellt mindre gynnade regioner genom att tillhandahålla utbildning och öka lärarnas kompetens. Denna pilotåtgärd kommer att utökas efter 2022, och kommer att finansieras inom ramen för

planen för återhämtning och resiliens och delvis stöddas av ESF+. I **Rumäniens** plan för återhämtning och resiliens fastställs investeringar i stöd till skolor med hög risk för avhopp genom ett bidragssystem, baserat på den nyligen utvecklade mekanismen för tidig varning, samt tidsbundna, evidensbaserade och kostnadseffektiva mål. **Estland** höjde minimilönen för lärare med 7 %. I Flandern (**Belgien**) infördes inom ramen för den belgiska planen för återhämtning och resiliens s.k. Koala-tester för 5-åriga barn för att bedöma deras språkkunskaper. I händelse av bristande kunskap vidtas korrigerande åtgärder för att överbrygga klyftan innan barnet börjar grundskolan. I den franskspråkiga delen kommer individanpassat stöd till elever gradvis att införas för att minska ojämlikheten och antalet elever som misslyckas i skolan.

Ett antal medlemsstater anstränger sig för att ta itu med ojämlikheter genom att ge riktat stöd till mindre gynnade skolor och elever, men utmaningarna kvarstår. I linje med pelarens princip 1 (om utbildning och livslångt lärande) strävar medlemsstaterna efter att ta itu med ojämlikheter genom att tillhandahålla ytterligare finansiering till mindre gynnade skolor, utbildning av lärare och ökad tillgång till stödpersonal. Inkluderande utbildningsreformer genomförs i vissa fall med stöd av metodcentrum som kan vägleda och stödja huvudmän och utbildningspersonal. Med hjälp av finansiering från faciliteten för återhämtning och resiliens inrättar **Spanien** minst 1 000 stödtjänstenheter i skoldistrikt som riktar sig till utsatta elever och tillhandahåller vägledning och psykopedagogiskt stöd. Som en del av sin plan för återhämtning och resiliens har **Rumänien** valt ut den första omgången skolor med hög risk för avhopp (1 391 stycken) som ska få bidrag för att stödja elever i utsatta situationer. I **Österrike** undersöks inom pilotprojektet ”hundra skolor och tusen chanser” hur ökade resurser för grund- och gymnasieskolor med särskilda svårigheter skulle kunna förbättra utbildningsresultaten. I **Grekland** har en ram för inkluderande utbildning inrättats jämte tillhörande riktlinjer för genomförande med god praxis från andra europeiska länder, såväl som ett pilotprojekt med 50 experimentella tillgängliga skolor med inriktning på inkludering av personer med funktionsnedsättning. Projektet kommer att utvidgas på nationell nivå med stöd av EU-finansiering. Ytterligare språkstöd hör också till de viktigaste åtgärderna för att integrera studerande med invandrarbakgrund, till exempel i **Belgien**, **Österrike**, **Nederländerna** och **Sverige**. Separata övergångsklasser för nyanlända migranter är praxis i olika länder, men bör tillämpas med försiktighet för att undvika risken för segregation. För att kompensera för lärandeförluster bland mindre gynnade barn som orsakats av pandemin har flera länder inlett riktade program. Dessa åtföljs ofta av psykosocialt stöd för att mildra skolstängningarnas negativa effekter på elevernas psykiska hälsa. Som en del av sin plan för återhämtning och resiliens genomför **Tjeckien** ett storskaligt nationellt mentorsprogram som ger finansiering till 400 mindre gynnade skolor för stödåtgärder (t.ex. stödspecialister, utbildning för lärare i att arbeta med heterogena grupper). Vissa länder har antagit åtgärder för att undanröja strukturella hinder för inkludering. Omorganisationen av skolnätverken i **Lettland** och **Litauen** (i planen för återhämtning och resiliens) syftar också till att förbättra utbildningsmöjligheterna för elever på landsbygden. För att förbättra utbildningsresultaten för mindre gynnade elever i hela unionen krävs ytterligare insatser. Till exempel måste en tidig nivågruppering göras mindre vanlig eller förbättras och skolsegregationen hanteras, eftersom dessa områden utgör betydande utmaningar i flera länder.

Vissa medlemsstater har antagit åtgärder för att förbättra inkluderingen i sina utbildningssystem för studerande med särskilda utbildningsbehov, bland annat genom att avlägsna fysiska hinder, i linje med pelarens princip 3 (lika möjligheter). I juni 2022 antog **Slovakien** sin första ”handlingsplan för genomförande av strategin för ett inkluderande synsätt inom utbildning 2022–2024” som ett pilotprojekt för ett nytt stödsystem i klassrum

för barn med särskilda behov. Barn kommer att få stöd på grundval av sina faktiska individuella behov i stället för sina diagnoser om funktionsnedsättning, och inom ramen för landets plan för återhämtning och resiliens planerar Slovakien också att avlägsna arkitektoniska hinder i 252 stora gymnasieskolor. I **Kroatien** planeras, inom ramen för landets nationella plan för utveckling av utbildningssystemet 2021–2027, genomförandet av åtgärder som rör utvecklingen av ett stödsystem för barn och studerande med funktionsnedsättning samt studerande från utsatta grupper. I samarbete med Europeiska byrån för utveckling av undervisning för elever med behov av särskilt stöd har **Polen** lagt fram planer för en reform som ska öka utbildningssystemets inkludering för studenter med funktionsnedsättning. Lagförslaget om inkluderande utbildning syftar till att utveckla ett tvärvetenskapligt stödsystem för barn, elever och familjer, ett nytt system i tre nivåer för tidigt utvecklingsstöd och ett nytt diagnostiksystem för särskilda behov, inklusive övervakning och utvärdering av individuella stödåtgärder. De särskilda utbildningsanstalternas roll kommer att utökas så att de stöder en inkluderande reguljär utbildning. Nya tillsynsåtgärder föreslås för att säkerställa kvaliteten på och stödet för att utveckla undervisningspersonalens färdigheter i inkluderande utbildning. I **Spanien** har en reform av planen för återhämtning och resiliens syftat till att stärka inkluderingen av elever med särskilda behov i vanliga skolor, samtidigt som man har åtagit sig att ha särskilda utbildningscentrum för studerande vars behov bättre kan tillgodoses där och för att stödja de reguljära centrumen i deras integrationsinsatser. Med stöd från faciliteten för återhämtning och resiliens kommer **Grekland** att på pilotbasis använda särskilda insatsprogram för förskoleverksamhet för över 1 400 barn med funktionsnedsättning och utvecklingsstörning som är 0–6 år gamla.

Att integrera ett stort antal fördrivna barn från Ukraina i de nationella utbildningssystemen innebär utmaningar i vissa medlemsstater. Nästan två miljoner barn beräknas ha anlänt till EU efter den ryska aggressionen mot Ukraina. Men med stor variation bland medlemsstaterna är det endast en minoritet av dem som är inskrivna i de nationella utbildningssystemen under läsåret 2021–2022. Detta kan delvis förklaras på grund av att det råder stor osäkerhet om den förväntade vistelsetiden i värdländerna. Till följd av detta väljer många att följa den utbildning på nätet som erbjuds av ukrainska skolor. I och med förlängningen av Rysslands aggression kommer man att prioritera inkluderingen av ukrainska barn i värdländernas ordinarie utbildningssystem från och med läsåret 2022–23. Samtidigt bidrar åtgärder som gör det möjligt för barnen att behålla en stark koppling till Ukraina till att förbereda dem för all tänkbar framtida utveckling, bland annat för att återvända till sitt hemland när situationen tillåter det. För att hantera de befintliga utmaningarna har de flesta medlemsstater redan vidtagit åtgärder för att stödja utbildningen av ukrainska barn, såsom att erbjuda språkkurser, psykosocialt stöd och vägledning. Nationella myndigheter har aktivt utarbetat vägledningsmaterial till skolor, lärare och familjer. I **Kroatien** tog till exempel sammanslutningen av förskolelärare och barnomsorgspersonal fram en kommunikationsbok som använde symboler med översättningar till ukrainska och kroatiska för att stödja integrationen av fördrivna barn från Ukraina i förskoleverksamhet och barnomsorg. Dessutom anlitar många skolor i medlemsstaterna ukrainska lärare för att överbrygga språkbarriären och samtidigt bidra till att åtgärda lärarbristen.

Medlemsstaterna underlättar kraven på inresa och tillhandahåller finansiering för att underlätta integrationen av fördrivna elever och studenter från Ukraina i högstadies- och gymnasieutbildningen samt i den högre utbildningen. Vissa medlemsstater ger tillträde till gymnasie- och yrkesskolor utan några handlingar som styrker att tidigare utbildningscykler har genomförts, t.ex. **Bulgarien, Cypern, Tjeckien, Estland, Spanien, Litauen och Lettland**. Flera andra visar också flexibilitet när det gäller de handlingar och

färdigheter som krävs. I **Tjeckien** får studenter ersätta ett saknat dokument med ett edsvuret intyg (ett *affidavit*), medan staten i **Italien** erbjuder ett alternativt bedömningsförfarande. Under förutsättning att alla utom tre ämnen har slutförts framgångsrikt i slutet av läsåret erbjuder **Bulgarien** en alternativ väg för studenter att påbörja nästa. I **Rumänien** har ukrainska elever som är inskrivna i det rumänska utbildningssystemet rätt att börja i årskurs nio utan att ta den nationella slutexamen. För att överbrygga klyftan mellan en områdesspecifik gymnasieutbildning i Ukraina och den högre utbildningen i EU erbjuder **Luxemburg** särskilda kompletterande kurser som gör det möjligt för studenter att få en EU-omfattande ackreditering av deras befintliga utbildning. Även om antagningsvillkoren vanligtvis fastställs av de högre utbildningsanstalterna själva och kan variera inom och mellan medlemsstaterna har ett antal åtgärder vidtagits för att fördrivna personer ska kunna gå en högre utbildning. I **Österrike, Kroatien, Tjeckien, Estland, Finland** och **Malta** har till exempel undervisningsavgifterna eller de internationella studentavgifterna tillfälligt avskaffats för att möjliggöra en enkel tillgång till högre utbildning. Andra medlemsstater, till exempel **Cypern, Italien** och **Litauen**, erbjuder finansiering till studenter så att de kan fortsätta sin högre utbildning.

Medlemsstaterna fortsätter att vidta åtgärder för att stärka läraryrket och ta itu med den allt värre lärarbristen. Medlemsstaterna ställs i allt högre grad inför en framväxande lärarbrist, till stor del på grund av den åldrande lärarkåren och yrkets låga attraktionskraft. Utmaningarna är i allmänhet större i vissa ämnen, såsom STEM och IKT, samt i avlägsna eller mindre gynnade områden. Även i länder med goda resultat överlag, till exempel i **Estland, Danmark** eller **Sverige**, utgör lärarbrist en risk för utbildningskvaliteten på medellång sikt. För att göra yrket mer attraktivt har lönerna under de senaste åren höjts avsevärt i flera länder. I september 2022 beslutade till exempel den **estniska** regeringen att höja lärarnas löner ytterligare med 24 % under 2023 (med förbehåll för antagandet av budgeten). Medlemsstaterna strävar också efter att locka fler sökande till den grundläggande lärarutbildningen, stötta nya lärare, förbättra arbetsvillkoren och erbjuda alternativa vägar till yrket. **Litauen** erbjuder till exempel stipendier till sistaårsstudenter som undertecknar treåriga anställningsavtal med en skola eller en kommun. I **Nederländerna** kan okvalificerade lärare ansöka om ett stipendieprogram för lärare för att få en kandidat- eller magisterexamen, och **Spanien** har sedan juli 2021 antagit lagstiftning som bland annat syftar till att minska antalet visstidsanställningar för lärare inom den offentliga sektorn. Vissa länder har antagit mer omfattande reformer som omfattar förändringar i grundutbildnings- och fortbildningsprogrammen för lärare. **Estland** antog till exempel en handlingsplan för den nya generationen av lärare med fokus på kvaliteten på lednings- och organisationskulturen i skolorna, grundutbildningen och fortbildningen för lärare, karriär- och utvecklingsmöjligheter, stöd under hela karriären och läraryrkets attraktionskraft. En nyligen genomförd reform i **Frankrike** kräver att alla lärare deltar i fortbildning, och från och med januari 2022 öppnades nya utbildningscentrum för utbildningspersonal. **Cypern**, som en del av sin plan för återhämtning och resiliens, och **Polen** håller på att utveckla system för lärarutvärdering och införa standarder för undervisningskvalitet. På samma sätt har **Grekland** nyligen infört en utvärderingsram för lärare, och kommer, med stöd från faciliteten för återhämtning och resiliens, att göra ytterligare investeringar i att stärka deras kompetens. I **Belgien** (Flandern) kan personer som byter till läraryrket från ett annat yrke få erkännande för tio år av sin tidigare arbetslivserfarenhet, vilket är relevant för att fastställa deras lön.

Efter den störning som pandemin orsakat återupptas moderniseringsinsatserna för att förbättra de grundläggande färdigheterna och förse ungdomar med den kompetens som behövs under 2000-talet, i linje med pelarens princip 1 (om utbildning och livslångt lärande). Övergripande reformer av läroplanen håller till exempel på att genomföras i

Belgien, Slovakien, Tjeckien, Spanien, Grekland och Rumänien för att stärka förvärvandet av nyckelkompetenser, ofta med fokus på digital kompetens och STEM-färdigheter samt kompetens rörande miljömässig hållbarhet. I **Slovakien** kommer reformen att stödjas genom inrättandet av 40 regionala centrum som bistår skolor med mentorskap, rådgivning och samråd, med stöd från planen för återhämtning och resiliens. I **Slovenien, Nederländerna, Ungern och Luxemburg** förstärks den digitala kompetensen i läroplanerna på olika utbildningsnivåer. I **Bulgarien** lanserades 2022 en ny nationell plattform för e-lektioner med ESF-stöd, vilken kommer att vara färdig att tas i drift inför läsåret 2022/2023. Plattformen kommer att göra det möjligt för lärare att skapa digitalt lärandeinhåll, såsom lektioner, övningar eller tester, genom att använda olika elektroniska resurser. I **Rumänien** införs standardiserade tester för att förbättra övervakningen av utbildningsresultaten. I **Grekland** har för första gången ett program för utvärdering på systemnivå anordnats för 12 000 elever i grekiska och matematik. Syftet är att utvärdera genomförandet av de nya läroplanerna och läranderesultaten för elever på olika nivåer. I handlingsplanen för digital utbildning i **Greklands** strategi för digital omvandling för 2020–2025 ingår dessutom en översyn av läroplanerna, införandet av ett certifikat för grundläggande it-färdigheter för 15-åringar och tillhandahållande av digitala utbildningsresurser för grund- och gymnasieutbildning. I **Portugal** syftar skolnätverket *Ciência Viva*, med stöd av faciliteten för återhämtning och resiliens, till att stärka försöksundervisningen i naturvetenskap och den vetenskapliga kulturen inom grund- och gymnasieutbildningen.

Den digitala omvandlingen av utbildningen kommer att få ett betydande lyft genom faciliteten för återhämtning och resiliens. Medlemsstaterna kommer att genomföra stora reformer och investeringar i digital utbildning, och mer än 28 miljarder euro kommer att investeras i digital utbildning¹³⁷. De flesta länderna kommer att investera i digital infrastruktur och konnektivitet, ofta med fokus på att överbrygga den digitala klyftan. Dessa investeringar kommer att gå hand i hand med åtgärder för att utveckla elevernas och lärarnas digitala färdigheter. Som en del av sin plan för återhämtning och resiliens planerar **Tyskland** till exempel att inrätta kompetenscentrum för digital utbildning som bygger på ett system med samarbete mellan lärarutbildningen och arbetsplatspraktikinstitutioner, universitet och forskningsinstitut. **Bulgarien** kommer enligt sin plan för återhämtning och resiliens att investera i STEM-laboratorier i skolor, inklusive högteknologiska klassrum, i syfte att främja den digitala kompetensen och förbättra undervisningsmetoderna i STEM-ämnen. Ett nationellt och tre regionala STEM-centrum kommer att inrättas, vilka ska anordna utbildningar för lärare och utarbeta undervisningsmaterial. Med stöd från faciliteten för återhämtning och resiliens planerar **Grekland** investeringar i den digitala infrastrukturen och laboratorieinfrastrukturen i landets utbildningssystem som helhet, och har redan tillhandahållit digital utrustning (inklusive bärbara datorer och surfplattor) till över en halv miljon elever och studenter i låginkomstfamiljer och till över 150 000 lärare i grund- och gymnasieskolor. Fram till slutet av 2024 avser **Spanien** att stödja den digitala omvandlingen av yrkesutbildningen genom att investera i digital och grön utbildning av yrkeslärare, omvandla klassrum till utrymmen för tillämpad teknik, skapa klassrum för ”entreprenörskap”

---

¹³⁷ Siffran baseras på metoden för taggning av pelare i resultattavlan för återhämtning och resiliens. Den motsvarar den uppskattade kostnaden för åtgärder som tilldelats ”Humankapital inom digitalisering” som primärt eller sekundärt politikområde. Beräkningen baseras på de 26 planer för återhämtning och resiliens som godkänkts av kommissionen och rådet senast i november 2022 (alla medlemsstater utom Ungern). Dessa är beräknade kostnader. Den faktiska finansieringen kommer att baseras på de delmål och slutmål som uppnåtts. Kommissionen bedömde kostnadsberäkningarna när de första planerna lämnades in och godkändes. Medlemsstaterna måste inte lämna in kvitton på utgifter och kommissionen kommer inte att kontrollera de faktiska kostnaderna för åtgärder som stöds av faciliteten för återhämtning och resiliens.

och skapa ett nätverk av 50 spetsforskningscentrum som stimulerar forskning och innovation. Efter nya åtgärder som antogs i juli 2021 inom ramen för landets plan för återhämtning och resiliens kommer Spanien senast 2025 att tillhandahålla bärbara enheter till minst 300 000 studerande från utsatta grupper i offentliga eller offentligt subventionerade skolor. Spanien kommer också att installera, uppdatera och underhålla interaktiva digitala system i minst 240 000 klassrum i offentliga skolor för att möjliggöra blandat lärande och tillhandahålla digital utbildning till 700 000 lärare. I januari 2022 undertecknade **Portugal** avtal som finansieras genom faciliteten för återhämtning och resiliens om inköp av 600 000 nya bärbara datorer som kan lånas ut till lärare och elever. Inom ramen för sin plan för återhämtning och resiliens planerar **Irland** att införa bredbandsinternet till omkring 1 100 grundskolor och tillhandahålla finansiering för IKT-infrastruktur, inklusive utrustning och programvara, till mer än 3 100 grund- och gymnasieskolor.

Även om tillgången till högre utbildning, särskilt för utsatta ungdomar, fortfarande är en utmaning, håller den politiska inriktningen i vissa medlemsstater på att övergå till att "framtidssäkra" den högre utbildningen mot bakgrund av den dubbla omställningen. De flesta medlemsstater fokuserar på kvaliteten på det akademiska utbudet, hanteringen av kompetensglapp och tillträdet till arbetsmarknaden för utexaminerade samt högskolornas internationella konkurrenskraft. Vissa länder genomför också omfattande förvaltningsreformer, bland annat genom att stärka den resultatbaserade finansieringen. I **Cypern** bildades en nationell arbetsgrupp för att utnyttja de nya möjligheterna med initiativet Europauniversitet, som stärker samarbetet mellan högskolor i Europa. I **Bulgarien** syftar ett åtgärds paket till att höja kraven för undervisningspersonal, förbättra ackrediteringssystemet, ändra intyget för undervisande personal och införa åtgärder mot plagiat. För att tillgodose kompetensbehoven inom snabbväxande sektorer kommer det i vissa medlemsstater, till exempel **Tjeckien, Sverige och Finland**, att skapas nya studieprogram och studieplatser inom ramen för faciliteten för återhämtning och resiliens. I **Finland** ska högskolorna öka sitt intag med minst 600 studieplatser under 2022 inom program som leder till en examen på första nivån. I **Italien** planeras tre digitala utbildningscentrum att inrättas som är inriktade på den digitala omvandlingen av den högre utbildningen. I **Slovakien** kommer resultatavtal mellan skolor och regeringen att införas för att stödja universitetens profilering och diversifiering på grundval av deras särskilda styrkor och utvecklingspotential. Endast ett fåtal länder har riktade strategier för att öka den högre utbildningens inkludering och tillgänglighet. I **Irland** ökar "Finansiera Framtiden"-ramen finansieringen av stöd för studenter, beskriver alternativ för en hållbar finansiering av den högre utbildningen och innehåller planer för att förbättra kvaliteten på den högre utbildningen. Den åtgärdar kompetensbrister och främjar deltagandet av underrepresenterade grupper, och sänker gradvis studieavgifterna och ökar studiebidragen samtidigt som studielånen fasas ut. På samma sätt ökar **Spanien** och **Italien** antalet stipendier och investerar i studentboenden.

Flera medlemsstater har infört övergripande reformer av sina system för yrkesutbildning. I juli 2021 ingick regeringen och arbetsmarknadens parter i **Portugal**, i linje med den reform som ingår i landets plan för återhämtning och resiliens, ett trepartsavtal om yrkesutbildning och kvalifikationer. Avtalet syftar till att skapa ett mer lyhört och flexibelt styrningssystem som betonar digitalt lärande och utveckling av yrkesutbildning på eftergymnasial nivå och mellannivå. I mars 2022, inom ramen för landets plan för återhämtning och resiliens, införde **Spanien** en lag som införlivar två befintliga yrkesutbildningssystem (ett som är kopplat till utbildning, det andra till arbetsmarknaden) i en enda ram som syftar till att tillämpa ett perspektiv för livslångt lärande. Lagen följdes av ett avtal som omfattar innovation, internationalisering inom yrkesutbildningen samt den digitala och gröna omställningen. I **Bulgarien** kommer en uppdatering av förteckningarna

över de yrken som en yrkesutbildning kan leda till och över standarderna inom yrkesutbildningen att testas inom ramen för en strategisk ESF+-insats som antogs 2022. Som en del av planen för återhämtning och resiliens planeras nya ändringar av regelverket för yrkesutbildning genom ändringar av förteckningen över de yrken som yrkesutbildningarna kan leda till och programmen för dessa, i linje med arbetsmarknadens behov. Dessutom kommer 24 yrkeskunskapscentrum att rustas upp genom planen för återhämtning och resiliens, medan ESF+ kommer att stödja deras verksamhet. I **Lettland** infördes ändringar av lagen om yrkesutbildning i mars 2022, vilket utökade möjligheterna att skaffa sig kvalifikationer utanför en viss skola, t.ex. genom rörlighet, andra utbildningsinstitutioner eller arbetsmiljöer samt icke-formellt lärande, och en modulär strategi infördes. Reformen klargör också villkoren för lärlingsplatser och arbetsplatsförlagt lärande, inför en olycksfallsförsäkring för studenter, förbättrar uppföljningen av utexaminerade och kategoriserar vissa yrkesskolor som yrkeskunskapscentrum. Under 2022 har en rad yrkesutbildningsrelaterade reformer införts, eller kommer att införas, i **Litauen**, omfattande lärlingsutbildning, kompetensbedömningar, konsolidering av yrkesutbildningsnätverket samt yrkeskunskapscentrum, enligt åtagandena i den nationella planen för återhämtning och resiliens.

Medlemsstaterna har ökat möjligheterna för personer med gymnasieexamen från en yrkesutbildning att få tillträde till eftergymnasial utbildning och högskoleutbildning, i linje med pelarens princip 1 (utbildning och livslångt lärande). **Ungern** ändrade till exempel sitt system för antagningspoäng för högre utbildning för att från och med läsåret 2021/2022 göra det möjligt att beräkna antagningspoäng även på grundval av resultat från yrkesutbildningen. I **Sverige** ändrades kraven för de nationella yrkesutbildningsprogrammen inom gymnasieutbildningen för att göra det möjligt för eleverna att få grundläggande behörighet till högre utbildning, till exempel när det gäller språkkrav i svenska och engelska. **Italien** ökar antalet enheter för yrkesutbildning på högskolenivå genom att inrätta nätverk bestående av företag, universitet och forskningscentrum, lokala myndigheter och utbildningssystem. Genom att ändra ordningen för ”tekniska specialiseringskurser” förstärkte **Portugal** dessa kursers roll som eftergymnasiala utbildningar som inte är högskoleutbildningar och som leder till en dubbel certifiering med kvalifikationer som baseras på specialiserad teknisk utbildning. **Rumänien** håller inom ramen för sin återhämtnings- och resiliensplan på att utveckla en helt yrkesinriktad väg för högre teknisk utbildning genom att säkerställa en fullständig utbildningsväg för elever som går en gymnasieutbildning som kombinerar utbildning och praktik, så att de kan antas till högskoleprogram. Denna reform, som åtföljs av flera investeringar som stöds av planen för återhämtning och resiliens, syftar till att öka kvaliteten, attraktionskraften och relevansen på arbetsmarknaden för utbildning kombinerad med praktik, med en förväntad ökning av andelen gymnasieelever som följer denna utbildningsväg från 17 % till 40 % senast 2026.

Färdigheter för den gröna och digitala omställningen har en framträdande plats i flera medlemsstaters bredare kompetensstrategier eller sysselsättningsåtgärder. Enligt planen för återhämtning och resiliens och som komplement till den kommande Europeiska socialfonden+ (ESF+) planerar **Spanien** att finansiera omskolning av arbetstagare som riskerar att trängas ut från arbetsmarknaden, så att de kan förvärva ny kompetens för de digitala, gröna och produktiva omställningarna. Dessutom kommer en undersökning att genomföras för att upptäcka de respektive kompetensbehoven inom minst 23 produktionssektorer. Inom ramen för den **litauiska** planen för återhämtning och resiliens inleddes ett pilotprogram för att öka sysselsättningsåtgärdernas omfattning och mångfald. Syftet var att bidra till målen för den digitala och gröna omställningen och främja den cirkulära ekonomin. Med särskild tonvikt på digital och grön kompetens har **Grekland**

reformerat sitt nationella system för livslångt lärande, och från och med slutet av 2022 kommer Grekland att erbjuda särskilda utbildningsprogram till omkring en halv miljon människor för att förbättra deras digitala och gröna färdigheter. I **Cypern** omfattar den nationella strategin för livslångt lärande 2021–2027 en särskild pelare för grön omställning och hållbarhet. För att möta den ständigt föränderliga efterfrågan på kompetens mäter vissa medlemsstater kompetensbehoven och gör prognoser om dem som grund för politiken. **Estland** och **Irland** identifierar till exempel framtida kompetensbrister genom en deltagandeprocess, i vilken företrädare för offentliga myndigheter, offentliga arbetsförmedlingar, arbetsgivare, arbetsmarknadens parter, universitet och olika experter vanligtvis deltar.

Mot bakgrund av den digitala omvandlingen använder många medlemsstater övergripande strategier för att förbättra den vuxna befolkningens digitala färdigheter. De politiska åtgärderna är oftast inriktade på att tillhandahålla direkt utbildning och kompetenshöjning när det gäller digitala färdigheter. Inom ramen för landets plan för återhämtning och resiliens strävar **Spanien** till exempel efter att förbättra befolkningens digitala färdigheter. En åtgärd planerar att skapa ett nätverk av stödcentrum för utbildning i grundläggande och avancerade digitala färdigheter som omfattar insatser för att ge äldre personer egenmakt eller underlätta utbildningen av utsatta barn samt olika informationskampanjer. I planen planeras också åtgärder för att öka den digitala kapaciteten hos befolkningen i allmänhet genom samarbete med den privata sektorn, såsom den fritt tillgängliga utbildningsplattformen *Digitalizate Plus*, samt utveckling av digitala resurser för spridning av kunskap och undervisning i spanska senast i slutet av 2025. Vissa medlemsstater, till exempel **Tjeckien** och **Estland**, gör betydande investeringar i direkta digitala kompetensutvecklingsprogram som riktar sig till allmänheten. Dessa omfattar även utbildningsprogram för digitala färdigheter som riktar sig till särskilda målgrupper såsom arbetssökande, specialister av central betydelse och arbetsgivare, särskilt små och medelstora företag. I september 2021 antog den vallonska regeringen i **Belgien** ett nytt utkast till dekret om förstärkning av grundläggande digitala färdigheter. I detta dekret planeras en ökning av antalet utbildningstimmar, en standardiserad pedagogik, samordning med arbetsförmedlingarna och mer stabil och förbättrad finansiering av de strukturer som tillhandahåller denna utbildning. I **Luxemburg** antogs i oktober 2021 en nationell handlingsplan för digital inkludering med ett framträdande avsnitt om digitala färdigheter. Planen erbjuder digital kompetens inom den formella och icke-formella utbildningen för alla nivåer och åldersgrupper, med särskilda initiativ för att göra det möjligt för medborgarna att skaffa sig digital autonomi. För att utveckla den digitala utbildningen och främja digitala färdigheter hos medborgare och anställda inom olika sektorer utarbetade **Polen**, inom ramen för sin plan för återhämtning och resiliens, en plan för digital kompetensutveckling 2023–2030. **Malta** håller på att utveckla en digital kompetensinventering av arbetskraften, vars resultat bör göras tillgängliga i slutet av 2022. Som en del av den omfattande reformen för kontinuerligt lärande i planen för återhämtning och resiliens offentliggjorde **Finland** under våren 2022 den första ansökningsomgången för tillhandahållande av utbildning för att stärka den digitala kompetensen och/eller de gröna färdigheterna. **Bulgarien** investerar i att inrätta en plattform för vuxenutbildning inom ramen för sin plan för återhämtning och resiliens, som syftar till att utbilda 500 000 personer i digitala färdigheter. Inom ramen för en investering i planen för återhämtning och resiliens planerar **Rumänien** att omvandla flera bibliotek till digitala kompetenscentrum där 100 000 personer från mindre gynnade grupper kommer att få utbildning i grundläggande digitala färdigheter. **Irlands** strategi för läs- och skrivfärdigheter, räkneförmåga och digital kompetens för vuxna ger gratis stöd till vuxna för att förvärva de grundläggande digitala färdigheter som behövs för att delta i samhället. Som en del av landets

plan för återhämtning och resiliens antog Cypern sin nationella handlingsplan för e-kompetens, som ska stärka de digitala färdigheterna i hela samhället.

Yrkesutbildningen kan spela en viktig roll för att främja digitala färdigheter. Spanien investerar i den digitala omvandlingen av yrkesutbildningen inom ramen för sin plan för återhämtning och resiliens, som innehåller nyckelåtgärder för digital och grön utbildning av yrkeslärare och omvandling av klassrum till tillämpade utrymmen som återskapar tekniska arbetsmiljöer. I **Litauen** innehåller den lagstiftning om lärlingsprogram som är förbunden med planen för återhämtning och resiliens ett särskilt mål för den digitala omvandlingen, där det anges att minst 40 % av lärlingsutbildningarna ska inriktas på digitala färdigheter. För att tillgodose det ökande behovet av digitala färdigheter ser **Portugal** över det yrkes- och utbildningsinnehåll som ingår i den nationella katalogen över kvalifikationer på detta område. Detta omfattar i synnerhet utbildningsmoduler som avser teknik och verktyg, för att utveckla de färdigheter som det finns störst yrkesmässigt behov av på grundval av kompetensinventeringsprognoser.

Inom ramen för den europeiska gröna given och behovet av en påskyndad övergång till ren energi mot bakgrund av Rysslands aggressionskrig mot Ukraina genomför medlemsstaterna olika åtgärder för att främja och utveckla färdigheter för den gröna omställningen. I **Estland** omfattar planen för återhämtning och resiliens till exempel investeringar i grön kompetens som syftar till kompetensutveckling och omskolning för att skapa en arbetande befolkning med bredare kunskaper och färdigheter i den gröna ekonomin. Åtgärden uppmuntrar till spridning av grön teknik genom kunskapsöverföring, modernisering av innehållet och anordnande av program för kompetensutveckling inom den högre utbildningen och yrkesutbildningen samt tillhandahållande av kompetensutveckling och omskolning. Nya yrkesstandarder kommer att uppdateras och vid behov utarbetas, där läranderesultaten för gröna färdigheter specificeras och särskilda områden och färdigheter som har störst inverkan på den gröna omställningen väljs ut. Dessutom innehåller den territoriella planen för en rättvis omställning för Estlands oljeskifferberoende Ida-Viru-region åtgärder som är inriktade på kompetensutveckling och omskolning av arbetstagare och arbetssökande och som erbjuder hjälp att söka arbete, samt en aktiv inkludering av arbetssökande. I **Sverige** föreslog regeringen att 100 miljoner kronor skulle investeras under 2022 för att öka kunskaperna om klimatet (*kompetenslyft för klimatet*). Det svenska verket för innovationssystem, Vinnova, arbetar för närvarande med ett förslag om hur denna åtgärd ska utformas, t.ex. vilka program som ska betraktas som stödberättigade, hur medel ska fördelas och vilken myndighet som ska ansvara för förvaltningen. I **Danmark** antogs i april 2022 ett paket på 100 miljoner danska kronor för grön utbildning och kompetensutveckling. Denna finansiering kommer bland annat att användas till investeringar i utrustning och kompetensutveckling för utbildare, främst på områdena jordbruk, livsmedel, teknik, byggnation och transport. Mer allmänt kan alla tillhandahållare av företags- och arbetsmarknadsutbildning ansöka om finansiering för att utarbeta och testa utbildningsvägar för klimatanpassning och grön omställning under perioden 2022–2025.

Utbildning är ett viktigt politikområde för att tillgodose kompetensbehoven hos den gröna omställningen. I vissa medlemsstater, till exempel **Irland** och **Spanien**, tillhandahålls särskilda utbildningsprogram för specialister inom sektorer och yrken där efterfrågan på gröna arbetstillfällen är stor. Som en del av sin plan för återhämtning och resiliens avser **Malta** att införa ett utbildnings- och certifieringsprogram inom bygg- och anläggningsbranschen med fokus på renovering. I **Österrike** inför *klimaaktiv*, klimatskyddsinitiativet från förbundsministeriet för klimatåtgärder, miljö, energi, rörlighet, innovation och teknik, ett innovativt innehåll i de befintliga utbildningsprogrammen, och

erbjuder för närvarande kvalifikationer för specialister på områdena byggande och renovering, energi och byggnadsteknik, grön IT, energisparande, energihushållning, energirådgivning och rörlighet. Det finns också initiativ för att stimulera arbetslösa till att skaffa sig utbildning i grön kompetens. I **Danmark** beviljas okvalificerade arbetstagare och arbetstagare med föråldrad kompetens rätt till högre arbetslöshetsförmåner (110 % av grundnivån) om de påbörjar en yrkesutbildning i ett yrke där det finns brist på arbetskraft, inklusive utbildning för gröna jobb.

För att öka deltagandet i vuxenutbildning, särskilt bland lågkvalificerade arbetstagare, inför medlemsstaterna åtgärder för en effektivare utåtriktad verksamhet i linje med pelarens principer 1 och 4 (utbildning och livslångt lärande respektive aktiva arbetsmarknadsåtgärder). I **Belgien** har till exempel den flamländska regionen lanserat en strategi som delvis finansieras genom faciliteten för återhämtning och resiliens och som bygger på att rikta in sig på specifika segment av den vuxna befolkningen, i samordning med utarbetandet av ett system med individuella utbildningskonton och åtgärder som stöder anordnare av vuxenutbildning och förbättrar partnerskapen för livslångt lärande. Detta kompletterar den individuella rätten till 5 dagars utbildning per anställd och år (i heltidsekvivalenter) som genomförs 2024 på federal nivå inom ramen för planen för återhämtning och resiliens. I **Grekland** står individuella utbildningskonton i centrum för en betydande reform av den bestämmelse om vuxenutbildning som antas inom ramen för landets återhämtnings- och resiliensplan och som syftar till att bättre tillgodose arbetsmarknadens behov genom en förbättrad mekanism för kompetensinventering. Genomförandet av individuella utbildningskonton, med stöd från ESF+, anges i **Cyperns** övergripande strategi för livslångt lärande 2021–2027. Strategin syftar bland annat till att säkerställa att livslångt lärande är tillgängligt och relevant för alla vuxna. Inom ramen för **Litauens** plan för återhämtning och resiliens ska ett nytt it-system som bygger på modellen med individuella utbildningskonton utarbetas för vuxna som vill fortsätta sitt lärande, samtidigt som det ger tillgång till relaterade tjänster, såsom yrkesvägledning och erkännande av färdigheter och kompetenser. För att förbättra matchningen mellan vuxenutbildningsprogram och arbetsmarknadsbehov har **Kroatien** anpassat sina program för vuxenutbildning till den kroatiska referensramen för kvalifikationer (HKO) och förbättrat erkännandet av informellt och icke-formellt lärande. I **Danmark** syftar ett initiativ för arbetsrotation till att göra det möjligt för arbetstagare att delta i lärande och dra nytta av kontinuerligt lärande genom att tillhandahålla ersättningsystem för personer som har begränsat med tid. I september 2021 införde **Ungern** ett program (175 miljoner euro) för kompetensutveckling för 70 000 anställda fram till 2025, med incitament för att få mindre gynnade grupper att delta, till exempel lågutbildade arbetstagare, ungdomar, arbetstagare över 50 år eller personer med funktionsnedsättning.

Medlemsstaterna strävar efter att säkerställa kvalitet, erkännande och förståelse av mikromeriter som i allt högre grad används inom utbildnings- och arbetsmarknadssystemen, i linje med pelarens principer 1 och 4 (om utbildning och livslångt lärande respektive aktiva arbetsmarknadsåtgärder). Som ett instrument som har stor potential att erbjuda snabb och målinriktad kompetensutveckling och omskolning för arbetstagare, studerande och arbetssökande mot bakgrund av den dubbla omställningen, institutionaliserar vissa medlemsstater användningen och erkännandet av mikromeriter. I **Irland** har intyg för mikromeriter ingått i Irlands nationella referensram för kvalifikationer sedan den inrättades 2003. År 2022 tilldelas de av en rad olika tillhandahållare, däribland högskolor, yrkesskolor och icke-formella leverantörer. De uppskattas i allt högre grad av arbetsmarknadens aktörer, eftersom de erbjuder riktade, flexibla och verifierbara kompetensutvecklingsmöjligheter. I **Nederländerna** kan mikromeriter (*edubadges*) utfärdas

online, och deras mottagare kan lagra och dela dem med arbetsgivare eller utbildningsanordnare för att göra vuxenutbildningen mer flexibel och tillgänglig. Efter antagandet av den nya lagen om vuxenutbildning inom ramen för landets plan för återhämtning och resiliens har ”mikro kvalifikationer” under 2021 blivit en del av den formella vuxenutbildningen i **Kroatien**. Kroatiens nationella referensram för kvalifikationer kommer att omfatta enheter med läranderesultat avseende korta utbildningskurser som kan leda till partiella eller fullständiga kvalifikationer. I **Spanien** har den nya lagen om yrkesutbildning (grundlag 3/2022) nyligen integrerat mikromeriter i den formella yrkesutbildningen och infört en väg för att lägga ihop och sammanställa enskilda meriter till ett formellt yrkesutbildningsbevis. På samma sätt möjliggör **Lettlands** nya yrkesutbildningslag från mars 2022 att mikromeriter samlas till en fullständig kvalifikation eller används som fristående kvalifikationer. Vid (den pågående) översynen av lagen om vuxenutbildning avser **Estland** att reglera innehåll, tillhandahållande, kvalitet och varaktighet för lärandeupplevelser som leder till tilldelningen av mikromeriter. I vissa andra medlemsstater, t.ex. **Polen**, **Slovenien** och **Finland**, pågår samråd och diskussioner om rättsliga initiativ rörande mikromeriter. I Polen kommer genomförandet av mikromeriter att stödjas av ESF+.

Den förstärkta ungdomsgarantin fortsätter att vara den politiska hörnstenen för främjandet av strukturreformer och åtgärder som stöder ungdomars anställbarhet. Inom ramen för den förstärkta ungdomsgarantin har vissa medlemsstater, i linje med pelarens princip 4 (om aktiva arbetsmarknadsåtgärder) och inom ramen för åtgärder som stöds av EU-medel (ESF+, faciliteten för återhämtning och resiliens), inlett nya initiativ för genomförandet av den förstärkta ungdomsgarantin. I slutet av 2021 antog **Portugal** en nationell plan för genomförande av den förstärkta ungdomsgarantin, och i juni 2021 införde **Spanien** planen för ungdomsgaranti+ 2021–2027 i enlighet med ungdomsstrategin 2030. **Litauen**, **Sverige** och **Estland** (den senare som en del av landets plan för återhämtning och resiliens) har nyligen antagit nya planer för genomförandet av ungdomsgarantin. Andra medlemsstater, till exempel **Kroatien** och **Grekland**, håller på att uppdatera sina planer för genomförandet av ungdomsgarantin, medan **Bulgarien** arbetar på ett nationellt ramavtal för genomförandet av ungdomsgarantin.

Ett betydande antal medlemsstater, som även de får stöd av faciliteten för återhämtning och resiliens, genomför reformer och nya program, bland annat anställningsincitament och därmed förbundna program som är inriktade på ungdomar. De syftar till att förbättra ungdomars anställbarhet i linje med pelarens principer 1 och 3 (om utbildning och livslångt lärande respektive om lika möjligheter). I **Estland** omfattar planen för återhämtning och resiliens flera åtgärder som stöder ungdomar, såsom en kompetensreform till stöd för den digitala omställningen, inklusive nya karriärmöjligheter både för anställda och arbetslösa genom kompetensutveckling och omskolning inom IKT. En annan åtgärd, som kallas ”Mitt första jobb”, syftar till att minska ungdomsarbetslösheten genom att uppmuntra till rekrytering av ungdomar med liten arbetslivserfarenhet genom att kombinera lönesubventioner och utbildningsmöjligheter. I **Grekland** underlättar programmet ”*Proto Ensimó*” (första stämpeln) ungdomars första inträde på arbetsmarknaden och skapar nya arbetstillfällen inom den privata sektorn genom att ge bidrag på 600 euro (eller 300 euro för deltid) till både unga arbetstagare och arbetsgivare. **Spanien** inkluderade ”Investeringar rörande ungdomsarbetslöshet”, som består av tre program, i sin plan för återhämtning och resiliens. Programmet *Tandem* syftar till att uppnå yrkeskompetens genom utbildning i kombination med anställning, där minst 25 % av programmet är inriktat på klimatrelaterade färdigheter och 25 % på digitala färdigheter. Det andra programmet är ”Första erfarenheten”, som gör det lättare att få en första arbetslivserfarenhet, där minst 20 % av programmet ägnas

åt klimatrelaterade färdigheter och 20 % åt digitala färdigheter. Avslutningsvis finns programmet ”Investigo”, som tillhandahåller arbete som är kopplat till utarbetandet av ett forskningsprojekt. Inom ramen för planen för återhämtning och resiliens planerar **Cypern** att inrätta rörliga offentliga arbetsförmedlingar för att förbättra den uppsökande verksamheten för unga som varken arbetar eller studerar. Den cypriotiska planen för återhämtning och resiliens omfattar också ett system som ger bidrag till arbetsgivare inom den privata sektorn som ett incitament till att anställa unga arbetslösa och unga som varken arbetar eller studerar (15–29 år), och som tillhandahåller två månaders utbildning. Cypern har också för avsikt att ta itu med kompetensglappen mellan utbildning och arbetsmarknad genom att utvidga sin pilotmekanism för uppföljning av utexaminerade till att omfatta alla högskolor senast 2023. Avslutningsvis planerar Cypern att genomföra Alma-initiativet (*Aim-Learn-Master-Achieve*), som riktar sig till unga som varken arbetar eller studerar och särskilt mindre gynnade unga, inom ramen för ESF+-finansieringen. Alma-initiativet kommer att främjas genom samarbete/partnerskap mellan den offentliga arbetsförmedlingen, arbetsgivare/företag samt andra potentiella partnerorganisationer. **Slovakien** planerar att uppdatera ”praktik för utexaminerade”, som syftar till att öka mindre gynnade arbetssökandes (t.ex. unga som varken arbetar eller studerar, unga med högst grundskoleutbildning) anställbarhet genom att låta dem förvärva och stärka sin arbetsförmåga genom att skaffa sig praktisk erfarenhet i ett företag.

Vissa medlemsstater har lanserat initiativ för att förbättra integrationen av äldre arbetstagare på arbetsmarknaden och deras anställbarhet, vilka också kommer att bidra till att hantera utmaningen med demografiska förändringar, i linje med pelarens principer 3 och 4 (om lika möjligheter respektive aktiva arbetsmarknadsåtgärder). I samband med pandemin lättade **Luxemburg** tillfälligt på reglerna om begränsning av avlönad anställning för personer som gått i förtidspension för att täcka behovet av personal inom olika sektorer, särskilt hälso- och sjukvårdssektorn.

Medlemsstaterna antar i allt högre grad åtgärder för att bevilja permanent ledighet av familjeskäl och särskilda ledigheter för personer med omsorgsansvar för att stödja kvinnors ökade deltagande på arbetsmarknaden i enlighet med pelarens principer 2 och 9 (om jämställdhet respektive balans mellan arbete och privatliv). I **Belgien** höjdes den maximala längden på ledigheten för informell omsorg för en person i behov av omsorg till tre månader vid heltidsarbete eller sex månader vid deltidsarbete från och med den 1 september 2021. I **Danmark** trädde nya åtgärder i kraft i augusti 2022, enligt vilka bidraget efter födseln av ett barn fördelas lika mellan föräldrarna och uppgår till 24 veckors föräldrapenning efter förlossningen. En del av ledigheten kan föras över från den ena föräldern till den andra. I augusti 2022 godkände **Irlands** regering det allmänna systemet i den planerade lagen om balans mellan arbete och privatliv samt diverse bestämmelser, som syftar till att införa rätten till fem ledighetsdagar per år för sjukvård i samband med allvarlig sjukdom och en förlängning av nuvarande rätt till amningsledighet enligt lagen om moderskapsskydd från sex månader till två år. Dessutom uppdaterades 2019 års lag om föräldraledighet i oktober 2021, varigenom den betalda föräldraledigheten förlängdes från fem till sju veckor som skulle användas flexibelt till dess att barnet fyller två år. I **Italien** syftar en reform från och med juni 2022 till att främja balansen mellan arbete och privatliv för arbetstagare med omsorgsansvar, såsom föräldrar och/eller anhörigvårdare, så att man uppnår en mer jämlik fördelning av omsorgsansvaret mellan män och kvinnor och främjar jämställdheten både på arbetsplatsen och i familjen. Från och med 2022 uppdaterades lagstiftningen så att en obligatorisk och frivillig pappaledighet införs på tio dagar respektive en dag (om den överförs från modern). Dessutom syftar en lag som antogs i april 2022 till att stödja familjer med barn och främja möjligheten att förena arbete och familjeliv genom att införa ett månatligt universellt bidrag

för alla underhållsberättigade barn, reformera olika typer av familjeledighet, införa incitament för kvinnor med omsorgsansvar att ta sig in på arbetsmarknaden och utveckla strategier som stöder familjer med utbildnings- och skolutgifter. I november 2021 införde **Cypern** en reform som ökar mammaledigheten från 18 till 22 veckor för ett andra barn eller ett andra barn som adopterats eller burits av en surrogatmor, och till 26 veckor för ett tredje barn. Pappaledigheten varar i två veckor, som måste tas ut inom 16 veckor från barnets födelse eller adoption. I slutet av 2022 planerar Cypern också att införa rätten till betald föräldraledighet, rätten att ta ut föräldraledighet på ett flexibelt sätt och rätten till ledighet för vård av anhörig. Under 2022 vidtog **Litauen** åtgärder för att införa ytterligare ledighetsdagar för föräldrar, med beaktande av antalet barn och barnens funktionsnedsättning (se avsnitt 2.3.2). Från och med den 4 september 2022, inom ramen för familjeledighetsreformen, avsåg **Finland** att öka jämlikheten mellan föräldrarnas arbetsliv och, med förbehåll för olika familjeformer, ge båda föräldrarna en tilldelning på 160 föräldrapenningdagar. Av detta kan högst 63 föräldrapenningdagar föras över till en annan förälder eller förmyndare, make/maka eller make/maka till den andra föräldern. Resten av graviditeten skyddas av 40 dagars graviditetspenning med dagersättning. Ledigheten kan delas upp i många perioder till dess att barnet har fyllt två år. Från och med den 2 augusti 2022 införde **Nederländerna** rätten till nio veckors betald föräldraledighet med 70 % av dagslönen. I november 2021 ökade **Frankrike** antalet ledighetsdagar (310 dagar som ska tas ut över tre år, och som kan förnyas en gång) och det ekonomiska stöd som föräldrar har rätt till om deras barn drabbas av en allvarlig sjukdom. Dessutom har föräldrar rätt till två dagars ledighet om deras barn diagnostiseras med en kronisk sjukdom. År 2022 utökades de kostnadsfria barnomsorgstjänsterna i **Malta** till anställda som arbetar på kvällar, på helger eller i skift. Dessutom inför och förlänger en ny lag från juli 2022 betald pappaledighet på tio dagar vid födseln eller adoptionen för fäder och andraföräldrar. Dessutom beviljas rätten till fyra månaders betald föräldraledighet för varje förälder till ett barn under 8 år, rätten till obetald ledighet om fem arbetsdagar per år och rätten till flexibla arbetsformer för arbetstagare med barn under 8 år och anhörigvårdare. Från och med augusti 2022 har fadern eller den manliga förmyndaren i **Bulgarien** rätt till två månaders betald omsorgsledighet (710 bulgariska lev, cirka 363 euro) för barn upp till åtta års ålder, förutsatt att de inte tidigare har omfattats av liknande system.

Medlemsstaterna inför åtgärder för delade och flexibla arbetsformer för familjer och personer med omsorgsansvar i enlighet med pelarens princip 2 och 9 (om jämställdhet respektive balans mellan arbete och privatliv). I januari 2021 införde **Tjeckien** en ändring av lagen som gjorde det möjligt för anställda som arbetar deltid att dela på en anställning. Denna åtgärd syftar till att utöka de flexibla arbetsformerna, och samfinansieras av ESF med ekonomiska incitament som täcker en del av lönen, stöder familjepolitiska samordnare i regionerna samt metodvägledning, analyser av politik och bästa praxis. I **Irland** fastställs att lagförslaget om balans mellan arbete och privatliv samt diverse bestämmelser ska införa en rätt för anhörigvårdare att begära flexibla arbetsformer, inklusive komprimerade eller förkortade arbetstider. I slutet av 2022 planerar **Cypern** att bevilja arbetande föräldrar med barn under åtta års ålder och vårdnadshavare rätten att begära flexibla arbetsformer. Under 2022 vidtogs åtgärder i **Litauen** för att införa möjligheten att arbeta mindre än en heldag och lägga upp scheman för distansarbete och flexibelt arbete för gravida eller ammande kvinnor eller ensamstående föräldrar med barn upp till 14 år (eller upp till 18, när det gäller barn med funktionsnedsättning), och för föräldrar med barn upp till åtta år.

Flera medlemsstater vidtog åtgärder för att främja aktivering, stödja kvinnors sysselsättning och åtgärda löneskillnaderna mellan kvinnor och män, i linje med pelarens princip 2 och 4 (om jämställdhet respektive aktiva arbetsmarknadsåtgärder). I **Irland** uppdaterades lagen om information om löneskillnader mellan kvinnor och män i juli 2021

och kommer att kräva att organisationer rapporterar löneskillnaderna mellan kvinnliga och manliga anställda, inklusive bonusar. Kravet gäller inledningsvis organisationer med 250 anställda eller fler, men kommer med tiden att utökas till organisationer med 50 anställda eller fler. Lagen kräver också att arbetsgivarna anger skälen till skillnaderna och åtgärder för att avskaffa dem, vilka måste (föreslås men inte vara obligatoriska). I **Italien** föreskrivs i budgetlagen 2022 en ökning av fonden som stöder lika lön för kvinnor och män med 50 miljoner euro per år från och med 2023. Medlen är avsedda för insatser som syftar till att stödja och erkänna det sociala värdet för den ekonomiska utvecklingen av lika lön mellan kvinnor och män och lika möjligheter på arbetsplatsen. Dessutom syftar den antagna nationella strategiska planen till att fastställa god praxis för att bekämpa könsstereotyper, överbrygga skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män, uppnå jämlikhet i deltagandet i olika ekonomiska sektorer, åtgärda löne- och pensionsklyftan och uppnå en jämn könsfördelning i beslutsfattandet. I den italienska planen för återhämtning och resiliens planeras dessutom investeringar för att främja kvinnligt företagande, stödja genomförandet av innovativa affärsprojekt för företag som startats och drivs enbart eller främst av kvinnor och investeringar i ett certifieringssystem för företag som stöder jämställdhet i sin verksamhet. I **Frankrike** införde lagen från december 2021 ett antal åtgärder som syftar till att främja ekonomisk och yrkesmässig jämställdhet mellan kvinnor och män. Från och med den 1 mars 2022 måste arbetsgivare med minst 1 000 anställda årligen offentliggöra eventuella skillnader i representationen mellan kvinnor och män bland högre chefer och styrelseledamöter. Denna information kommer att offentliggöras på arbetsministeriets webbplats från och med den 1 mars 2023. I lagen ingår också skapandet av en kvot på 30 % av företagens ledningspositioner från och med den 1 mars 2026, med ytterligare öknings framöver (40 % från och med den 1 mars 2029). I oktober 2021 antog **Grekland** ramen för tillhandahållande av barnomsorg för barn mellan två månader och ett halvt år och för genomförandet av ”lokala dagmammor”, som stöder kvinnors tillträde till arbetsmarknaden och främjar balansen mellan arbete och privatliv. Genomförandet i hela landet kommer att föregås av en pilotfas i 33 kommuner.

Medlemsstaterna införde nya initiativ och genomförde reformer för att förbättra rekryteringen och anställbarheten för personer med funktionsnedsättning, i linje med pelarens princip 17 (om inkludering av personer med funktionsnedsättning). I **Belgien** finansieras Valloniens offentliga arbetsförmedlingars reform Talents–Impulsion–Mobilisation (TIM) inom ramen för den belgiska planen för återhämtning och resiliens, och syftar till att tillhandahålla mer individanpassade tjänster och individuella vägar för utsatta arbetssökande, inklusive personer med funktionsnedsättning. **Bulgarien** planerar att införa ett program som stöder hållbar sysselsättning för utsatta grupper, inklusive personer med funktionsnedsättning, med en budget på 51,1 miljoner euro som finansieras av ESF+. Insatsen kommer att inriktas på 3 600 medlemmar av utsatta grupper, inklusive personer med funktionsnedsättning, och stödja dem med subventionerad sysselsättning, mentorskap, anpassning av arbetsmiljön och transporter. I oktober 2022 ökade **Tjeckien** anställningsincitamenten för anställning av personer med funktionsnedsättning. För att utöka de tjänster som tillhandahålls av de offentliga arbetsförmedlingarna till personer med funktionsnedsättning antog **Irland** i juli 2021 en strategi för samverkan i ett tidigt skede. Enligt denna strategi, som förväntas användas fullt ut i slutet av 2022, kommer de irländska offentliga arbetsförmedlingarna att så snart som möjligt aktivt erbjuda och tillhandahålla arbetsförmedlingstjänster och stöd till arbetssökande med funktionsnedsättning. Deltagandet kommer att vara frivilligt och vara inriktat på personens behov och på att åtgärda de hinder som människor med funktionsnedsättning möter. I februari 2022 antog **Kroatien** lagen om ändringar av arbetsmarknadslagen, som förbättrade villkoren för beviljande av ekonomiskt stöd till arbetslösa personer med funktionsnedsättning och fastställde att kontantstödet skulle

uppgå till 10 % av nettominimilönen. Som ett led i genomförandet av landets plan för återhämtning och resiliens antog **Lettland** i augusti 2021 en plan för att främja lika möjligheter för personer med funktionsnedsättning. Genom planen anpassas de regler som avgör funktionsnedsättningens status, och åtgärder införs för inkludering på arbetsmarknaden samt för tillgängligheten hos infrastrukturen i den bebyggda miljön. I **Litauen** har ett ändringsförslag antagits som utökar tillämpligheten av de aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärderna till att omfatta personer med funktionsnedsättning. Det nya initiativet syftar till att främja inträdet av personer med funktionsnedsättning på den öppna arbetsmarknaden, där de kan söka det arbete de själva väljer i motsats till att anställas i särskilda sociala företag där detta val är begränsat. År 2022 införde **Portugal** ett program som stöder anställnings- och anställbarhetsprocessen för personer med funktionsnedsättning genom stöd till ingående av avtal, utplacering, integration och entreprenörskap, inbegripet när det gäller yrkesinriktad rehabilitering. För att främja stabilisering och integration på arbetsmarknaden syftar programmet till att anpassa, stärka och förnya anställbarhetsincitament av bidragande karaktär och sysselsättningspolitiska program. I **Finland** kommer en ny statsägd aktör på övergångsarbetsmarknaden inom ramen för planen för återhämtning och resiliens att inleda sin verksamhet under 2022 för att främja anpassningen och utplaceringen av personer som löper stor risk att permanent utestängas från arbetsmarknaden, inbegripet personer med nedsatt arbetsförmåga. När verksamheten har inletts strävar företaget efter att ha cirka 1 000 anställda.

Medlemsstaterna vidtog åtgärder för att stödja och främja tredjelandsmedborgares integration på arbetsmarknaden. År 2022 ändrade **Estland** programmet *Settle in Estonia* ("bosätt dig i Estland!"), ett program från den estniska regeringen som består av en anpassningskurs och språkundervisning för nyanlända migranter, för att bättre tillgodose deltagarnas behov genom att dela upp den tidigare kombinerade modulen för arbete och entreprenörskap i två separata moduler. Utöver utbildningen på A1-nivå omfattar programmet dessutom språkkurser på A2-nivå, och undervisningsmetoden har anpassats. Estland har dessutom godkänt Unescos globala konvention om erkännande av kvalifikationer i den högre utbildningen (*den globala konventionen*), som fastställer individers rätt att få sina utländska kvalifikationer bedömda på ett öppet och icke-diskriminerande sätt. Språkkurser spelar en framträdande roll i medlemsstaterna. I **Finland** anslogs till exempel ytterligare medel till undervisning i finska/svenska som andraspråk, läs- och skrivkunnighet och integrationsutbildning inom den icke-formella utbildningen. Den finska regeringen föreslår närmare bestämt en ökning med 5,5 miljoner euro i 2023 års budget för driftskostnaderna för Servicecentret för kontinuerligt lärande och sysselsättning, till användning för utbildning för ukrainare. I **Tyskland** beviljade ministeriet för arbetsmarknadsfrågor och sociala frågor i november 2021 asylsökande från Afghanistan snabb tillgång till åtgärder för integration på arbetsmarknaden, såsom yrkesinriktade språkkurser. I december 2021 offentliggjorde **Irland** nya riktlinjer och verktygslådor för att hjälpa invandrarelever att förbättra sina kunskaper i engelska och gå vidare genom vidareutbildningen inom ramen för landets strategi för vuxnas läs- och skrivkunnighet för hela livet (ALL). I mars 2022 genomförde **Frankrike** sitt omfattande och individanpassade stödprogram för integration av flyktingar (Agir). Programmet erbjuder bland annat ett skräddarsytt stödsystem som underlättar erkännandet av nyanlända utländska medborgares tidigare erfarenheter, förenklar deras yrkesmässiga integration och förbättrar tillgången till arbete för dem som befinner sig längst bort från arbetsmarknaden på grundval av deras egenskaper. I **Italien** undertecknades ett samförståndsavtal av de italienska myndigheterna och UNHCR för att främja integrationen av flyktingar och asylsökande på arbetsmarknaden genom en rad gemensamma aktiviteter. Avtalet syftar till att öka den privata sektorns deltagande, ge företagen information och verktyg för att ta emot flyktingar och förbättra kompetensen hos det nätverk av

arbetsförmedlingar och aktörer i det civila samhället som stöder integrationsprocessen. I mars 2022 antog **Slovakien** en lag som finansierades inom ramen för landets plan för återhämtning och resiliens för att förbättra integrationen av migrerande arbetstagare, inklusive återvändare, högkvalificerade arbetstagare från tredjeländer och deras familjemedlemmar samt utländska universitetsstudenter som studerar i Slovakien. Dess syfte är att skapa en rättslig ram för en enda kontaktpunkt som tillhandahåller övergripande rådgivning och tjänster.

Medlemsstaterna har antagit åtgärder för att påskynda erkännandet av kvalifikationer för fördrivna personer från Ukraina. Österrike, Estland, Frankrike och Slovenien samarbetar till exempel inom nätverket ENIC-NARIC för att tillhandahålla rådgivning och gemensamma standarder för erkännande av examensbevis. I **Portugal** och **Österrike** prioriteras ansökningar om erkännande av examensbevis från fördrivna personer från Ukraina. Vissa medlemsstater har i sin tur förenklat och förkortat erkännandeförfarandena. Till exempel godtar **Tyskland, Litauen, Portugal** och **Lettland** digitala kopior av handlingar och avstår från kravet på en auktoriserad översättning. I **Italien** tillhandahöll myndigheterna en databas till högskolorna med en omfattande förteckning över och förklaringar av ukrainska kvalifikationer, och fördrivna personer inom social- och hälsovårdssektorn kan rekryteras efter uppvisande av det europeiska yrkeskvalifikationspasset för flyktingar. På samma sätt utfärdade myndigheterna i **Tjeckien** en handbok för att harmonisera och påskynda erkännandet. I **Finland** fick tjänstemän med ansvar för erkännande av formella kvalifikationer en särskild utbildning för att bättre förstå det ukrainska utbildningssystemet. Genom att upphäva kravet på apostill för certifiering av utländska offentliga handlingar underlättar **Slovakien** erkännandet av tidigare färdigheter.

Flera medlemsstater har vidtagit åtgärder för att underlätta integrationen på arbetsmarknaden av fördrivna personer från Ukraina genom utbildning och åtgärder för att minska hindren för inträde på arbetsmarknaden. Särskilda språkkurser för fördrivna personer från Ukraina har varit den dominerande typen av nya program som utarbetats av medlemsstaterna. I **Tyskland** deltog till exempel mer än hälften av det totala antalet fördrivna personer från Ukraina i språkkurser. **Slovakien** har utvecklat ett utbildningsprojekt som ger fördrivna personer teoretisk och praktisk kunskap tillsammans med ett ekonomiskt bidrag som tas emot efter det att kursen avslutats, och som täcker kursavgiften och en del av de därmed sammanhängande utgifterna. I **Tjeckien** får Ukrainas fördrivna hälso- och sjukvårdspersonal ett tillfälligt yrkestillstånd (för en fast period på 12 månader) som ger dem möjlighet att förbättra sina språkkunskaper och bekanta sig med det nationella hälso- och sjukvårdssystemet. Genom detta praktikprogram kan de få den kunskap som krävs för att klara erkännandeprovningen. I **Slovakien** måste fördrivna arbetstagare genomgå en kompletterande examen vid universitet eller gymnasium och tillhandahålla ett erkänt utbildningsbevis för att få arbeta inom hälso- och sjukvårdssektorn. I **Ungern** kan fördrivna ukrainare med en ukrainsk statligt erkänd kvalifikation inom hälso- och sjukvården börja arbeta inom sitt yrke parallellt med förfarandet för erkännande av kvalifikationer.

2.3 Riktlinje 7: Förbättra arbetsmarknadens funktion och göra den sociala dialogen mer ändamålsenlig

I det här avsnittet beskrivs genomförandet av sysselsättningsriktlinje 7, enligt vilken medlemsstaterna rekommenderas att förbättra arbetsmarknadens funktion och göra den sociala dialogen mer ändamålsenlig. Det handlar bland annat om att hitta en balans mellan flexibilitet och trygghet i arbetsmarknadsåtgärderna, bekämpa odeklarerat arbete, förebygga

segmentering av arbetsmarknaden, främja en övergång till tillsvidareanställning och säkerställa ändamålsenligheten i de aktiva arbetsmarknadsåtgärderna. Dessa mål ligger i linje med princip 4 i den europeiska pelaren för sociala rättigheter (aktiva arbetsmarknadsåtgärder), 5 (trygg och anpassningsbar anställning), 7 (information om anställningsvillkor och skydd i händelse av uppsägning), 8 (dialog mellan arbetsmarknadsparterna och arbetstagarnas inflytande), 10 (hälsosam, säker och välanpassad arbetsmiljö samt dataskydd) och 13 (arbetslöshetsförmåner). Vidare diskuteras en vidareutveckling av befintlig nationell praxis, främjande av social dialog och kopplingen till organisationer i det civila samhället. I avsnitt 2.3.2 beskrivs medlemsstaternas politiska åtgärder på dessa områden.

2.3.1 Nyckelindikatorer

Att åtgärda segmenteringen av arbetsmarknaden är avgörande för att förbättra arbetskvaliteten och arbetsmarknadernas funktion, och bidrar till genomförandet av pelarens princip 5 (om trygg och anpassningsbar anställning) och 7 (om information om anställningsvillkor och skydd i händelse av uppsägning). Segmentering på arbetsmarknaden innebär ihållande skillnader i arbetsvillkoren för enskilda personer på arbetsmarknaden som inte kan tillskrivas skillnader i kompetens, yrke och erfarenhet¹³⁸. En stark indikation på segmentering på arbetsmarknaden är kombinationen av en stor andel visstidsanställningar för särskilda grupper av arbetstagare och en liten andel övergångar till fast anställning. En hög andel ”falska” egenföretagare kan också vara förknippad med detta.

Andelen visstidsanställningar av den totala sysselsättningen ökade endast obetydligt under 2021 i de flesta medlemsstater som en följd av mer gynnsamma ekonomiska villkor. Andelen personer med visstidsanställning¹³⁹ bland alla anställda (i åldern 20–64 år) ökade något i genomsnitt i EU från 10,9 % år 2020 till 11,2 % år 2021, vilket fortfarande är 0,8 procentenheter under nivån före pandemin. Kvartalsvisa uppgifter visar att andelen visstidsanställda (20–64 år, säsongrensade data) trots det uppgick till 13,1 % andra kvartalet 2022, vilket är 0,1 procentenheter högre än första kvartalet 2021 och 1,1 procentenheter över lägsta noteringen i andra kvartalet 2020. Skillnaderna mellan medlemsstaterna är betydande. Medan Spanien, Nederländerna, Portugal och Italien rapporterar siffror över 15 % är andelen lägre än 4 % i Estland, Litauen, Rumänien, Lettland och Bulgarien – se figur 2.3.1. Totalt sett har de medlemsstater som hade de största andelarna visstidsanställningar före covid-19-pandemin drabbats av de största nedgångarna, medan de med relativt låga nivåer har sett små ökningar sedan dess¹⁴⁰. Betydande minskningar har noterats i Polen (6,8 procentenheter), Kroatien (4,5 procentenheter), Portugal (3,6 procentenheter), Slovenien (3,4 procentenheter) och Grekland (2,7 procentenheter) mellan 2019 och 2021, medan ökningar har observerats i Rumänien (0,9 procentenheter), Litauen och Danmark (0,6 procentenheter) samt Luxemburg (0,2 procentenheter).

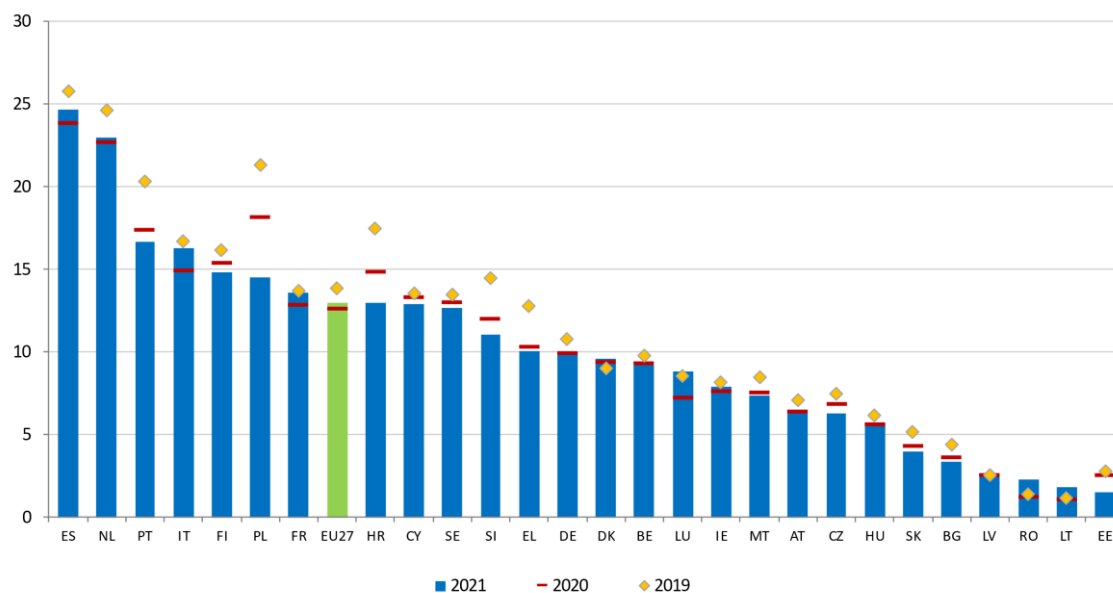
¹³⁸ Se Internationella arbetsorganisationen (ILO) och Eurofound. I praktiken innebär detta att arbetsmarknaden är uppdelad i delmarknader eller segment med olika särdrag och beteenderegler, såsom avtal (dvs. tillsvidareanställningar kontra visstidsanställningar), anställningsskyddslagstiftningens typ och variation i medlemsstaterna (dvs. regler som styr enskilda och kollektiva anställningar och uppsägningar av visstidsanställda) eller typer av berörda arbetstagare (t.ex. ofrivilligt visstids- och deltidsanställda).

¹³⁹ Detta begrepp avser både atypiska anställningsformer (t.ex. flexibla avtal, tidsbegränsade anställningar, behovsarbete och nolltimmesavtal) och tillfälliga bemanningsavtal, men utesluter deltidsarbete och egenföretagare utan anställda. Källa: Eurostats indikatorer [lfsi_pt_a] och [lfsi_pt_q] för årsvisa respektive kvartalsvisa uppgifter.

¹⁴⁰ Europeiska kommissionen, *Labour Market and Wage Developments in Europe, Annual Review 2022*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2022 (ännu ej utgiven).

Figur 2.3.1: Visstidsanställningarna ligger fortfarande något under nivåerna före krisen, men det finns betydande skillnader mellan medlemsstaterna

Andel visstidsanställda av samtliga anställda (20–64 år, i %, årsdata)

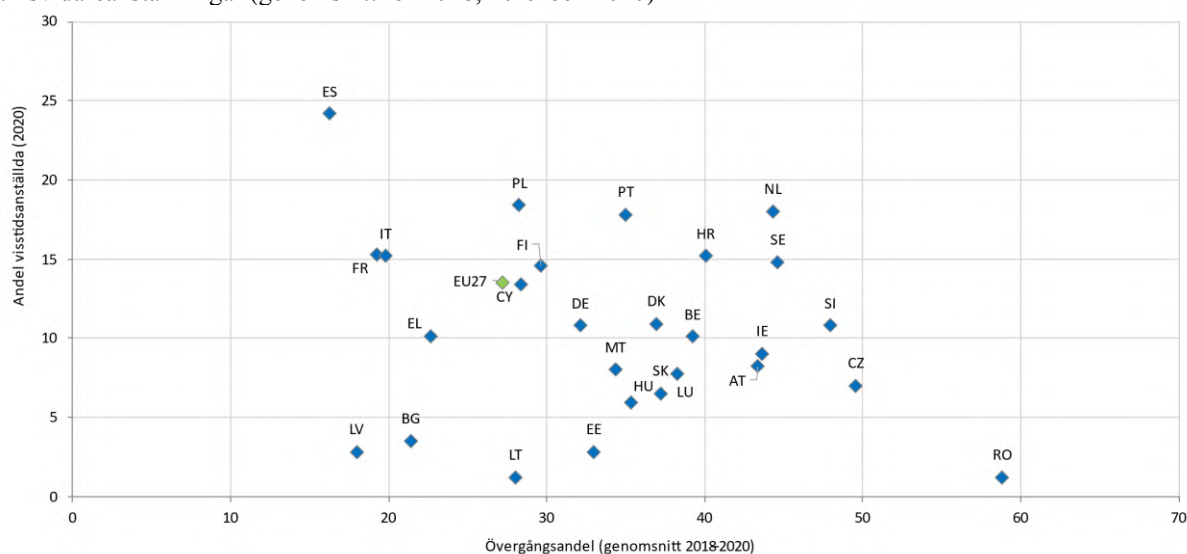
Anmärkning: Definitionen avviker för ES och FR för 2021 (se metadata).

Källa: Eurostat, [lfsi_pt_a], EU:s arbetskraftsundersökning.

En del medlemsstater har en hög andel visstidsanställningar tillsammans med en låg andel övergångar till fast anställning. I figur 2.3.2 visas antalet visstidsanställda (i åldern 20–64 år) som en procentandel av det totala antalet anställda i förhållande till det treåriga genomsnittet för andelen övergångar från visstids- till tillsvidareanställningar (dvs. mellan 2018 och 2020). Under 2020 befann sig Spanien, Polen, Frankrike och Italien i den mest kritiska situationen, som kännetecknas av en hög andel visstidsanställningar (över 15 %), kombinerat med en relativt låg andel övergångar (under 30 %). Andra medlemsstater, såsom Nederländerna, Portugal, Kroatien och Sverige, hade en andel visstidsanställningar som låg över EU-genomsnittet (13,5 % 2020), men i kombination med en hög andel övergångar (över 35 %). Omvänt har Litauen, Lettland och Bulgarien en mycket låg andel visstidsanställningar (under 4 %), och en låg andel övergångar till tillsvidareanställning. Rumänien, Ungern, Slovakien, Tjeckien, Luxemburg och Estland har en visstidsanställningsandel på under 8 % med en övergångsandel på över 30 %.

Figur 2.3.2: Det finns betydande skillnader mellan medlemsstaterna när det gäller andelen visstidsanställningar och andelen visstidsanställningar som omvandlas till tillsvidareanställningar

Andel visstidsanställda av det totala antalet anställda (20–64 år) 2020 och andel övergångar till tillsvidareanställningar (genomsnitt för 2018, 2019 och 2020)

Anmärkning: Avbrott i tidsserien år 2020 för DE. Andelen övergångar för LV avser 2017. Värdet för SK är genomsnittet enbart för 2019 och 2020.

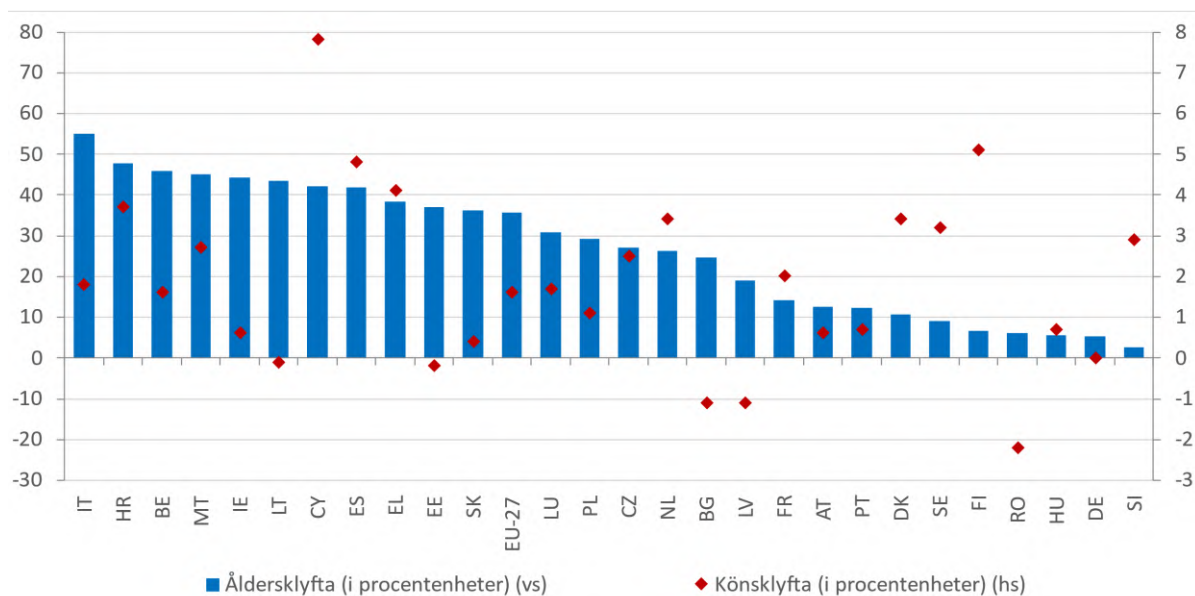
Källa: Eurostat, [[lfsa_etpgan](#)] EU:s arbetskraftsundersökning och [[filc_lvhl32](#)] EU-Silc.

Andelen människor som är ofrivilligt visstidsanställda varierar avsevärt mellan medlemsstaterna, och vissa av dem står inför särskilda utmaningar. Andelen anställda (i åldern 20–64 år) som är ofrivilligt visstidsanställda uppgick 2021 till 7,8 % i EU. Klyftan mellan de högsta och de lägsta värdena i medlemsstaterna är dock fortfarande betydande (15,4 procentenheter 2021) och är oförändrad sedan 2020. Medlemsstater såsom Spanien (19,5 %), Italien (13,4 %), Portugal (12,2 %) och Cypern (11,9 %) står inför en särskild utmaning i detta avseende och rapporterar den största andelen ofrivilligt visstidsanställda. Däremot ligger procentsatsen på under 2 % i Lettland, Rumänien, Litauen och Estland. Generellt sett påverkas kvinnliga arbetstagare mer av ofrivilliga visstidsanställningar än män, även om dessa skillnader är relativt låga (under 1,5 procentenheter), med undantag för Cypern (7,5 procentenheter), Grekland (5 procentenheter), Kroatien (3,3 procentenheter) och Finland (3,2 procentenheter).

Visstidsanställningar fortsätter att vara mer utbredda bland ungdomar och kvinnor. Andelen visstidsanställda var 2021 så hög som 48,9 % i EU för ungdomar (15–24 år), vilket innebär 37 procentenheter högre än för personer i åldern 25–54 år och 42,7 procentenheter högre än för personer i åldern 55–64 år. År 2021 rapporterades de högsta andelarna för Spanien (69,1 %), Nederländerna (68,2 %), Slovenien (63,5 %) och Italien (61,7 %), medan de lägsta fanns i Estland (6,8 %), Litauen (6,7 %) och Lettland (5,3 %). År 2021 var andelen kvinnliga anställda i EU (i åldern 20–64 år) med visstidsanställningar 13,8 %, vilket är 0,4 procentenheter högre än 2020. Skillnaden i andelen visstidsanställda mellan kvinnor och män ökade något, från i genomsnitt 1,4 procentenheter 2020 till 1,6 procentenheter 2021, med stora skillnader mellan medlemsstaterna (se figur 2.3.3). År 2021 noterades de största skillnaderna mellan kvinnor och män i Cypern (7,8 procentenheter) och Finland (5,1 procentenheter) när det gäller förekomsten av visstidsanställningar. I Rumänien, Bulgarien och Lettland var fler män än kvinnor visstidsanställda, vilket ledde till omkastade könsskillnader.

Figur 2.3.3: Antalet visstidsanställningar är betydligt högre för ungdomar (åldersgruppen 15–24 år) och kvinnor (med vissa undantag).

Skillnad i andelen visstidsanställningar av det totala antalet anställda mellan ålderskohorten 15–24 år och personer i åldern 25–54 år – ”åldersklyftan” (procentenheter, 2021, vänster axel). Skillnad i andelen visstidsanställningar av det totala antalet anställda mellan kvinnor och män – ”könsklyftan” (procentenheter, 2021, höger axel).

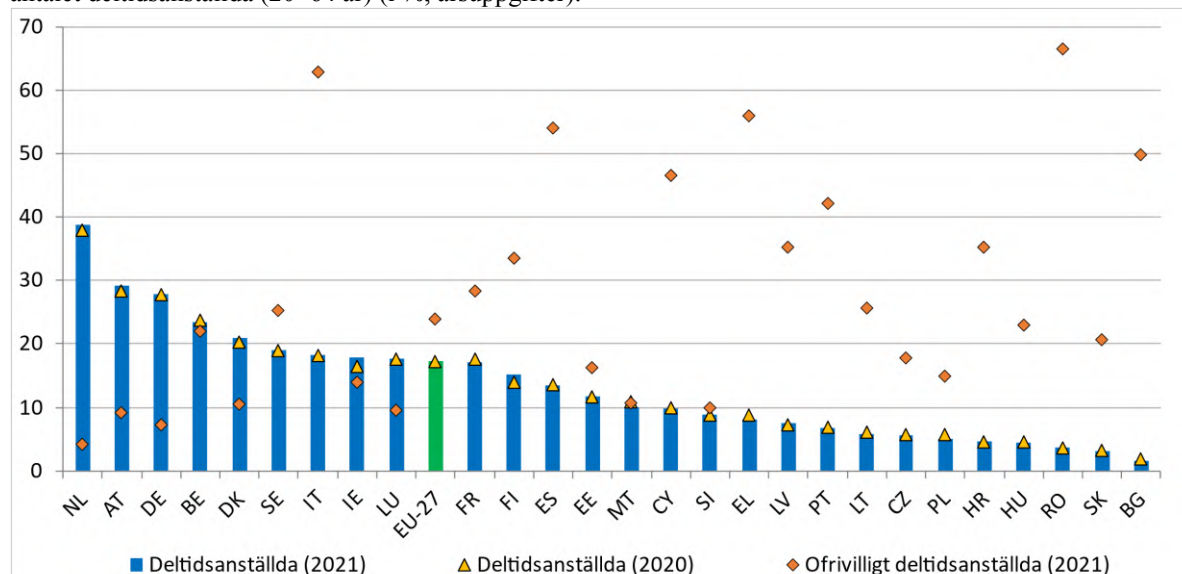
Källa: Eurostat, [lfsi_pt_a], EU:s arbetskraftsundersökning.

Andelen deltidsanställningar i EU förblev i stort sett stabil. I flera medlemsstater är en betydande del av deltidsarbetet ofrivilligt. Med 17,2 % år 2021 förblev andelen anställda (20–64 år) som arbetar deltid i EU oförändrad jämfört med 2020 och är fortfarande 1,5 procentenheter lägre än 2019. Fem medlemsstater (Nederländerna, Österrike, Tyskland, Belgien och Danmark) registrerade siffror på över 20 %, medan fem andra (Bulgarien, Slovakien, Rumänien, Ungern och Kroatien) låg under 5 % – se figur 2.3.4. Det har förekommit små minskningar i vissa medlemsstater (under 1 procentenhet) av andelen anställda som arbetar deltid mellan 2020 och 2021 (närmare bestämt Malta, Polen, Grekland, Frankrike och Bulgarien). Däremot observerades öknings i Irland (1,4 procentenheter), Finland (1,3 procentenheter), Nederländerna, Danmark och Österrike (0,7 procentenheter). Andelen ofrivilligt deltidsarbete av den totala sysselsättningen uppgick 2021 till 23,9 % i EU, återigen med betydande skillnader mellan medlemsstaterna¹⁴¹. Rumänien, Italien, Grekland, Spanien och Bulgarien rapporterar siffror på omkring eller över 50 %, medan Nederländerna, Tyskland, Österrike, Luxemburg och Slovenien noterar värden på eller under 10 %.

¹⁴¹ Eurostats indikator [lfsa_eppgai]. Ingen jämförelse med värden före 2021 har gjorts för denna indikator eftersom det finns ett avbrott i tidsserien 2021 för alla medlemsstater på grund av [ikraftträdandet av ett nytt regelverk för europeisk socialstatistik](#).

Figur 2.3.4: Andelen deltidsarbete har i stort sett varit stabil under det senaste året, men med en betydande ofrivillig komponent i många av dem

Andel deltidsanställda av det totala antalet anställda (20–64 år) och andel ofrivilligt deltidsanställda av det totala antalet deltidsanställda (20–64 år) (i %, årsuppgifter).

Anmärkning: Definitionen avviker för ES och FR för 2021 (se metadata).

Källa: Eurostat, [lfsi_pt_a] och [lfsa_eppgai], EU:s arbetskraftsundersökning.

Andelen egenföretagare utan anställda tenderar att vara hög, men med stora skillnader mellan medlemsstaterna. Medan egenföretagande vanligtvis är frivilligt och ett positivt tecken på företagarganda döljer det ibland anställningsförhållanden med beroendeställning, eller så kallat ”falskt” egenföretagande. Under 2021 stod egenföretagare utan anställda (som kan användas som mått för att bedöma risken för ”falskt” egenföretagande) för 9 % av den totala sysselsättningen i EU (ålderskohorten 20–64 år)¹⁴². Grekland, Polen och Italien uppvisade de högsta nivåerna (över 14 %), följt av Tjeckien, Nederländerna och Slovakien med siffror på över 10 %. Däremot observerades de lägsta andelarna (under 6 %) i Tyskland, Danmark, Luxemburg, Sverige och Kroatien.

Ruta 5: Digitala arbetsplattformar och anställningsförhållanden

Att förebygga missbruk av anställningsförhållanden som leder till otrygga arbetsvillkor, även när det gäller plattformarbete, bidrar till genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Enligt princip 5 (om trygg och anpassningsbar anställning) har arbetstagare rätt till rättvis och likvärdig behandling när det gäller arbetsvillkor, tillgång till socialt skydd och utbildning, oavsett typen av anställningsförhållande och anställningsförhållandets varaktighet. Innovativa arbetsformer, bland annat genom entreprenörskap och egenföretagande, kan på ett viktigt sätt bidra till att förbättra arbetsvillkoren. Samtidigt bör otrygga arbetsformer, även inom ramen för vissa digitala arbetsplattformar, identifieras och åtgärdas, och missbruket av atypiska anställningsavtal bör förhindras för att stödja sysselsättning av god kvalitet.

¹⁴² Källa: Eurostats [lfsa_esgais] och [lfsa_egaps], EU:s arbetskraftsundersökning. Anmärkning: Andel egenföretagare utan anställda av det totala antalet anställda. Ingen jämförelse med värden före 2021 har gjorts för denna indikator eftersom det finns ett avbrott i tidsserien 2021 för alla medlemsstater på grund av ikraftträdandet av ett nytt regelverk för europeisk socialstatistik.

Digitala arbetsplattformar har blivit en viktig del av EU:s ekonomier, och en mångfald olika människor arbetar via dem. De digitala arbetsplattformarna har ökat i storlek, och intäkterna beräknas ha ökat i EU-27 från 3 miljarder euro 2016 till omkring 14 miljarder euro 2020. De samlade inkomsterna för personer som arbetar genom plattformar som är verksamma i EU-27 har ökat från 2,6 miljarder euro 2016 till 6,3 miljarder euro 2020¹⁴³. I dag har över 28 miljoner människor arbetat, åtminstone någon gång under sin karriär, genom plattformar i unionen.¹⁴⁴ Digitala arbetsplattformar finns i en rad olika ekonomiska sektorer. Vissa erbjuder tjänster på plats, såsom taxitjänster, leverans av varor, städning eller omsorgstjänster, medan andra endast är verksamma online och tillhandahåller tjänster såsom datakodning, översättning eller design (se figuren). Plattformarbetet utförs oftast av unga män med högre kvalifikationer, men arbetstagarnas profil beror i hög grad på vilken typ av plattformarbete det rör sig om¹⁴⁵. Kvinnor är till exempel representerade i större utsträckning inom personliga tjänster och hushållstjänster samt inom vårdsektorn.

Plattformarbete kan leda till att personer som rent faktiskt är anställda felaktigt betecknas som egenföretagare, och dölja underordnade anställningsförhållanden, ibland i förening med användningen av algoritmisk verksamhetsledning. Nio av tio plattformar som är verksamma i EU klassificerar för närvarande de personer som arbetar genom dem som egenföretagare. De flesta av dessa personer är verkliga egenföretagare och kan använda plattformar för att utveckla sin entreprenörsverksamhet och därmed bidra positivt till affärsutveckling, innovation och digitalisering i EU. Det uppskattas dock att upp till 5,5 miljoner människor som arbetar genom digitala arbetsplattformar felaktigt betecknas som egenföretagare och inte har rätt till de rättigheter och skydd för arbetstagare som gäller för andra. I dessa situationer har de ofta dåliga arbetsvillkor och/eller otillräcklig tillgång till socialt skydd.¹⁴⁴ Det finns också personer som upplever att de är underställda, och i varierande grad kontrolleras av, de digitala arbetsplattformar som de arbetar genom, till exempel när det gäller tilldelning av arbete, lön eller arbetsvillkor. Detta kan också vara kopplat till funktionen hos den algoritmiska verksamhetsledning som används av plattformarna för att matcha utbud och efterfrågan på arbete, men även för att tilldela uppgifter, övervaka, utvärdera och fatta beslut för de personer som arbetar genom dem¹⁴⁶.

¹⁴³ De Groen W., Kilhoffer Z. m.fl., *Digital Labour Platforms in the EU: Mapping and Business Models*. Slutrapport. Europeiska unionens publikationsbyrå, 2021.

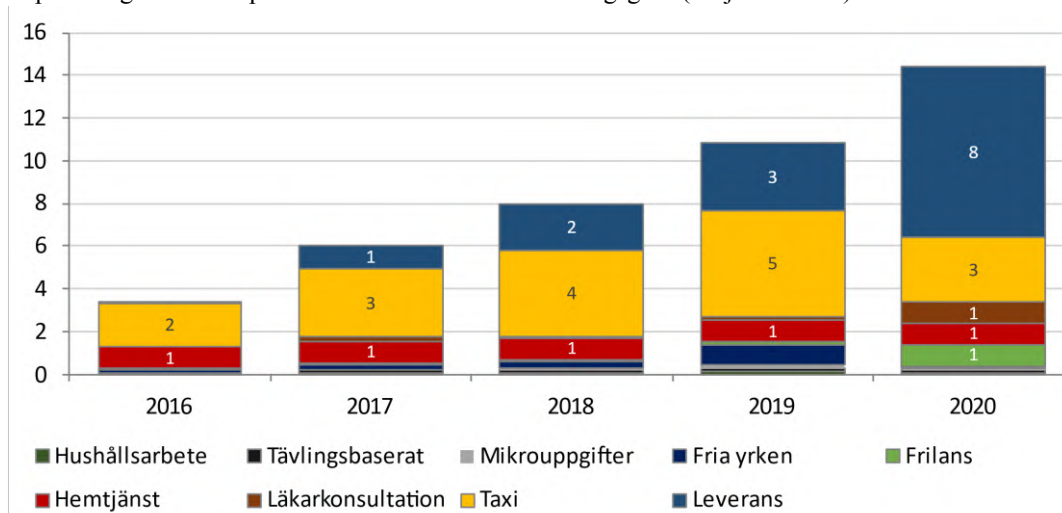
¹⁴⁴ Europeiska kommissionen, Barcevičius, E., Gineikytė-Kanclerė, V., Klimavičiūtė, L., m.fl., *Study to support the impact assessment of an EU initiative on improving working conditions in platform work*. Slutrapport. Europeiska unionens publikationsbyrå, 2021.

¹⁴⁵ Europeiska kommissionen, *European Centre for Expertise (ECE) in the field of labour law, employment and labour market policy: thematic review 2021 on platform work*, publikationsbyrån, 2021.

¹⁴⁶ I litteraturen definieras algoritmisk verksamhetsledning som en uppsättning metoder för övervakning, styrning och kontroll som drivs av algoritmer. Dessa metoder genomförs också genom tekniska verktyg och tekniker som strukturerar arbetsvillkoren och fjärrledningen av arbetstagare. För mer information om detta, se Mateescu A. och Nguyen A. (2019), *Algorithmic management in the workplace*, Data & Society Research Institute.

Förekomsten av digitala arbetsplattformar har ökat avsevärt under de senaste åren och omfattar ett brett spektrum av verksamheter

Storlek på de digitala arbetsplattformarna i EU-27 efter näringsgren (miljarder euro)

Källa: Europeiska kommissionen, Barcevičius, E., Gineikytė-Kanclerė, V., Klimavičiūtė, L., m.fl., [Study to support the impact assessment of an EU initiative on improving working conditions in platform work](#). Europeiska unionens publikationsbyrå, 2021.

Att fastställa regler i enlighet med EU:s rättsliga ram kan bidra till att minimera riskerna för orättvisa arbetsvillkor. På EU-nivå bidrar direktivet om tydliga och förutsägbara arbetsvillkor till att säkerställa tillhandahållandet av insynsvänlig information och förutsägbarheten i arbetsscheman för alla arbetstagare. Dessutom stöder genomförandet av rådets rekommendation från 2019 om tillgång till socialt skydd att arbetstagare med atypiska anställningsförhållanden och egenföretagare omfattas samt att reglerna är tydliga och enkla. Ett nytt EU-paket som lades fram i december 2021 syftar till att förbättra arbetsvillkoren för plattformsarbete och stödja en hållbar tillväxt för digitala arbetsplattformar i EU¹⁴⁷. Förslaget till direktiv innehåller åtgärder för algoritmisk verksamhetsledning, felklassificering av yrkesställning och öppenhet över gränserna. Initiativen omfattar också förslag till riktlinjer för tillämpningen av EU:s konkurrenslagstiftning på kollektivavtal om arbetsvillkor för egenföretagare utan anställda (inklusive sådana som arbetar via plattformar) och ett meddelande som åtföljer lagstiftningsförslaget.

Efter plattformsarbetets starka tillväxt har ett antal medlemsstater lagt fram åtgärder för att förbättra dess arbetsvillkor. Vissa medlemsstater (**Belgien, Grekland, Spanien, Frankrike och Italien**) har antagit nationell lagstiftning som syftar till att förbättra arbetsvillkoren och/eller tillgången till socialt skydd vid plattformsarbete, och i de flesta fall har de valt sektorsspecifik lagstiftning med allmän inriktning på transport- och leveransplattformar. I **Belgien** enades regeringen i juni 2022 om att definiera plattformsarbetarnas sociala ställning, och fastställde åtta kriterier som ska avgöra om en arbetstagare kan betraktas som egenföretagare eller anställd, och som ska användas av arbetsdomstolarna. I juni 2021 antog **Grekland** en ny lag om arbetsmarknadsrelationer som ska införa åtgärder för personer som arbetar via plattformar, och som erkänner

¹⁴⁷ Se kommissionens förslag till direktiv om bättre arbetsvillkor för plattformsarbete (COM(2021) 762 final) och kommissionens meddelande om att dra full nytta av digitaliseringen för framtidens arbete (COM(2021) 323 final).

anställningsavtal med beroendeställning eller oberoende tjänste-/arbetsavtal. I **Spanien** infördes genom en ny lag från 2021 den rättsliga presumtionen att personer som ägnar sig åt distributionsverksamhet till tredje parter med hjälp av tekniska medel står i ett anställningsförhållande till företaget, och plattformsoperatörerna uppmanades att bevisa att så inte är fallet. Lagen fastställde också arbetstagarrepresentanternas rätt att få information om algoritmernas parametrar som påverkar arbetsvillkoren. År 2021 antog **Frankrike** en föreskrift som gjorde det möjligt för frilansande arbetstagare på plattformar för taxitjänster och leveranser att utse sina företrädare under 2022. Genom dekretet inrättades myndigheten för plattformsarbetares sociala relationer (ARPE), som är en ny offentlig tillsynsmyndighet för social dialog mellan plattformar och egenföretagare. År 2019 antog **Italien** nationell lagstiftning i syfte att öka skyddet i arbetsvillkoren för matleveransbud som är egenföretagare. I den regionala lagstiftningen i Piemonte och Lazio behandlas direkt arbetsvillkoren och det sociala skyddet för alla som arbetar genom plattformar. Under 2021 ingick i **Danmark** fackförbundet Fagligt Fælles Forbund (3F) och arbetsgivarorganisationen Dansk Erhverv ett nationellt sektorsavtal för leveransbud. På samma sätt har arbetsmarknadens parter i **Österrike** ingått ett sektorsvist kollektivavtal för anställda cykelbud, som från och med januari 2020 kunde åtnjuta minimilön och betald ledighet. I **Sverige** ingick leveransplattformen Foodora och Svenska transportarbetareförbundet 2021 ett kollektivavtal för leveransbud. Som en del av **Portugals** plan för återhämtning och resiliens bör en ny arbetslagstiftning för digitala budtjänstplattformer genomföras senast i slutet av mars 2023.

Yrkesinspektioner har en nyckelroll att spela när det gäller att upptäcka och förebygga dåliga arbetsförhållanden och bekämpa odeklarerat arbete. Den ökade användningen av informations- och kommunikationsteknik (IKT) och utvecklingen av plattformsekonomin (se ruta 5) har medfört nya utmaningar för yrkesinspektioner när de utför sina uppgifter. Som tidigare erfarenheter visar kan en hög och ihållande ökning av energipriserna och ett starkt inflationstryck leda till en ytterligare ökning av det odeklarerade arbetet, eftersom dessa faktorer påverkar vissa företags och arbetstagares, däribland egenföretagares, förmåga att betala sociala avgifter och skatter (se även avsnitt 2.1 och ruta 7). Tillhandahållandet av lämpliga resurser för yrkesinspektioner och införandet av omfattande strategier för att stödja formellt arbete i denna särskilda krissituation kommer att vara särskilt viktiga för att stödja inkluderande och rättvisa arbetsmarknader och ett tillräckligt socialt skydd för alla. Det europeiska forumet för att förbättra samarbetet när det gäller att bekämpa odeklarerat arbete håller på att utarbeta en rapport om medlemsstaternas framsteg i riktning mot övergripande strategier för att bekämpa odeklarerat arbete. I mars 2022 inrättades också en fokusgrupp för att uppmuntra integrationen av tredjelandsmedborgare som utför odeklarerat arbete i den reguljära sysselsättningen¹⁴⁸.

Efter pandemin har distansarbete blivit en etablerad arbetsform i unionen som ibland kräver anpassning av förordningar, politik och arbetskultur. I en nyligen genomförd Eurofoundstudie kartläggs distansarbetet inom lagstiftning och kollektiva förhandlingar i de 27 medlemsstaterna plus Norge, inklusive ändringar av nationella ramar. Under 2022 införde 23 länder lagstadgade definitioner av och särskild lagstiftning om distansarbete¹⁴⁹. I de flesta

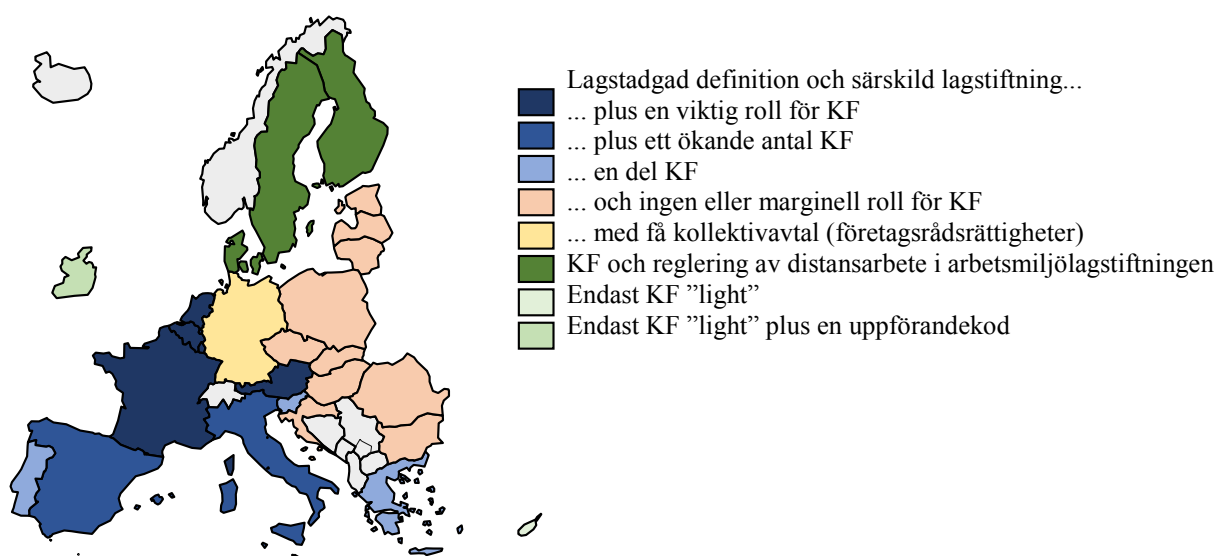
¹⁴⁸ Mer information finns på Europeiska arbetsmyndighetens webbplats: www.ela.europa.eu.

¹⁴⁹ Källa: Eurofound, Vargas Llave, O., Rodríguez Contreras, R., Sanz de Miguel, P., m.fl., *Telework in the EU: regulatory frameworks and recent updates*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2022. Anmärkning:

av dem kompletteras lagstiftningen med sektorsövergripande förhandlingar eller kollektiva förhandlingar för företag, om än i olika omfattning. Endast i Kroatien, Lettland och Polen är lagstiftning den enda källan till reglering (som främst har utvecklats genom individuella avtal mellan arbetsgivare och arbetstagare). Endast en minoritet av medlemsstaterna saknar lagstadgade definitioner eller särskild lagstiftning om distansarbete. I denna grupp omfattas dock distansarbete av flera olika lagar, till exempel om hälsa och säkerhet, arbetstid eller allmän arbetsrätt. Distansarbete regleras därför ofta genom kollektiva förhandlingar inom olika sektorer (t.ex. i Finland) eller genom kollektivavtal inom olika sektorer och företag (t.ex. i Danmark och Sverige). Beroende på vilken roll kollektiva förhandlingarna har kan kluster av medlemsstater identifieras som i figur 2.3.5.

Figur 2.3.5: Det finns betydande skillnader mellan medlemsstaterna när det gäller regleringen av distansarbete

Reglering av distansarbete i EU-27 och Norge. (KF står för kollektiva förhandlingar.)

Anmärkning: Nationella bidrag från Eurofound's nätverk av kontaktpunkter.

Källa: Eurofound, *Telework in the EU: Regulatory frameworks and recent updates*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2022.

Distansarbete verkar leda till vissa förbättringar av balansen mellan arbete och privatliv, men medför också risker som motiverar övervakning. Hybrida arbetsmetoder, som har vunnit mark, verkar minska en del av dessa risker. I 2022 års gemensamma sysselsättningsrapport presenterades en omfattande analys av riskerna i samband med distansarbete (t.ex. arbete utanför arbetstiden, arbetsisolering eller psykosociala risker) på grundval av Eurofound's forskning. En mer aktuell analys (även den från Eurofound) bekräftar att långa arbetstider ofta var ett problem under covid-19-pandemin för dem som enbart utförde distansarbete på heltid, jämfört med dem som arbetade i arbetsgivarens lokaler¹⁵⁰. På grundval av de senaste rönen var det mindre sannolikt att personer som arbetar på distans med ett hybridarbetsmönster (dvs. kombinerar arbete hemifrån med arbete från arbetsgivarens lokaler) rapporterade långa arbetstider jämfört med

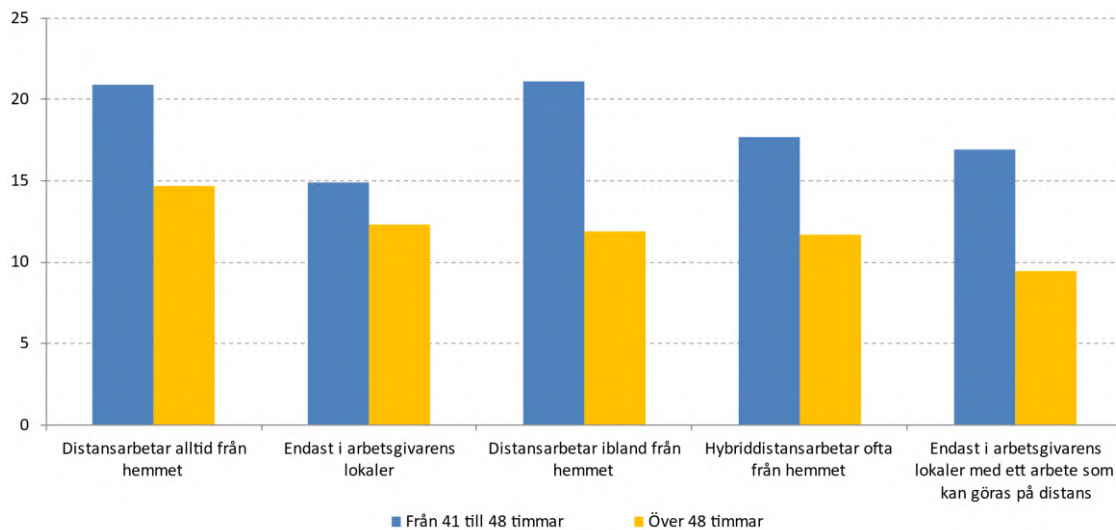
Följande medlemsstater ingår i den första gruppen: AT, BE, BG, CZ, DE, EE, EL, ES, FR, HR, HU, IT, LT, LU, LV, MT, NL, PL, PT, RO, SI och SK. CY, DK, FI, IE och SE ingår däremot i den andra kategorin.

¹⁵⁰ Eurofound (2022), *Telework during the Pandemic: Prevalence, Working Conditions and Regulations*. Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg (ännu inte utgiven). Anmärkning: På grund av datainsamlingsmetoden och urvalsstorleken är små skillnader eventuellt inte statistiskt signifikanta.

andra arrangemang för distansarbete – se figur 2.3.6. Minst två tredjedelar av de anställda rapporterade att de hade arbetat mer än 40 timmar i veckan. Inom EU är det mindre sannolikt att distansarbetare rapporterar en dålig balans mellan arbete och privatliv (13 %) jämfört med anställda som enbart arbetar i arbetsgivarens lokaler (18 %). Siffrorna på landsnivå visar också att en lägre andel distansarbetare rapporterar en dålig balans mellan arbete och privatliv än de nationella genomsnitten (t.ex. i Finland, Estland och Bulgarien). I Rumänien, Luxemburg och Nederländerna är dessa skillnader dock små, medan distansarbetare i Portugal och Grekland klarar sig lika bra som andra arbetstagare – se figur 2.3.7.

Figur 2.3.6: Anställda som enbart distansarbetar är mycket benägna att arbeta längre eller utanför arbetstiden, jämfört med dem som hybridarbetar (2021)

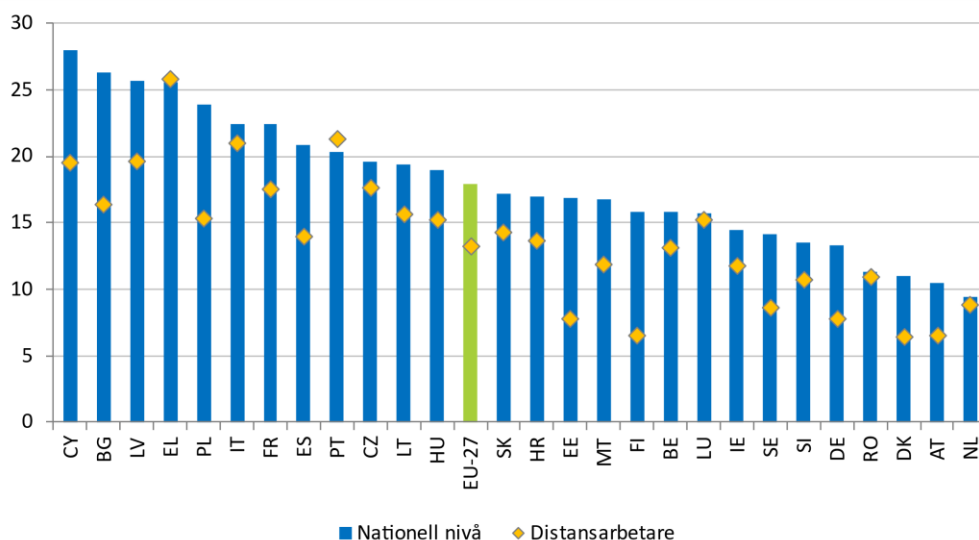
Andel anställda som arbetade mer än 40 timmar i veckan under covid-19-pandemin.

Källa: Eurofound, [telefonundersökning om arbetsvillkoren i EU \(EWCTS\) 2021](#).

Figur 2.3.7: Överlag rapporterar distansarbetare en bättre balans mellan arbete och privatliv i de flesta medlemsstater

Dålig balans mellan arbete och privatliv som rapporterats för alla anställda och distansarbetare i medlemsstaterna (i %, 2021)

Anmärkning: Dålig balans mellan arbete och privatliv innefattar att anställda svarar ”inte särskilt bra” och ”inte alls bra” på frågan ”hur passar arbetstiden in i de familjemässiga eller sociala åtagandena utanför arbetet?”.

Källa: Eurofound, [telefonundersökning om arbetsvillkoren i EU \(EWCTS\) 2021](#).

Samråd och samarbete med arbetsmarknadens parter är avgörande för att säkerställa att förordningar om distansarbete och arbetsvillkor skapar positiva resultat för både arbetsgivare och arbetstagare. Enligt en nyligen genomförd Eurofoundstudie¹⁵¹ gjorde mindre än hälften av medlemsstaterna permanenta ändringar i lagstiftningen rörande distansarbete mellan 2020 och 2021 (dvs. Österrike, Grekland, Lettland, Portugal, Rumänien, Slovakien och Spanien antog lagstiftning, medan Belgien, Frankrike och Luxemburg utarbetade nationella kollektivavtal). I fyra länder diskuteras nya lagförslag (dvs. Tyskland, Irland, Luxemburg och Nederländerna). Av dessa förändringar har en del varit fullfjädrade distansarbetsförordningar inriktade på alla eller de flesta aspekterna av distansarbete, medan andra har varit mer snävt inriktade. I medlemsstater där kollektivavtal om distansarbete infördes under covid-19-pandemin infördes de flesta på sektors- och företagsnivå, särskilt inom sektorer som finans, tillverkning samt informations- och kommunikationsteknik. På senare tid har avtal också slutits inom offentlig förvaltning, utbildning, hälso- och sjukvård samt socialt arbete. Medlemsstaternas och Europeiska kommissionens insatser på områdena arbetstid samt hälsa och säkerhet på arbetsplatsen (se ruta 6), i nära samarbete med arbetsmarknadens parter, är avgörande för att ta med den senaste tekniska utvecklingen och de nya distansarbetsmönstren i beräkningen när man organiserar arbetet till förmån för både företag och arbetstagare.

Ruta 6: Hälsosamma, säkra och välanpassade arbetsmiljöer

¹⁵¹ Eurofound, *Telework during the Pandemic: Prevalence, Working Conditions and Regulations*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2022 (ännu ej utgiven).

Hälsosamma och säkra arbetsvillkor är en förutsättning för en produktiv arbetande befolkning, vilka bidrar till utvecklingen av en europeisk hälsounion och genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter (princip 10). Under 2018 registrerades över 3 300 dödsolyckor och 3,1 miljoner olyckor utan dödlig utgång i EU-27. Omkring 200 000 arbetstagare dog varje år av arbetsrelaterade sjukdomar mellan 2017 och 2019. Mot denna bakgrund fastställs i EU:s ram för arbetsmiljö 2021–2027 de viktigaste prioriteringarna och åtgärderna för att förbättra arbetstagarnas hälsa och säkerhet på arbetsplatsen, bland annat genom anpassning till de särskilda behoven hos en åldrande arbetsstyrka och den gröna och digitala omställningen¹⁵².

Genom EU:s ram för arbetsmiljö införs en nollvisionsstrategi för arbetsrelaterade dödsfall i EU med ett planerat utbyte av erfarenheter och bästa praxis i en trepartsarbetsgrupp inom den rådgivande kommittén för arbetsmiljöfrågor¹⁵³. Detta initiativ kommer att kombineras med en ökad medvetenhet om riskerna i samband med arbetsrelaterade olyckor genom riktade informationskampanjer. På EU-nivå finns andra åtgärder för att främja hälsa och säkerhet på arbetsplatsen, såsom ändringarna av direktivet om skydd för arbetstagare mot risker vid exponering för carcinogener eller mutagena eller reproduktionstoxiska (sedan 2022) ämnen i arbetet, som antogs av rådet i mars 2022, uppdateringen av direktivet om biologiska agenser, förslaget om att avsevärt minska gränsvärdet för exponering på arbetsplatsen för asbest och främjandet av erkännandet av covid-19 som en arbetssjukdom senast i slutet av 2022.

EU:s strategiska ram för arbetsmiljö lägger särskild vikt vid att förebygga psykosociala risker och säkerställa fysisk och psykisk hälsa i arbetet. Under 2021 fortsatte utsattheten för fysiska risker att påverka en betydande andel arbetstagare i EU. Kvinnor var mer utsatta än män för smittsamma material (21 % jämfört med 15 %), medan män är mer utsatta för kravet att bära tunga laster än kvinnor (40 % jämfört med 29 %)¹⁵⁴. När det gäller psykisk hälsa visar resultaten av Eurofound's undersökning nyligen att det psykiska välbefinnandet i EU fortfarande ligger under den nivå som konstaterades i början av pandemin, trots att restriktionerna har fasats ut¹⁵⁵. I synnerhet personer i åldern 18–29 år rapporterar de lägsta nivåerna för psykiskt välbefinnande sedan 2020, medan personer över 60 år rapporterar en försämring. Totalt sett rapporterar 18 % av de svarande att de har behov av psykisk hälso- och sjukvård som inte tillgodoses, med högre siffror för kvinnliga svarande (24 %). En nyligen genomförd studie¹⁵⁶ visade att det finns ett behov av att ytterligare stödja åtgärder för att hantera och förebygga psykosociala risker som har att göra med användningen av digital teknik som möjliggör arbetsledning på arbetsplatsen. Att ha en handlingsplan för att förhindra

¹⁵² Kommissionens meddelande COM(2021) 323. Se även kommissionens förslag till direktiv om reproduktionstoxiska ämnen 2004/37/EG och uppdateringen av direktivet om biologiska agenser 2000/54/EG.

¹⁵³ Rådets beslut av den 22 juli 2003 om inrättande av en rådgivande kommitté för arbetsmiljöfrågor (EUT C 218, 13.9.2003, s. 1).

¹⁵⁴ Se Eurofound, *Working conditions in the time of COVID-19: Implications for the future*. Europeiska unionens publikationsbyrå, 2022 (ännu inte utgiven).

¹⁵⁵ Eurofound, *Fifth round of the Living, working and COVID-19 e-survey: Living in a new era of uncertainty*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2022.

¹⁵⁶ Anmärkning: data från den empiriska analysen av uppgifter från EU-Oshas europeiska företagsundersökning om nya och framväxande risker (Esener) från 2019. De psykosociala risker som togs upp var tidspress, dålig kommunikation eller dåligt samarbete, rädsla för att förlora arbetet, hantering av svåra kunder, patienter eller elever, och långa eller oregelbundna arbetstider. Källa: Urzì Brancati, C., Curtarelli, M., *Digital tools for worker management and psychosocial risks in the workplace: evidence from the ESENER survey*, Sevilla: Europeiska kommissionen, 2021, JRC125714.

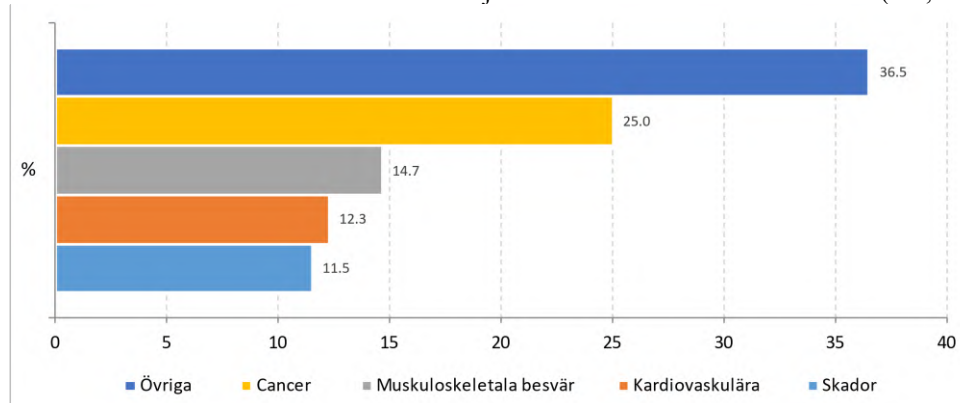
arbetsrelaterad stress eller initiativ för att öka medvetenheten kan till exempel begränsa förekomsten av psykosociala risker och avsevärt förbättra arbetstagarnas hälsa på arbetsplatsen.

Inom ramen för EU-lagstiftningen kan stärkta förebyggande åtgärder och mer praktiska riktlinjer bidra till att minimera riskerna med carcinogener på arbetsplatsen.

Arbetsrelaterad cancer är den främsta orsaken till merparten av de förlorade levnadsåren i EU (dvs. uppskattningar av funktionsjusterade levnadsår) – se figuren nedan. Carcinogener bidrog till omkring 100 000 arbetsrelaterade dödsfall och sjukdomar på arbetsplatsen varje år, enligt uppskattningar av funktionsjusterade levnadsår för perioden 2015–2017¹⁵⁷. Dessutom uppgår enbart kostnaden för arbetsrelaterad cancer till 119,5 miljarder euro. Åtgärder för att minska förekomsten av och exponeringen för farliga ämnen på arbetsplatsen är centrala inslag i EU:s plan mot cancer, inklusive förebyggande åtgärder¹⁵⁸. Hittills har risker förknippade med 29 ämnen förhindrats genom fyra revideringar av direktivet om carcinogener, mutagena och reproduktionstoxiska ämnen, vilket motsvarar mer än 100 000 liv som kommer att räddas under 50 år.

Cancer är den främsta orsaken till arbetsrelaterade dödsfall i EU.

De främsta orsakerna till arbetsrelaterade dödsfall och sjukdomar i förlust av levnadsår i EU (i %, 2017).

Anmärkning: Kategorin *kardiovaskulära* omfattar muskuloskeletala sjukdomar och hjärt- och kärlsjukdomar. Kategorin *övriga* omfattar alla återstående sjukdomar, såsom psykiska sjukdomar eller smittsamma sjukdomar. Siffrorna från 2017 omfattar EU-27 och Förenade kungariket.

Källa: EU-Osha (2017).

Efter antagandet av EU:s ramdirektiv om arbetsmiljö har många medlemsstater antagit nationella arbetsmiljöstrategier eller liknande dokument som täcker de flesta av direktivets mål. Den **belgiska** handlingsplanen 2022–2027 fastställer till exempel en *nollvisionsstrategi* för arbetsplatsolyckor och innehåller åtgärder för att minska exponeringen för farliga kemiska agenser. I den **franska** arbetsplanen 2021–2025 läggs särskild vikt vid förebyggande av allvarliga arbetsolyckor och arbetsolyckor med dödlig utgång. Psykosociala risker och exponering för carcinogener prioriteras också. I den **maltesiska** strategiska planen

¹⁵⁷ Anmärkning: En carcinogen är ett cancerframkallande ämne eller en cancerframkallande blandning som uppfyller kriterierna i bilaga I till förordning (EG) nr 1272/2008. Metoden bygger på uppskattningar av funktionsjusterade levnadsår, som kan orsakas av sjukdomar och skador. Dessa jämförs med idealscenariot, där ett land över huvud taget inte skulle förlora några funktionsjusterade levnadsår, antingen genom arbetsfrånvaro eller dödsolyckor eller sjukdomar. Siffrorna baseras på internationellt tillgängliga uppgifter från ILO, WHO och Eurostat. Källa: EU-Osha, *Internationell jämförelse av kostnaderna för arbetsrelaterade olyckor och sjukdomar*. Europeiska unionens publikationsbyrå, 2017.

¹⁵⁸ COM(2021) 44 final.

2022–2027 fastställs fem områden inom företagshälsovården där EU:s strategiska ram ska genomföras. Den **kroatiska** nationella planen 2021–2027 syftar till att öka medvetenheten om vikten av att förebygga arbetsskador och arbetsrelaterade sjukdomar, och att minska antalet dödsfall och stress i arbetet. Den gemensamma **tyska** strategin för hälsa och säkerhet på arbetsplatsen (GDA) syftar till att modernisera arbetsmiljösystemet och skapa incitament för företag att stärka hälsan och säkerheten på arbetsplatsen. **Finlands** genomförandeplan 2022–2023, den **irländska** hälso- och säkerhetsmyndighetens strategiredogörelse 2022–2024, **Lettlands** riktlinjer för socialt skydd och arbetsmarknadspolitik 2021–2027 och den **litauiska** handlingsplanen för säkerhet och hälsa 2022–2027 är ytterligare exempel på det pågående arbetet.

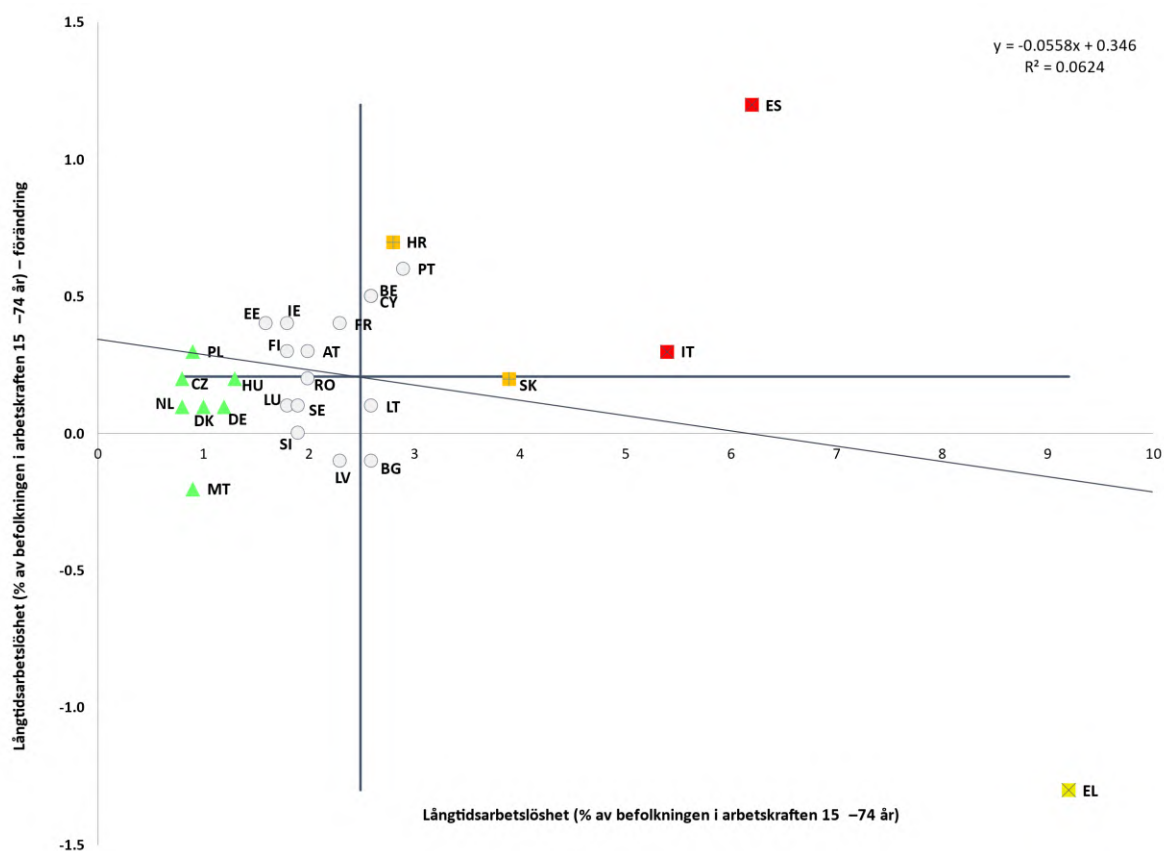
Långtidsarbetslösheten¹⁵⁹ har ökat något, vilket återspeglar effekterna av covid-19, men de snabba politiska åtgärderna hindrade negativa arbetsmarknadsmönster från att växa fram. Långtidsarbetslösheten låg på 2,8 % 2021, något högre än 2020 (med 0,3 procentenheter), efter nästan ett årtionde med en minskande trend. Som framgår av figur 2.3.8 var långtidsarbetslösheten högre 2021 än 2020 i nästan alla medlemsstater, utom i Grekland (–1,3 procentenheter), Malta (–0,2 procentenheter), Lettland och Bulgarien (båda med 0,1 procentenheter). Å andra sidan har långtidsarbetslösheten ökat under samma period i Spanien (1,2 procentenheter), Kroatien (0,7 procentenheter), Portugal (0,6 procentenheter), Belgien och Cypern (båda med 0,5 procentenheter). Huvudindikatorn i den sociala resultattavlan markerar att Spanien och Italien befinner sig i ”kritiska situationer”, som kombinerar högre nivåer än genomsnittet (6,2 % respektive 5,4 % 2021) med en ökning (med 1,2 procentenheter respektive 0,3 procentenheter) under det senaste året. Grekland betecknas som ”svag men förbättras” tack vare dess positiva resultat (–1,3 procentenheter 2021 jämfört med 2020), men förblir det land som har den högsta andelen i EU (9,2 % 2021). Slovakien och Kroatien markeras som ”bör bevakas” på grund av försämringen under föregående år. Omvänt markeras Tjeckien, Tyskland, Danmark, Ungern, Malta, Nederländerna och Polen som ”bättre än genomsnittet”, med låg och i stort sett stabil långtidsarbetslöshet 2021. Det finns också stora regionala skillnader när det gäller långtidsarbetslösheten (se bilaga 3). Fortsatt övervakning och bedömning av framstegen jämfört med rådets rekommendation från 2016 om långtidsarbetslösas återinträde på arbetsmarknaden kan bidra till att förbättra de mekanismer och tjänster som tillhandahålls och i sin tur stödja utvecklingen och den potentiella tillväxten av humankapital i EU¹⁶⁰.

¹⁵⁹ Definieras som antalet personer som registrerats av den offentliga arbetsförmedlingen och som aktivt har sökt arbete i mer än ett år som en andel av den arbetsföra befolkningen.

¹⁶⁰ SWD(2019) 154 final, om utvärderingen av rådets rekommendation om långtidsarbetslösas återinträde på arbetsmarknaden (inte översatt till svenska).

Figur 2.3.8: Under 2021 ökade långtidsarbetslösheten något i de flesta medlemsstater, och dess utveckling kräver en noggrann övervakning framöver

Långtidsarbetslöshet, 2021 års nivåer och förändringar jämfört med föregående år (i %, huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Anmärkning: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

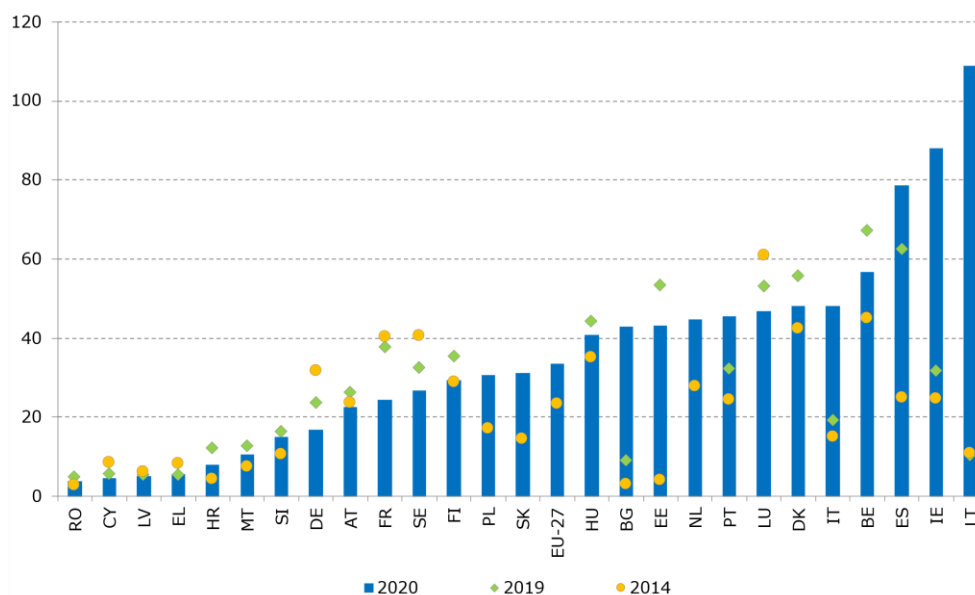
Källa: Eurostats [[tesem130](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

Det finns stora skillnader mellan medlemsstaterna när det gäller deltagandet i aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder, vilket i vissa fall motiverar en noggrann övervakning. År 2020 var andelen arbetslösa som ville arbeta och som deltog i aktiva arbetsmarknadsprogram mindre än 10 % i fem medlemsstater (Rumänien, Cypern, Lettland, Grekland och Kroatien), medan andelen var över 50 % i fyra andra (Litauen, Irland, Spanien och Belgien) – se figur 2.3.9¹⁶¹. Mellan 2019 och 2020 rapporterade sex medlemsstater en ökning av deltagandet, medan en minskning noterades i 16 andra. Även om denna statistik naturligtvis återspeglar medlemsstaternas insatser för att stödja deltagandet i aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder påverkas deltagandet också av andra institutionella faktorer, såsom hur det sociala trygghetssystemet fungerar. Utöver deras omfattning bidrar ändamålsenliga aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder som är anpassade till de arbetssökandes behov till att underlätta övergångar på arbetsmarknaden och stödja stora förändringar i arbetslivet så att ingen hamnar på efterkälken.

¹⁶¹ Eurostats [[lmp_ind_actsup](#)], källa: GD Sysselsättning, socialpolitik, och inkludering. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder (kategorierna 2–7) omfattar bland annat tillhandahållande av utbildning (2), stimulansåtgärder för nyanställning (4), sysselsättnings- och rehabiliteringsstöd (5), direkt skapande av arbetstillfällen (6) och incitament för att starta nya företag (7). Denna indikator bör dock tolkas med försiktighet, eftersom den endast mäter deltagandet i (och inte effektiviteten hos) de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Uppskattade värden för DK, EL, HR och SE. Den låga statistiska tillförlitligheten i Frankrike och Litauen är kopplad till datainsamlingsprocessen. Siffrorna för 2020 är inte tillgängliga för CZ, EL, NL, PL och SK.

Figur 2.3.9: Deltagandet i aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder varierar avsevärt mellan medlemsstaterna

Deltagare i vanliga arbetsmarknadspolitiska åtgärder (kategori 2–7) per 100 arbetssökande

Anmärkning: Tidsserien är inte tillgänglig för CZ. Uppgifterna för 2020 saknas för EL, NL, PL och SK. Markeringar: låg tillförlitlighet för FR och LT. Siffror på över 100 % betyder att människor har registrerat sig mer än en gång i datauppsättningen för aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder som en del av deras deltagande i olika kategorier av åtgärder.

Källa: Eurostats [[lmp_ind_actsup](#)], databasen för arbetsmarknadspolitiska åtgärder (LMP).

Effektiva och ändamålsenliga aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder är avgörande för att förbättra utvecklingen på arbetsmarknaden, resultaten och övergångarna, även mot bakgrund av den ökade bristen på arbetskraft och kompetens i EU. Under 2021 hade medlemsstater som Spanien, Slovakien och Litauen relativt höga utgifter för aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder (kategorierna 2–7) som en procentandel av BNP, samtidigt som de hade relativt hög långtidsarbetslöshet – se figur 2.3.10. I andra länder, såsom Nederländerna, Irland och Danmark, låg utgifterna för arbetsmarknadsåtgärder för 2020 på över 1,3 % av BNP, och åtföljdes av relativt goda resultat när det gäller en lägre andel långtidsarbetslösa. I länder som Grekland, Italien, Portugal och Kroatien är däremot utgifterna för stöd till arbetssökande genom arbetsmarknadsåtgärder relativt låga (dvs. under eller omkring 0,3 % av BNP), medan långtidsarbetslösheten ligger över EU-genomsnittet. I medlemsstater som står inför större utmaningar när det gäller integration på arbetsmarknaden kan en förstärkning av väl utformade aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder bidra till att minska hindren för sysselsättning, särskilt för personer som befinner sig i utsatta situationer¹⁶². Utöver det stöd som ges genom den sammanhållningspolitiska finansieringen (inklusive Europeiska socialfonden)¹⁶³ bidrar genomförandet av deras nationella planer för återhämtning och resiliens till att många medlemsstater kan stärka sina insatser för integration

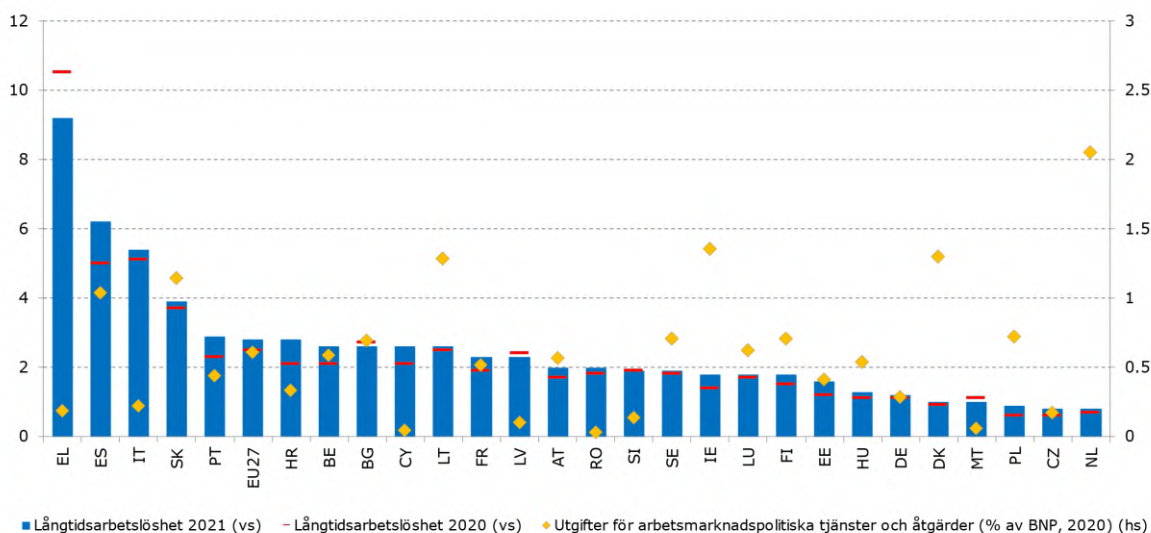
¹⁶² OECD (2021), *Building inclusive labour markets: Active labour market policies for the most vulnerable groups*, OECD Policy Responses to Coronavirus (COVID-19), OECD Publishing.

¹⁶³ En metaanalys av de konsekvensbedömningar som gjorts inom ramen för ESF och ungdomssysselsättningsinitiativet och som omfattar programperioderna 2007–2013 och 2014–2020 genomfördes i alla EU:s medlemsstater. Resultaten visade på en positiv effekt av ESF-insatserna, med 7,3 procentenheter högre sannolikhet att få anställning för enskilda personer som har deltagit i insatserna. I analysen har sysselsättningsstöd och praktikplatser identifierats som de mest framgångsrika ESF-insatserna. Källa: Europeiska kommissionen, *Meta-analysis of the ESF counterfactual impact evaluations (VT/2020/052)*, slutrapport, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2022 (katalognummer KE-03-22-139-EN-N).

på arbetsmarknaden. Dessa insatser tar hänsyn till den digitala och gröna omställningen och utarbetas i linje med kommissionens rekommendation om effektiva aktiva arbetsmarknadsåtgärder.

Figur 2.3.10: Utgifterna för aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder skiljer sig åt mellan medlemsstaterna

Utgifter för aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder (kategorierna 2–7, i procent av BNP, 2020) och långtidsarbetslösa i procent av arbetskraften (15–74 år) (i %, 2021)

Källa: Eurostats [[lmp_expsumm](#)], databasen för arbetsmarknadspolitiska åtgärder och [[lune_ltu_a](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

Offentliga arbetsförmedlingar spelar en nyckelroll när det gäller att ledsaga arbetstagarna genom förändringarna på arbetsmarknaden, bland annat med tanke på den gröna och digitala omställningen. De offentliga arbetsförmedlingarna spelar en viktig roll när det gäller att integrera människor på arbetsmarknaden, ge information till dem som vill arbeta och sammanföra arbets sökande och arbetsgivare. De har omvandlat sina interna affärsprocesser och gjort ytterligare framsteg på vägen mot digitalisering för att öka sin kapacitet, bland annat när det gäller personalens expertis, och tillhandahålla mer effektiva och ändamålsenliga tjänster¹⁶⁴. Det ökade tillhandahållandet av digitala tjänster måste naturligtvis gå hand i hand med ett utbrett förvärv av digitala färdigheter hos befolkningen. Under 2021 rapporterade 18 nationella offentliga arbetsförmedlingar att stärkta digitala färdigheter bland arbetssökande var ett av målen för att förbereda sig för perioden efter pandemin¹⁶⁵. Samtidigt bygger de offentliga arbetsförmedlingarna upp partnerskap och genomför sektorsspecifika åtgärder som syftar till förbättrade arbetsmarknadsprognoser, kompetensinventering samt kartläggning och avhjälpande av brist på arbetskraft och kompetens, särskilt när det gäller den gröna och digitala omställningen. Omskolnings- och kompetenshöjningsprogram för grupper av förvärvsarbetande personer som riskerar att förlora sina arbeten framträder som ett nytt ansvarsområde, där vissa nationella offentliga arbetsförmedlingar redan har anpassat sitt tillhandahållande av tjänster och utarbetat omfattande utbildningsprogram och -strategier för

¹⁶⁴ Källor: Europeiska kommissionen (2021), *European Network of Public Employment Services, Work programme 2022*. Publicerad i januari 2022. OECD (2022), *Harnessing digitalisation in Public Employment Services to connect people with jobs*, *OECD Policy Brief on Active Labour Market Policies*, OECD Publishing.

¹⁶⁵ Europeiska kommissionen, Peters, M., *Assessment report on PES capacity: 2021*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2022, (s. 39).

att tillgodose de framtida kompetensbehoven. Att formalisera de befintliga samarbetena mellan offentliga arbetsförmedlingar samt yrkes- och högskoleutbildningsanordnare, jämte de sociala tjänsterna, kan bidra till att säkerställa lämpliga villkor för ett effektivt tillhandahållande av färdigheter (se avsnitt 2.2).

Insatser för att stödja integrationen på arbetsmarknaden för fördrivna personer från Ukraina har blivit en viktig uppgift på den offentliga arbetsförmedlingens dagordning¹⁶⁶. I flera medlemsstater (Bulgarien, Danmark, Finland, Ungern, Italien, Litauen och Lettland) kan fördrivna personer från Ukraina börja arbeta så snart de har ansökt om att få registrera sig för tillfälligt skydd, utan att behöva vänta på att detta ska behandlas¹⁶⁷. Registreringen hos de offentliga arbetsförmedlingarna var dock relativt låg. Enligt rapporter från nätverket för offentliga arbetsförmedlingar hade i maj 2022 endast 150 000 fördrivna personer från Ukraina registrerats hos 26 nätverksmedlemmar. Ungefär hälften av dessa registreringar rapporterades från Tyskland och Polen¹⁶⁸. I de flesta medlemsstater tar de offentliga arbetsförmedlingarna inte på sig större ansvar än för övriga arbetssökande, men vissa offentliga arbetsförmedlingar har utarbetat åtgärder som riktar sig till flyktingar och som fördrivna personer från Ukraina har rätt att dra nytta av (se även avsnitt 2.3.2). Flera medlemsstater har också inrättat samordningsgrupper med offentliga arbetsförmedlingar, nationella ministerier och migrationsmyndigheter som deltagare för att utbyta information om aktuella åtgärder och planera deras gemensamma verksamhet, även i samarbete med arbetsgivare och lokala och regionala myndigheter¹⁶⁹. Lagändringarna av förordningen om gemensamma bestämmelser för sammanhållningspolitiska insatser för flyktingar i Europa (CARE) ger tillgång till oanvända belopp inom den fleråriga budgetramen 2014–2020 för att vid behov finansiera snabba och flexibla lösningar för EU-länderna. Skräddarsytt stöd via instrumentet för tekniskt stöd syftar också till att hjälpa EU-länderna bygga upp kapaciteten för att välkomna flyktingar och hantera deras integrationsutmaningar¹⁷⁰.

I genomsnitt omfattas fyra av tio korttidsarbetslösa¹⁷¹ **av arbetslöshetsförmåner i EU** (42,2 % år 2021), med betydande skillnader mellan medlemsstaterna – se figur 2.3.11. Under 2021 fanns de högsta täckningsgraderna (över 50 %) i Tyskland (89,7 %), Österrike (54,1 %), Finland (53,6 %) och Litauen (51,5 %), följt av Frankrike, Estland, Belgien och Danmark med siffror på över 40 %. På motsatt sida registrerades den lägsta täckningen i Rumänien (10,6 %), Kroatien (13,9 %), Polen (15,5 %) och Cypern (19,2 %). Dessa skillnader mellan länderna kan förklaras med hur systemen för arbetslöshetsförmåner är utformade, framför allt deras längsta utbetalningsperiod, villkoren för att få förmåner, hur stränga kraven är på att söka arbete eller synergier med andra system för socialt skydd. Under 2021 fick endast 37,8 % av de arbetslösa som var registrerade i mindre än ett år i EU förmåner eller stöd. I riktmärkningsramen för arbetslöshetsförmåner identifieras alla dessa faktorer som viktiga politiska påtryckningsmedel för att stödja arbetssökande under deras övergångar på arbetsmarknaden.

---

¹⁶⁶ COM(2022) 4050 final om riktlinjer för medlemsstaternas åtgärder för att ge tillträde till arbetsmarknaden, yrkesutbildning och vuxenundervisning för dem som flyr från Rysslands anfällsrik mot Ukraina.

¹⁶⁷ Anmärkning: Mellan februari och juni 2022 fanns det omkring 312 000 asylsökande i EU. Källa: Eurostats [migr_asyappctzm] och Europeiska arbetsmyndigheten (ELA), landsinformationsblad, juni 2022.

¹⁶⁸ Undersökning från nätverket för offentliga arbetsförmedlingar, maj 2022.

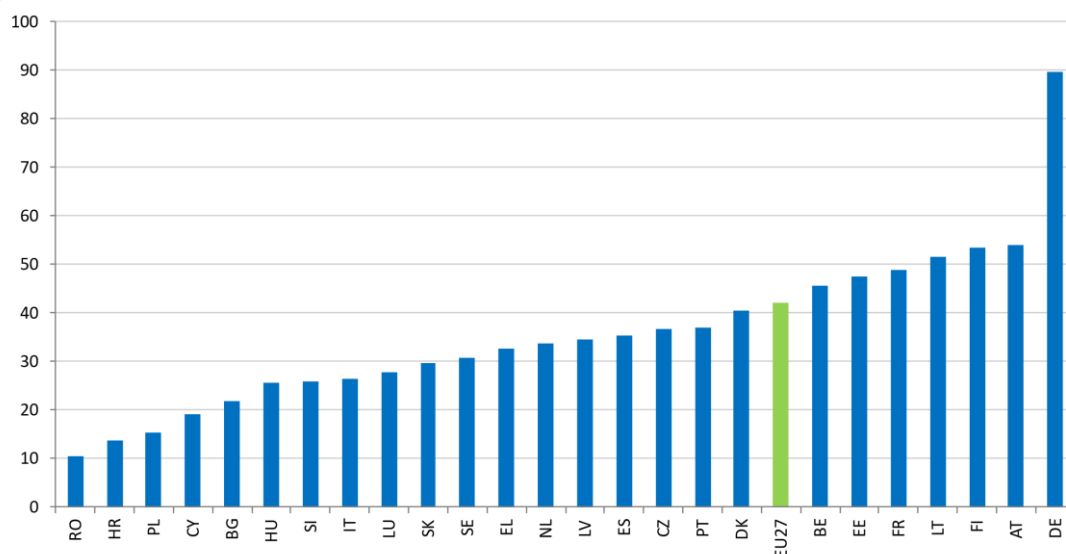
¹⁶⁹ Till exempel AT, BE (på regional nivå), BG, EE, FI, HR, LT, NO, PL, RO och SK.

¹⁷⁰ Mer information finns i förordningen om ändring av förordning (EU) nr 1303/2013 och förordning (EU) nr 223/2014 vad gäller [sammanhållningspolitiska insatser för flyktingar i Europa](#). Se även C(2022) 1379 om [finansieringsbesluten och de årliga arbetsprogrammen för det tekniska stödinstrumentet](#) (inte översatt till svenska).

¹⁷¹ Personer som har varit arbetslösa i mindre än 12 månader. Analys av ålderskohorten 15–64 år.

Figur 2.3.11: Det finns betydande skillnader mellan medlemsstaterna när det gäller andelen korttidsarbetslösa som omfattas av arbetslöshetsförmåner

Andel korttidsarbetslösa (dvs. som har varit arbetslösa i mindre än 12 månader, åldersgruppen 15–64 år, i %, 2021) som omfattas av arbetslöshetsförmåner

Anmärkning: Ingen jämförelse med värden före 2021 har gjorts för denna indikator eftersom det finns ett avbrott i tidsserien 2021 för alla medlemsstater på grund av [ikraftträdandet av ett nytt regelverk för europeisk socialstatistik](#). Uppgifter för 2021 saknas för IE och MT.

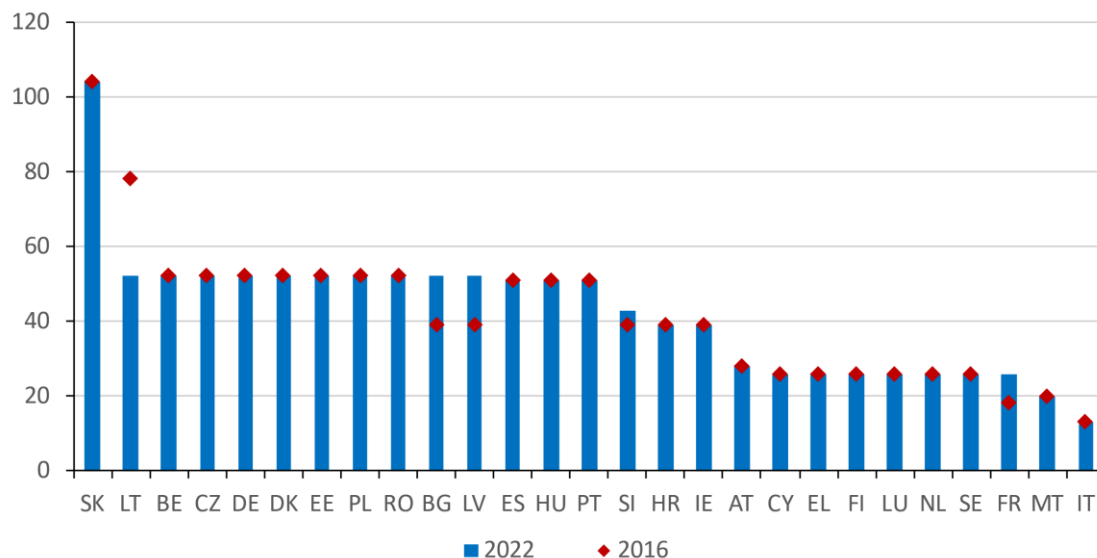
Källa: Eurostat, [\[lfsa_ugadra\]](#), EU:s arbetskraftsundersökning.

Kvalifikationsperiodens längd för att få arbetslöshetsförmåner förblev i stort sett stabil 2022, liksom den längsta utbetalningsperioden¹⁷². Kvalifikationsperioden förblev stabil i alla medlemsstater, från 13 veckors försäkringsavgifter i Italien till 104 veckor i Slovakien – se figur 2.3.12. Den längsta utbetalningstiden (för en arbetstagare med en ettårig arbetshistorik) varierar mellan medlemsstaterna – se figur 2.3.13. I Lettland har varaktigheten minskats från 39 till 35 veckor 2020, ned till 2015 års nivå. För alla andra medlemsstater har perioden varit oförändrad under de senaste fem åren. I 16 medlemsstater utbetalas förmåner för arbetslösa med en ettårig arbetshistorik i högst sex månader (24 veckor). I Danmark och Belgien är man dock berättigad till förmåner i två år eller längre. I Luxemburg och Grekland är perioden ett år och i Litauen, Lettland och Irland ungefär åtta månader.

¹⁷² Analysen avser arbetslöshetsförmåner som i allmänhet ges till personer som registrerar sig som arbetslösa utan egen förskyllan, utan att inbegripa system av tillfällig karaktär som kan ha antagits till följd av den epidemiologiska situationen i samband med covid-19.

Figur 2.3.12: Den avgiftsperiod som ger rätt till arbetslöshetsförmåner förblev stabil jämfört med 2021, med betydande skillnader mellan medlemsstaterna

Den obligatoriska kvalifikationsperiodens längd (i veckor, 2016 och 2022)

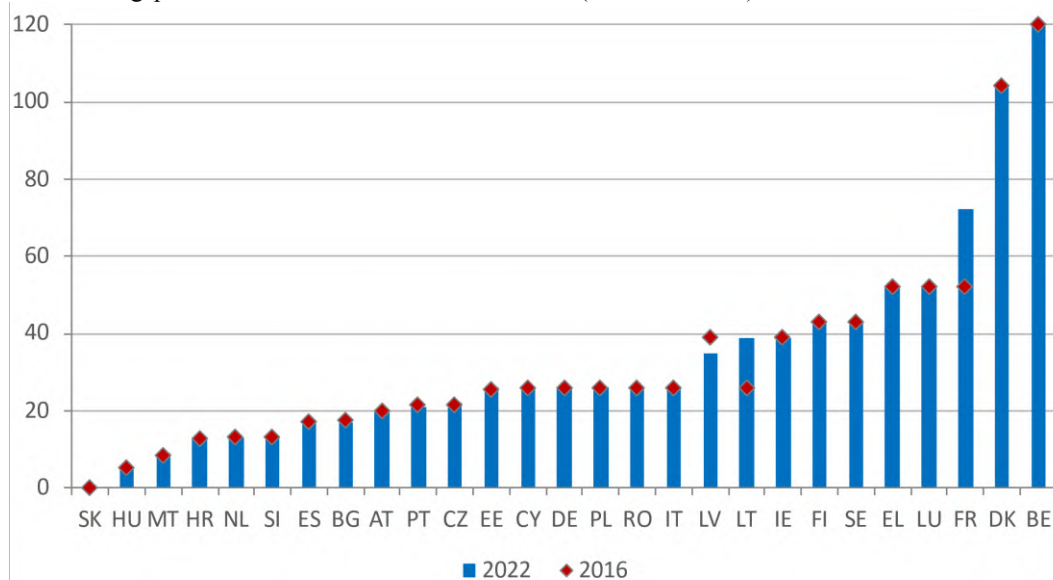

Anmärkning: I Malta (2016 och 2022) måste minst 50 veckors avgifter ha betalats in från det att arbetet inleddes. I Irland (2016 och 2022) måste minst 104 veckors avgifter ha betalats in från det att arbetet inleddes. I Österrike (2022) måste minst 52 veckors avgifter ha betalats in för förstagsansökningar och minst 28 veckors avgifter för efterföljande ansökningar.

Källa: [Missoc-databasen](#) (det gemensamma informationssystemet för social trygghet) (januari 2016 och januari 2022).

Figur 2.3.13: I de flesta medlemsstater ger en ettårig arbetshistorik tillgång till arbetslöshetsförmåner i högst sex månader

Längsta utbetalningsperiod i antal veckor efter ett års arbete (2022 och 2016)

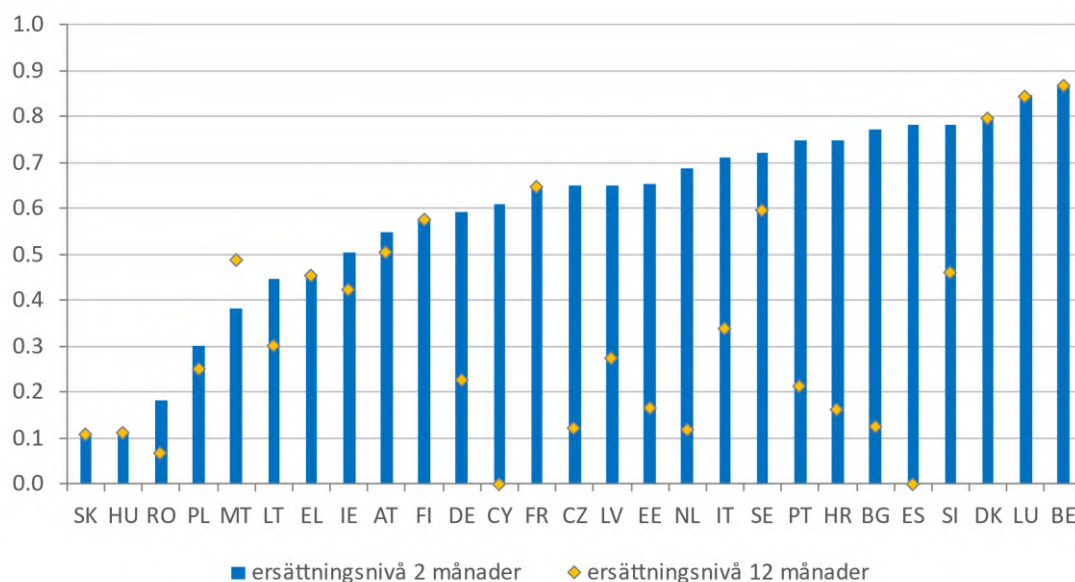
Anmärkning: I Belgien finns det ingen gräns för hur länge förmånerna betalas ut. I Cypern består en vecka av sex arbetsdagar. I Irland betalas förmånerna ut under 39 veckor (234 dagar) enbart för personer med minst 260 veckors inbetalade socialförsäkringsavgifter. I Slovakien har en person som betalat avgifter i ett år inte rätt till arbetslöshetsförmåner (då det krävs minst två års inbetalda arbetslöshetsförsäkringsavgifter under de senaste fyra åren). I Polen varierar utbetalningsperioden beroende på arbetslöshetsgraden i regionen i förhållande till genomsnittet i landet.

Källa: [Missoc-databasen](#) (januari 2016 och januari 2022) och nationell lagstiftning.

Ersättningen för inkomstbortfall till arbetslösa beror på hur länge personen har varit arbetslös. I figur 2.3.14 jämförs nettoersättningsnivåerna för låginkomsttagare (67 % av den nationella genomsnittsinkomsten) med kort arbetslivserfarenhet (tolv månaders inbetalade socialförsäkringsavgifter) i EU, under andra och tolfte arbetslöshetsmånaden. Nettoersättningsnivån under den andra månaden som arbetslös sträcker sig mellan 10,8 % av de tidigare (netto)inkomsterna i Slovakien till över 90 % i Luxemburg och Belgien. I exempelvis Österrike och Belgien är ersättningsnivån densamma den tolfte månaden i arbetslöshetsperioden. På grund av att förmånerna löper ut eller minskar med tiden minskar dock ersättningsnivåerna i de flesta andra medlemsstater. I vissa länder kan arbetslösa som har uttömt arbetslöshetsförmånerna få stöd från alternativa system, såsom socialt stöd, som i allmänhet ger lägre förmånsnivåer – se avsnitt 2.4.1 för detaljer om aktiv inkludering, inklusive kommissionens förslag till rådsrekommendation om tillräcklig minimiinkomst med en aktiv inkluderingsstrategi.

Figur 2.3.14: Nivåerna för arbetslöshetsförmåner varierar inom EU

Arbetslöshetsförmånernas nettoersättningsnivå motsvarande 67 % av genomsnittslönen, under den andra och tolfte månaden av arbetslöshet (2021)

Anmärkning: Indikatorn beräknas för en ensamstående person (20 år) utan barn och med kort arbetslivserfarenhet (ett år). Olika inkomstkomponenter, arbetslöshetsförmåner och andra förmåner (såsom socialt bistånd och bostadsbidrag) ingår.

Källa: Europeiska kommissionens beräkningar, på grundval av OECD:s skatteförmånsmodell.

En effektiv social dialog av hög kvalitet har varit avgörande för en sund hantering av de komplexa socioekonomiska förhållandena under de senaste åren. I riktlinje 7 för sysselsättningen och princip 8 (dialog mellan arbetsmarknadsparterna och arbetstagarnas inflytande) i den europeiska pelaren för sociala rättigheter uppmanas medlemsstaterna att säkerställa att arbetsmarknadens parter involveras i god tid och på ett meningsfullt sätt vid utformningen och genomförandet av sysselsättningsrelaterade, sociala och, i relevanta fall, ekonomiska reformer och investeringar, däribland genom att stödja en ökning av deras kapacitet. Under covid-19-krisen var sektorsvisa arbetsmarknadsorganisationer på EU-nivå mycket proaktiva och agerade snabbt för att lägga fram sina åsikter om möjliga strategier för återhämtning. Samtidigt uppmanade flera medlemsstater på nationell nivå arbetsmarknadens parter att i linje med sin nationella praxis och sina institutionella ramar diskutera, förhandla om och/eller genomföra åtgärder för att stödja arbetsvillkoren, arbetsmarknadens funktion, lika möjligheter, hälsa och säkerhet på arbetsplatsen samt distansarbete och rätten att inte

vara uppkopplad. Mer nyligen har de europeiska arbetsmarknadsparterna i ett antal fall i hög grad bidragit till initiativ på europeisk och nationell nivå för att i högre grad locka nya arbetstagare till sektorer där det råder brist på arbetskraft, bland annat sektorer som stöder den gröna och digitala omställningen, genom arbete med talangpartnerskap och genomförandet av flerpartsforumet det europeiska partnerskapet för integration¹⁷³.

Ett förutsägbart och meningsfullt deltagande i god tid av arbetsmarknadens parter spelar en viktig roll för att se till att reformer utformas och genomförs på ett effektivt sätt. Nationellt egenansvar står i centrum för den europeiska planeringsterminen och för genomförandet av faciliteten för återhämtning och resiliens. Inrättandet av nya trepartsorgan (t.ex. i Polen, Rumänien och Slovakien) för att övervaka genomförandet av planerna för återhämtning och resiliens är en positiv utveckling som, om den förvaltas på ett inkluderande sätt, har möjlighet att öka arbetsmarknadens parter deltagande och offentliga ansvarsskyldighet¹⁷⁴. Ett nära samarbete med arbetsmarknadens parter, däribland under hela den europeiska planeringsterminen, är avgörande för att säkerställa att deras synpunkter beaktas och används i beslutsprocessen, inbegripet när man diskuterar lämplig stödpolitik till förmån för integration av ukrainska medborgare och andra fördrivna personer på EU:s arbetsmarknader. Varje år sedan 2016 genomför sysselsättningskommittén multilaterala övervakningsöversyner av de nationella arbetsmarknadsparternas deltagande i den europeiska planeringsterminen för att bedöma dessa och andra utmaningar samt god praxis. Skillnader i kvaliteten på arbetsmarknadsparternas deltagande och hur meningsfullt detta deltagande är noteras fortsatt i medlemsstaterna.

Dialogen mellan arbetsmarknadens parter har varit avgörande för en stark hälso- och sjukvårdssektor som möter covid-19-pandemin och bidrar till att öka EU:s beredskap för potentiella framtida hälsokriser. Alla länder har ställts inför behovet av att utöka hälso- och sjukvårdssystemens kapacitet, särskilt på sjukhus, för att möta den växande efterfrågan på hälso- och sjukvårdstjänster inom en mycket kort period på grund av covid-19-pandemin. Trycket på hälso- och sjukvårdssystemen ska ses mot bakgrund av andra långvariga utmaningar, såsom bristen på hälso- och sjukvårdspersonal. Dialogen mellan arbetsmarknadens parter spelade en framträdande roll när man tog itu med en del av dessa utmaningar i medlemsstater med väletablerade institutioner och en långvarig tradition av samarbete mellan arbetsmarknadens parter (t.ex. Danmark, Tyskland, Finland och Sverige) och i medlemsstater som förlitar sig på starka kluster av sociala partnerskap (t.ex. Österrike, Belgien, Luxemburg och Nederländerna). Samtidigt har länder där den sociala dialogen och kollektiva förhandlingar är mindre framträdande inom hälso- och sjukvårdssektorn (t.ex. Bulgarien, Tjeckien, Malta och Estland) upplevt en ökad social dialog som sammanfaller med covid-19-krisen¹⁷⁵.

Deltagandet av det civila samhällets organisationer i alla skeden av den europeiska planeringsterminen är avgörande för genomförandet av reformer och politiska åtgärder av god kvalitet i medlemsstaterna. Europeiska kommissionen har betonat vikten

---

¹⁷³ Se förnyelsen av det europeiska partnerskapet för integration efter covid-19-krisen. Källa: [EU:s webbplats för integration \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-articles/2022/04/14).

¹⁷⁴ Källa: Eurofound (2022), Rodríguez Contreras, R., Sanz, P., *Involvement of social partners in the national recovery and resilience plans*, Europeiska unionens publikationsbyrå. Anmärkning: Mer information om kollektiva förhandlingar finns i avsnitt 2.1 i denna rapport och i Europeiska kommissionen, *Employment and Social Developments in Europe 2022*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2022.

¹⁷⁵ Se Eurofound (2022), *Social dialogue and collective bargaining in the hospital sector during the COVID-19 pandemic*. Europeiska unionens publikationsbyrå (ännu inte publicerad).

av lägliga och meningsfulla samråd med det civila samhällets organisationer i tidigare gemensamma sysselsättningsrapporter. På grundval av befintlig nationell praxis har kommissionen också betonat vikten av att låta det civila samhällets organisationer delta i dess regelbundna möten och utbyten med medlemsstaterna. Kartläggningen av befintliga utmaningar – en del av dem betonades i en ny resolution från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén¹⁷⁶ – utgör en möjlighet att ytterligare förbättra utbytenas kvalitet, öppenhet, regelbundenhet och förutsägbarhet. I framtiden kommer engagemanget från det civila samhällets organisationer på sysselsättningsområdet och det sociala området att bidra till att stärka detaljnivån och effektiviteten i de reformer och investeringar som krävs för att övervinna de befintliga socioekonomiska utmaningarna och för att göra framsteg när det gäller den gröna och digitala omställningen.

2.3.2 Åtgärder som vidtagits av medlemsstaterna

Insatserna för att ta itu med orsakerna till segmenteringen av arbetsmarknaden fortsätter i vissa medlemsstater, i linje med pelarens princip 5 (om trygg och anpassningsbar anställning). I juli 2021 ändrade **Spanien** (inom ramen för sin plan för återhämtning och resiliens) stadgan för offentligt anställda för att minska de tillfälliga anställningarna i den offentliga sektorn samt förebygga och bestraffa missbruk, inbegripet skyldigheten att offentliggöra alla krav på stabiliseringar för tillfälligt anställda senast den 31 december 2022. Ändringsförslag om tillämpliga regler för offentliganställda inom hälso- och utbildningssektorn antogs också. I december 2021 antog **Spanien** (även detta inom ramen för planen för återhämtning och resiliens) också ett reformpaket för arbetsmarknaden i syfte att minska den höga andelen visstidsanställningar inom den privata sektorn, förbättra arbetsvillkoren för vissa anställda och främja övergångar till tillsvidareanställning. Genom reformen omdefinierades de olika typerna av anställningsavtal genom att man underströk den centrala roll som tillsvidareanställningsavtal spelar och genom att man ytterligare begränsade användningen av visstidsanställningar (t.ex. genom att minska den maximala varaktigheten för visstidsanställningar, samtidigt som sanktionerna för bedräglig användning skärptes). Som en del av en bredare reform inom ramen för agendan för anständigt arbete planerar **Portugal** att minska det maximala antalet förnyelser av visstidsanställningsavtal från 6 till 4, öka ersättningen för uppsägningar av visstidsanställda och kriminalisera odeklarerat arbete med fängelse i upp till tre år. När dessa åtgärder antas förväntas de minska andelen visstidsanställningar och främja övergången till tillsvidareanställningar och formella anställningar. **Nederländernas** plan för återhämtning och resiliens innehåller flera arbetsmarknadsreformer som syftar till att ta itu med utmaningarna rörande segmenteringen av arbetsmarknaden. Dessa inbegriper en gradvis minskning av skatteavdraget för egenföretagare, införandet av en obligatorisk invaliditetsförsäkring för egenföretagare och åtgärder för att ta itu med falska egenföretagare, inklusive en ändring av definitionen av ”anställningsförhållande” och en ökning av den offentliga tillsynen, i alla dessa fall senast 2026. Dessutom tillkännagav **Nederländerna** i juli 2022 även planer på att minska incitamenten för användningen av flexibla avtal eller visstidsanställningar och att införa ett certifieringssystem för bemanningsföretag.

---

¹⁷⁶ Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (2022), *Det organiserade civila samhällets medverkan i de nationella planerna för återhämtning och resiliens – hur kan den förbättras?*, resolution [ECO/592], maj 2022.

Olika medlemsstater föreslår nya eller ändrade förordningar i lagstiftningen om anställningsskydd för att bemöta de identifierade utmaningarna på arbetsmarknaden, i linje med pelarens princip 7 (om information om anställningsvillkor och skydd i händelse av uppsägning). I november 2021 införde **Estland** möjligheten för arbetsgivare och anställda inom detaljhandelssektorn att ingå mer flexibla anställningsavtal på särskilda villkor. Dessa avtal kan bidra till att fler arbetstagare anställs och därigenom öka sysselsättningsmöjligheterna, samtidigt som en högre skyddsnivå säkerställs. Denna åtgärd kompletterades genom antagandet i december 2021 av nya ändringar av vägtransportlagen. Med denna åtgärd förväntar sig **Estland** att stödja anständiga arbetsvillkor för förare inom vägtransportsektorn. I februari 2022 antog **Frankrike** en ny lag som skapar en unik status för egenföretagare och skyddar deras personliga tillgångar (hittills har endast den huvudsakliga bostaden skyddats). Dessutom utökar lagen villkoren för att underlätta övergångar för egenföretagare. Genom ett bidrag på 800 euro i månaden vill regeringen stödja dem som definitivt upphörde med sin verksamhet som blivit ohållbar. I juni 2022 antog **Italien** nya bestämmelser för att säkerställa att alla arbetstagare, även de som omfattas av icke-standardiserade anställningsavtal, åtnjuter större insyn i anställningsförhållandet, särskilt minimiinformationskraven för arbetsgivare rörande provanställningsperiod och utbildning (i tillämpliga fall). Som en del av en bred reform planerar **Sverige** att anta åtgärder under andra halvåret 2022 när det gäller regler för uppsägning av objektiva skäl och för att öka arbetsvillkorens förutsägbarhet och förhindra arbetsrättsliga tvister.

Som ett komplement till analysen i ruta 5 i pelaren införde flera medlemsstater åtgärder för att stärka hälsa och säkerhet på arbetsplatsen, i linje med pelarens princip 10 (om en hälsosam, säker och välanpassad arbetsmiljö samt dataskydd). Som en del av en bredare reform antog **Frankrike** (i sin plan för återhämtning och resiliens) i juli 2021 en uppsättning åtgärder som stärker hälsa och säkerhet på arbetsplatsen. Bland de mest relevanta åtgärderna när det gäller förväntade effekter finns möjligheten för företag att bredda de hälso- och sjukvårdstjänster som erbjuds på arbetsplatsen och att skapa ett s.k. förebyggande pass. Dessutom har **Frankrike** utvidgat definitionen av sexuella trakasserier på arbetet och ratificerade i november 2021 ILO:s konvention om våld och trakasserier. I december 2021 antog **Kroatien** den nationella arbets-, arbetsmiljö- och sysselsättningsplanen för 2021–2027. Planen ligger i linje med den nationella utvecklingsstrategin för 2030 och utgör en fortsättning och förbättring av arbetsmarknadspolitiska åtgärder som kommer att stödja tillhandahållandet av anständigt arbete för alla, samtidigt som utsatta personers särskilda behov beaktas. I juli 2022 antog **Bulgarien** en ESF+-insats för att stödja arbetstagarnas välbefinnande och säkerhet på arbetsplatsen med en total budget på 51,1 miljoner euro. Några av de mest relevanta åtgärderna omfattar ekonomiskt stöd till företag för att förebygga utbrändhet, bevara den psykiska hälsan, köpa arbetskläder och utrustning för säkerhet på arbetsplatsen, utrusta företag med idrotts- och avslappningsområden och införa gröna strategier för organisatoriskt beteende. Åtgärden varar till slutet av 2024 och förväntas gynna upp till 91 000 anställda. **Italien** planerar också att anta riktade politiska åtgärder under 2022 och 2023 för att främja hälsa och säkerhet på arbetsplatsen.

Vissa medlemsstater inför eller ändrar bestämmelser för att bättre definiera villkoren för flexibelt arbete och arbetstidens förläggning, i linje med pelarens princip 9 (om balans mellan arbete och privatliv). I juli 2021 godkände **Spanien** rättsliga bestämmelser för reglering av distansarbete inom den privata och offentliga sektorn. I synnerhet garanterar lagändringarna samma arbetsvillkor för dem som arbetar på distans och på plats, liksom distansarbetets frivilliga karaktär för både arbetstagaren och arbetsgivaren. Detta nya ramverk kan gynna hybridarbetet, som blandar distansarbete och arbete på plats. I juni 2022 antog **Belgien** nya åtgärder för att förbättra flexibiliteten i arbetstiden och stödja en bättre balans

mellan arbete och privatliv i den privata sektorn. De huvudsakliga åtgärderna omfattar rätten till fyra dagars arbetsvecka (genom att öka antalet timmar per dag) eller till en ändring av arbetsordningen (dvs. att balansera arbetstimmar mellan olika veckor). Samtidigt antog **Belgien** ”rätten att inte vara uppkopplad” för företag med mer än 20 anställda, som nu inte kan förvänta sig att deras anställda ska svara på arbetsrelaterade förfrågningar utanför ordinarie kontorstid. Båda åtgärderna ingår i ett federalt avtal om arbetsmarknadsreformer som även omfattar större flexibilitet när det gäller reglerna för kvälls- och nattarbete inom e-handeln. Dessutom planeras pilotprojekt för frivilligt kvälls- och nattarbete utan föregående samtycke från en fackförening. Som en del av en bredare reform planerar **Polen** (i sin plan för återhämtning och resiliens) att införa arbetsrättsliga bestämmelser för att främja en förbättrad balans mellan arbete och privatliv och mer förutsägbara arbetsvillkor. Reformen kommer särskilt att innehålla regler för flexibla arbetsformer, inklusive raster och/eller utbildning under arbetstid, arbetstagarens samtycke till övertidsarbete eller arbete på natten eller till att utföra periodiskt arbete. Det finns också planer på att ändra bestämmelserna om skyddet av anställdas anställningsförhållande under graviditet, moderskap eller föräldraledighet. I april 2022 uppdaterade **Estland** också den befintliga rättsliga ramen för att säkerställa mer flexibla arbetsvillkor (t.ex. deltid, distansarbete eller flexibel arbetstid) för arbetstagare eller tjänstemän med omsorgsansvar, samtidigt som ett effektivt skydd av minderåriga (dvs. under 14 år) främjades. **Luxemburg** planerar att anta bestämmelser för att reglera trakasserier. Åtgärden förväntas gälla anställda, men även lärlingar, praktikanter och särskilda visstidsavtal som kan ingås med studenter.

Ett antal medlemsstater har också ändrat sin lagstiftning eller planerar att göra det för att tillhandahålla mer flexibla arbetsformer för arbetstagare, i linje med pelarens princip 9 (om balans mellan arbete och privatliv). **Spanien** förlängde till juni 2022 den plan för ändringar av arbetstiden (*Plan Mecuida*) som antogs i mars 2020 för att stärka arbetstagarnas flexibilitet för att kunna ta hänsyn till familjeansvar med direkt anknytning till covid-19-krisen. Enligt dessa bestämmelser skulle arbetsgivaren och den anställde kunna avtala andra rimliga och proportionerliga förändringar av den anställdes arbetsvillkor (t.ex. distansarbete, skiftbyten, byte av arbetsplats eller tilldelning av olika arbetsuppgifter). I januari 2022 uppdaterade **Spanien** sin rättsliga ram för arbetstid för att utöka omsorgsmöjligheterna för föräldrar till barn med cancer eller allvarlig sjukdom. Åldersgränsen för barnet i behov av vård höjdes från 18 till 23 år. **Cypern** planerar som en del av sin plan för återhämtning och resiliens att genomföra en studie om flexibla arbetsformer inom den offentliga sektorn. Studien förväntas tillhandahålla rekommendationer senast 2023 som syftar till att förbättra de offentliga tjänsternas effektivitet. När studiens rekommendationer finns tillgängliga kommer ett beslut om genomförandet att följa. **Cypern** har också för avsikt att senast 2023 anta en ny lag med stöd av faciliteten för återhämtning och resiliens som reglerar flexibla arbetsformer, särskilt distansarbete. I augusti 2022 ändrade **Litauen** sin rättsliga ram för att ge vissa familjer större flexibilitet när det gäller deras arbetsformer. Dessa ändringsförslag omfattar bland annat ytterligare ledighetsdagar för föräldrar med små barn samt möjligheten att arbeta mindre än en heldag och kombinera distansarbete och flexibla arbetsscheman för gravida eller ammande kvinnor, föräldrar med barn under åtta år eller ensamstående föräldrar med barn under 14 år (eller 18 år för barn med funktionsnedsättning) (se avsnitt 2.2.2).

Flera medlemsstater stärkte sina insatser för att bekämpa odeklarerat arbete med ytterligare resurser, bland annat genom att öka arbetsinspektionernas kapacitet. Som en del av genomförandet av planen för återhämtning och resiliens förväntas **Italien** (i sin plan för återhämtning och resiliens) anta en nationell plan och färdplan senast i slutet av 2022 för att bekämpa odeklarerat arbete inom alla ekonomiska sektorer, i syfte att permanent öka antalet arbetsinspektioner senast 2025 och minska antalet fall av odeklarerat arbete senast

2026. För detta ändamål inrättades en interinstitutionell arbetsgrupp i februari 2022. I oktober 2021 godkände **Rumänien** nya administrativa sanktioner för att begränsa odeklarerat och underdeklarerat arbete samt sedvanan att betala svarta löner. Åtgärden omfattar en reglering av begreppet ”underdeklarerat arbete”. Senare i april 2022 lanserade **Rumänien** också ett system med tjänstekuponger (med verkan från och med den 1 januari 2024) för att få in hushållsarbetare i den formella ekonomin. Hushållsarbetare kommer att omfattas av social- och sjukförsäkringssystemet i utbyte mot 85 kuponger. Som en del av en bredare reform inledde **Sverige** i februari 2022 en process för att inrätta regionala centrum mot arbetsrelaterad brottslighet (som även hanterar odeklarerat arbete). Dessa centrum kommer att fungera som ett nav för myndigheternas arbete med planering, genomförande och uppföljning av gemensamma statliga kontroller, i samråd med arbetsmarknadens parter och med nationella och regionala organ. I mars 2022 antog **Belgien** (Bryssels huvudstadsregion) en riktad åtgärd för att öka antalet inspektioner som utförs i företag inom en viss sektor, på grundval av en rimlig misstanke om diskriminering. Yrkesinspektörerna kan också besöka ett företag under falskt namn för att avslöja skillnader i behandling. I maj 2022 godkände **Spanien** en ny ansökningsomgång för 90 nya offentliga arbets- och socialförsäkringsinspektörer, dubbelt så många som i ansökningsomgången som godkändes 2021. I april 2022 införde **Kroatien** en ny rättsakt om visselblåsare som ändrar tidigare bestämmelser från 2019. Syftet med denna rättsakt är att förbättra skyddet för arbetstagare som rapporterar företag som begår rättsliga överträdelser, inklusive sanktioner för arbetsgivare som inleder förfaranden mot visselblåsare. Som en del av en bredare reform inom ramen för planen för återhämtning och resiliens planerar **Kroatien** också att i december 2022 anta en ny lag om bekämpning av odeklarerat arbete som skulle definiera odeklarerat arbete, stärka yrkesinspektionerna och ytterligare reglera övergången av arbetstagare från odeklarerat till deklarerat arbete.

Olika medlemsstater antog riktade åtgärder för att förbättra arbetsmarknadssituationen för långtidsarbetslösa, i linje med pelarens princip 4. I oktober 2021 antog **Grekland** en ny lag som reformerar den offentliga arbetsförmedlingens (*OAED*) organisation och funktion. De nya bestämmelserna omfattar rekryteringar av nya arbetsrådgivare (540 under en tvåårsperiod) och en starkare inriktning på att agera mellanhand mellan utbudet av och efterfrågan på arbetskraft. Under 2021 införde **Grekland** också ett arbetsbidrag för personer som får arbetslöshetsunderstöd och som hittar ett arbete, och en bonus på 300 euro för långtidsarbetslösa (enligt definitionen i mer än fem år) som utarbetar en individuell handlingsplan. Inkomstkriterier har införts för att hantera missbruket av förmåner, medan att tre gånger vägra att ta ett lämpligt arbete eller delta i utbildning skulle leda till att en person stryks från arbetslöshetsregistret. Som en del av en bred reform i **Irland** togs den lokala arbetsförmedlingen (*Local Area Employment Service, LAES*) i drift i januari 2022. Syftet med förmedlingen är att tillhandahålla högkvalitativa och mätbara arbetsförmedlingstjänster till långtidsarbetslösa och andra utsatta grupper. Den nya förmedlingen använder ett prestationsrelaterat utbetalningssystem, där varje kund får individuellt understöd baserat på dennes engagemang och genomförande av en personlig utvecklingsplan. I februari 2022 gav **Sverige** sin offentliga arbetsförmedling i uppdrag att stärka stödet till långtidsarbetslösa, särskilt i geografiska områden som står inför stora socioekonomiska utmaningar. Åtgärder planeras också för att stärka det strategiska och operativa samarbetet mellan de offentliga arbetsförmedlingarna och de lokala myndigheterna när det gäller utsatta arbetssökande.

Ett antal medlemsstater ändrade sina befintliga ramar för aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder för att förbättra deras effektivitet under återhämtningen från covid-19, i linje med pelarens princip 4 (aktiva

arbetsmarknadspolitiska åtgärder). År 2021 antog **Tjeckien** den strategiska ramen för sysselsättning 2030+. Denna strategi bidrar till att uppfylla de nödvändiga villkoren inom ramen för sammanhållningspolitiken och fastställer prioriterade områden för de kommande tio åren. Konkreta åtgärder fastställs i de handlingsplaner som beskriver denna ram. Som en del av genomförandet av planen för återhämtning och resiliens antog **Grekland** åtgärder under 2021 och 2022 för att utveckla nya digitala verktyg för offentliga arbetsförmedlingar, inklusive ett digitalt kort, möjligheten att registrera en individuell handlingsplan samt systemet för tillhandahållandet av individuella utbildningskonton. **Kroatien** har som en del av en bredare reform inom ramen för planen för återhämtning och resiliens lagt fram åtgärder för att förbättra kvaliteten på stödet till utsatta grupper, särskilt processer som rör profilering, segmentering, integration och aktivering av utsatta grupper inom den offentliga arbetsförmedlingen. Dessutom fortsätter insatserna för att utveckla verktyg för att matcha arbetslösa personer med lediga platser och på ett bättre sätt omsätta övervaknings- och utvärderingssystemet för aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder i praktiken. Dessa åtgärder, tillsammans med en planerad utåtriktad verksamhet, förväntas leda till att 5 000 nya användare kommer i kontakt med de offentliga arbetsförmedlingarna. I april 2022 infördes ett kupongsystem för kompetensutveckling och omskolning för vuxna, som grund för ett eventuellt införande av individuella utbildningskonton inom ramen för ESF+. I december 2021 godkände **Italien** nya strukturella investeringar för att främja utvecklingen av regionala arbetsmarknadsobservationscentrum och ett stöd för förstärkning av interoperabiliteten mellan de regionala och nationella informationssystemen, för att på så sätt förbättra de offentliga arbetsförmedlingarnas kapacitet att stödja matchningen på arbetsmarknaden. Denna åtgärd kompletteras med ytterligare 4,4 miljarder euro för genomförandet av det nationella programmet för arbetstagarantin (GOL) under perioden 2021–2023. I augusti 2022 antog **Litauen** ett nytt yrkesvägledningssystem inom ramen för sin plan för återhämtning och resiliens, som fastställer ramen, de grundläggande kompetenskraven, förvaltningen och kvalitetssäkringen för yrkesrådgivningen under en persons hela karriär från och med första klass (se även avsnitt 2.2.2). Med deltagande av arbetsmarknadens parter kommer detta system också att fastställa styrningsprocessen för de berörda institutionerna. I april 2022 antog **Luxemburg** en ny målinriktad och tillfällig åtgärd för att tillhandahålla tillfälliga arbetsuppgifter för arbetslösa under 50 år under en sexmånadersperiod. Lagen tillämpas retroaktivt från oktober 2021 och upphörde att gälla den 30 juni 2022. I slutet av 2022 förväntas **Polen** (i sin plan för återhämtning och resiliens) anta två viktiga rättsakter för att främja deltagandet på arbetsmarknaden. För det första förväntas lagen om anställning av tredjelandsmedborgare minska de administrativa hindren för anställning av tredjelandsmedborgare och förenkla processen för att ingå vissa anställningsavtal. För det andra kommer bland annat den nya lagen om deltagande på arbetsmarknaden att införa åtgärder för att göra det lättare för föräldrar att återvända till arbetsmarknaden efter ledigheten.

Dessutom finns det exempel på riktade åtgärder som lagts fram av medlemsstaterna för att underlätta övergångarna på arbetsmarknaden och stärka deras aktiveringsdel, i linje med pelarens princip 4 (om aktiva arbetsmarknadsåtgärder). I juni 2022 införde Belgien en process kallad ”övergångsvägar” för att göra det möjligt för anställda som har fått ett meddelande om uppsägning att arbeta för en annan arbetsgivare för att göra övergången smidigare. Denna process samordnas av den regionala arbetsförmedlingen och bygger på ett avtal mellan två företagsanvändare. Under övergången överförs arbetskostnaden (helt eller delvis) till den nya arbetsgivaren, och i slutet av processen måste den anställde få en tillsvidareanställning. Belgien vidtog också en åtgärd för att stödja anställda som sagts upp med en uppsägningstid på minst 30 veckor. Uppsagda som uppfyller kriterierna har rätt att ägna en tredjedel av uppsägningstiden (dvs. tio veckor) åt verksamhet som ökar deras

anställbarhet. Denna åtgärd är ett komplement till det avgångsvederlag som de anställda har rätt till.

De befintliga eller nyligen utvecklade systemen för aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder bidrar också till att stödja integrationen på arbetsmarknaden av fördrivna personer från Ukraina. De flesta medlemsstater förlitar sig antingen på de befintliga aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder som finns tillgängliga för landets medborgare, eller på program som utarbetades efter migrations- och flyktingkrisen (2015–2016) för att stödja människor som flyr från kriget i Ukraina. Som en del av de befintliga systemen för aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder har en stor majoritet av EU-länderna erbjudit rådgivning och yrkesvägledning, medan andra har kopplat dessa åtgärder till ekonomiska incitament för arbetsgivare för att anställa fördrivna personer, tillhandahålla utbildning på arbetsplatsen eller lansera projekt som främjar entreprenörskap (se även avsnitt 2.1.2)¹⁷⁷. Antalet fördrivna personer från Ukraina som har deltagit i utbildning (förutom språkutbildning) har dock varit lågt. Detta kan förklaras av det låga antalet registreringar hos de offentliga arbetsförmedlingarna. I **Österrike** och **Frankrike** deltog till exempel endast 1 216 och 1 700 av 6 300 respektive 3 200 ukrainare som var registrerade hos de nationella offentliga arbetsförmedlingarna i utbildning (se även avsnitt 2.3.1). Andra exempel på riktade aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder för fördrivna personer från Ukraina noterades i **Estland**, som införde särskilda arbetsförmedlingstjänster för fördrivna personer från Ukraina, medan **Polen** införde särskilt stöd genom naturaförmåner och ekonomiska förmåner för ukrainska konstnärer och författare som bedriver sin verksamhet i **Polen** (se avsnitt 2.2.2)¹⁷⁸.

Medlemsstaterna uppdaterade regelverket för offentliga arbetsförmedlingar för att säkerställa deras kapacitet och effektivitet, bland annat när de samarbetar med socialtjänst och intressenter. I juli 2021 lanserade **Belgien** (regionen Flandern) en handlingsplan för att förbättra samarbetet mellan regionala offentliga arbetsförmedlingar och privata partner. Planen syftar till att stärka öppenheten när det gäller utkontraktering, förbättra planeringen och bättre övervaka kvaliteten på de tjänster som tillhandahålls genom förbättrade utvärderingar och metoder för datahantering. I juli 2021 uppdaterade **Irland** sin ”vägar till arbete”-strategi (*Pathways to Work*) för 2021–2025. Den nya ramen syftar till att förbättra den irländska offentliga arbetsförmedlingen (*Intreo*) genom att utveckla dess budget, kapacitet och kundinriktade strategi. Med stöd från faciliteten för återhämtning och resiliens omfattar den ett praktikprogram, medan ESF stöder ersättningen inom ramen för Jobsplus och ersättningen för återvändande till arbetet. I november 2021 antog **Belgien** (regionen Vallonien) en ny reform av de offentliga arbetsförmedlingarna (*TIM*) i syfte att ge mer individanpassat och integrerat stöd till utsatta arbetssökande och utveckla särskilda vägar till sysselsättning för personer med funktionsnedsättning eller i utsatta situationer (i landets plan för återhämtning och resiliens). Den nya reformen lägger också grunden för att optimera samarbetet mellan den offentliga arbetsförmedlingen i Vallonien (*Forem*) och dess stödjande partner. I december 2021 antog **Spanien** (som en del av sin plan för återhämtning och resiliens) strategin för sysselsättningsrelaterade aktiveringsåtgärder 2021–2024. Denna nya ram syftar till att modernisera de offentliga arbetsförmedlingarnas genomförande av en aktiv arbetsmarknadspolitik, inbegripet utvecklingen av individuella vägar, inrättande av en enda kontaktpunkt för ungdomar och förbättrad samordning mellan arbetsförmedling, socialtjänst,

¹⁷⁷ Europeiska arbetsmyndigheten (2022), *Overview of national measures adopted to respond to the Ukrainian crisis with regard to employment and social security having a potential impact on the EU labour mobility*, landsinformationsblad. ELA/2022/RS/047/ELA.323/juni 2022

¹⁷⁸ Eurofound (2022): *In-kind support and financial support for Ukrainian artists, measure PL-2022-9/2327 (measures in Poland)*, EU PolicyWatch, Dublin.

regionala förvaltningar och den privata sektorn. Samtidigt planerar **Spanien**, som en del av genomförandet av planen för återhämtning och resiliens, att före utgången av 2022 reformera arbetsrätten för att uppdatera den aktiva arbetsmarknadspolitiken, inbegripet dess styrningsstruktur och samordningsmekanismer på nationell, regional och lokal nivå. I december 2021 antog **Sverige** en ny åtgärd i syfte att stärka de offentliga arbetsförmedlingarnas tillhandahållande av aktiveringspolitiska åtgärder på kompetensområdet (se även avsnitt 2.2.2) för att kartlägga kompetensbehoven i den privata sektorn. I april 2022 antog **Belgien** (regionen Flandern) en ny åtgärd för att stärka de lokala myndigheternas samordningsroll i aktiveringen av arbetssökande och personer som står utanför arbetskraften, däribland i den sociala ekonomin (se avsnitt 2.1.2). I april 2022 antog **Grekland** en ny lag för att omstrukturera den offentliga arbetsförmedlingen (*OAED* till *DYPA*), inbegripet inrättandet av ett råd för arbetsmarknadens parter och ett yrkesutbildningskonto som inrättas av arbetsmarknadens parter och förvaltas av en juridisk person. De nya arrangemangen förväntas leda till ett snabbare och mer flexibelt tillhandahållande av aktiveringsstöd. I maj 2022 antog **Litauen**, som en del av sitt åtagande enligt planen för återhämtning och resiliens, nya åtgärder för en bättre drift av de befintliga arbetsförmedlingarna genom digitala verktyg och genom att säkerställa en mer systematisk inriktning på kunden. Denna åtgärd omfattar en översyn av arbetsmetoder och automatisering av nyckelprocesser för att stödja mer individanpassade och integrerade tjänster för arbetssökande. I maj 2022 trädde lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice i kraft i **Finland**, som reglerar den nordiska modellen för arbetsförmedling för arbetssökande. Målet är att förbättra tillhandahållandet av mer individanpassade och integrerade tjänster för arbetssökande. Reformen förväntas ge stöd så att omkring 10 000 personer hamnar i sysselsättning. Sysselsättningseffekterna förväntas förverkligas fullt ut efter 2025.

Ett antal medlemsstater har gjort sina arbetslöshetsförmåner mer generösa, även som en reaktion på nuvarande inflationstryck. För att begränsa effekten av stigande priser strävar **Österrike** efter att årligen anpassa sina arbetslöshetsförmåner. I **Estland** ökade både ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen och arbetslöshetsbidraget under 2022. På samma sätt utökade **Italien** generositeten och förlängde tidshorizonten i systemet för arbetslöshetsförmåner. I **Spanien** ska en reform för att ta itu med luckorna i arbetslöshetsskyddet och uppsplittringen av arbetslöshetsskyddet genomföras inom ramen för planen för återhämtning och resiliens senast i slutet av 2022. Dessutom har övergången till socialt skydd underlättats för stödmottagare som inte återvänder till arbetet och som befinner sig i en utsatt situation. I **Danmark** har både generositeten och stödberättigandekraven ökat, vilket har lett till högre arbetslöshetsförmåner under de första tre månaderna av arbetslöshet. Samtidigt blev kraven för att få förmåner strängare för nyutexaminerade. I detta fall kommer den maximala stödperioden för utexaminerade att minskas från två till ett år, och om de inte har fått ett arbete inom tre månader efter utexamineringen kommer deras förmåner att minskas. I juli 2021 antog **Frankrike** en tillfällig åtgärd för att förlänga rätten till arbetslöshetsförmåner för tillfälligt anställda inom kulturområdet (dvs. personer som har den rättsliga statusen *intermittents du spectacle*) och som särskilt påverkas av covid-19-krisen. Åtgärden fortsatte att gälla till och med december 2021. I **Maltas** plan för återhämtning och resiliens ingår en studie som bedömer tillräckligheten och täckningen av arbetslöshetsförmånerna, samt rekommenderar politiska alternativ för att förbättra tillräckligheten och täckningen, både när det gäller varaktighet och faktisk tillgång, samtidigt som incitamenten till arbete förstärks. I april 2022 införde **Grekland** nya krav på arbetssökande som uppmuntrar arbetslösa att aktivt söka arbete och acceptera de anställningserbjudanden som de får.

Flera medlemsstater har antagit åtgärder för att stärka den sociala dialogen och stödja deltagandet av arbetsmarknadens parter i beslutsfattandet, i enlighet med pelarens princip 8. I juli 2021 undertecknade till exempel arbetsmarknadens parter och regeringen i **Portugal** ett trepartsavtal för att förbättra yrkesutbildningssystemen, inklusive en förordning om styrelseformer (se även avsnitt 2.2.2). I **Spanien** deltog arbetsmarknadens parter i utformningen av de stora arbetsmarknadsreformer som genomförts sedan 2020. I maj 2022 undertecknade arbetsmarknadens parter och regeringen i **Estland** ett goodwillavtal för att reformera förmånspensionerna. På grundval av detta håller man på att utarbeta en ny förordning om ålderspensioner. Som en del av genomförandet av planen för återhämtning och resiliens planerar **Rumänien** att senast i slutet av 2022 anta en ny lag om social dialog som diskuterats och avtalats med arbetsmarknadens parter.

2.4 Riktlinje 8: Främja lika möjligheter för alla, främja social inkludering och bekämpa fattigdom

I detta avsnitt beskrivs genomförandet av sysselsättningsriktlinje 8, enligt vilken medlemsstaterna rekommenderas att främja lika möjligheter för alla, främja social inkludering och bekämpa fattigdom, i enlighet med den sociala pelarens princip 2 (om jämställdhet), 3 (om lika möjligheter), 11 (om barnomsorg och stöd för barn), 12 (om socialt skydd), 14 (om minimiinkomst), 15 (om åldersinkomst och ålderspension), 16 (om hälso- och sjukvård), 17 (om inkludering av personer med funktionsnedsättning), 18 (om långvarig vård och omsorg), 19 (om boende och stöd för hemlösa) och 20 (om väsentliga tjänster). Avsnitt 2.4.1 innehåller en analys av nyckelindikatorerna, medan avsnitt 2.4.2 utgörs av en redovisning av medlemsstaternas politiska åtgärder.

2.4.1 Nyckelindikatorer

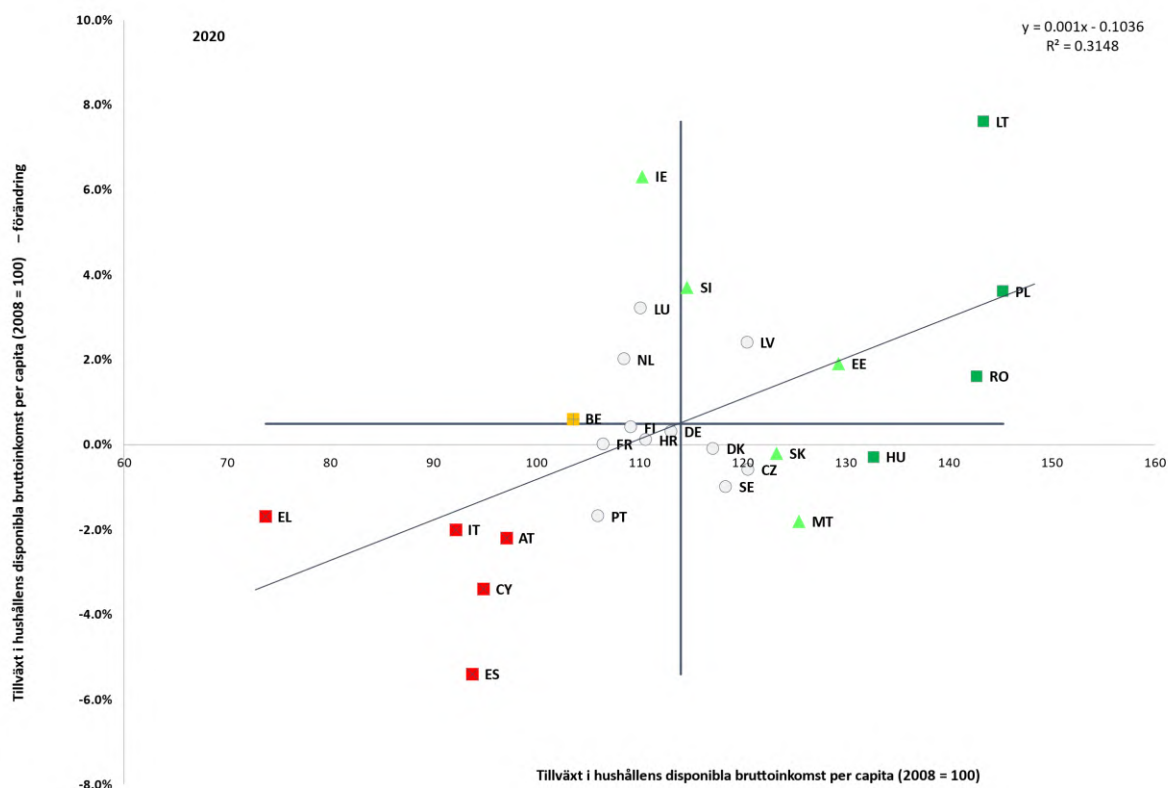
Hushållens disponibla bruttoinkomst (GDHI) per capita ökade totalt sett på EU-nivå och i de flesta medlemsstater under 2021 till följd av återhämtningen efter covid-19. Den största ökningen konstaterades i Lettland och Ungern, med mindre ökning i Malta, Tjeckien, Estland och Slovenien. Danmark hade den största minskningen, följt av endast Tyskland och Litauen. Såsom diskuteras i avsnitt 1.2 och 2.1.1 återspeglar dessa förändringar den kombinerade effekten av löneökningar och andra komponenter i hushållens disponibla bruttoinkomst, till exempel den gradvisa utfasningen av tillfälliga inkomststödåtgärder efter pandemin och under återhämtningen. Baserat på resultaten för 2020 och 2019 får Grekland, Italien, Spanien, Österrike och Cypern markeringen ”kritiska situationer”¹⁷⁹. I Belgien var ökningen marginell, och indikatorvärdet låg nära 2008 års nivåer, så landet får markeringen ”bör bevakas”.

---

¹⁷⁹ Vid brytdatumet fanns uppgifter endast tillgängliga för 13 medlemsstater, för vilka det skulle vara vilseledande att tillämpa metoden för den gemensamma sysselsättningsrapporten. Till dess att en ytterligare datauppdatering kommer används kategoriseringen från föregående år.

Figur 2.4.1: Hushållens disponibla bruttoinkomst (GDHI) per capita förblev i stort sett stabil i alla medlemsstater 2021 [Platshållare till dess att nya uppgifter inkommer i sin helhet]

Tillväxt i hushållens reala disponibla bruttoinkomst per capita (2008 = 100), 2020 års nivåer och förändring från året innan (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Anmärkning: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Vid brytdatumet saknades uppgifter för 14 medlemsstater, och därför återspeglar diagrammet nivåerna för 2020 och förändringarna från 2019 till 2020.

Källa: Eurostats [[tepsr_wc310](#)].

Andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning var i stort sett oförändrad eller minskade i de flesta av medlemsstaterna under 2021, men stora skillnader mellan medlemsstaterna kvarstår. År 2021 hade Rumänien, Bulgarien, Grekland, Spanien och Lettland de högsta andelarna personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning (34,4 %, 31,7 %, 28,3 %, 27,8 % respektive 26,1 %). Situationen markeras som ”kritisk” för Grekland, Spanien och Lettland, för vilka de relativt höga värdena förvärras av en större ökning fram till 2021 än för EU-genomsnittet (med 0,9, 0,8 respektive 1 procentenheter) – se figur 2.4.2. Bland de medlemsstater som har högre nivåer registrerade Rumänien och Bulgarien en nedgång (med 1,2 respektive 1,9 procentenheter). Portugal, Luxemburg och Italien har fått markeringen ”bör bevakas” på grund av en relativt betydande försämring av indikatorn (med 2,4, 1,8 respektive 1,2 procentenheter), trots att nivåerna ligger omkring eller närmare EU-genomsnittet¹⁸⁰. Bland de medlemsstater som har lägst andel personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning har Slovakien en relativt låg nivå, men upplevde en relativt stor ökning under 2021 och markerades som ”bra men bör övervakas”. Tjeckien, Slovenien och Finland fortsatte att registrera en förbättring och hade dessutom de lägsta nivåerna, vilket gör att de får markeringen ”bästa resultat”. Skillnaderna mellan Europas regioner vad gäller andelen personer som löper risk för fattigdom eller social

¹⁸⁰ Det finns ett brott i tidsserien för denna indikator för Luxemburg för 2021.

utestängning är stora – större än skillnaderna mellan medlemsstaterna. Sådana skillnader kan finnas inom en enskild medlemsstat, t.ex. Italien, Ungern eller Polen – se figur 8 i bilaga 3. På det hela taget verkar dessa förändringar i andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning inte uppvisa några mönster i riktning mot vare sig konvergens eller divergens. En fortsatt bedömning av de fördelningsmässiga effekterna av politiska reformer kommer att vara avgörande för att se till att nya åtgärder och reformer bidrar till att ytterligare minska fattigdomen och därigenom till att uppnå EU:s överordnade mål att lyfta minst 15 miljoner människor ur fattigdomen senast 2030¹⁸¹.

Figur 2.4.2: Andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning förblev på det hela taget stabil under 2021 och minskade till och med i flera medlemsstater, men stora skillnader kvarstår

Andel av befolkningen som löper risk för fattigdom eller social utestängning (i %), 2021 års nivåer och förändringar från föregående år (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Anmärkning: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Uppgifterna för IT och PL är preliminära. Avbrott i serien för LU.

Källa: Eurostats [[ilc_peps01n](#)], EU-Silc.

Trots den påfrestning som covid-19-krisen har utgjort för många människor i hela EU har effektiva åtgärder på medlemsstats- och EU-nivå, även med stöd av EU:s finansieringsverktyg, gjort det möjligt att förhindra en allmän ökning av fattigdomen, den allvarliga materiella och sociala fattigdomen och andelen människor som bor i arbetslösa hushåll eller hushåll med mycket låg arbetsintensitet. Andelen personer som löper risk för fattigdom var fortsatt stabil eller minskade i de flesta av medlemsstaterna under 2021 (avser 2020 års inkomster). Tjeckien hade den lägsta andelen, följt av Finland och Slovenien, som alla registrerade minskningar av denna indikator (med 0,9, 1,4 och 0,7

¹⁸¹ I detta syfte har kommissionen utfärdat ett [meddelande om bättre bedömning av fördelningseffekter av medlemsstaternas politik](#) (COM(2022) 494 final).

procentenheter, till 8,6 %, 10,8 % respektive 11,7 % 2021) – se det översta diagrammet i figur 2.4.3. De högsta andelarna registrerades för Lettland, Rumänien och Bulgarien (23,4 %, 22,6 % respektive 22,1 % år 2021). Enligt Eurostats snabbstatistik rörande 2021 års inkomster förblev andelen personer som löper risk för fattigdom stabil för de flesta medlemsstaterna jämfört med 2020. Ökningar jämfört med inkomståret 2020 angavs för Tjeckien, Slovenien och Kroatien, medan indikatorn uppskattades ha minskat i Spanien, Sverige och Österrike samt i större utsträckning i Grekland och Bulgarien¹⁸². Andelen av befolkningen som levde i allvarlig materiell och social fattigdom 2021 varierade avsevärt inom EU, från 1,1 % i Finland till 23,1 % i Rumänien. Indikatorvärdena har minskat från föregående år i alla medlemsstater utom fem (Slovakien, Luxemburg, Portugal, Malta och Polen, som hade ökningar med 1,2, 0,7 respektive 0,6 procentenheter samt 0,3 procentenheter för de två sistnämnda). Trots stora minskningar noteras höga värden för Rumänien, Bulgarien, Grekland och Ungern (23,1 %, 19,1 %, 13,9 % och 10,2 %) – se mittendiagrammet i figur 2.4.3. Andelen personer som levde i arbetslösa hushåll eller hushåll med mycket låg arbetsintensitet 2021 (med hänvisning till situationen under föregående kalenderår) återspeglade delvis covid-19-krisens negativa inverkan på sysselsättningen. Denna andel ökade med minst 1 procentenhet i sju medlemsstater (Spanien, Irland, Österrike, Tjeckien, Tyskland, Frankrike och Sverige) – se det understa diagrammet i figur 2.4.3. Medlemsstater med stora utmaningar (andelar över 10 %) omfattade länder såsom Irland, Grekland, Belgien, Spanien, Italien och Frankrike. De flesta medlemsstaters värden förblev dock stabila eller minskade till och med något, vilket återspeglade de politiska ansträngningarna för att förhindra att arbetstillfällen gick förlorade under pandemin. En märkbart positiv utveckling observerades särskilt i Finland, Luxemburg¹⁸³ och Rumänien (med en minskning på 1,7, 1,6 respektive 1,2 procentenheter), vilket gav nivåer på under eller omkring EU-genomsnittet.

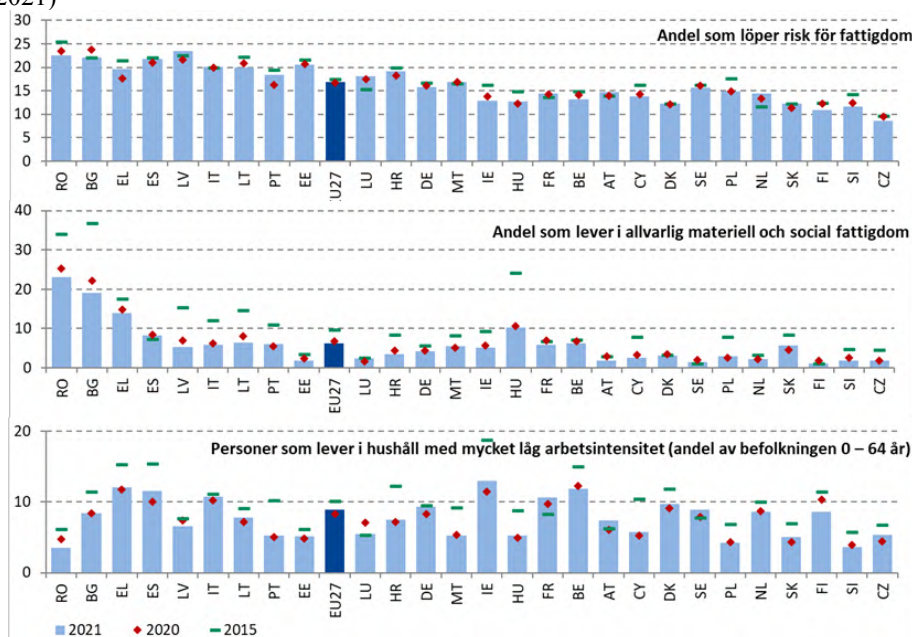
---

¹⁸² Snabbstatistiken publicerades i augusti 2022, och finns på [Eurostats webbplats](#). Hämtad den 29 augusti 2022. Endast statistiskt signifikanta förändringar diskuteras. Det finns inga uppskattningar tillgängliga för Belgien, Frankrike, Irland och Portugal, och uppdelningen efter åldersgrupp saknas för en stor grupp länder.

¹⁸³ Det finns ett brott i tidsserierna i uppgifterna för 2021 för Luxemburg.

Figur 2.4.3: Förbättringarna sedan 2015 av komponenterna i indikatorn för andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning höll i sig för nästan alla medlemsstater även under covid-19-krisen

Komponenter i huvudindikatorn för andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning (i %, 2015, 2020, 2021)

Anmärkning: Indikatorerna har rangordnats efter andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning år 2021. Uppgifterna för IT och PL är preliminära. Avbrott i serien för LU.

Källa: Eurostats [[tessi010](#)], [[tepsr_lm420](#)], [[tepsr_lm430](#)], EU-Silc.

Andelen barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning låg på i stort sett samma nivå år 2021, och det fanns fortfarande stora variationer och tecken på ökande skillnader mellan medlemsstaterna. Fram till 2021 ökade EU-genomsnittet endast marginellt (med 0,4 procentenheter till 24,4 %). Slovenien, Finland, Tjeckien, Danmark och Nederländerna hade de lägsta andelarna efter en minskning eller liten ökning jämfört med 2020. Å andra sidan hade Rumänien, Spanien, Bulgarien, Grekland, Italien och Luxemburg 2021 års högsta andelar barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning. Alla dessa länder (utom Bulgarien, tack vare den konstaterade stora förbättringen) markerades som att de befann sig i ”kritiska situationer” med värden som blev allt sämre¹⁸⁴. Relativt stora ökning, trots relativt lägre nivåer år 2020, registrerades i Ungern, Slovakien, Tyskland och Portugal (1,5, 1,3, 1,2 respektive 1 procentenheter). De största minskningarna i andelen barn som löper risk för fattigdom mellan 2020 och 2021 (med avseende på inkomsterna för 2019 respektive 2020) registrerades i Bulgarien, Litauen och Finland (4,1, 2,8 respektive 2,5 procentenheter), medan Luxemburg¹⁸⁵ i andra änden av spektrumet noterade en ökning med 4,7 procentenheter, följt av Grekland (2,8 procentenheter) och Ungern (2,4 procentenheter)¹⁸⁶. Eurostats snabbstatistik (som avser 2021 års inkomster) visar på en övergripande stabilitet för indikatorn jämfört med 2020 för de flesta länder och en minskning för Grekland, Spanien och Italien, samt, i större utsträckning, Lettland och Sverige¹⁸⁷. Andelen barn som lever i allvarlig materiell och social fattigdom har minskat i 19 medlemsstater, mer markant i sex av dem, särskilt i Bulgarien (med 4,8 procentenheter). Bulgarien är dock fortfarande bland de länder som har de högsta nivåerna, tillsammans med

¹⁸⁴ Det finns ett brott i tidsserierna i uppgifterna för 2021 för Luxemburg.

¹⁸⁵ Det finns ett brott i tidsserierna i uppgifterna för 2021 för Luxemburg.

¹⁸⁶ Se Eurostats tabell [[ilc_li02](#)].

¹⁸⁷ Se Eurostats beräkningar, som finns tillgängliga [online](#).

Rumänien (20 % respektive 28,2 %) ¹⁸⁸. Andelen barn som bor i arbetslösa hushåll eller hushåll med mycket låg arbetsintensitet ökade med över hälften (med 2,3 procentenheter från 4,1 %) i Tjeckien, medan andelen nästan halverades (med 2,5 procentenheter från 5,7 %) i Rumänien. Båda länderna låg fortsatt under EU-genomsnittet ¹⁸⁹. Irland, Frankrike, Tyskland och Bulgarien hade de högsta nivåerna (över 10 %), och alla (utom Bulgarien) ökade också något.

Barn som växer upp i fattigdom eller social utestängning har sämre möjligheter att klara sig bra i skolan, hålla sig friska och förverkliga sin potential senare i livet, inklusive när det gäller deras deltagande på arbetsmarknaden och i samhället. Ramen för riktmärkning av barnomsorg och stöd till barn förlitar sig på flera indikatorer för att bedöma barnens situation i de olika medlemsstaterna ¹⁹⁰. Under 2021 har den ihållande fattigdomen generellt sett varit stabil och högre bland barn än hos resten av befolkningen (11,9 % jämfört med 10,7 %) ¹⁹¹. Enligt 2021 års uppgifter (med hänvisning till 2020 års inkomstnivåer) var de sociala transfereringarnas inverkan på barnfattigdomen betydligt lägre än EU-genomsnittet i vissa medlemsstater, såsom Grekland, Portugal, Spanien, Malta, Bulgarien, Rumänien och Ungern, under pandemins första år ¹⁹².

---

¹⁸⁸ Se Eurostats tabell [[ilc_md11](#)].

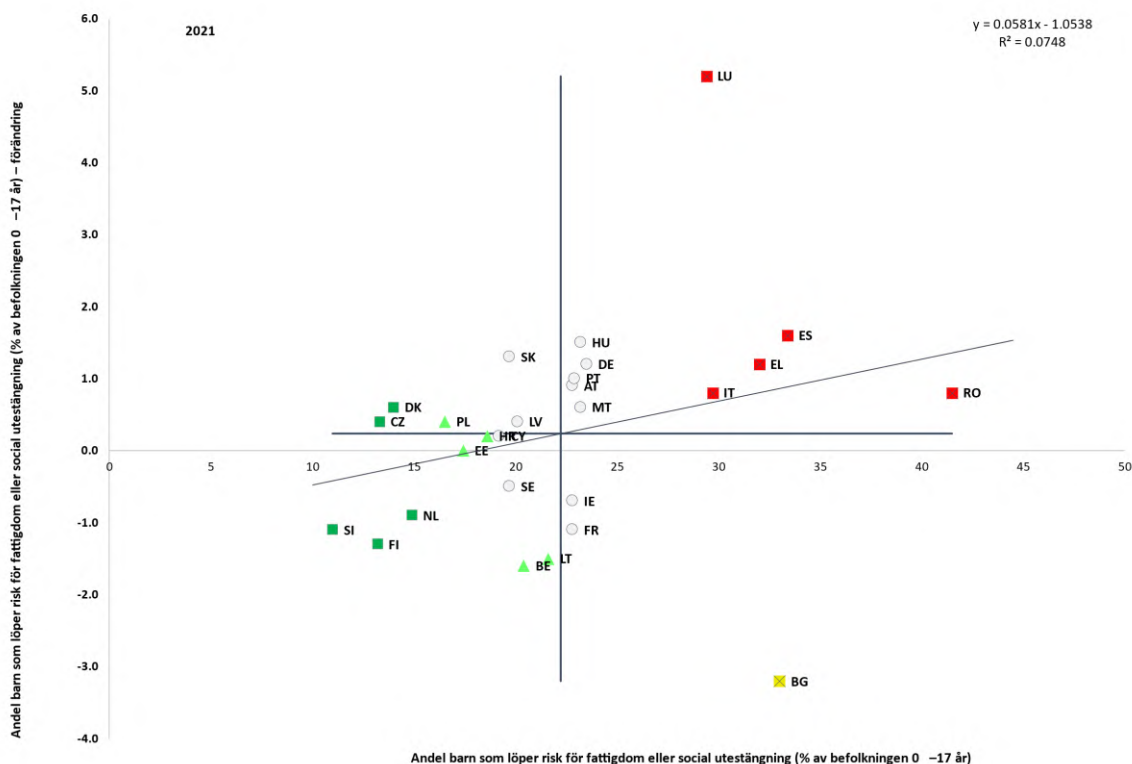
¹⁸⁹ Se Eurostats tabell [[ilc_lv111n](#)].

¹⁹⁰ Det tillhörande informationsmeddelandet för indikatorundergruppen inom kommittén för socialt skydd finns att tillgå på den här [länken](#).

¹⁹¹ Eurostats [[ilc_li21](#)], EU-Silc.

¹⁹² Inte tillgänglig som en officiell Eurostat-indikator, men den kan beräknas utifrån andelen barn som löper risk för fattigdom [efter](#) och [före](#) transfereringarna. Sociala transfereringar in natura, bland annat gratis förskoleverksamhet och barnomsorg, utbildning och hälso- och sjukvård, beaktas inte i denna analys.

Figur 2.4.4: Andelen barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning var på det hela taget stabil trots covid-19-krisen, med vissa skillnader mellan medlemsstaterna. Andel barn (17 år eller yngre) som löper risk för fattigdom eller social utestängning (i %), 2021 års nivåer och förändringar från föregående år (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Anmärkning: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Uppgifterna för IT och PL är preliminära. Avbrott i serien för LU.

Källa: Eurostats [tepsr_lm412], EU-Silc.

Graden av fattigdom¹⁹³ var generellt sett stabil eller minskade i de allra flesta medlemsstater under 2021, både för den totala befolkningen och för barn. Den relativa fattigdomsklyftan 2021 (med avseende på 2020 års inkomster) var i genomsnitt 24,4 % i EU. Skillnaden var större i Spanien, Ungern, Italien, Lettland, Kroatien, Grekland (dvs. medlemsstater där den var i stort sett stabil eller minskade något), Portugal (där den ökade något) och Bulgarien (som är den medlemsstat som hade den största minskningen – med 3,1 procentenheter) – se figur 2.4.5. Klyftan var störst i Rumänien (37,7 %), som också är den enda medlemsstat som registrerade en stor ökning (med 5,8 procentenheter) under covid-19-utbrottet. Situationen i medlemsstaterna är i stort sett likartad när man tittar på enbart barn, men med ett fåtal skillnader och överlag större variationer mellan medlemsstaterna mellan 2020 och 2021. Till exempel förblev fattigdomsklyftan för barn i stort sett stabil i Rumänien, även om den fortfarande var den högsta i EU med 39,3 %, medan den ökade avsevärt i Nederländerna (8,3 procentenheter) och minskade avsevärt i Ungern (11,6 procentenheter). Fattigdomen är djupare bland personer som bor i arbetslösa hushåll eller hushåll med mycket låg arbetsintensitet¹⁹⁴, och ligger på omkring 36 % i EU enligt uppgifter från 2021 (avser

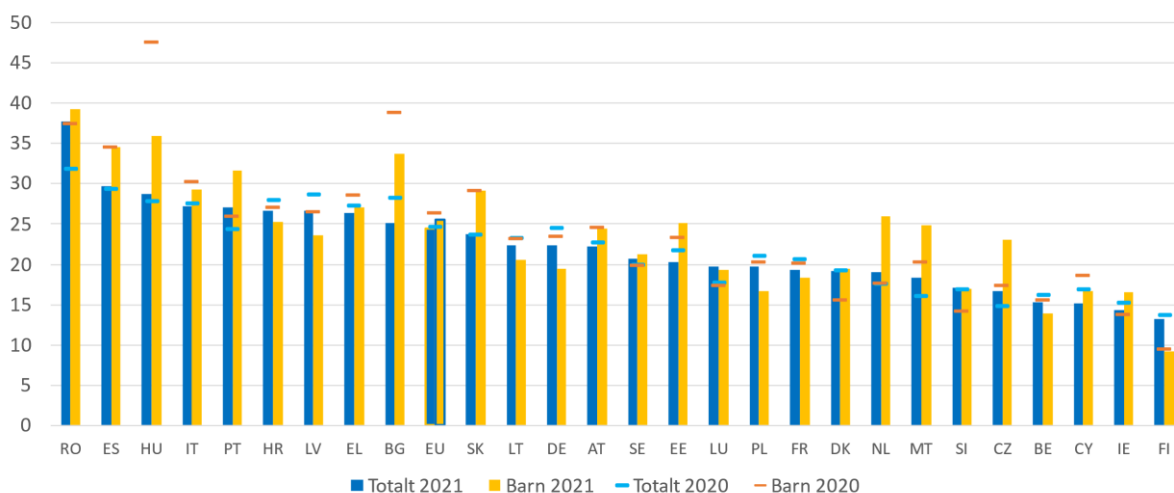
¹⁹³ Denna indikator, som även är känd som relativt medianvärde för fattigdomsklyftan, beräknas som skillnaden mellan den disponibla medianinkomsten per konsumtionsenhet för personer under fattigdomsgränsen och fattigdomsgränsen, uttryckt i procent av fattigdomsgränsen (brytpunkt: 60 % av den nationella disponibla medianinkomsten per konsumtionsenhet). Källa: [Glossary: Relative median at-risk-of-poverty gap](#).

¹⁹⁴ Eurostat beräknar indikatorn (ej offentliggjord) som avståndet mellan den totala mediannettoinkomsten per konsumtionsenhet för personer – vars disponibla inkomst per konsumtionsenhet ligger under gränsen för

2020 års inkomster) för befolkningen mellan 18–64 år, även om den minskar något (omkring 1 procentenhet) från föregående år (2020 års uppgifter som avser 2019 års inkomster). För denna grupp har Rumänien, Italien och Lettland de största, men samtidigt minskande, fattigdomsklyftorna (alla över 50 %), nära följda av Litauen och Bulgarien, som dock registrerade en stor minskning (omkring 12 procentenheter). När det gäller fattigdomsklyftan för denna grupp registrerades den största ökningen i Malta (7,5 procentenheter), även om den låg kvar runt EU-genomsnittet. Höga nivåer ger också en fingervisning om utmaningar rörande förmånernas tillräcklighet och omfattning. Indikatorn är lägre än 20 % i Finland, Nederländerna och Belgien.

Figur 2.4.5: Graden av fattigdom förblev generellt sett stabil eller minskade i medlemsstaterna, men med större variationer för barn

Relativt medianvärde för fattigdomsklyftan för hela befolkningen och för barn (i %, 2020, 2021)

Anmärkning: Indikatorerna har rangordnats efter nivåer under 2021. Uppgifterna är preliminära för IT och PL och inte tillgängliga för SK för 2021 (2020 års nivå rapporterad för både 2020 och 2021). Avbrott i serien för LU.

Källa: Eurostat [[ilc_li11](#)], EU-Silc.

Trots förbättringar var det fortfarande mycket mer sannolikt att personer med funktionsnedsättning, särskilt om de var kvinnor och i arbetsför ålder, löpte risk för fattigdom eller social utestängning än resten av befolkningen år 2021 i alla medlemsstater¹⁹⁵. I de flesta medlemsstater minskade andelen personer med funktionsnedsättning som löper risk för fattigdom eller social utestängning jämfört med 2020. Den största förbättringen observerades i Bulgarien, där andelen ändå fortsatt var den högsta i EU (44,1 % efter en minskning med 8,2 procentenheter jämfört med 2020). Lettland, Litauen och Irland följde därefter med andelar som var så höga som 40,8 %, 39,6 % respektive 38,9 %, och registrerade till och med en viss ökning (med upp till 4,9 procentenheter i Irland). De lägsta satserna för 2021 registrerades i Tjeckien (18,3 % efter en minskning på 5,1 procentenheter), Finland (20,7 %) och Danmark (21,9 %). Bland personer med funktionsnedsättning var kvinnor i nästan alla medlemsstater mer utsatta än män (EU-

---

fattigdomsrisk och som bor i arbetslösa hushåll eller hushåll med mycket låg arbetsintensitet – och gränsen för fattigdomsrisk, uttryckt som procentandel av gränsen för fattigdomsrisk. Brytpunkten är angiven som 60 % av den nationella disponibla medianinkomsten per konsumtionsenhet för alla invånare i ett land, inte för EU i dess helhet.

¹⁹⁵ Eurostat, [[hlth_dpe010](#)], EU-Silc, omfattande personer i åldersgruppen 16 år och äldre. Enligt GALI-konceptet (den globala indikatorn för aktivitetsbegränsningar) anses en person ha en funktionsnedsättning om denne har vissa eller allvarliga aktivitetsbegränsningar. Det finns inga tillgängliga uppgifter för SK.

genomsnittet var 29,6 % respektive 28,1 %), liksom personer i åldern 16–64 år (EU-genomsnittet var 34,6 % jämfört med 28,9 % för den totala befolkningen äldre än 16 år). Redan före covid-19-krisen befann sig många personer med funktionsnedsättning i en utsatt ekonomisk situation. I vissa länder, såsom Kroatien och Rumänien, har pandemin förvärrat deras fattigdomsrisik. Det finns också farhågor om att de ekonomiska konsekvenserna av pandemin har befäst och fördjupat den funktionsnedsättningsrelaterade fattigdomen och ojämlikheten, till exempel i Portugal och Kroatien¹⁹⁶.

Andelen personer med invandrarbakgrund och romer som löper risk för fattigdom eller social utestängning förblev högre än för infödda medborgare år 2021. Andelen personer som inte är födda i EU och som löper risk för fattigdom eller social utestängning förblev mycket högre (i de flesta fall mer än dubbelt så hög) än för infödda personer i vissa medlemsstater (56,4 % jämfört med 22,2 % i Spanien, 51,1 % jämfört med 31,3 % i Bulgarien, 51 % mot 25,9 % i Grekland, 44,7 % mot 21,9 % i Italien, 39,7 % jämfört med 11,3 % i Sverige och 39,1 % jämfört med 15,4 % i Belgien)¹⁹⁷. Bland de länder som har de högsta andelarna minskade andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning för personer födda utanför EU endast i Belgien (med 7,4 procentenheter) jämfört med 2020. Den största ökningen (med 11,2 procentenheter) registrerades i Bulgarien. De lägsta andelarna år 2021 observerades i Tjeckien (11,2 %) och Ungern (13,2 %), där skillnaden jämfört med andelarna för infödda också är mycket mindre (dvs. mindre än 10 procentenheter). Risken för inkomstfattigdom för romer förändrades inte under 2021, och så många som fyra av fem romer (80 %) i EU som helhet löper risk att drabbas av fattigdom¹⁹⁸. En mindre men fortfarande mycket stor andel romer levde år 2021 i allvarlig materiell fattigdom (48 %). Situationen var ännu värre för romska barn, varav omkring 83 % riskerade fattigdom och 54 % allvarlig materiell fattigdom. Befintliga utmaningar, särskilt när det gäller tillgång till hälso- och sjukvård, utbildning, socialt skydd och grundläggande tjänster, förvärrade marginaliserade romers sårbarhet under covid-19-utbrottet och den efterföljande ekonomiska krisen¹⁹⁹.

Ruta 7: Effekten av höjda energipriser och riskerna för energifattigdom

Höga och stigande energipriser, som observerats sedan 2021 under återhämtningen från covid-19-krisen och ännu mer efter Rysslands aggressionskrig mot Ukraina, riskerar att leda till ökad energifattigdom och negativt påverka köpkraften, särskilt för utsatta hushåll. Högre totala energikostnader för bostäder, främst i samband med uppvärmning och kylning, samt transportkostnader, innebär också en ökad risk för att hushållen hamnar i energifattigdom eller upplever en svårare energifattigdom. I och med att pristrycket utökas, även utanför energiområdet, blir det allt viktigare att tillfälliga stödåtgärder riktas in på utsatta hushåll. Medlemsstaterna har infört åtgärder som syftar till att stödja tillgången till energi för låginkomsthushåll, för att förebygga och minska dessa risker

¹⁹⁶ På grund av förseningar i tillhandahållandet av detaljerade uppgifter är dessa uppgifter ännu inte helt säkra. Se [COVID-19 and people with disabilities in Europe Assessing the impact of the crisis and informing disability-inclusive next steps](#), Europeisk expertis inom funktionsnedsättning (EDE), september 2021.

¹⁹⁷ Som framgår av Eurostats indikator [[ile_peps06n](#)], där personer födda i länder utanför EU-27 jämförs med personer födda i det uppgiftslämnande landet (över 18 år). Uppgifter saknas för 2021 för Frankrike, Litauen, Polen, Rumänien och Slovakien. Avbrott i uppgiftsserierna för 2021 för Luxemburg och Portugal.

¹⁹⁸ Uppgifter om romer kommer från [FRA:s undersökning om romer 2021](#).

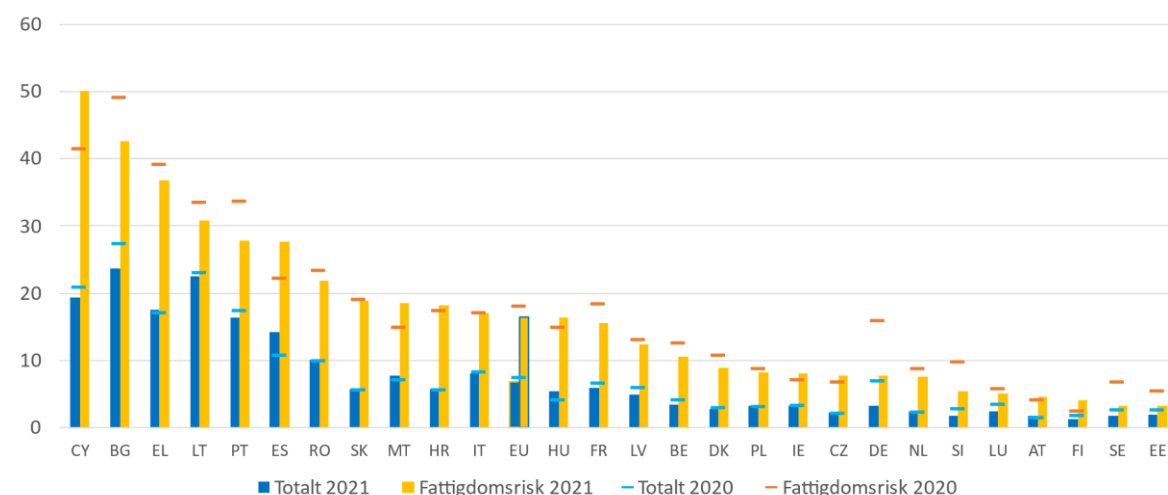
¹⁹⁹ Se kommissionens [översikt](#) och [FRA:s bulletin om effekterna av covid-19-pandemin på romer](#).

och främja tillgången till energitjänster till överkomliga priser, såsom beskrivs i större detalj i denna ruta (vilket bidrar till att stödja genomförandet av princip 20 i den europeiska pelaren för sociala rättigheter om tillgång till väsentliga tjänster).

Energifattigdom drabbar människor som löper risk för fattigdom särskilt hårt, även om den nedåtgående trenden för energifattigdom fortsatte under 2021. Andelen personer som inte kan hålla hemmet tillräckligt varmt minskade med 0,6 procentenheter och nådde 6,9 % i EU 2021²⁰⁰. Den ökade betydligt under 2021 i Spanien och Ungern (med 3,3 respektive 1,2 procentenheter), medan den minskade avsevärt, med 3,8 procentenheter, i Tyskland och Bulgarien. Den senare var den medlemsstat som hade den högsta andelen (23,7 %) – se siffran nedan. De största andelarna för den totala befolkningen (cirka en femtedel) registrerades i Bulgarien, Litauen, Cypern och Grekland (23,7 %, 22,5 %, 19,4 % respektive 17,5 %), medan värden under en tiondel registrerades för Finland, Sverige, Slovenien och Österrike (1,3 % för Finland och 1,7 % för de senare). Även om minskningen också var kraftigare var denna andel mer än dubbelt så stor för personer som löper risk för fattigdom (under 60 % av medianinkomsten) än för den totala befolkningen, med 16,4 % år 2021²⁰¹. För personer som löper risk för fattigdom rapporterades de högsta andelarna i Cypern och Bulgarien (50 % respektive 42,6 %), följt av Grekland och Litauen (36,8 % respektive 30,9 %). Estland, Sverige, Finland och Österrike har de lägsta andelarna personer som löper risk för fattigdom (3,2 %, 3,3 %, 4,1 % respektive 4,6 %).

Energifattigdomen var i allmänhet stabil eller minskade före energikrisen, men högre för personer som löpte risk för fattigdom

Oförmåga att hålla hemmet tillräckligt varmt för den totala befolkningen och för gruppen personer som löper risk för fattigdom (i %, 2020, 2021)

²⁰⁰ Det finns ingen enda officiell indikator i EU på energifattigdom. Denna indikator baseras på en situation av ofrivillig oförmåga och på uppgifter som samlats in om materiell fattigdom rörande en viss ekonomisk belastning. Den relaterade frågan i EU-Silc-undersökningen avser en av de punkter som ingår som en del av indikatorn Allvarlig materiell och social fattigdom, som redan har diskuterats bland de komponenter som ingår i risken för fattigdom och social utestängning. Se mer information om denna indikator på [motsvarande webbsida i Eurostats ordlista](#). Se även [informationsmeddelandet för indikatorundergruppen om tillgängliga indikatorer för energifattigdom på EU-nivå](#) för mer information.

²⁰¹ Eurostat, indikator [[ilc_mdes01](#)]. För närvarande finns det ingen enskild officiell EU-indikator på energifattigdom. En ytterligare EU-Silc-baserad indikator är den andel av befolkningen som har obetalda gas-, vatten- och elräkningar, Eurostats indikator [[ilc_mdes07](#)]. Observera att för 2021 ger dessa indikatorer kvalitetsmässigt snarlika slutsatser på hög nivå, och därför diskuteras endast en av dem. Utöver dessa föreslår EU:s observationsgrupp för energifattigdom ytterligare två utgiftsbaserade primära indikatorer i sin [rekommenderade uppsättning](#).

Anmärkning: Indikatorerna rangordnas efter 2021 års nivåer för gruppen personer som löper risk för fattigdom. Uppgifterna är preliminära för IT och PL. Avbrott i serien för LU och PT.
Källa: Eurostats [[ilc_mdcs01](#)], EU-Silc.

Samtidigt urholkas hushållens köpkraft av deras exponering för den senaste tidens prisökningar, som främst beror på de stigande energipriserna, och effekterna är särskilt kännbara för låginkomsttagare och även för vissa medelinkomsthushåll. Av den betydande ökning av levnadskostnaderna som registrerats på EU-nivå mellan maj 2021 och september 2022 (11,7 %) berodde nästan hälften på ökade energipriser (4,9 %) ²⁰². Detta tenderar att gälla även för enskilda medlemsstater, dock med avsevärda skillnader – se figuren nedan. Bidraget från ökningen av energipriserna är omkring två tredjedelar för Nederländerna och Belgien, men är ungefär hälften för Danmark, Italien, Grekland, Irland, Lettland och Estland och omkring eller under en tredjedel för Finland, Rumänien, Bulgarien, Frankrike, Spanien och Ungern ²⁰³. Under samma period var bidraget till de ökade levnadskostnaderna från höjningen av de bostadsrelaterade energipriserna nästan tre gånger så stort som bidraget från de transportrelaterade prisökningarna (3,6 respektive 1,3 procentenheter). Bidraget från de bostadsrelaterade energiprisökningarna var större i alla medlemsstater, med undantag för Tyskland, och låg på omkring eller över 90 % i Nederländerna, Ungern, Litauen och Estland. Situationen för låg- och medelinkomsthushåll (den första och tredje femtedelen av befolkningen, när den rangordnas efter inkomst) var i genomsnitt likvärdig på EU-nivå, vilket innebär en ökning av levnadskostnaderna med cirka 12 % ²⁰⁴. Skillnaden mellan de ökade levnadskostnaderna för låg- och medelinkomsthushåll i medlemsstaterna varierar från 2,5 och 1,6 procentenheter för Estland och Lettland, där låginkomsthushåll klarar sig sämre, till -1,5 och -0,9 i Sverige respektive Nederländerna, där medelinkomsthushållen klarar sig sämre än låginkomsthushållen.

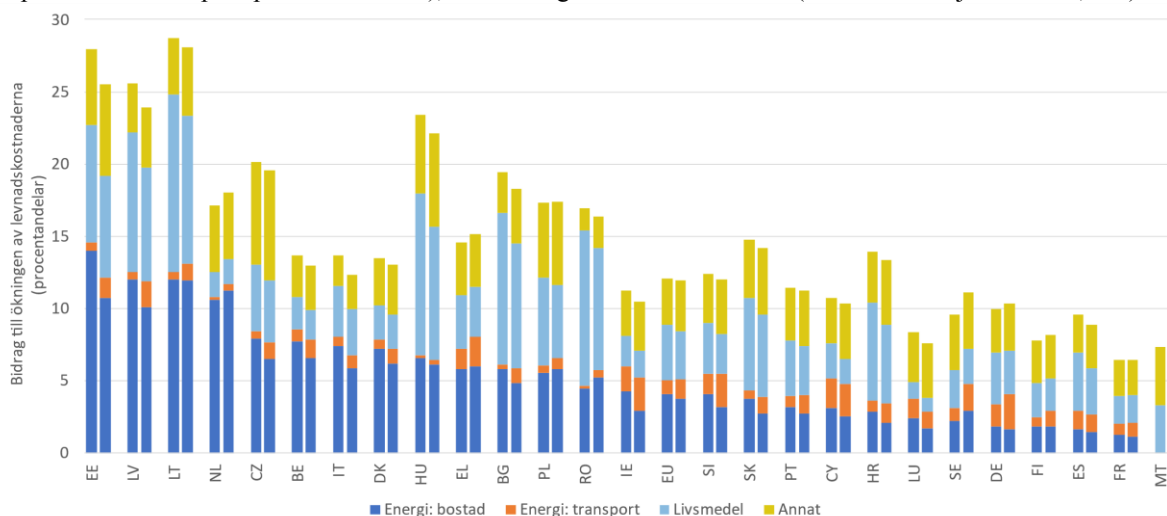
²⁰² Beräkningar baserade på uppgifter från Eurostats [[prc_hicp_manr](#)] och utgiftsuppgifter på hushållsnivå. För närmare uppgifter och metoder, se Menyhért, Bálint, *The effect of rising energy and consumer prices on household finances, poverty and social exclusion in the EU – A preliminary empirical analysis*, JRC Science for Policy Report, 2022. Lägga märke till att analysen bygger på konsumtionsstrukturer som endast justeras genom prisökningar, att den utesluter en fullständig anpassning av hushållen till dem och att priserna inkluderar effekten av pristak. Observera också att uppdelningen av energi i bostadsrelaterade och transportrelaterade komponenter står i proportion till dessa delkomponenters relativa bidrag till justeringarna av levnadskostnader när dessa beräknas separat med hjälp av relevanta utgiftsandelar från hushållsbudgetundersökningen och uppdelade HIKP-uppgifter från Eurostat. De resultat som presenteras är därför uppskattningar.

²⁰³ Vid brytdatumet för uppgifterna har energipriserna ännu inte ändrats i Malta jämfört med maj 2022. En viktig orsak till de diskuterade effekterna av prisförändringarna är den stora och varierande andelen energi i hushållens utgifter. De europeiska hushållen lägger i genomsnitt 13,0 % av sina totala utgifter på energi.

²⁰⁴ Se i synnerhet diskussionen på s. 196 i Europeiska kommissionen, [Employment and social developments in Europe 2019](#), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2019.

Ökningen av energipriserna, särskilt med avseende på bostäder, spelar en viktig roll i förändringarna av de totala levnadskostnaderna för både låg- och medelinkomsthushåll i hälften av medlemsstaterna.

Utgiftstypers bidrag till ökade levnadskostnader för den första och tredje femtedelen av befolkningen (första respektive andra stapeln per medlemsstat), när de rangordnas efter inkomst (första och tredje kvintilen, i %)

Anmärkning: Ökningen av levnadskostnaderna beräknas för de olika utgiftstypernas genomsnittliga andelar inom den första och tredje kvintilen av fördelningen av hushållens disponibla inkomst per konsumtionsenhet. Medlemsstaterna sorteras efter storleken på bidraget av de boenderelaterade ändringarna av energipriset för den första kvintilen.

Källa: Gemensamma forskningscentrumets beräkningar baserade på data om HIKP-inflation från Eurostats indikator [[pre_hicp_manr](#)] från maj 2022 och mikrodata från 2015 års omgång av hushållsbudgetundersökningarna. Uppgifter för AT saknas.

Prisökningarna för hushålls- och transportrelaterad energi kan ha en stark negativ inverkan på arbetsmarknaden och de sociala resultaten, särskilt för utsatta hushåll, om de inte lindras på lämpligt sätt, eftersom de sprider sig genom ekonomin. Simuleringar visar att i avsaknad av skydd för hushåll och beteendjusteringar kan effekterna av prisökningarna mellan juni 2021 och juni 2022 bli betydande²⁰⁵.²⁰⁶ För enskilda som bor i hushåll med en inkomst som inte överstiger medianinkomsten i deras land kan andelen med en energibudget för bostäder på minst 10 % av hushållens totala utgifter (med annars oförändrade förutsättningar) öka med omkring 21 procentenheter till följd av prisutvecklingen. Detta innebär att antalet berörda personer ökar från cirka 83,1 miljoner till omkring 126,6 miljoner²⁰⁷.²⁰⁸ Bland personer med en inkomst på högst 60 % av

²⁰⁵ Även om de inte tar hänsyn till riktade stödåtgärder beaktar dessa beräkningar de allmänna marknadsinterventioner som påverkar slutanvändaren (såsom pristak och momsminskningar).

²⁰⁶ Valfärdseffekterna mäts genom att man tillämpar de observerade prisförändringarna på hushållens konsumtionsmönster från hushållsbudgetundersökningen, vilket gör det möjligt att beräkna teoretiska förändringar av utgifter för varor och budgetandelar. Beräkningarna är baserade på projektet GD-AMEDI, som leds av GD Sysselsättning, socialpolitik och inkludering samt gemensamma forskningscentrumet. Det bör noteras att resultaten avser 23 EU-länder, och att det saknas uppgifter för Österrike, Malta, Portugal och Slovenien.

²⁰⁷ När man tillämpar de observerade prisändringarna på uppgifterna i 2015 års hushållsbudgetundersökning om utgiftsmönster. Det formella kriteriet är ökningen av andelen personer med en bostadsrelaterad energibudgetandel på över 10 %. I den bostadsrelaterade energibudgetandelen ingår kostnader för uppvärmning och kylning enligt Ecoicop-klassificeringen av el (CP0451), gas (CP0452) och flytande bränslen/olja (för uppvärmning) (CP0453). Detta mått på energifattigdom valdes för den underliggande studien. Det avspeglar inte den definition som kommissionen föreslagit inom ramen för omarbetningen av energieffektivitetsdirektivet, och bör inte föregripa de pågående förhandlingarna om en sådan definition, särskilt inom ramen för omarbetningen av direktivet.

medianinkomsten (dvs. som löper risk att drabbas av fattigdom) uppskattas ökningen till omkring 19 procentenheter i EU. Detta innebär över 10 miljoner personer, vilket ökar antalet drabbade från cirka 31,7 miljoner före prisförändringen till cirka 43,4 miljoner efter det. De direkta och indirekta effekterna av energiprisökningar för enskilda personer som bor i hushåll med en inkomst som understiger medianinkomsten och med en budgetandel för bränsle för persontransportmedel som överstiger 6 % uppskattas till 7,4 procentenheter. Deras antal skulle öka från cirka 79,8 miljoner före prisförändringen till cirka 95,2 miljoner efter det. För enskilda personer som bor i hushåll vars inkomst är högst 60 % av medianinkomsten är ökningen av den andel som lägger minst 6 % av sin budget på bränsle för persontransportmedel över 4 procentenheter i EU. Deras antal skulle öka från cirka 20,7 miljoner före prisförändringen till cirka 23,3 miljoner efter det. Utöver de simuleringar som diskuteras här kan prisökningar på gas och el, utöver den direkta inverkan på hushållens köpkraft, påverka arbetsgivarnas förmåga att anställa och bibehålla arbetskraften och höja eller bibehålla lönenivåerna.

Utvecklingen av energipriserna och deras fördelningseffekter måste övervakas noggrant. Tillfälligt och riktat stöd till utsatta hushåll för att hjälpa dem hantera effekterna av de stigande energipriserna är särskilt viktigt i den rådande situationen. Riktningen bidrar till att förhindra att energifattigdomen ökar och till att behålla incitamenten för att minska energiförbrukningen och främja energieffektiviteten. I oktober 2021 lade kommissionen fram ett meddelande om energipriser som innehöll en verktygslåda och information om vad medlemsstaterna kan göra enligt de gällande EU-reglerna för att hjälpa utsatta konsumenter och företag att hantera höga priser²⁰⁹. Det var betydelsefullt att verktygslådan utökades genom rådets förordning av den 6 oktober 2022 om en krisintervention för att komma till rätta med de höga energipriserna, och detta förväntas även ge ytterligare offentliga intäkter från de oväntade vinsterna från inframarginell teknik. Dessa inkomster från solidaritetsbidraget från fossila bränsleföretag, som ska fördelas till hushåll och företag som i allt högre grad riskerar att inte kunna betala sina energiräkningar, förväntas bidra till att förhindra att fattigdomsriskerna, inklusive energifattigdomen och ojämlikheten, ökar²¹⁰. En överenskommelse om en **gemensam strategi som ska ersätta de brett baserade prisåtgärderna med ett lämpligt kalibrerat och målinriktat tvånivåsystem för prissättning av energi**, med ett lägre pris tillämpat på en på förhand fastställd förbrukning, skulle förbättra skyddet för utsatta hushåll och företag, bevara incitamenten att minska energiförbrukningen och vara mer finanspolitiskt hållbart. Riktat inkomststöd och stöd för att vidta energieffektivitetsåtgärder och öka de förnybara energikällorna kan fortfarande komplettera ett sådant system för energiprissättning.

Medlemsstaterna har antagit tillfälliga offentliga stödåtgärder för att hantera den pågående energikrisen, men huvuddelen av dessa nödgärder riktar sig inte till låginkomsttagare utan syftar snarare till att minska kostnaderna för alla slutanvändare i ekonomin. Som en del av dessa infördes momsminskande åtgärder för el eller bränslen för

²⁰⁸ En alternativ metod baserad på indikatorn ”oförmåga att hålla hemmet tillräckligt varmt”, som används i [ESDE Quarterly Review från oktober 2022](#), visar på effekter som pekar i samma riktning men som är mindre. Indikatorn beräknas ha ökat med 1,8 procentenheter i EU mellan januari och augusti 2022. Den uppskattade effekten varierar mellan länderna och är betydligt högre för hushåll som löper risk för fattigdom (6,9 procentenheter), hyresgäster (3,7 procentenheter), hushåll med ensamstående föräldrar (4,0 procentenheter) och enpersonshushåll (3,8 procentenheter). Uppskatningarna beror således i hög grad på den indikator som används för att mäta energifattigdom.

²⁰⁹ Se [online](#).

²¹⁰ Se [”Rådet enas om krisåtgärder för att sänka energipriserna” – Consilium \(europa.eu\)](#). Observera att inframarginell teknik omfattar men inte är begränsad till de flesta förnybara energikällor.

uppvärmning av bostäder i **Belgien, Cypern, Slovenien, Polen** och **Litauen**. Andra skattenedsättningar (punktskatter, bidrag till den gröna omställningen och andra särskilda skatter/tullar/avgifter) rapporterades i **Österrike, Cypern, Tyskland, Italien, Nederländerna, Polen, Slovenien** och **Spanien**. Nya tillfälliga inkomststödsystem infördes i **Belgien, Bulgarien, Luxemburg, Polen, Frankrike, Danmark, Sverige, Lettland, Irland, Rumänien, Tyskland, Slovenien, Österrike** och **Estland**, medan täckningen och/eller storleken på de befintliga systemen utökades i **Litauen, Grekland, Tjeckien, Nederländerna** och **Italien**. Informationen och rådgivningen till konsumenterna stärktes i **Rumänien, Tyskland, Grekland** och **Kroatien**. Pristak infördes i **Bulgarien, Grekland, Tjeckien** och **Slovenien**, och ett tillfälligt tak kommer att införas i **Nederländerna** från och med den 1 januari 2023²¹¹. Nät- och distributionskostnaderna minskade i **Luxemburg, Polen, Estland, Slovenien** och **Lettland**. Åtgärder vidtogs för att säkra en grundläggande oavbruten försörjning i **Rumänien** och **Portugal**. Under 2022 genomförde vissa medlemsstater prissänkningar på kollektivtrafik, ibland särskilt i syfte att minska pendlingskostnaderna (t.ex. Spanien) eller mer generellt (t.ex. Irland)²¹².

Medlemsstaterna har vidtagit åtgärder för att minska hushållens energiutgifter, bland annat genom att mobilisera investeringar i energieffektivitet och förnybar energi, vilket också bidrar till att skydda hushållens köpkraft mot bakgrund av de stigande energipriserna. Utöver rådgivning till energikonsumenterna har medlemsstaterna inlett informationskampanjer för att stimulera till frivilliga energibesparingar, medan vissa av dem har infört energibesparingskrav för särskilda verksamheter. För att underlätta den gröna omställningen infördes också system för att förbättra energieffektiviteten i befintliga hus i **Irland, Frankrike, Österrike, Portugal, Cypern, Estland** och **Litauen**. Dessutom införde **Slovakien, Portugal, Kroatien, Litauen, Cypern, Rumänien** och **Nederländerna** åtgärder för att förbättra energieffektiviteten, medan flera andra former av incitament och stöd, däribland skattesänkningar, infördes i **Sverige** och **Danmark**. Genom finansiering från faciliteten för återhämtning och resiliens investerar medlemsstaterna (för de 26 nationella planer som antagits i november 2022) totalt cirka 72 miljarder euro i förbättrad energieffektivitet²¹³, till exempel genom investeringar i energieffektivitet i privata och offentliga byggnader i **Belgien** och renovering och återställande av privata och subventionerade bostäder i **Grekland** och **Frankrike**²¹⁴. På lång sikt är sådana investeringar den bästa lösningen för att hantera de ökade energipriserna genom att minska energiförbrukningen till förmån för hushållen och miljön.

²¹¹ Belgien, Rumänien, Italien, Spanien, Frankrike, Litauen, Polen, Portugal, Slovakien och Ungern hade redan infört ett pristak på energipriserna för befolkningen före krisen, vilket har förlängts.

²¹² De åtgärder som anges i denna punkt är resultatet av en kartläggning som genomfördes av Eurofound för Europeiska kommissionen och som omfattar perioden 2021–slutet av våren 2022. Mer information finns i [Eurofound, Access to essential services for people on low incomes: Energy, public transport and digital communications, Eurofound, Dublin, 2022.](#)

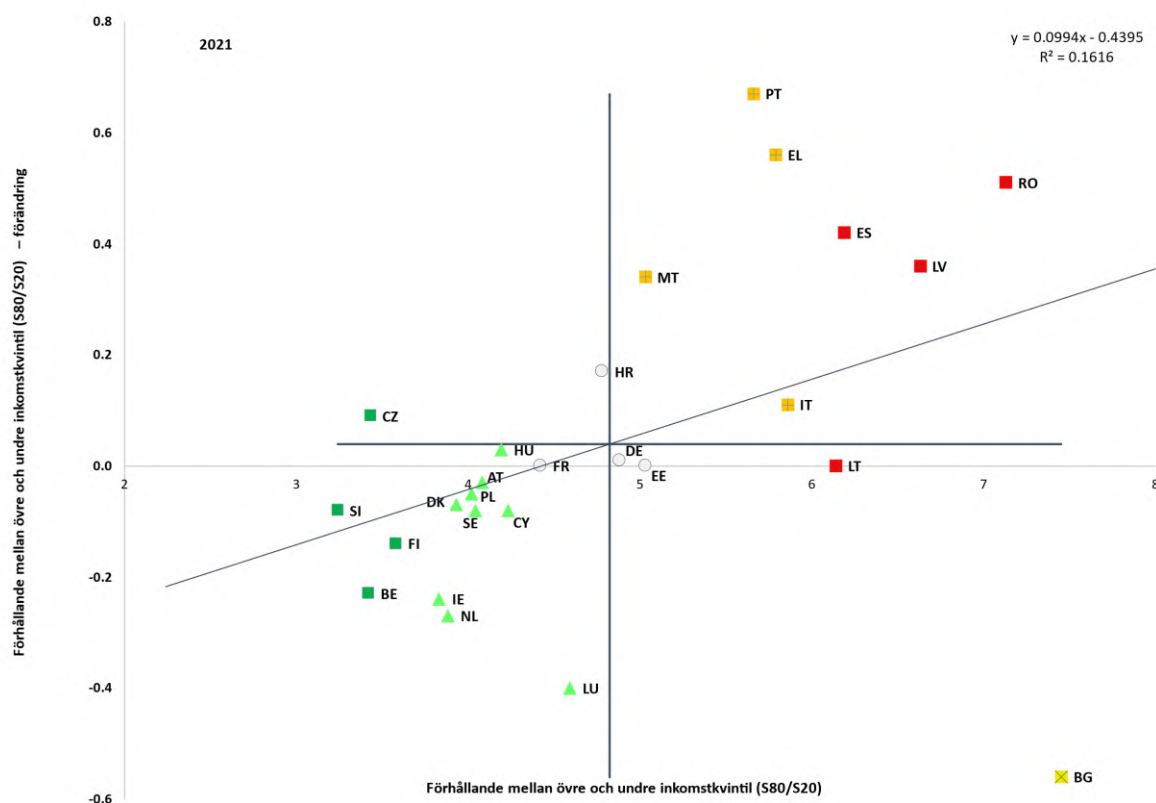
²¹³ Siffran baseras på metoden för taggning av pelare i resultattavlan för återhämtning och resiliens. Den motsvarar den uppskattade kostnaden för åtgärder som tilldelats ”Energieffektivitet” som primärt eller sekundärt politikområde. Beräkningen baseras på de 26 planer för återhämtning och resiliens som godkänkts av kommissionen och rådet senast i november 2022. Dessa är beräknade kostnader. Den faktiska finansieringen kommer att baseras på de delmål och slutmål som uppnåtts. Kommissionen bedömde kostnadsberäkningarna när de första planerna lämnades in och godkändes. Medlemsstaterna måste inte lämna in kvitton på utgifter och kommissionen kommer inte att kontrollera de faktiska kostnaderna för åtgärder som stöds av faciliteten för återhämtning och resiliens.

²¹⁴ Granskningsrapport om genomförandet av faciliteten för återhämtning och resiliens, COM(2022) 383 final.

Inkomstskillnaderna förblev i stort sett stabila efter covid-19-krisen, men med tecken på skillnader mellan medlemsstaterna. EU:s genomsnittliga förhållande mellan övre och undre inkomstkventilerna ökade endast något (från 4,89 till 4,97) under 2021 (inkomstår 2020). Inkomstskillnaderna minskade relativt kraftigt i Bulgarien och Luxemburg (–0,5 procentenheter och –0,4 procentenheter), men även i Nederländerna, Belgien och Irland, som vanligtvis rapporterar lägre inkomstskillnader – se figur 2.4.6. Betydande ökningarna (över 0,2 procentenheter) noterades i Portugal, Grekland, Rumänien, Spanien, Lettland och Malta, som i allmänhet uppvisar högre nivåer än genomsnittet. Lettland, Litauen, Rumänien och Spanien befinner sig i ”kritiska situationer” på grund av både höga nivåer och antingen ökningarna eller en relativt liten minskning när det gäller Litauen. Den övergripande stabiliteten i inkomstskillnaderna berodde på hur väl de automatiska stabilisatorerna fungerade och på de nödgärder som vidtogts till följd av covid-19-krisen, särskilt system för korttidsarbete och andra system för bibehållande av arbetstillfällen. Enligt Eurostats snabbstatistik beräknas inkomstskillnaderna ha förblivit i stort sett stabila i de flesta länder även under 2021 (med undantag för en förbättring i Italien), vilket avspeglar effekten av hushållens ökade realinkomster, jämt fördelat längs hela inkomstskalan.

Figur 2.4.6: Inkomstskillnaderna minskade eller förblev generellt stabila i EU under covid-19-pandemin, men med vissa tecken på skillnader mellan medlemsstaterna

Förhållande mellan övre och undre inkomstkventil (S80/S20), 2021 års nivåer och förändringar från föregående år (huvudindikator i den sociala resultatavslutningen)

Anmärkning: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Uppgifterna för IT och PL är preliminära. Avbrott i serien för LU.

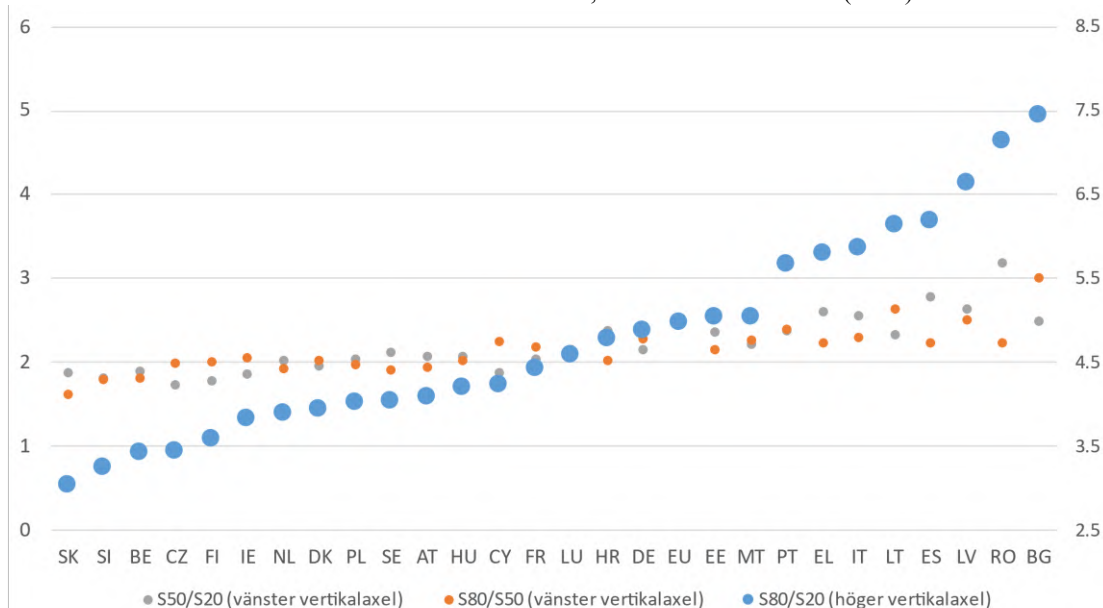
Källa: Eurostats [tessi180], EU-Silc.

Bilden över inkomstskillnaderna jämfört med inkomstfördelningen varierar kraftigt mellan medlemsstaterna. Ökningarna av inkomstskillnaderna under det senaste årtiondet berodde i huvudsak på en ökad ojämlikhet i den nedre delen av inkomstfördelningen (se 2021 års sysselsättningsrapport). De medlemsstater som överlag noterade högre inkomstskillnader (S80/S20) än EU:s genomsnitt hade i regel också större skillnader både i den högre och nedre

delen av inkomstfördelningen. Detta visar sig i respektive förhållande mellan övre och undre inkomstkvintil (S50/S20 och S80/S50) – se figur 2.4.7. Detta är dock tydligare i den nedre delen (S50/S20), som i Rumänien, Spanien, Grekland och Estland. Större skillnader i den nedre delen är drivkraften även för inkomstskillnaderna totalt i länder som ligger under EU:s genomsnitt, som för Kroatien, Slovakien och Sverige. I andra medlemsstater (Bulgarien, Cypern, Tjeckien, Finland, Frankrike, Irland och Litauen) berodde den övergripande ojämlikheten relativt sett snarare på en högre grad av ojämlikhet i den övre delen (S80/S50).

Figur 2.4.7: Bilden över inkomstskillnaderna jämfört med inkomstfördelningen varierar kraftigt mellan olika medlemsstater

Förhållande mellan övre och undre inkomstkvintil S80/S20, S80/S50 och S50/S20 (2021)

Anmärkning: 2020 års värden används för Slovakien, eftersom uppgifterna för 2021 inte finns tillgängliga.
Källa: Eurostat [[tessi180](#)], [[ilc_d111d](#)], [[ilc_d111e](#)], EU-Silc.

Tidiga uppskattningar av utgiftsnivåerna för socialt skydd för 2021 tyder på stabilitet jämfört med föregående år. För 24 medlemsstater minskade dessa utgifters andel av BNP endast något jämfört med 2020 (från 30,7 % till 29,2 %), även om de ligger över nivån före krisen (27,1 % år 2019)²¹⁵. Utgifterna ökade med 124 miljarder euro (eller +3,1 %) under 2020–2021, mycket mindre än under 2020 (304 miljarder euro eller +8,3 %), men under 2021 tenderade de att öka snabbare i medlemsstater med lägre nivåer än genomsnittet²¹⁶. I hela EU observerades de kraftigaste ökningarna inom hälso- och sjukvård samt sjukdom²¹⁷ (91 miljarder euro eller +8 %), följt av förmåner vid ålderdom och efterlevandeförmåner (51 miljarder euro eller +3 %), stöd vid funktionsnedsättning (12 miljarder euro eller +4 %), social utestängning²¹⁸ (9,5 miljarder euro eller +4 %) och familjerelaterade förmåner (7,5 miljarder euro eller +2 %). Omvänt förblev utgifterna för bostadsbidrag i stort sett stabila (+0,7 %), medan de för arbetslöshetsförmåner²¹⁹ minskade kraftigt (med 47 miljarder euro eller -16 % i hela EU). Förmånerna för äldre och efterlevande var fortsatt den främsta

²¹⁵ Eurostat, [Early estimates – Social protection](#) (senast uppdaterad den 27 oktober 2022), där alla medlemsstater utom EL, RO och SK ingår. Sammanlagt stod dessa 24 medlemsstater för omkring 97 % av EU-27:s BNP år 2020 (och 96 % av utgifterna för socialt skydd).

²¹⁶ Utgifterna ökade med omkring 6 % eller mer i sju medlemsstater: LV, BG, HU, SI, HR, PL, och CZ.

²¹⁷ På grund av en ökning med mer än 10 % i nio medlemsstater: LV, HR, SI, CY, BG, FR, HU, PT, och EE.

²¹⁸ Ökningar med mer än 20 % noterades i IT, LV, BG, HR och ES.

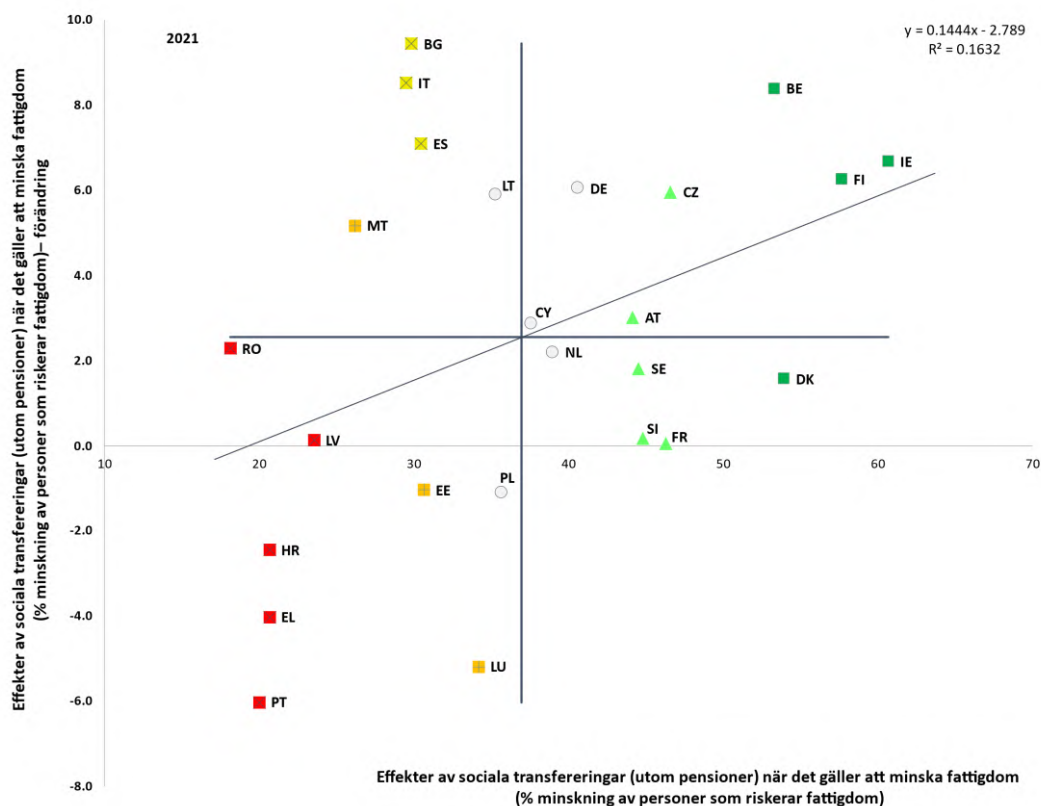
²¹⁹ På grund av en minskning med mer än 10 % i 14 medlemsstater: HU, DK, AT, BG, MT, FR, NL, BE, ES, IT, HR, PL, LU, och EE.

utgiftskategorin för förmåner 2021 (43,8 %). Andelen för hälso- och sjukvårdsförmåner samt förmåner vid sjukdom ökade i nästan alla medlemsstater (22 av 24) under 2020–2021 och uppgick till 30,5 % av utgifterna för EU som helhet (jämfört med 29,2 % år 2020). Däremot minskade andelen arbetslöshetsförmåner av de totala utgifterna för förmåner i nästan alla medlemsstater (21 av 24), från 7,4 % år 2020 till 6 % år 2021 för EU som helhet, men låg kvar över nivån före krisen (4,5 % 2019).

Effekterna av sociala transfereringar (exklusive pensioner) på fattigdomsminskningen ökade totalt sett i EU 2021, men det finns fortfarande betydande skillnader mellan medlemsstaterna. År 2021 (med avseende på 2020 års inkomster) varierade indikatorn från 18,1 % i Rumänien till mer än tre gånger så mycket i Irland (60,7 %). Andra medlemsstater med relativt höga nivåer var Finland (57,7 %), Danmark (53,9 %) och Belgien (53,3 %), där fattigdomsriskerna mer än halverades till följd av effekterna av sociala transfereringar (exklusive pensioner) under året för pandemiutbrottet. Alla dessa länder markeras tillsammans med Irland som ”bästa resultat” – se figur 2.4.8. Den största ökningen registrerades i Bulgarien (9,4 procentenheter) och Italien (8,5 procentenheter), men dessa låg dock fortfarande under EU-genomsnittet. Portugal, Grekland och Kroatien (alla omkring 20 %) markeras som ”kritiska situationer” för sina låga och försämrade nivåer (med –6 procentenheter för Portugal), tillsammans med Lettland med liknande låga, om än stabila, nivåer, och Rumänien, som fortfarande befinner sig på den lägsta nivån i EU efter en viss förbättring. Estland och Malta markeras som ”bör bevakas”. Effekterna av sociala transfereringar för att minska fattigdomen ökade i de flesta andra medlemsstater, men i olika utsträckning. Skillnaderna är också stora mellan regioner i EU, med särskilt låga värden registrerade i Portugal, flera regioner i Rumänien och Grekland samt vissa regioner i Italien – se figur 9 i bilaga 3.

Figur 2.4.8: Under covid-19-krisen ökade de fattigdomsminskande effekterna av sociala transfereringar totalt sett, men i olika takt i medlemsstaterna, med ihållande och betydande skillnader

Effekten av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller fattigdomsminskning, 2021 års nivåer och förändringar från föregående år (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Anmärkning: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Uppgifterna för IT och PL är preliminära och inte tillgängliga för SK. Avbrott i serien för LU.

Källa: Eurostat, [tespm050].

Socialt skydd spelar en viktig roll för människor med atypiska anställningar, även om täckningen varierar stort mellan olika medlemsstater och kategorier, och fattigdomen inte förhindras för vissa personer. I EU var inverkan av sociala transfereringar på fattigdomsminskningen 2021 (baserat på EU-Silc) mycket större för personer med atypiska anställningar²²⁰ (26,5 %) än för personer med reguljära anställningar (10,1 %), vilket belyser den viktiga roll som socialt skydd spelar för dessa gruppers inkomster. Detta förhindrar dock inte att det finns högre nivåer av inkomstfattigdom bland visstidsanställda, deltidsanställda, egenföretagare och medhjälpande familjemedlemmar i de flesta medlemsstater. Totalt sett var det mer än tre gånger så troligt att personer med atypiska anställningsformer löpte risk för fattigdom (16,6 %) än personer med reguljära anställningar (5 %). Denna skillnad överstiger 15 procentenheter i fem medlemsstater, främst på grund av höga andelar personer som löper risk för fattigdom bland egenföretagare (Estland, Portugal och Rumänien) och/eller visstidsanställda (Lettland och Spanien). Detta beror på att de sociala förmånernas täckning varierar stort mellan olika typer av sysselsättningsstatus och olika medlemsstater. I genomsnitt i EU som helhet var andelen personer i arbetsför ålder (16–64 år) som löpte risk för fattigdom och mottog sociala förmåner (på individuell nivå) bara något högre 2021 för personer med atypiska anställningar (39,5 %) än för personer med reguljära anställningar

²²⁰ Atypiska anställningar definieras som alla anställda utan fast heltidsanställning samt alla egenföretagare – se även avsnitt 2.3.1.

(37,9 %) ²²¹. I 14 medlemsstater var dock andelen personer som erhöll förmåner högre bland personer med reguljära anställningar (än bland personer med atypiska anställningar), och med mer än 10 procentenheter i fyra medlemsstater (Bulgarien, Litauen, Lettland och Slovenien). En kraftig ökning jämfört med tidigare år rapporteras dock i andelen personer i arbetsför ålder som löper risk för fattigdom och som mottar sociala förmåner, för alla sysselsättningsstatuskategorier – vilket återspeglar de exceptionella inkomststödåtgärder som vidtagits som svar på covid-19-pandemin. Den största ökningen var för egenföretagare, där 32,5 % av dem som riskerade att drabbas av fattigdom fick vissa sociala förmåner (jämfört med cirka 10,8 % under föregående år ²²²), även om andelen fortfarande var lägre än för alla anställda (41,8 %). Slutligen erhöll omkring hälften (52,7 %) av de arbetslösa som löpte risk för fattigdom sociala förmåner i EU år 2021, men denna andel var mycket lägre – under 20 % – i Rumänien, Polen, Kroatien och Grekland.

Minimiinkomstsystemens tillräcklighet urholkades i de flesta medlemsstater under inkomståret 2020 jämfört med 2019. Minimiinkomstförmånernas tillräcklighet kontrolleras genom att jämföra förmånstagarnas inkomst med den nationella fattigdomsgränsen och med inkomsten för en låginkomsttagare ²²³. Dessa jämförelser ger en indikation på systemens lindrande effekt på fattigdom samt systemens aktiverande och stimulerande effekter. Även om de i stort sett varit oförändrade under det senaste årtiondet (se ruta 8 i pelaren, där förändringar under 2009–2019 diskuteras), försämrades minimiinkomstsystemens tillräcklighet något totalt sett i EU under det senaste tillgängliga inkomståret (2020). Denna försämring var mer omfattande (mer än 2 procentenheter) i vissa länder, både jämfört med fattigdomsgränsen (Polen –4,4 procentenheter, Luxemburg –3,4 procentenheter, Tjeckien –2,8 procentenheter, Kroatien –2,5 procentenheter, Ungern –2,4 procentenheter och Nederländerna –2,3 procentenheter) och inkomsten för en låginkomsttagare (Litauen –6,6 procentenheter och Polen –2,2 procentenheter). Däremot ökade tillräckligheten avsevärt med båda måtten i Grekland (15,4 procentenheter och 7 procentenheter) och Cypern (5,1 procentenheter och 5,7 procentenheter). Minimiinkomstnivån ligger på över 80 % av fattigdomsgränsen i Nederländerna, Irland, Luxemburg, Danmark, Italien och även i Cypern, medan den ligger på under en tredjedel av fattigdomsgränsen i Rumänien, Bulgarien, Ungern och Slovakien. När det gäller täckningen, uttryckt i andelen som mottar förmåner, förblev situationen nästan oförändrad under 2020 jämfört med 2019, med vissa förbättringar (en ökning med mer än 5 procentenheter) i Italien, Litauen och Luxemburg, men även vissa minskningar (mer än 5 procentenheter) i Kroatien, Cypern och Polen, där andelen som mottar förmåner ligger under 80 % – se figur 2.4.9. I andra änden av spektrumet är andelen som mottar förmåner nästan 100 % av den del av befolkningen som riskerar fattigdom och lever i hushåll med mycket låg arbetsintensitet i Danmark, Irland, Finland och Frankrike. Utöver dessa aspekter som rör tillräcklighet och täckning behandlar kommissionens förslag till rådsrekommendation om tillräcklig minimiinkomst som säkerställer aktiv inkludering även olika områden för ytterligare modernisering av minimiinkomstsystemen i linje med strategin för aktiv inkludering.

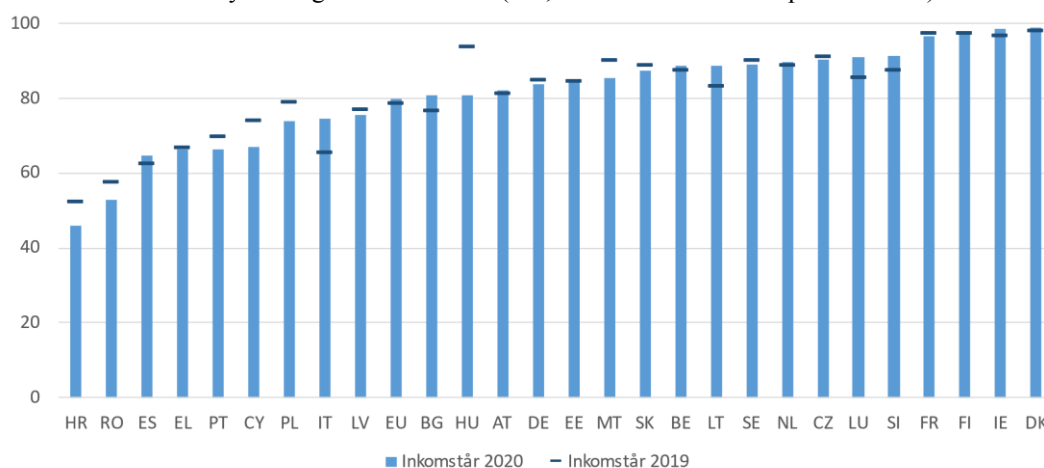
²²¹ Enligt indikatorn om ”faktisk tillgång”, som godkändes av kommittén för socialt skydd 2020 inom ramen för ramverket för övervakning av tillgången till socialt skydd. Målgruppen är personer som löper risk för fattigdom före sociala transfereringar. De sociala förmåner som omfattas av indikatorn är de som erhålls på individnivå, exklusive ålders- och efterlevandepensioner.

²²² Jämförelsen baserad på referensåret 2021 (inkomståret 2020) till 2020 (inkomståret 2019).

²²³ Enligt den metod som överenskommits i [ramen för riktmärkning](#) av minimiinkomst, se de gemensamma sysselsättningsrapporterna sedan 2019 och ruta 8.

Figur 2.4.9 Andelen människor som löper risk för fattigdom i arbetslösa hushåll eller hushåll med mycket låg arbetsintensitet och som mottar sociala förmåner förblev nästan oförändrad mellan 2019 och 2020, trots vissa förändringar i några medlemsstater

Andelen bidragstagare för personer som löper risk för fattigdom i åldern 18–64 år och som lever i arbetslösa hushåll eller hushåll med mycket låg arbetsintensitet (i %, inkomståren 2019 respektive 2020)

Anmärkning: Uppgifterna för IT och PT är preliminära. Uppgifterna är preliminära även för HU och SK. Avbrott i serien för LU. Uppgifterna för undersökningsåren 2021 och 2020 används för inkomståren 2020 respektive 2019.

Källa: Eurostats ej offentliggjorda beräkningar baserade på EU-Silc för 2020 och 2021.

Ruta 8: Riktmärkning av minimiinkomst

En förstärkning av minimiinkomstskyddet, i linje med strategin för aktiv inkludering, spelar en viktig roll för att förebygga och minska risken för fattigdom eller social utestängning, vilket bidrar till genomförandet av princip 14 i den europeiska pelaren för sociala rättigheter (om minimiinkomst). År 2018 fastställde kommittén för socialt skydd en ram för riktmärkning av minimiinkomst för att förbättra analysen av de därmed förknippade utmaningarna och stödja den politiska utvecklingen i medlemsstaterna, vilket ledde till ett urval av relevanta indikatorer för utfall, resultat och politiska drivkrafter²²⁴. Tre centrala politiska drivkrafter identifierades som mest sannolikt påverkar vad minimiinkomstskyddet får för resultat: 1) förmånernas tillräcklighet, 2) regler för berättigande till dem och utnyttjandet av dem, 3) aktivering och tillgång till tjänster²²⁵.

²²⁴ Resultatindikatorerna är följande: den relativa fattigdomsklyftan för befolkningen i arbetsför ålder, den materiella och sociala fattigdomen hos befolkningen i arbetsför ålder och fattigdomsrisk hos den befolkning som lever i arbetslösa hushåll eller hushåll med mycket låg arbetsintensitet. Resultatindikatorerna är följande: effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) på fattigdomen hos befolkningen i arbetsför ålder, ihållande fattigdomsrisk för befolkningen i arbetsför ålder, andelen bidragstagare för personer som löper risk för fattigdom och som lever i arbetslösa hushåll eller hushåll med mycket låg arbetsintensitet, skillnaden i andel som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov, skillnaden i andel av befolkningen i hushåll med hög boendegift i förhållande till den disponibla inkomsten, och skillnaden i icke-deltagande i utbildning som rör yrkesverksamheten. För indikatorerna rörande politiska drivkrafter valdes den tvådelade tillräcklighetsindikatorn (inkomsten för en person som erhåller minimiinkomst som andel av a) gränsen för fattigdomsrisk och b) inkomsten för en låginkomsttagare). Se ytterligare uppgifter i det [tillhörande informationsmeddelandet för indikatorundergruppen inom kommittén för socialt skydd](#).

²²⁵ Se sammanfattningen av rådets slutsatser samt texten i sin helhet [online](#).

Den första gemensamma rapporten från kommittén för socialt skydd och kommissionen om minimiinkomst, på grundval av referensramen för minimiinkomst, kompletterad med ytterligare uppgifter och kvalitativ information, **antogs i september 2022**, före kommissionens förslag till rådsrekommendation om tillräcklig minimiinkomst av den 28 september 2022. Rapporten följer upp rådets slutsatser från 2020, där rådet uppmanade kommissionen och kommittén för socialt skydd att regelbundet utarbeta en sådan gemensam rapport för att analysera och granska de framsteg som gjorts rörande utvecklingen av minimiinkomstskydd i medlemsstaterna. I rapporten identifierades utmaningar rörande indikatorerna i ramen för riktmärkning²²⁶. I rapporten drog man slutsatsen att ramen hade utgjort ett värdefullt analysverktyg och föreslog att den skulle uppdateras regelbundet, samt att potentiella aspekter som rör en framtida utökning skulle övervägas, särskilt när det gäller kriterier för bidragsberättigande, tillgång till tjänster samt övergångar på arbetsmarknaden och incitament.

Minimiinkomstförmånernas tillräcklighet har förblivit nästan oförändrad på EU-27-nivå under det senaste årtiondet, men med stora variationer mellan medlemsstaterna, och en liten försämring noterades för 2020 som senaste inkomstår²²⁷. Mellan (inkomståren) 2009 och 2019 har tillräckligheten i tillhandahållandet av en minimiinkomst i stort sett varit stabil på omkring 60 % i EU relativt fattigdomsgränsen och på omkring 46 % i förhållande till inkomsten för en låginkomsttagare fram till 2019, medan en liten försämring observerades på EU-nivå 2020 (se den mer detaljerade analysen i huvudtexten för det senaste året). Totalt sett noterades förbättringar i tillräckligheten under perioden 2009–2019 i länder där nya system infördes, såsom Italien och Grekland, och förbättringar ägde rum även i Slovenien och Litauen (nära eller över 10 procentenheter – se figuren nedan). För Lettland, Estland och Luxemburg tyder jämförelser med en låginkomsttagares inkomst snarare på försämringar mellan 2009 och 2019. Tillräckligheten försämrades betydligt under 2009–2019 (med mer än 10 procentenheter) i Ungern, Rumänien och Slovakien, där tillräckligheten år 2009 var lägre än genomsnittet, men även i Irland och Malta och i mindre utsträckning i Nederländerna, även om tillräckligheten där fortfarande är betydligt högre än EU-genomsnittet.

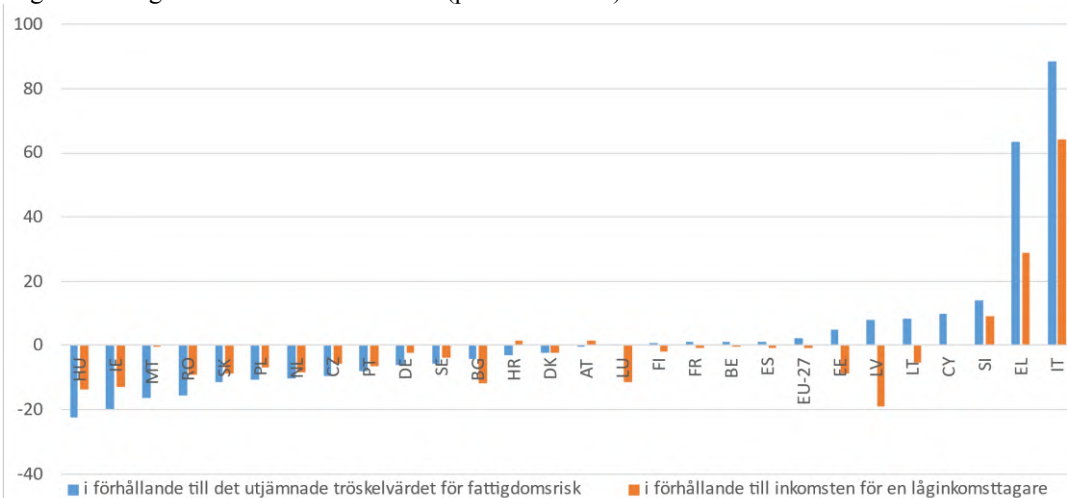
---

²²⁶ Se avsnitt 2.4.1 om utvecklingen mellan inkomståren 2019 och 2020 när det gäller minimiinkomststödets tillräcklighet och täckning för att komplettera den långsiktiga trendanalysen här.

²²⁷ Se den gemensamma rapporten om minimiinkomst från kommittén för socialt skydd och kommissionen.

Tillräckligheten var stabil under 2009–2019, med stor variation mellan medlemsstaterna

Förändringar i tillräcklighet mätt i förhållande till det utjämnade tröskelvärde för fattigdomsrisk och inkomsten för en låginkomsttagare mellan 2009 och 2019 (procentenheter)

Anmärkning: EU beräknat som ett oviktat genomsnitt. De utjämnade tröskelvärdena för fattigdomsrisk är medelvärdena för 2007, 2008 och 2009 för 2009 års värde och medelvärdena för 2018 och 2019 för 2019 års värde. Värdena för CY och HR är inte tillgängliga och ingår därför inte i EU-genomsnittet för inkomståret 2009. Förändringarna för CY är jämfört med 2011, när dessa värden finns tillgängliga. Förändringarna för HR är jämfört med 2013. Bostadskostnaderna antas uppgå till 11 % av genomsnittslönen.

Källa: Beräkning från GD Sysselsättning, socialpolitik och inkludering på grundval av uppgifter från Eurostat och OECD:s skatteförmånsmodell.

Det har skett en förbättring mellan 2015 och 2020 när det gäller täckningen, vilket kan bidra till att förhindra ökning av graden av fattigdom och den materiella fattigdomen, men utmaningar kvarstår när det gäller ändamålsenligheten. Från 2015 till 2020 har täckningen av inkomststödet ökat i genomsnitt i EU från 73 % till 78 % (mätt i andelen som mottar förmåner²²⁸). Ändå ökade fattigdomsriskerna bland hushåll med mycket låg arbetsintensitet (från 61,2 % år 2015 till 64 % år 2019) och stabiliserades överlag på 61,6 % år 2020, med en ökning totalt sett i nästan två tredjedelar av medlemsstaterna. Transfereringarnas inverkan (exklusive pensioner) på fattigdomsminskningen har minskat något under årtiondet (från 37 % till 36 %), men graden av fattigdom, mätt i fattigdomsklyftan, förblev i stort sett stabil på omkring 27 %. Denna klyfta är dock betydligt större bland människor som bor i hushåll med mycket låg arbetsintensitet (cirka 37 %). Den materiella och sociala fattigdomen har minskat från 2015 till 2020 (från 18 % till 13 %), liksom skillnaderna i icke tillgodosedda vårdbehov och andel av befolkningen i hushåll med hög boendekostnad i förhållande till den disponibla inkomsten. Minskningen av den materiella och sociala fattigdomen för hushåll med mycket låg arbetsintensitet (från 51 % till 44 % mellan 2015 och 2020) skedde dock i långsammare takt, och denna siffra är fortfarande betydligt högre 2020 än för befolkningen i arbetsför ålder.

Vissa medlemsstater har nyligen infört minimiinkomstsystem. Mellan 2009 och 2019 infördes stora reformer i vissa medlemsstater där nationella minimiinkomstsystem inte fanns tidigare. År 2017 lanserades ett system för garanterad minimiinkomst i **Grekland**, följt av den nya ”medborgarinkomsten” i **Italien** 2019, medan **Spanien** införde sitt första nationella

²²⁸ Andelen förmånstagare definieras som andelen personer i åldersgruppen 18–59 år som får någon form av förmån (utom förmåner vid ålderdom) i den del av befolkningen som löper risk för fattigdom. Denna indikator beräknas utifrån uppgifter från EU-Silc av GD Sysselsättning, socialpolitik och inkludering.

system 2020. Dessa nya system följer i allmänhet strategin för aktiv inkludering, som kompletterar inkomststöd med aktiveringsåtgärder och ger stödmottagarna tillgång till tjänster. Eftersom de ovannämnda reformerna infördes först under de senaste åren håller genomförandet av dem fortfarande på att finjusteras, och en noggrann övervakning är motiverad. Ytterligare justeringar kan behövas när det gäller andra delar av den aktiva inkluderingen, närmare bestämt tillgången till sociala tjänster och aktiva arbetsmarknadsprogram. Mindre men ändå betydande justeringar av befintliga system gjordes i vissa andra medlemsstater. År 2018 införde **Luxemburg** exempelvis ett minimiinkomstsystem som har ett starkare fokus på att integrera stödmottagarna på arbetsmarknaden, bland annat genom obligatorisk kartläggning och kompetensprofilering av sökande och deras hushåll, i kombination med strängare villkor och sanktioner kopplade till aktivering.

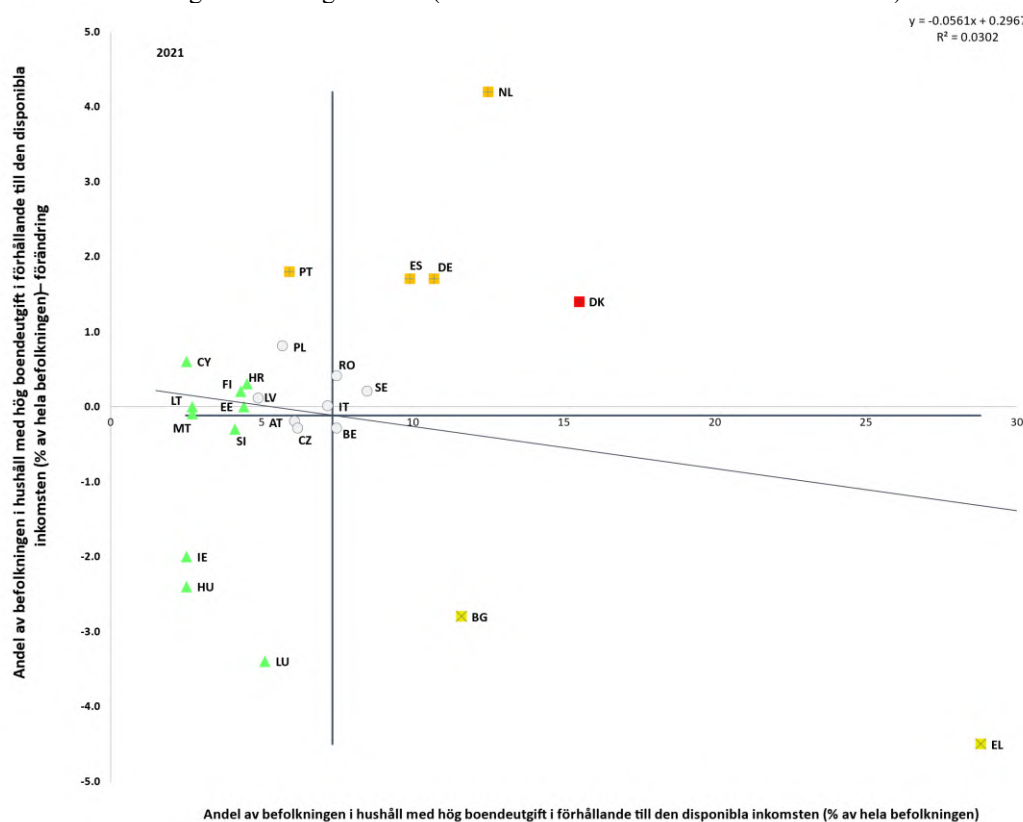
Andelen av befolkningen i hushåll med hög boendeutgift i förhållande till den disponibla inkomsten förblev i stort sett stabil under covid-19-krisen, och betydande förändringar över tid inträffade endast i ett fåtal medlemsstater. År 2021 visade indikatorn att 8,3 % av EU:s befolkning levde i hushåll som använde 40 % eller mer av sin disponibla inkomst (per konsumtionsenhet) till sitt boende, vilket var en ökning med 0,5 procentenheter jämfört med 2020. Grekland rapporterade den högsta andelen (28,8 %), men även den största minskningen (4,5 procentenheter) jämfört med 2020. Andra medlemsstater med relativt högre andelar var Danmark (15,5 %), som var det enda land som befann sig i en ”kritisk situation”, Nederländerna (12,5 %), Bulgarien (11,6 %) och Tyskland (10,7 %). Nederländerna upplevde den största ökningen (med 4,2 procentenheter) och markeras som ”bör bevakas” tillsammans med Tyskland, Spanien och Portugal (med öknings på 1,8, 1,7 respektive 1,7 procentenheter). De lägsta nivåerna år 2021 noterades i Cypern, Ungern, Irland (2,5 % vardera), Litauen och Malta (2,7 % vardera) – se figur 2.4.10. För människor som riskerar fattigdom var andelen med hög boendeutgift i förhållande till den disponibla inkomsten betydligt högre än för resten av befolkningen, även om skillnaderna mellan medlemsstaterna var stora²²⁹. I Grekland hade 76,7 % av befolkningen som löper risk för fattigdom en hög boendeutgift i förhållande till den disponibla inkomsten, men detta var en förbättring (med 3,7 procentenheter) jämfört med föregående år. I Danmark var denna andel 72,1 % efter en liten ökning (med 1,9 procentenheter). En stor grupp medlemsstater hade andelar på omkring 40 % och 30 %, medan andelen i Irland och Cypern var under 10 % (8,8 % respektive 9,3 %). I allmänhet tenderade hyresgäster på den privata uthyrningsmarknaden att påverkas mycket mer av utmaningar när det gäller tillgång till ekonomiskt överkomliga bostäder än personer som äger sin bostad, med eller utan hypotekslån, och hyresgäster med lägre eller gratis hyra²³⁰.

²²⁹ Eurostats indikator [[ilc_lvho07a](#)], EU-Silc.

²³⁰ Eurostats indikator [[ilc_lvho07c](#)], EU-Silc.

Figur 2.4.10: I genomsnitt var andelen av befolkningen i hushåll med hög boendeutgift i förhållande till den disponibla inkomsten stabil under covid-19-krisen, men med stora skillnader mellan medlemsstaterna

Andel av befolkningen i hushåll med hög boendeutgift i förhållande till den disponibla inkomsten (i %), 2021 års nivåer och förändringar från föregående år (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Anmärkning: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Uppgifterna är preliminära för IT och PL och inte tillgängliga för FR och SK. Avbrott i serien för LU.

Källa: Eurostats [[tespm140](#)], EU-Silc.

Familjer med barn och hushåll med ensamstående föräldrar hade svårare bostadsproblem. Under 2020 uppgick andelen hushåll bestående av en ensamstående förälder med underhållsberättigade barn som bodde i bostäder med allvarliga brister till 7,6 % (en ökning från 6,5 % år 2019), jämfört med 4,3 % bland hela befolkningen²³¹. I två medlemsstater bodde mer än en av tio personer i bostäder med allvarliga brister år 2020: Lettland (11,5 %) och Rumänien (14,3 %). I Kroatien, Litauen, Grekland, Italien, Ungern, Polen och Bulgarien bodde mellan 5 och 10 % av befolkningen i bostäder med allvarliga brister. År 2020 bodde 14,9 % av barnen i EU som helhet i bostäder med allvarliga brister, en andel som är något högre än för den totala befolkningen och som ökade (med 1 procentenhet) jämfört med 2019²³². Portugal (26,2 %), Cypern (35,8 %) och Spanien (24,4 %) hade nivåer som var betydligt högre än EU-genomsnittet (med cirka 10 procentenheter eller mer). Andelen barn som bodde i bostäder med allvarliga brister ökade eller förblev ungefär densamma i alla medlemsstater utom i Estland, Lettland och Litauen, där den minskade.

Under det senaste årtiondet har få framsteg gjorts när det gäller att minska antalet hemlösa i EU:s medlemsstater. På grund av bristen på en gemensam statistisk definition och

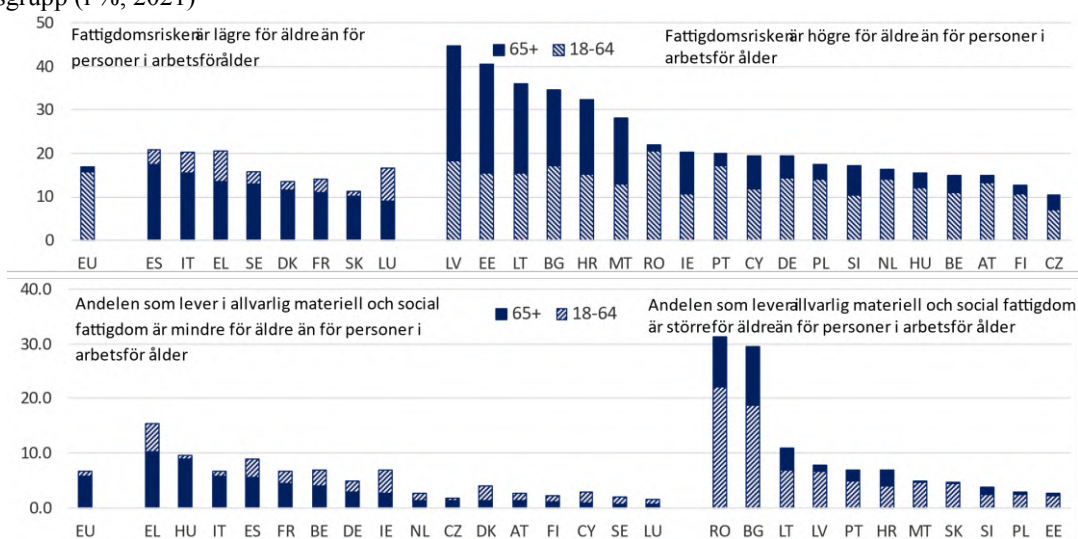
²³¹ Eurostats indikator [[ilc_mdho06a](#)] och [[ilc_mdho06b](#)], EU-Silc.

²³² Eurostats indikator [[ilc_mddd044b](#)], EU-Silc. Uppgifterna är inte tillgängliga för DE och PL. Avbrott i serien för LU, FR och IE.

metod för att räkna människor som är hemlösa är uppgifterna inte jämförbara mellan medlemsstaterna, och det är svårt att exakt kvantifiera förekomsten på EU-nivå. Under 2019 uppskattade dock Feantsa och Abbé Pierre-stiftelsen att antalet hemlösa i EU som inte hade någonstans att övernatta eller som övernattade i tillfälliga boenden/akutboenden uppgick till minst 700 000 varje natt, efter att ha ökat med 70 % på tio år²³³. Sedan 2019 har hemlösheten minskat i vissa medlemsstater på grund av nya politiska insatser i samband med pandemin. Många av dessa åtgärder, särskilt enklare tillgång till anständiga bostäder, moratorier för tvångsavhysning och direkt stöd till hushåll, fasades dock ut åtminstone delvis under covid-19-krisens andra år. Detta har lett till ytterligare ökning av hemlösheten i flera medlemsstater jämfört med nivåerna före pandemin.

Andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning bland personer över 65 år var i stort sett stabil i EU mellan 2020 och 2021. Andelen låg på 19,6 % i EU 2021, vilket är en liten minskning jämfört med 2020. Skillnaden mellan andelen kvinnor och män som löper risk för fattigdom eller social utestängning kvarstår dock (22,1 % respektive 16,3 %). Andelen som löper risk för fattigdom för personer över 65 år var 16,8 % i EU 2021, något högre än för personer i åldern 18–64 år (15,9 %). I de flesta länder är andelen högre än för befolkningen i arbetsför ålder (18–64 år), även om skillnaden mellan de två grupperna varierar avsevärt – se det översta diagrammet i figur 2.4.10. Andelen personer i allvarlig materiell eller social fattigdom fortsatte att minska (från 7,4 % år 2015 till 5,3 % år 2021) och är lägre än bland befolkningen i arbetsför ålder på EU-nivå (6,3 % år 2021) och i de flesta medlemsstater – se det nedre diagrammet i figur 2.4.12. Särskilt stora värden, liksom skillnader jämfört med befolkningen i arbetsför ålder, observeras för Rumänien och Bulgarien.

Figur 2.4.11: Personer över 65 år löper högre risk för fattigdom än befolkningen i arbetsför ålder, men är mindre ofta drabbade av allvarlig materiell och social fattigdom
Fattigdomsrisk (övre diagrammet) och allvarlig materiell och social fattigdom (undre diagrammet) per åldersgrupp (i %, 2021)

Anmärkning: Till vänster har 18–64-stapeln lagts till ovanpå 65+-stapeln. Till höger har 65+-stapeln lagts till ovanpå 18–64-stapeln. Uppgifterna är preliminära för IT och PL. Avbrott i serien för LU.

Källa: Eurostats [[ilc_li02](#)] och [[ilc_md11](#)], EU-Silc.

I genomsnitt uppgår pensionerna i unionen till mer än hälften av arbetsinkomsten under den senare delen av arbetslivet. Den genomsnittliga pensionen för personer i

²³³ Se [6th Overview of Housing Exclusion in Europe 2021](#).

åldersgruppen 65–74 år uppgick under 2021 till 58 % av arbetsinkomsten hos personer i åldersgruppen 50–59 år²³⁴. Denna ”aggregerade ersättningskvot” har ökat sedan 2012, då den låg på 54 %. I vissa länder (t.ex. Luxemburg, Grekland, Italien och Spanien) ligger den långt över 70 %. Dessa länder hör också till de medlemsstater som har lägre fattigdomsnivåer för äldre än för personer i arbetsför ålder. Å andra sidan ligger ersättningskvoten i 12 medlemsstater under 50 %, och i fem av dem ligger den under 40 % (Irland, Kroatien, Litauen, Rumänien och Bulgarien). I de flesta av dem är kvoten lägre bland kvinnor, men i åtta är ersättningskvoten högre för kvinnor (Luxemburg, Lettland, Tyskland, Tjeckien, Danmark, Estland, Nederländerna, Ungern och Slovenien).

Under 2021, det andra året av covid-19-pandemin, minskade i genomsnitt andelen som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov, och det gjorde även skillnaderna mellan medlemsstaterna, som trots det förblev stora – se figur 2.4.12. Slovenien, Luxemburg och Polen har registrerat de största ökningarna (med 2,1, 0,9 respektive 0,8 procentenheter). Bland dem markeras att Slovenien tillsammans med Grekland, Rumänien och Finland befinner sig i en ”kritisk situation”, på grund av de höga nivåerna av rapporterade icke tillgodosedda behov 2021 (4,8 %, 6,4 % respektive 4,4 % för de två sista). Samtidigt noterade Finland en relativt stor minskning (1 procentenheter), tillsammans med Estland och Lettland (4,9 och 1,3 procentenheter), men låg ändå kvar på höga nivåer år 2021 (8,1 % och 4 %). Liksom 2020 förblev andelen som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov mycket låg (under 1 %) i Tyskland, Cypern och Malta (0,1 %) samt i Nederländerna, Tjeckien och Österrike (0,2 %, 0,3 % i de två sistnämnda). Det är vanligare att personer i låginkomsthushåll uppger att de har icke tillgodosedda vårdbehov, även om skillnaden jämfört med den totala befolkningen varierar mellan medlemsstaterna²³⁵.²³⁶ När det gäller andelen som uppger att de har icke tillgodosedda vårdbehov noteras vissa regionala variationer i Polen och Rumänien – se figur 10 i bilaga 3.

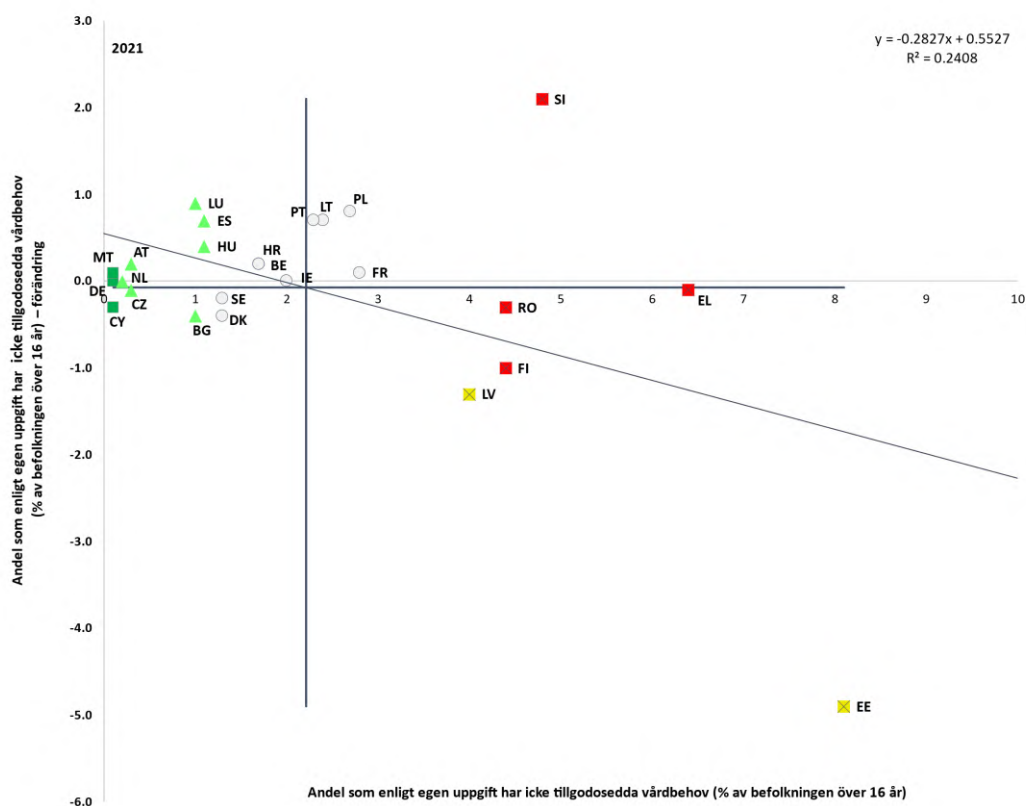
²³⁴ Se [Pension Adequacy Report 2021](#), s. 40. Som visas av Eurostats indikator [[ilc_pnp3](#)], som definieras som kvoten för individuell medianbruttopenion för åldersgruppen 65–74 år i förhållande till den individuella medianbruttoinkomsten för åldersgruppen 50–59 år, exklusive andra sociala förmåner.

²³⁵ Eurostats [[hlth_silc_29](#)], EU-Silc.

²³⁶ År 2021 kände sig fler romer diskriminerade under de senaste tolv månaderna när de använde sig av hälso- och sjukvårdstjänster (14 %) än år 2016 (8 %), med den högsta andelen i Portugal (32 %). Under covid-19-pandemin visade sig det vara omöjligt att erbjuda ens grundläggande tillgång till primärvård, grundläggande förebyggande åtgärder och åtgärder för social distansering i avlägsna marginaliserade romska samhällen (20 % av romerna har ingen tillgång till kranvatten och 78 % lever i trångbudda hushåll). Källa: FRA, [rapport om grundläggande rättigheter 2022](#).

Figur 2.4.12: Stora variationer och ökningarna i andelen som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov noterades mellan medlemsstaterna under det andra året av covid-19-krisen.

Andel som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov, 2021 års nivåer och förändringar från föregående år (i %, huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Anmärkning: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Uppgifterna är inte tillgängliga för SK och är preliminära för IT och PL. Avbrott i serien för LU. Källa: Eurostat, [tespm 110], EU-Silc.

Den demografiska utvecklingen, särskilt konstant låga födelsetal och högre återstående medellivslängd, gör att det potentiella behovet av långvarig vård och omsorg ökar. Den demografiska försörjningskvoten för äldre i EU beräknas öka betydligt, från 32,5 % år 2021 till 52,0 % år 2050. Trots att framsteg gjorts när det gäller friska levnadsår, förebyggande strategier och användning av digital teknik, kommer detta att leda till ett växande behov av långvarig vård och omsorg i framtiden²³⁷. Antalet personer som potentiellt behöver långvarig vård och omsorg förväntas öka från 30,8 miljoner 2019 till 33,7 miljoner 2030, och därefter till 38,1 miljoner 2050²³⁸. Enligt uppgifter från 2019 för EU-27 behövde i genomsnitt 26,6 % av de personer som är 65 år eller äldre (32,1 % av kvinnorna jämfört med 19,2 % av männen) och 39,4 % av dem som är 75 år eller äldre i privathushåll långvarig vård och omsorg²³⁹. I

²³⁷ Detta innebär att det finns en betydande sysselsättningspotential inom sektorn för långvarig vård och omsorg, med bevis för att det behövs ytterligare 1,6 miljoner arbetstagarer inom denna sektor fram till 2050 för att behålla samma täckning för den långvariga vården och omsorgen – se det [arbetsdokument från kommissionens avdelningar som åtföljer kommissionens förslag till rådets rekommendation om tillgång till långvarig vård och omsorg av god kvalitet och till rimlig kostnad](#), SWD(2022) 441 final (inte översatt till svenska).

²³⁸ Europeiska kommissionen och kommittén för ekonomisk politik, [The 2021 Ageing Report – Economic and Budgetary Projections for the EU Member States \(2019–2070\)](#), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2021.

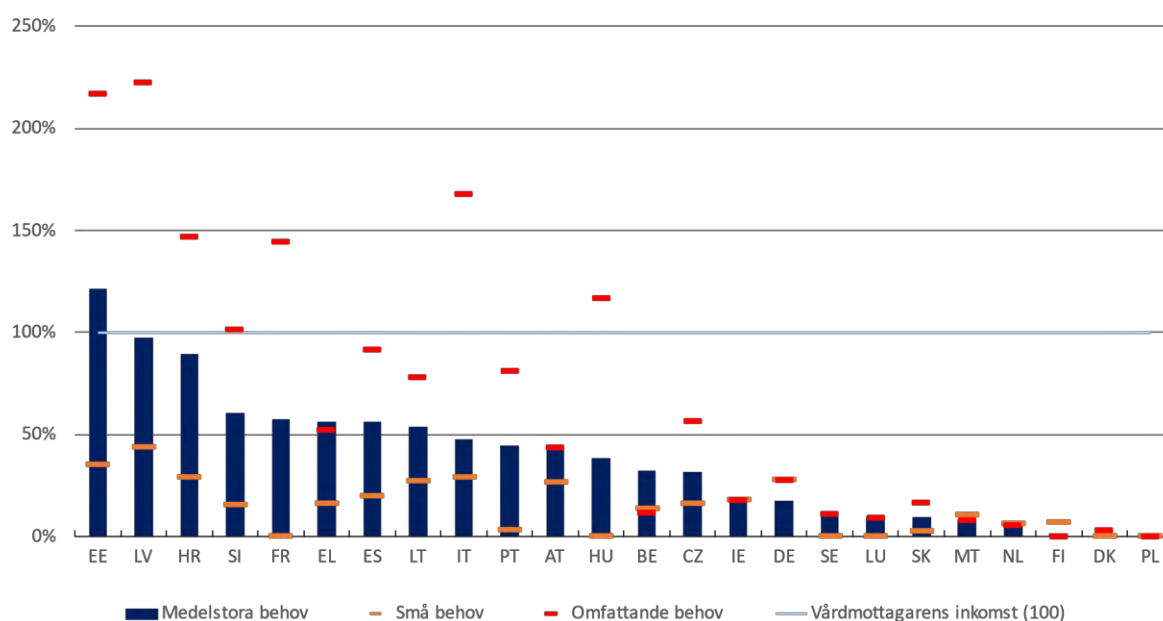
²³⁹ Eurostats [hlth_ehis_tadl], Europeiska hälsoenkäten. I andelen personer som behöver långvarig vård och omsorg ingår inte andelen personer som inte har några allvarliga svårigheter. Detta enkätbaserade mått fångar bara upp människor i privata hushåll, inte personer i särskilt boende.

den lägsta inkomstkventilen var 35,9 % i behov av långvarig vård och omsorg, jämfört med 17,2 % i den högsta inkomstkventilen²⁴⁰.

Andelen som omfattas av socialt skydd är en viktig faktor för att fastställa tillgången till långvarig vård och omsorg, utöver tillgången på tjänster av god kvalitet. Även om alla medlemsstater erbjuder visst socialt skydd, antingen genom tjänster in natura och/eller kontantförmåner, rapporterade 35,7 % av människorna i EU att de inte använder (mer) hemtjänst av ekonomiska skäl, 9,7 % nämnde brister i utbudet och 2,1 % angav kvalitetsproblem²⁴¹. För att mäta omfattningen av det sociala skyddet med långvarig vård och omsorg under ålderdomen och jämföra det mellan medlemsstaterna utarbetade OECD, med stöd av Europeiska kommissionen, en uppsättning typfall av behov av långvarig vård och omsorg²⁴². Analyser tyder på att även med det sociala skyddet kan egenavgifterna för vård vara mycket höga, särskilt för äldre personer med omfattande behov av långvarig vård och omsorg som får hembaserad vård – se Figur 2.4.13²⁴³.

Figur 2.4.13: Egenavgifter för vård och omsorg kan vara mycket höga, särskilt för äldre personer med omfattande behov av långvarig vård och omsorg som får hembaserad vård

Egenavgifter för hemtjänst som andel av åldersinkomsten (efter offentligt stöd), för vårdtagare med medianinkomst och utan nettoförmögenhet, efter behovens allvarlighet

Anmärkning: EE avser Tallinn i Estland, IT Alto Adige (Sydtyrolen) i Italien, AT Wien i Österrike, BE Flandern i Belgien.

Källa: OECD:s analyser baserade på OECD:s frågeformulär om socialt skydd vid långvarig vård och omsorg, OECD:s databas över inkomstfördelning och OECD:s databas över förmögenhetsfördelning.

²⁴⁰ Eurostats [[hlth_ehis_tadli](#)], Europeiska hälsoenkäten.

²⁴¹ Eurostats [[ilc_ats15](#)], ad-hoc modul i EU-Silc 2016.

²⁴² Cravo Oliveira Hashiguchi, T. och Llena-Nozal, A., 2021, *The Effectiveness of Social Protection for Long-term Care in Old Age: Is Social Protection Reducing the Risk of Poverty Associated with Care Needs?*, OECD Health Working Papers nr 117, OECD Publishing, Paris.

²⁴³ OECD, ännu ej utgiven, 2023, *Measuring Social Protection for Long-Term Care in Old Age*, OECD Health Working Papers, OECD Publishing, Paris.

2.4.2 Åtgärder som vidtagits av medlemsstaterna

Under 2021 och 2022 fasade medlemsstaterna gradvis ut de tillfälliga inkomststödåtgärder som infördes under covid-19-pandemin. Vissa medlemsstater införde permanenta åtgärder för att säkerställa ett bättre socialt skydd för alla, inklusive förbättringar av tillräckligheten och täckningen för olika förmåner. Dessa åtgärder syftade till att fylla de luckor i de sociala trygghetssystemen som i synnerhet drabbar människor i utsatta situationer (såsom låginkomsthushåll utan arbetsrelaterad inkomst, personer med osäkra anställningar eller migranter och flyktingar). Efter Rysslands aggressionskrig i Ukraina och dess socioekonomiska konsekvenser i Europa införde vissa medlemsstater riktade åtgärder för att hantera de sociala effekterna av inflationstrycket, särskilt när det gäller grundläggande energitjänster. De flesta av dessa åtgärder har dock inte varit inriktade på de personer som är mest utsatta för höga energipriser och mest sårbara (se ruta 7). Enligt direktivet om tillfälligt skydd har dessutom fördrivna personer som flyr från Ukraina och åtnjuter tillfälligt skydd tillgång till hälso- och sjukvård, bostäder och social välfärd, utöver utbildning och arbetsmarknad. I detta avsnitt ges en översikt över medlemsstaternas strategier för att hantera de nuvarande omständigheterna, utöver andra åtgärder som är inriktade på mer strukturella utmaningar i deras sociala trygghetssystem.

Vissa av de tillfälliga åtgärder som infördes under pandemin har behållits för utsatta personer och deras familjer, medan ytterligare åtgärder har införts för att hantera effekterna av de stigande priserna. Under hela pandemin fick mottagare av socialt bistånd i **Belgien** en tillfällig månatlig premie på 50 euro från juli 2020 till september 2021 och 25 euro mellan oktober 2021 och mars 2022. Andra subventioner och åtgärder, däribland covid-bidraget, bidraget för psykologiskt välbefinnande och bidraget för ungdomar och studenter i utsatta situationer, förlängdes också till och med den 31 mars 2022. I **Bulgarien** höjde myndigheterna som engångsåtgärd tröskelvärdet för uppvärmningsbidraget (med 30 bulgariska lev, dvs. cirka 15,30 euro) för personer som inte hade ansökt om stöd senast i oktober 2021. På grund av energikrisen höjdes dock förmånen ytterligare med 100 bulgariska lev (cirka 51 euro, ungefär 20 %) och uppgick 2022 till 624 bulgariska lev (cirka 319 euro). Mot bakgrund av inflationstrycket på framför allt livsmedel, och för att ytterligare stödja den ekonomiska återhämtningen, godkände den **maltesiska** regeringen i februari 2022 utbetalningen av ett engångskontantbidrag. Sedan mars 2022 får arbetstagare under en viss inkomstnivå och studenter checkar till ett värde av 100 euro, medan pensionärer och socialbidragmottagare får upp till 200 euro. I **Spanien** har flera tillfälliga åtgärder vidtagits för att öka minimiinkomsten och de icke avgiftsfinansierade pensionerna som kompensation för den höga inflationen, i syfte att stödja upp till 800 000 utsatta hushåll. Enligt en kartläggning av de nationella politiska åtgärder som dämpar effekterna av den stigande inflationen för medborgarna och som fram till juni 2022 rapporterats i Eurofound's databas EU PolicyWatch, var de flesta av de rapporterade åtgärderna tillfälliga och situationsanpassade²⁴⁴. Engångsutbetalningar var vanligare än månatligt stöd och de flesta åtgärder var inte riktade. Riktade åtgärder tog oftare formen av ekonomiskt stöd, medan icke-riktade åtgärder främst begränsades till energiräkningar och bränslepriser (se nedan och ruta 7 för mer information).

Permanent ändringar av de befintliga systemen antogs eller genomfördes för att ytterligare stärka den sociala och ekonomiska motståndskraften, i linje med pelarens

²⁴⁴ Eurofound, Aumayr-Pintar, C. och Cantero Guerrero, M., [First responses to cushion the impact of inflation on citizens](#), artikel på Eurofound's webbplats, 12 september 2022.

princip 12 (om socialt skydd) och 14 (om minimiinkomst), **bland annat med hjälp av faciliteten för återhämtning och resiliens**. I **Spanien** stöder faciliteten för återhämtning och resiliens upp till 34 pilotprojekt för att skapa integrationsvägar för minimiinkomstmottagare. Deras mål är att öka utnyttjandet av minimiinkomstsystemet och förbättra dess effektivitet genom socioekonomisk integration samt utbildningsmässig och digital inkludering. Dessutom planeras en ny reform inom planen för återhämtning och resiliens för att i slutet av 2023 slå samman de icke-avgiftsfinansierade förmåner som kompletterar minimiinkomstsystemet i syfte att förbättra de offentliga resursernas effektivitet och ändamålsenlighet och rikta in dem på en lämplig täckning av människor i utsatta situationer samt inkomststödets tillräcklighet. I detta syfte ska konsolideringen av förmånerna å ena sidan ta hänsyn till de strukturella behoven i hushåll med barn och personer med funktionsnedsättning, och å den andra koppla inkomststöd till aktivt arbetssökande för inkludering och undvika ”fattigdomsfällor”. I **Lettland** syftar, i enlighet med planen för återhämtning och resiliens, en reform i början av 2023 till att införa en enhetlig och evidensbaserad metod för beräkning av den garanterade minimiinkomsten (GMI) och ett årligt indexeringsystem för denna för att nå tröskelvärdet på 20 % av medianinkomsten. I **Rumänien** ändrade regeringen en lag för att öka den sociala referensindikatorn, som utgör grunden för att fastställa beloppen för olika förmåner, inklusive arbetslöshetsförmåner och socialt stöd, och dess regelbundna indexering med den genomsnittliga årliga inflationstakten inleddes i mars 2022. I **Bulgarien** har, som en övergångsreform i väntan på den fullständiga översyn av minimiinkomsten som föreskrivs i planen för återhämtning och resiliens, en rättslig ändring genomförts för att gradvis öka minimiinkomstsystemets tillräcklighet och täckning genom obligatoriska ökning av den differentierade minimiinkomstens (DMI) koefficienter för alla målgrupper. **Kroatien** höjde grundbeloppet för den garanterade minimiförmånen till 1 000 kroatiska kuna och förbättrade även täckningen, särskilt för hushåll med barn, i enlighet med planen för återhämtning och resiliens. I **Litauen** har vissa förbättringar gjorts när det gäller de grundläggande sociala förmånernas tillräcklighet jämte en ökad tillgång till behovsprövad ersättning för uppvärmningskostnader, tillsammans med en ändring av lagen om sociala tjänster i syfte att höja kvaliteten på den sociala omsorgen genom ett nytt ackrediteringssystem. I **Malta** erhåller mottagare av socialt bistånd hela levnadskostnadsanpassningen (*Cost of Living Adjustment*) i stället för två tredjedelar av ersättningen som tidigare. Dessutom kommer ett nytt förfarande att införas för att hjälpa personer utan fast adress få socialt bistånd. I **Nederländerna** skulle en åtgärd för att höja åldersgränsen till 27 år kunna bidra till att minska den ökande risken för fattigdom för föräldrar när deras barn som är äldre än 21 år fortsätter att bo hos dem och undvika hemlöshet bland ungdomar. **Grekland** har infört höjningar för de permanenta inkomststödåtgärder som riktar sig till låginkomsthushåll, inklusive uppvärmningsbidrag och bostadsbidrag för universitetsstudenter som studerar utanför sin hemstad. Dessutom kommer faciliteten för återhämtning och resiliens att i framtiden stödja bland annat integrationen på arbetsmarknaden av mottagare av den garanterade minimiinkomsten, personer med funktionsnedsättning, romer och flyktingar i Grekland.

De flesta medlemsstater tillhandahåller ekonomiskt stöd till fördrivna personer från Ukraina genom att ge dem tillgång till grundläggande sociala välfärdspaket för infödda medborgare eller lagligen bosatta migranter. I vissa fall gavs tillgång till minimiinkomstsystemen, t.ex. i **Tyskland, Estland, Litauen, Ungern, Portugal och Slovakien**. Vissa medlemsstater har beviljat fördrivna personer från Ukraina tillgång till bidrag för asylsökande, till exempel **Österrike, Spanien, Finland, Frankrike, Nederländerna och Sverige**, medan förmåner som riktar särskilt till dem har införts i andra medlemsstater, såsom **Bulgarien, Tjeckien, Italien och Luxemburg**. **Polen** tillhandahåller alla tre typerna av stöd. Enligt Eurofound's kartläggning av politiska åtgärder som avser

flyktingar från Ukraina, hade sedan kriget inleddes och fram till mitten av juni totalt 144 politiska åtgärder införts, främst med avseende på tillgång till bostäder (19 %), utbildning (13 %), hälso- och sjukvård (8 %) och socialt skydd (6 %) samt åtgärder som ger tillgång till arbetsmarknaden och aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder (22 %).

Pandemin belyste behovet av att modernisera de sociala tjänsterna. De största utmaningarna är att standardisera eller utöka tjänsteportföljen och förbättra kvaliteten på de sociala tjänsterna samt förbättra det integrerade tillhandahållandet av tjänster och förmåner. Vissa av de reformer som rör dessa områden inleddes under eller efter de första vågorna av covid-19-pandemin, och vissa stöds av faciliteten för återhämtning och resiliens. **Bulgarien** antog till exempel en ny förordning om kvaliteten på sociala tjänster (som också är en del av planen för återhämtning och resiliens), bland annat om kvalifikationer för arbetstagare. **Spanien** fortsatte att utarbeta reformen för att på nationell nivå fastställa ett minsta garanterat och gemensamt utbud med sociala tjänster och kvalitetsnormer för att minska skillnaderna i fråga om typ, nivå och kvalitet på de tjänster som tillhandahålls. **Kroatien** och **Litauen** utökar portföljen med sociala tjänster. I Kroatien ingår en förbättrad tillgång till och samordning mellan sociala tjänster, och en garanti för ett minsta gemensamt utbud av tjänster och gemensamma standarder för tillhandahållande av sociala tjänster i hela landet. **Cypern** och **Kroatien** fokuserar på att förbättra det integrerade tillhandahållandet av tjänster genom att stärka det multidisciplinära tillvägagångssättet och det integrerade tillhandahållandet av tjänster respektive förmåner. **Litauen** införde en ny typ av förebyggande och proaktiv utåtriktad social tjänst som ska identifiera potentiellt socialt utsatta familjer och individer som riskerar att hamna i social utestängning.

Tillgången till socialt skydd förbättrades i ett antal medlemsstater, bland annat för arbetstagare med atypiska anställningar och egenföretagare, i enlighet med de nationella planerna (som lämnades in 2021) för att genomföra rådets rekommendation från 2019 om tillgång till socialt skydd²⁴⁵. De exceptionella inkomststödåtgärder eller tillfälliga lättnader av standardreglerna för stödberättigande (eller en ökning av förmånerna) som infördes under pandemin fasades ut i många medlemsstater i slutet av 2021 eller början av 2022, men strukturreformer som ökar tillgången till socialt skydd har införts. **Cyperns** plan för återhämtning och resiliens omfattar en reform av socialförsäkringssystemet som syftar till att utvidga täckningen till egenföretagare och personer med atypiska anställningar (såsom plattformsarbetare), medan **Polen**, som en del av sin plan för återhämtning och resiliens, planerar att utöka de befintliga obligatoriska socialförsäkringarna och förbättra täckningen, särskilt när det gäller civilrättsliga avtal genom pensionsförsäkringar och olycksfallsförsäkringar. Flera medlemsstater åtgärdar tillräckligheten hos pensionerna för egenföretagare genom att höja avgifterna, såsom **Lettland** (som även inför en lägsta avgiftsbas) och Spanien, som 2022 antog en reform av avgiftssystemet för egenföretagare inom ramen för planen för återhämtning och resiliens. **Frankrike** antog en lag (i slutet av 2021) med åtgärder som syftar till att höja pensionsnivån för jordbrukares medhjälpare, och **Finland** lade i juni 2022 fram ett förslag om utveckling av pensionsförsäkringar för egenföretagare, som i detta skede ska diskuteras och godkännas av parlamentet.

Flera åtgärder gäller tillgången till arbetslöshetsförmåner, särskilt för arbetstagare med atypiska anställningar. I **Spaniens** plan för återhämtning och resiliens ingår en reform av systemet för arbetslöshetsersättning (senast i slutet av 2022) för att fylla vissa av luckorna i

---

²⁴⁵ Se ruta 5: Tillgång till tillräckligt socialt skydd i den gemensamma sysselsättningsrapporten 2022 och de [nationella planer som nämns i den](#).

täckningen, förlänga den maximala varaktigheten och förenkla systemet. Spanien gav också tillgång till icke-avgiftsfinansierade arbetslöshetsförmåner för fast/icke-kontinuerligt anställd personal över 52 år från och med mars 2022. Slutligen beviljades hushållsarbetare tillgång till avgiftsfinansierade arbetslöshetsförmåner (från och med oktober 2022) efter ratificeringen av ILO:s konvention om hushållsarbetare och genomförandeåtgärderna. **Italien** förbättrade tillgången till arbetslöshetsförmåner för arbetstagare med atypiska anställningar, framför allt genom att förlänga den maximala perioden för kontantförmåner vid ofrivillig uppsägning till tolv månader för arbetstagare med atypiska anställningsavtal (DIS-COLL). I detta syfte gjordes även de reguljära (CIGO och FIS) och extraordinära (CIGS) systemen för arbetstagare som tidigare inte omfattades mer generösa och tillgängliga, så att de även inkluderar lärlingar och hemarbetande.

Ett antal åtgärder har vidtagits för att stödja egenföretagare med särskilda inkomststöd- eller ersättningssystem, till exempel vid mamma- eller pappaledighet eller andra tillfälliga perioder utan arbete. När systemet för tillfälligt inkomststöd (TOZO 5) har löpt ut kan egenföretagare vara berättigade till inkomststöd i **Nederländerna** enligt det mer permanenta systemet (Bbz). **Österrike** utökade (fram till mars 2022) sitt system för ersättning av inkomstbortfall till att även omfatta egenföretagare utan anställda som har upphört med sin verksamhet på grund av covid-19, och gjorde sin särskilda krisfond tillgänglig för personer som inte stöds av de befintliga åtgärderna (särskilt nya egenföretagare, frilansare, kulturarbetare, personer med flera deltidsanställningar). **Frankrike** lättade under 2022 på villkoren för att egenföretagare ska kunna dra nytta av inkomstbidraget om deras verksamhet upphör (i kraft sedan 2019). Slutligen omfattar de nya bestämmelserna om mamma-, pappa- och föräldraledighet i **Italien**, som en del av förordningen om balans mellan arbete och privatliv (juni 2022), rätten till dagersättning för kvinnor som är egenföretagare under perioder före förlossningen (vid komplikationer). Förordningen omfattar även rätten till föräldraledighet för fäder som är egenföretagare. I **Luxemburg** antogs ett lagförslag (i juni 2022) av regeringen och lades fram för parlamentet i syfte att införa faderskapsförmåner för egenföretagare.

Nya åtgärder för att förbättra det sociala skyddet för yrkesverksamma inom kultursektorn har vidtagits i ett antal länder. Dessa yrkesutövare var bland de grupper som inte i tillräcklig utsträckning omfattades av socialt skydd under covid-19 på grund av kombinationen av särskild arbetsstatus och minskade möjligheter att arbeta. Deras rätt till arbetslöshetsförmåner eller tillfälligt inkomststöd förlängdes under 2021–2022 i **Estland**, **Luxemburg**, **Spanien** och **Frankrike**, medan **Tyskland** vidtog åtgärder för att upprätthålla försäkringsskyddet för konstnärer som är egenföretagare genom att subventionera deras avgifter. **Portugal** godkände en ny status för yrkesverksamma inom kultursektorn och en särskild socialförsäkringsfond för dem.

Vissa länder har infört åtgärder för att stödja tillgången till hälso- och sjukvård för alla arbetstagare. I **Luxemburg** lade regeringen i oktober 2021 fram ett förslag om allmän hälso- och sjukvård för att erbjuda tillgång till hälso- och sjukvård genom anslutning till sjukförsäkringen för alla utsatta personer som är bosatta i landet men inte är anslutna. Förslaget behandlas för närvarande i parlamentet. Sedan början av 2022 måste arbetsgivare i **Tyskland** rapportera om korttidsanställda inte omfattas av sjukförsäkringen. När det gäller förmåner vid sjukdom godkände **Irland** ett lagförslag (som ännu inte antagits av parlamentet) om minimiskydd för lågavlönade arbetstagare, som kanske inte har rätt att omfattas av ett företagsbaserat system för sjukpenning. **Estland** och **Lettland** utvidgade sjukpenningen till att omfatta alla anställda.

Medlemsstaterna har infört strukturella, riktade åtgärder för låginkomsthushåll eller fattiga hushåll för att stödja tillgången till grundläggande tjänster, i linje med pelarens princip 20. Stöd för tillgången till grundläggande energitjänster, särskilt de vanligaste strukturåtgärderna, omfattar inkomstförmåner, sänkta tariffer, subventioner och skydd mot utslutningar och bortkopplingar, och kan bidra till att dämpa effekterna av prisökningar. Utöver dessa har dock nödatgärder vidtagits för att hantera energipristopporna, som diskuteras i ruta 7.

Mot bakgrund av de nuvarande höjningarna av levnadskostnaderna, inklusive gas-, vatten- och elräkningarna, vidtar vissa medlemsstater förebyggande åtgärder för att skydda hyresrätterna och sänka energipriserna, även om de allra flesta inte är tillräckligt målinriktade. I **Spanien** ges till exempel uppskov för vräkningar som påverkar sårbara hyresgäster fram till den 31 december 2022, och ökningen av årshyran begränsas till 2 %. Dessutom har garantin för basförnödenheter (vatten, gas, el och telekommunikation) för utsatta hushåll förlängts till och med den 31 december 2022. Slutligen har regeringen vidtagit flera åtgärder för att begränsa energikostnaderna och skydda energiförsörjningen, däribland en socialkupong för el för utsatta konsumenter och ett förbud mot att koppla bort elförsörjningen för personer som riskerar social utestängning. **Lettland** införde tillfälliga ökning av bostadsbidrag för låginkomsttagare för att kompensera dem för de ökade energikostnaderna under uppvärmningssäsongen 2022–2023, tillsammans med en partiell kompensation för energiräkningarna för alla konsumenter. I **Litauen** ersätter staten en del av energikostnaderna för alla familjer, medan **Rumänien** har satt ett tak för el- och naturgaspriserna. **Irland** tillhandahåller också 600 euro i kredit i tre omgångar för alla hushållskonsumenter av el. Dessutom kommer de som mottar bränslebidraget (uppvärmningsbidraget) att få en engångsutbetalning på 400 euro i november, och fler personer kommer att vara berättigade till denna förmån från och med januari 2023. I **Grekland** omfattar de tillfälliga åtgärderna för att kompensera för inflationstrycket ett bidrag på 250 euro till låginkomsttagare, äldre personer som inte är försäkrade och personer som har rätt till invaliditetsersättning, samt en ytterligare utbetalning av den garanterade minimiinkomsten och barnbidraget (dessa åtgärder tillämpades i april 2022 och planeras att tillämpas även i december 2022).

Reformer för att ta itu med barnfattigdomen genomfördes i flera medlemsstater, bland annat på området föräldraledighet samt förskoleverksamhet och barnomsorg, i linje med pelarens princip 11 (barnomsorg och stöd för barn) och rådets rekommendation om inrättande av en europeisk barngaranti. En utökning av förskoleverksamheten och barnomsorgen var den vanligaste typen av reform. Enligt **Spaniens** plan för återhämtning och resiliens ska minst 60 000 platser i den allmänna förskoleverksamheten och barnomsorgen för barn under tre år inrättas senast i slutet av 2024. **Grekland, Italien, Slovakien** och **Cypern** kommer också att öka utbudet av barnomsorg. **Tjeckien** säkerställde en stabil finansiering till barngrupper efter det att ESF-stödet upphör, och **Malta** och **Slovenien** utökade rätten till att använda kostnadsfri barnomsorg. I linje med sin plan för återhämtning och resiliens inledde **Litauen** en studie om möjligheten att utveckla infrastrukturen för förskoleverksamhet i kommunerna. I **Danmark** har regeringen godkänt införandet av nya miniminormer för barnomsorg från och med 2024. Genom planen för återhämtning och resiliens kommer **Rumänien** senast 2024 att inrätta, utrusta och genomföra 412 kompletterande tjänster för att öka kapaciteten och kvaliteten i sitt system för förskoleverksamhet, vilka förväntas betjäna omkring 20 000 barn från mindre gynnade miljöer.

Vissa medlemsstater ökade barn- och familjeförmånerna. Samtidigt som dessa åtgärder utgör strukturella förändringar av de befintliga systemen kan de bidra till att hjälpa familjer

att mildra effekten av stigande priser och inflationstryck under de nuvarande omständigheterna. **Österrike, Lettland, Litauen, Rumänien** och **Slovakien** höjde beloppen för de befintliga universella barnbidragen, **Bulgarien** höjde skattelättnaden för föräldrar och **Italien** införde en månatlig universalersättning för alla underhållsberättigade barn. De riktade förmånerna ökade i **Österrike, Bulgarien** och **Spanien**, liksom **Maltas** förlossnings- och adoptionsbonus. Det kommer att komma en dubbel barnbidragsutbetalning (140 euro extra per barn) i Irland, och personer som mottar stöd för arbetande familjer (*Working Family Payment*) kommer att få en engångsbetalning på 500 euro i november 2022.

Tillhandahållande av ytterligare inkomststöd till personer med funktionsnedsättning och deras familjer diskuterades i flera medlemsstater, i linje med pelarens princip 17 (inkludering av personer med funktionsnedsättning). **Kroatien** har infört en ändring av arbetsmarknadslagstiftningen för att fastställa villkoren för beviljande av ekonomiskt stöd till arbetslösa personer med funktionsnedsättning. **Litauen** har godkänt en ökning av beloppet för tilläggsbarnbidraget, vilket inbegriper barn med funktionsnedsättning, och antog i juli 2021 också en ny lag om beviljande av ytterligare förmåner till ensamstående äldre personer och personer med funktionsnedsättning. **Malta** har antagit en rad åtgärder för att förbättra tillgången till sociala förmåner för personer med funktionsnedsättning och öka de stödberättigande beloppen, även för anhörigvårdare för personer med allvarlig funktionsnedsättning. Förmåner till personer med funktionsnedsättning är också tillgängliga för fördrivna personer från Ukraina i flera medlemsstater, t.ex. **Kroatien, Cypern, Estland, Frankrike, Irland, Litauen, Spanien** och **Polen**.

Åtgärder för att utveckla den närvård som behövs för att stödja ett oberoende liv för personer med funktionsnedsättning har antagits av många medlemsstater. Sådana åtgärder vidtas i samband med avinstitutionalisering och i linje med de åtaganden som gjorts enligt Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. **Bulgarien** genomför ett pilotprojekt i samarbete med Unicef som syftar till att utveckla systemet för familjehemsvård och närvård med sikte på avinstitutionalisering när det gäller barn, inbegripet barn med funktionsnedsättning. Dessutom har man öronmärkt 41,6 miljoner euro inom ramen för ESF+ fram till 2026 för utveckling av sociala tjänster som riktar sig till barn från utsatta grupper och barn med funktionsnedsättning, från förskoleverksamhet till rådgivning och förmedling för arbetsmarknaden. Omkring 40 000 barn under 18 år förväntas dra nytta av denna investering. Inom ramen för planen för återhämtning och resiliens har **Grekland** antagit åtgärder för att utveckla system för personlig assistans, som landet kommer att införa på försöksbasis i regionen Attika under två år. **Kroatien** har antagit en nationell plan för harmonisering av möjligheterna för personer med funktionsnedsättning för perioden 2021–2027, som syftar till att minska antalet personer med funktionsnedsättning i långtidsboenden genom att utveckla närvården. **Belgien** (Vallonien) antog en avinstitutionaliseringsstrategi inom ramen för planen för återhämtning och resiliens. **Rumänien** har i planen för återhämtning och resiliens också åtagit sig att genomföra en reform som syftar till att påskynda avinstitutionaliseringsprocessen för personer med funktionsnedsättning.

Flera medlemsstater har planerat investeringar och infört nya åtgärder för att förbättra tillgången till överkomliga och subventionerade bostäder, särskilt för utsatta grupper, i syfte att förebygga och bekämpa hemlöshet, i linje med pelarens princip 19 (om boende och stöd för hemlösa). I **Belgien** åtog sig den vallonska regeringen i planen för återhämtning och resiliens att bygga minst 700 offentliga bostäder med hög miljöprestanda, bygga och anpassa inkluderande bostäder för personer med funktionsnedsättning och äldre, och skapa nya mottagningsplatser för utsatta grupper. I sin plan för återhämtning och resiliens

planerar **Spanien** att bygga minst 20 000 nya subventionerade hyresbostäder eller bostäder till överkomliga priser som är förenliga med energieffektivitetskriterierna. **Lettland** håller inom ramen för sin plan för återhämtning och resiliens på att utveckla en strategi för utarbetande av ett bostadsbyggnadsprojekt för bostäder med låga hyror i regionerna. **Portugal** använder medel från faciliteten för återhämtning och resiliens för att stärka utbudet av överkomliga och subventionerade bostäder. Som en del av åtagandena i planen för återhämtning och resiliens antog **Rumänien** i juni 2022 den nationella bostadsstrategi som ska löpa fram till 2050, med en av de fyra pelarna inriktad på inkluderande bostäder i syfte att förbättra levnadsvillkoren för utsatta grupper, inklusive informella bosättningar. Detta kommer att kompletteras med investeringar i att bygga bostäder för utsatta ungdomar. **Frankrike** har antagit en lag som inför en ny skyldighet för hyresvärdar att renovera bostäder och ger ytterligare stöd till de fattigaste hushållen, medan **Malta** har infört stöd för byggnadsmässiga anpassningar av farliga bostäder. **Litauen** har antagit lagändringar för att öka tillgången till subventionerat boende och stöd till familjer med tre eller fler barn, ensamstående föräldrar med barn, och personer med funktionsnedsättning. **Spanien, Italien** och **Malta** införde åtgärder som rör fastighetsskatt och/eller bostadsbidrag för att stödja ungdomar som bor självständigt, medan Spanien också införde en månatlig förmån på 250 euro under två år för ungdomar med låg eller medelhög inkomst. **Luxemburg** håller på att införa lagstiftningsreformer för att se över olika enskilda bostadsstöd och för att förenkla och göra dessa enskilda stöd mer transparenta och tillgängliga, tillsammans med en reform för att stimulera byggandet av offentligt ägda bostäder till rimliga priser. Slutligen har regeringen i **Sverige** beslutat om en nationell strategi för hemlöshet med omfattande initiativ för att motverka hemlöshet under strategiperioden 2022–2026. Särskilda kontantförmåner för bostäder har införts i flera medlemsstater, till exempel i **Tyskland, Estland, Irland, Litauen, Nederländerna, Spanien, Polen, Slovenien** och **Slovakien**, för fördrivna personer från Ukraina som åtnjuter tillfälligt skydd (och eventuellt för bostadsägare som upplåter sina hem till fördrivna personer), medan andra medlemsstater, till exempel **Irland** och **Lettland**, har utökat de kontanta bostadsförmåner som redan finns tillgängliga för fördrivna personer från Ukraina.

Ytterligare åtgärder för att förbättra tillgången till bostäder, särskilt för personer med funktionsnedsättning, har vidtagits av vissa medlemsstater för att därigenom stödja deras självständiga boende. **Litauen** har till exempel infört ändringar i sin nationella lagstiftning för att förbättra tillgången till subventionerat boende för vissa utsatta grupper, däribland personer med funktionsnedsättning. **Luxemburg** har reviderat normerna för tillgänglighet i bostäder för att uppnå en gradvis ökning av bostäder som är anpassade till behoven hos personer med funktionsnedsättning. De nya åtgärderna, som kommer att tillämpas från och med juli 2023, föreskriver inrättandet av en rådgivande nämnd för tillgänglighet som kommer att göra det möjligt för de berörda personerna att delta aktivt. **Maltas** bostadsmyndighet erbjuder ett alternativ till en livförsäkring för personer som på grund av tidigare sjukdom eller funktionsnedsättning inte kunde få en sådan försäkring och därmed inte kunde bli bostadsägare.

De flesta pensionsåtgärder som antagits under det senaste året syftade till att trygga pensionernas tillräcklighet, i linje med pelarens princip 15 (om åldersinkomst och ålderspension). Mot bakgrund av ökade levnadskostnader vidtog flera medlemsstater (**Spanien** och **Litauen** i sina planer för återhämtning och resiliens samt **Bulgarien, Malta, Rumänien** och **Slovenien**) åtgärder för att justera värdet av pensionsförmånerna genom att införa eller anpassa indexeringsregler och/eller införa tillfälliga ökningarna. **Tyskland** och **Estland** vidtog åtgärder för att skydda pensionärer med låg inkomst genom att stärka grund- eller minimipensionerna, medan **Lettland, Malta** och **Rumänien** införde tillägg som var

inriktade på pensionärer med låg inkomst. **Malta** förstärkte efterlevandepensionen för änkor. **Estland, Lettland och Malta** införde ändringar i pensionsbeskattningen, framför allt ökade skattelättnader för pensionsförmåner. För att göra sina pensionssystem mer inkluderande började **Malta** erkänna pensionsinbetalningar från en tidigare ålder. Jämfört med tidigare år var färre pensionsreformer inriktade på pensionsåldern. **Spanien** antog som en del av sin plan för återhämtning och resiliens en reform för att ändra sanktionerna för förtidspensionering och öka incitamenten att skjuta upp pensioneringen, medan **Italien** beslutade att erbjuda tillfälliga förtidspensioneringsvägar för vissa kategorier.

Samtidigt som covid-19-pandemin fortsatte under 2021 och början av 2022, införde ett antal medlemsstater reformer för att främja mer motståndskraftiga hälso- och sjukvårdssystem, i linje med pelarens princip 16 (hälso- och sjukvård), som en del av deras planer för återhämtning och resiliens²⁴⁶. Nyligen genomförda hälsoreformerna är inriktade på de utmaningar som pandemin har skapat, såsom en förbättring av kapaciteten inom hälso- och sjukvården. **Tyskland** fortsatte att gradvis stärka hälso- och sjukvårdsfunktionernas digitala kapacitet i sitt hälso- och sjukvårdssystem. **Cypern** planerar att införa en liknande lösning senast i mars 2023. **Spanien** antog i juni 2022 en ny folkhälsostrategi som omdefinierar den politiska och institutionella ramen för krishantering. **Danmark** vidtog åtgärder för att säkerställa rätt nivå på lagringskapaciteten för kritiska läkemedel. Pandemin har också ändrat inriktningen för de politiska åtgärderna till förebyggande. **Grekland** inledde till exempel genomförandet av sitt nationella folkhälsoförebyggande program Spiros Doxiadis. **Spanien** fortsatte med förebyggande kampanjer och förstärkta förebyggande politiska åtgärder inom ramen för den nyligen antagna folkhälsostrategin. Andra initiativ för att ta itu med mer globala hälsoutmaningar var antagandet av **Tjeckiens** nationella onkologiska program 2022–2030 och **Portugals** införande av en lag om psykisk hälsa i december 2021. På liknande sätt arbetar **Grekland** på reformer på området psykisk hälsa, och förväntar sig de första resultaten i slutet av 2022. Vissa medlemsstater fokuserade på en omfattande översyn av de nationella hälsostrategierna. **Bulgariens** planerade nationella kartläggning av hälso- och sjukvårdsbehoven kommer att ligga till grund för översynen av landets strategiska ram för hälso- och sjukvårdssektorn, som har inletts med antagandet av strategin för psykiatrisk vård 2021–2030, och **Frankrike** påbörjade genomförandet av den nationella strategin för omvandling av hälso- och sjukvårdssystemet. **Lettland** kommer senast i mitten av 2023 att genomföra en omfattande reform för att bana väg för integrerad vård och epidemiologiskt säkra hälso- och sjukvård, underbyggd av lämpliga investeringar i hälso- och sjukvårdsinfrastrukturen. **Finland, Italien och Litauen** omorganiserar sina hälso- och sjukvårdssystem för att förbättra tillgången till hälso- och sjukvård på lokal nivå. Med en betydande tilldelning av resurser i planen för återhämtning och resiliens och ett särskilt hälsoprogram 2021–2027 åtog sig **Rumänien** att stärka hälso- och sjukvårdssystemets motståndskraft genom att investera i modern sjukhusinfrastruktur för att säkerställa patientsäkerheten, jämte flera åtgärder för att förbättra tillgången till hälso- och sjukvård.

I vissa fall inriktades de politiska insatserna på primärvården, bland annat som en del av planerna för återhämtning och resiliens. Estland, Spanien och Portugal antog reformer inom primärvården i syfte att modernisera sektorn genom digitalisering, förbättra tillgången i mindre gynnade områden och öka primärvårdens roll. **Irland** började införa de lokala nätverk för hälso- och sjukvård som ska vara på plats i slutet av 2022, och utökade de kostnadsfria tjänsterna hos allmänläkare för barn upp till sju år. **Slovakien** har antagit ny

---

²⁴⁶ I detta och de två följande styckena ingår alla hälsorelaterade åtgärder i planen för återhämtning och resiliens för den specifika medlemsstaten, med undantag för kandidatprogrammet i Luxemburg.

lagstiftning för att inrätta ett landsomfattande nätverk av primärvårdsgivare. Medlemsstaterna strävar också efter att stärka arbetskraften inom hälso- och sjukvården. **Estland**, **Lettland** och **Rumänien** kommer att anta särskilda strategier för personalresurser för hälso- och sjukvårdsområdet. Andra länder strävar särskilt efter att utbilda och tillhandahålla mer hälso- och sjukvårdspersonal genom sina utbildningssystem. I oktober 2021 införde **Luxemburg** ett nytt kandidatprogram i allmänmedicin, och **Polen** vidtog lagstiftningsåtgärder för att locka fler studenter till de medicinska fakulteterna. I planerna för återhämtning och resiliens för medlemsstater som **Luxemburg** och **Malta** ingår även åtgärder för att införa verktyg för att förbättra sjukvårdspersonalplaneringen. Åtgärderna omfattar också bredare organisatoriska hälsoaspekter. **Österrike** bygger upp ett nätverk av sköterskor i lokalsamhället som utökar sina roller till att omfatta vårdsamordning och förebyggande vård. **Malta** arbetar för en bättre integration av utländsk sjukvårdspersonal. **Nederländerna** arbetar med att bygga upp en strukturell personalreserv för hälso- och sjukvård.

Medlemsstaterna strävar efter att dra nytta av digitaliseringen och främja en integrerad vård, ofta som en del av bredare reformer, däribland som en del av primärvårdsreformerna, och även inom ramen för deras planer för återhämtning och resiliens. Den digitala omvandlingen av hälso- och sjukvårdssystemet pågår i **Tyskland** efter ikraftträdandet av en särskild rättslig ram senast i mitten av 2021, och i **Portugal**, däribland en uppgradering av informationstekniknätverk och införande av nya funktioner för telehälsa och distansövervakning i slutet av 2022. Bland de mer riktade lösningarna fanns en telemedicinmodul som håller på att utvecklas av **Luxemburg** och som kommer att vara i drift senast i mars 2023. I december 2021 antog **Litauen** en lag om sekundär användning av hälsodata och **Kroatien** planerar att införa ett centralt hälsoinformationssystem för att utnyttja potentialen hos hälsodata. **Irlands** nya e-apotekssystem, som också stöds av faciliteten för återhämtning och resiliens, kommer att göra läkemedelsanvändningen och läkemedelskostnaderna mer synliga och eventuellt möjliggöra användningen av verktyg för e-receptförskrivning på sjukhus, och därigenom underlätta tillgången till hälso- och sjukvård.

Flera medlemsstater genomför reformer och investeringar inom den långvariga vården och omsorgen för att utöka hemtjänsten och närvården samt för att förbättra vårdkvaliteten och arbetsvillkoren inom sektorn, i linje med pelarens princip 18 (långvarig vård och omsorg). Ett antal av dessa åtgärder är kopplade till reformer och investeringar som genomförs inom ramen för de nationella planerna för återhämtning och resiliens. **Rumänien** och **Bulgarien** planerar reformer för att utveckla närvården eller utöka hemtjänsten, till exempel genom personalutbildning och utökad mobil hemtjänst. Som en del av landets plan för återhämtning och resiliens förbättrar **Litauen** tillgången till långvarig vård och omsorg genom att inrätta långvariga dagvårdscentrum och mobila team. **Bulgarien**, **Portugal** och **Spanien** investerar i sina system för långvarig vård och omsorg som en del av sina planer för återhämtning och resiliens, i syfte att modernisera infrastrukturen och tjänsterna för långvarig vård och omsorg och anpassa dem till den nya modellen för långvarig vård och omsorg, som är mer inriktad på närvård. Som en del av sin plan för återhämtning och resiliens har **Estland** infört en formell definition av långvarig vård och omsorg. Dessutom höjde Estland avsevärt lönerna för omsorgsarbetare, vilket finansierades genom en höjning av priset på omsorgstjänster. För att förbättra kvaliteten på vård och omsorg har **Sverige** vidtagit åtgärder för att inrätta ett nationellt kompetenscentrum för äldreomsorg och **Spanien** genomför en reform som bland annat är inriktad på att förbättra kvaliteten på omsorgstjänsterna.